

Şiddet ve Savaş Karşısında Nebevî Duruş

SULH PEYGAMBERİ

HERKES
O'NU
KUYOR

Şiddet ve Savaş Karşısında Nebvî Duruş

SULH PEYGAMBERİ

HERKES
O'NU
KUYOR

Şiddet ve Savaş Karşısında
Nebevî Duruş

SULH PEYGAMBERİ

Peygamber Yolu Araştırma Heyeti

Reşit Haylamaz
Ali Demirel
Akif Akay
Yusuf Körpe
Yücel Men

IŞIK
YAYINLARI

SULH PEYGAMBERİ

Copyright © Işık Yayınları, 2014

Bu eserin tüm yayın hakları Işık Yayıncılık Tic. A.Ş. 'ye aittir.

Eserde yer alan metin ve resimlerin Işık Yayıncılık Tic. A.Ş'nin önceden yazılı izni olmaksızın, elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

Editör

Ömer ÇETİNKAYA

Görsel Yönetmen

Engin ÇİFTÇİ

Kapak

İhsan DEMİRHAN

Sayfa Düzeni

Ahmet KAHRAMANOĞLU

DİJİTAL ISBN

978-605-328-129-0

Yayın Numarası

730

Işık Yayınları

Bulgurlu Mahallesi Bağcılar Caddesi No: 1

34696 Üsküdar/İSTANBUL

Tel: (0216) 522 11 44 Faks: (0216) 522 11 78

www.isikyayinlari.com

facebook.com/kitapkaynagi

Takdim

Özü itibarıyla İslâm, barışın simgesi olmakla birlikte maalesef bugün o, dünya genelinde hep şiddetle anılmakta, gerek düşmanlarının entrikalarıyla gerekse müntesiplerinin yanlış temsiliyle olumsuz bir algının kurbanı olarak resmedilmektedir.

Onu şiddet ile birlikte pazarlamaya çalışanların ileri sürdükleri bazı âyet ve hadisler, öncesi ve sonrasından koparılarak cımbızlanan nasslardır ve gerçeğin bütünü asla ifade etmemektedir. Bunu, herkesin bildiği bir örnekle ifade etmek gerekirse, “*İçkili iken namaza yaklaşmayın!*”¹ şeklindeki âyetin sadece “*Namaza yaklaşmayın!*” tarafı alınıp pazarlanmakta ve âyette ifade edilmek istenen maksadın tam aksi bir anlam üretilmek istenmektedir. “Vurun!”, “Kırın!”, “Dökün!” ve “Öldürün!” gibi cımbızlanmış ifadelerden hareketle şiddetin parçası hâline geliveren ve bunları yaparken de İslâmî kisveye bürünen insanların oluşturduğu görüntü, üretilmek istenen bu anlamı pekiştiren bir dayanak olarak sunulmakta, böylelikle İslâm’ın aklardan daha ak olan alnına silinmez karalar sürülmeye çalışılmaktadır.

Mesela Bakara Sûresi’nin 191. âyetindeki “*Onları nerede bulursanız öldürün.*”, Enfal Sûresi’nin 39. âyetindeki “*Dünyada fitne kalmayıp din, tamamen Allah’a ait oluncaya kadar onlarla savaşın.*” ve Tevbe Sûresi’nin 5. âyetindeki “*O hâlde, haram aylar çıkınca artık öbür müşrikleri nerede bulursanız öldürün.*” ifadeleri bu şekilde bağlamından kopartılarak ele alınmaktadır. Hâlbuki ilgili ifadeler öncesi ve sonrasındaki âyetlerle bir bütün olarak incelense görülecektir ki bunlar, işlemekte olan bir sürecin belli bir aşamasını ifade etmektedir:

Bakara Sûresi 191. âyetin bir öncesindeki âyette “*Sizinle savaşanlara karşı, siz de Allah yolunda savaşın; fakat haksız yere saldırmayın. Muhakkak ki Allah haddi aşanları sevmez.*” buyurulmakta ve Müslümanlardan meşru müdafaa hakkının kullanılması istenmektedir. Bunu yaparken herhangi bir haksızlık

irtikâp etmemeye de ayrıca dikkat edilmesi talep edilmektedir. 191. âyetteki ilgili kısmın devamında ve 192. âyette ise “*Sizi çıkardıkları yerden siz de onları çıkarın! Fitne (dinden döndürmek için işkence yapmak), adam öldürmekten beterdir. Yalnız onlar, Mescid-i Haram’ın yanında sizinle savaşmadıkça, siz de onlarla orada savaşmayın; fakat onlar size savaş açarlarsa siz de onlarla savaşın! İşte kâfirlerin cezası böyledir. Şayet onlar vazgeçerlerse (siz de savaştan vazgeçin). Zira Allah çok affedicidir, merhamet ve ihsanı boldur.*” buyurulmaktadır.

Tevbe Sûresi’nin 5. âyetinden önceki âyetlerde ise imzaladıkları anlaşmaya sadık kalmayıp ihanet eden müşriklere “*Allah ve Resûlünden, kendileriyle anlaşma yaptığınız müşriklere son ihtar!*”² denilerek ultiatom verilmekte, “*Bugünden itibaren yeryüzünde dört ay istediğiniz gibi dolaşın ve şunu bilin ki siz Allah’ın elinden hiçbir şekilde kaçıp kurtulamazsınız ve Allah kâfirleri rüsvay edecektir.*”³ buyurularak dört aylık bir müddet tanınmakta, “*Bu Büyük Hac günü, Allah ve Resûlü’nden insanlara şunu ilan edin ki: “Allah da Resûlü de müşriklerden berîdir. Şayet şirkten tövbe edip tevhide yönelirseniz bu, elbette sizin için daha hayırlı olur. İyi bilin ki siz Allah’ın elinden kurtulamazsınız. Kâfirleri pek acı bir azapla müjdele!*”⁴ buyurularak kendilerine bu süre içerisinde bir çıkış yolu sunulmaktadır. Ardından da “*Ancak kendileriyle antlaşma yapmanızdan sonra şartları hiçbir şey eksiltmeksizin tamamen yerine getiren ve sizin aleyhinizde hiçbir kimseye destek vermeyen müşrikler, bu hükmün dışındadırlar. Bunlarla sözleşmenin müddeti tamamlanıncaya kadar antlaşma şartlarına riâyet edin. Allah, Kendisine karşı gelmekten, özellikle ahdi bozmaktan sakınanları sever.*”⁵ buyurularak imzaladıkları anlaşmaya sadık kalan müşriklerin ultiatomun kapsamı dâhilinde olmadıkları bildirilmektedir.

Bir ibaresi cımbızlanarak alınan 5. âyette ise teklif edilen çıkış yolunu kabul etmeyen müşriklere dört aylık müddet –ki bu süre zarfında başka diyarlara gitmeleri de mümkündür- dolduktan sonra anlaşmaya ihanetlerinin karşılığı olarak nasıl muamelede bulunulması gerektiği “*O hâlde, haram aylar çıkınca artık öbür müşrikleri nerede bulursanız öldürün, onları yakalayıp esir edin, onların geçebileceği bütün geçit başlarını tutun. Eğer tövbe eder, namaz kılar, zekât verirlerse onları serbest bırakın. Çünkü Allah Gafur’dur, Rahîm’dir (affi*

ve merhameti boldur).” şeklinde beyan edilmektedir. Dikkat edilirse görülecektir ki ceza olarak sadece öldürme değil, esir alma da zikredilmektedir. Esir alınanlar için de tevbe kapısının her zaman açık olduğu, iman edip İslâm’ın gereklerini yerine getirirlerse serbest bırakılacakları da kaydedilmektedir.

Hemen sonrasında gelen âyetler ise yapılan cimbızlamanın ne kadar yanlış olduğunu göstermesi açısından daha net bir manzara ortaya koymaktadır. Zira 6. âyette *“Eğer müşriklerden biri senden sığınma hakkı isteyip yanına gelmek isterse, sen ona güvence ver, ta ki Allah’ın kelamını dinlesin, düşünsün. Sonra şayet Müslümanlığı benimsemezse onu, kendisini güvenlikte hissedeceği yere (vatanına) ulaştır. Öyle! (Bu sığınma ve gönderme işlemini yapmalı) zira onlar İslâm’ın gerçek mahiyetini bilmeyen bir topluluktur.”* buyrulmakta ve müşriklerin sığınma talebinin onların İslâm’ı daha yakından tanıması adına kabul edilmesi ve eğer İslâm’ı kabul etmezlerse güvenlikte olacakları bir yere ulaştırılması istenmektedir. 7. âyette bu naklin sebebi *“O müşriklerin Allah yanında, Resûlü yanında nasıl olup da bir ahitleri olabilir ki! (olamaz, zira onlar daima hainlik edip verdikleri sözden dönerler).”* denilerek izah edilmekte ve yine *“Mescid-i Haram’ın yanında antlaşma yaptıklarınız bundan müstesna olup, onlar size karşı dürüst davrandıkça siz de onlara dürüst davranın! Allah, Kendisine karşı gelmekten, özellikle ahdi bozmaktan sakınanları sever.”* buyrularak anlaşmaya sadık müşriklerin bu muamelenin dışında tutulması emredilmektedir.

“Dünyada fitne kalmayıp din, tamamen Allah’a ait oluncaya kadar onlarla savaşın.” kısmı cimbızlanarak ele alınan Enfal 39. âyetin öncesinde *“Ey Resûlüm! O kâfirlere de ki: “Eğer Peygambere düşmanlıktan vazgeçip İslâm’a girerlerse daha önceki suçları bağışlanacak. Yok, eğer dönüp tekrar düşmanlığa başlayacak olurlarsa, zaten emsallerinin başlarına gelen hâller gözlerinin önünde!”* buyrularak Efendimiz’den ehl-i küfre bir çağrı yapması istenmekte ve onların buna müspet cevap vermeyip tekrar Müslümanlara düşmanlık yapmaya başlarsa nasıl bir karşılık bulacakları, daha önce aynı zulmü yapanların başlarına gelenler hatırlatılmak suretiyle ifade edilmektedir. Devamında ise Müslümanların dinlerini rahatça yaşamalarına ve hür bir şekilde kimseyi incitmeden dünyadaki başka insanlara anlatmalarına fitneyle engel olanlar karşısında, inanç ve irşad hürriyetini temin etmek için nasıl hareket etmeleri

gerektiği “Dünyada fitne kalmayıp din, tamamen Allah’a ait oluncaya kadar onlarla savaşın. Eğer fitneden vazgeçerlerse, onları bırakın. Allah zaten onların yaptıklarını hakkıyla görmektedir.” buyurularak ifade edilmektedir. Âyetteki fitneden maksadın “müminleri şirke döndürmek için şiddet, işkence ve zulüm” ile ibadet ve irşad yollarının tıkanması olduğu zikredilmektedir. Cımbızlanan kısmın devamında böyle tıkama mevzu bahis değilse, onların inançlarından dolayı hak ettikleri karşılığın Allah’a bırakılması istenmektedir. Ardından gelen 40. âyette ise fitneyi devam ettirdikleri takdirde Müslümanların nasıl bir duruş sergilemesi gerektiği “Yok, eğer yüz çevirirlerse biliniz ki Allah sizin Mevlâ’nız! O ne güzel mevlâ, ne güzel yardımcıdır!” buyrularak ifade edilmektedir.

Aynı zamanda bilerek veya bilmeyerek bağlamından koparılan bu ifadelerle İslâm dini hakkında oluşturulmak istenen algı, Kur’ân’ın getirmiş olduğu temel disiplinlere ve O’nu hayata taşıyan Peygamber Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) Sünnet’ine de terstir. Mesela irade hürriyetini bildiren “Dinde zorlama yoktur. Doğru yol, sapıklıkta; hak, batıldan ayrılıp belli olmuştur. Artık kim tağutu reddedip Allah’a iman ederse, işte o, kopması mümkün olmayan en sağlam tutamağa yapışmıştır. Allah herşeyi işitir, bilir.”⁶, “Eğer Rabbin dileseydi, dünyada ne kadar insan varsa hepsi imana gelirdi. Şimdi sen mi, imana gelsinler diye insanları zorlayacaksın?”⁷, “Eğer Allah dileseydi onlar müşrik olmazlardı. Biz seni onların üzerine bekçi olarak göndermedik. Sen onların işlerini yürütmekle de görevli değilsin.”⁸, “Allah’a itaat edin, Resûlullah’a da itaat edin ve onlara karşı gelmekten sakının! Eğer ona sırtınızı dönerseniz bilin ki peygamberimizin görevi sadece tebliğden ibarettir.”⁹, “Allah dileseydi sizin hepinizi bir tek ümmet yapardı lâkin O, dilediğini şaşırtır, dilediğini doğru yola iletir. Şu kesin ki sizler bütün yaptıklarınızdan sorguya çekileceksiniz.”¹⁰, “Orada apaçık alâmetler ve deliller, İbrâhîm’in makamı vardır. Kim Beytullah’a girerse korkudan emin olur. Ziyarete gücü yeten herkese Beytullah’ı ziyaret etmek, Allah’ın onun üzerindeki hakkıdır. Nankörlük edip bu hakkı tanımayana Allah’ın hiçbir ihtiyacı yoktur; o bütün âlemlerden müstağnidir.”¹¹, “Sen dilediğin kimseyi doğru yola erdirmemezsin; ancak Allah dilediğini doğruya ulaştırır. O, hidâyete gelecek olanları pekiyi bilir.”¹², “Zulmedenleri hariç, ehl-i kitap ile en güzel olan şeklin dışında bir tarzda

*mücadele etmeyin ve onlara şöyle deyin: “Biz, hem bize indirilen kitaba, hem size indirilen kitaba iman ettik. Bizim ilahımız da sizin ilahınız da bir ve aynı ilahdır ve Biz O’na gönülden teslim olduk.”*¹³ gibi âyetler bu çerçevede ele alınabilir.

Bütün bunlardan anlaşılmaktadır ki Müslümanın diğer din mensuplarını kılıçla ortadan kaldırmak gibi bir vazifesi yoktur. Zira aksi hâlde Allah, insanlara seçme hürriyeti vermez, hepsini mümin ve itaatli yaratırdı. Hâlbuki Allah, kullarını bu dünyada imtihan etmektedir.

Öncesi, sonrası ve kontekstinden koparılarak ele alınan hadisler için de aynı durum söz konusudur. “*Cennet kılıçların gölgesi altındadır.*” hadisini örnek olarak zikredebiliriz. İlginçtir, birileri tarafından sadece bu kısmı zikredilen hadisin öncesinde Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), “*Ey insanlar! Düşmanla karşılaşmayı arzu etmeyin. Allah’tan afiyet dileyin.*” buyurmakta, buna rağmen düşmanla savaşmak zorunda kalınmışsa da temel hakların korunması için nasıl ve hangi duygularla hareket edilmesi gerektiği hususunda “*Onlarla karşılaştığınızda ise sabredin. Bilin ki Cennet kılıçların gölgesi altındadır.*” buyrulmaktadır. Hadisin sadece “*Cennet kılıçların gölgesi altındadır.*” kısmının zikredilmesi İslâm’a tüm kaynaklarıyla bir bütün olarak bakamayan ve okuyamayan insanlarda yanlış anlamalara kapı aralamaktadır.

Evet, savaş, insanlık tarihi ile yaşıt bir vakıadır; insanın olduğu yerde, şiddet ve savaşın olması da mümkündür. Çünkü istek ve menfaatler her zaman aynı çizgide cereyan etmez ve çıkarların çatıştığı yerde gerginliğin olması tabiidir. Hatta meselenin daha da ileriye götürülerek savaşların cereyan etmesi de bir realitedir. Bazen siz istemeseniz ve durdurmak için elinizden geleni yapsanız da savaşmak zorunda kalabilirsiniz. Bu durumda savaşın hakkını vermek de bir vazifedir. Zira Allah (celle celâluhû), akıl, can, mal, namus ve din olarak beş temel esası korumayı herkesten talep etmiş, Efendimiz de bu istikamette mücadele verirken ölen insanın şehid sayılacağını beyan etmiştir.¹⁴

Sizi düşman gören ve yok etmek için fırsat kollayanlara bu fırsatı vermemek için uyanık olmayı,¹⁵ caydırıcı unsur olarak güç bulundurmaya,¹⁶ yeri geldiğinde güç olarak kendini ifade etmeyi¹⁷ ve değişik stratejilerle kendisini olduğundan bile daha güçlü göstermeyi¹⁸ emreden de yine İslâm’dır. Bütün bunlarda yine

hedef, şiddet ve savaş hevesinde olanların hevesini kursağında bırakmak, kolay lokma olmadığını önceden göstermek suretiyle kan dökme arzusunun önüne geçmektir. Daha farklı bir ifadeyle bundaki maksat, kan dökme potansiyeli olan insanların bu hedeflerine ulaşmasının önüne geçmektir ve yeri geldiğinde devreye girecek bir husustur.

Dinin neyi emredip neyi yasakladığını öğrenmenin en pratik yolu, o dini tebliğ edip bütün incelikleriyle yaşayan, etrafındakilere rehberlik ederek onların da aynı hassasiyeti yaşamalarını temin eden Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) hayatına bakmaktır. Zira bizim için din, birilerinin pazarlamaya çalıştığı değil, O'nun bizzat yaşadığı, yaşanması gerektiğini beyan buyurduğu realitedir.

İşte bu gerçek, pazarlanmak istenenden çok farklıdır; İslâm'ın, ne şiddet ne de savaşla işi vardır! Onun en birinci temsilcisi, mübelliğ ve uygulayıcısı olarak Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), en olumsuz şartlarda bile hep sulhun ve anlaşmanın yanında durmuş, en coşkun anlarda bile hissiyatı yerine hep akıl ve muhakemesiyle hareket ederek bunun en güzel ve mükemmel örneklerini sergilemiştir.

İşte, elinizdeki bu kitap, Asr-ı Saâdet'te gerçekleşen gerginlikleri mercek altına alan, şiddetin en çetin yaşandığı dönemleri her açıdan değerlendiren, yüzlerce olay içerisinde özellikle Nebevî duruşun net bir şekilde ortaya çıktığı hâdiseleri seçerek inceleyen, ilgili âyet ve hadislerle külli bir nazarla bakarak orta yolu bulmaya çalışan bir eserdir. Onda, gerginliğin söz konusu olduğu demlerde sahâbenin nasıl yönlendirildiğini görecektik, bu türlü durumlarda Efendimiz'in nasıl bir duruş sergilediğine şahit olacak ve bir Müslüman olarak bugün yürümemiz gereken güzergâhı daha net seçme imkânına sahip olacaksınız.

İstifade ümidiyle...

Peygamber Yolu Araştırma Heyeti

[1](#) Nisâ Sûresi, 4/43

[2](#) Tevbe Sûresi, 9/1

[3](#) Tevbe Sûresi, 9/2

[4](#) Tevbe Sûresi, 9/3

[5](#) Tevbe Sûresi, 9/4

[6](#) Bakara Sûresi, 2/256

[7](#) Yûnus Sûresi, 10/99

[8](#) En'âm Sûresi, 6/107

[9](#) Mâide Sûresi, 5/92

[10](#) Nahl Sûresi, 16/93

- [11](#) Âl-i İmrân Sûresi, 3/97
- [12](#) Kasas Sûresi, 28/56
- [13](#) Ankebut Sûresi, 29/46
- [14](#) Buhârî, *Mezâlim* 33; Müslim, *İmân* 62; İbn-i Asâkir, *Târih* 53/166
- [15](#) Nisâ Sûresi, 4/102
- [16](#) Enfal Sûresi, 8/60
- [17](#) Tevbe Sûresi, 9/123
- [18](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/102

Şiddet Karşısında Efendimiz'in Duruşu

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), sulh ve barışı, kardeşlik ve kaynaşmayı, iyilik ve güzelliği temsil için gelmişti. O'nun gündeminde, kin, nefret, öfke, düşmanlık, şiddet ve savaş gibi olumsuzluklar hiç yoktu. Adavetlerini ortadan kaldırmayı hedeflediği muhataplarını şefkatle kucaklıyor, kardeşçe yaşayabilecekleri bir ortama davet ediyordu. Bunun için kapı kapı dolaşıyor, kabile kabile ziyaretlerine gidiyor ve insanların bir araya geldikleri panayıralarda âşına gönüller arıyordu.

Her yeniye tepki olduğu gibi O'na da karşı çıkanlar oldu. Hatta kendisine karşı çıkmakla kalmadı ve şiddet de uygulamaya başladılar. Üstelik her defasında şiddetin dozajını artırıyor, ashâbına da aynı muameleyi reva görüyorlardı.

Onların ne yaptığından ziyade Efendimiz'in ortaya koyduğu tavır, bizim için önemlidir. Bu türlü durumlarda nasıl davranmamız gerektiğini O'na bakarak öğrenmek ve O'nun, şiddete muhatap olduklarında sabırları taşan ashâbını nasıl yönlendirdiğini görebilmek için birlikte Asr-ı Saâdet'e gidelim:

İlk Günler ve Mekkelilerin Tavrı

Hira'da Peygamber Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) risalet vazifesinin açıktan tebliğ edilmesi, insanlık tarihi açısından yeni bir dönemin başlangıcı oldu. Efendimiz, İslâm'ı temsil ve tebliğ için hemen harekete geçti. Davetine ilk olarak kendi hanesinden, güvenilebileceği en yakın ve sadık dostlarından başlamıştı.¹⁹ Hira'da yaşananlar kısa zamanda duyulmuş; Efendimiz ve getirdiği mesaj, evlerin, sokakların ve sohbet meclislerinin temel gündemi hâline gelmişti. Artık O'nun risalet haberi dilden dile dolaşıyordu.

Bu durum Mekke'nin ileri gelenlerini rahatsız etmişti. Hepsinin, Mekke'nin geleceğiyle alâkalı beklentileri ve hedefleri vardı. Bunun için yıllarca hazırlık yapmış, çalışmış ve şehrin idare edildiği Dâru'n-Nedve'de²⁰ mevki sahibi

olmuşlardı.²¹ Her ne kadar o zamanlar Dâru'n Nedve'nin başında Ebû Tâlib bulunsa da Benî Hâşim muhalefetinde ittifak edenlerin sesi daha gür çıkıyordu. Mekke'nin geleceğini kendi arzuları istikametinde tasarlıyor, Velîd İbn-i Muğîre'nin rehberliğinde yarınlara adına planlar yapıyor ve geleceğin lideri olarak Ebû Cehil'i hazırlıyorlardı.

Efendimiz'e peygamberlik vazifesinin verilmesi, yıllardır Mekke koltuğuna göz dikenler için hiç hesap edemedikleri bir gelişmeydi. Söz konusu güruh için artık O (sallallahu aleyhi ve sellem), Mekke liderliğine giden yolda en büyük engel ve halledilmesi gereken ilk hedefti. Kabilecilikten kaynaklanan hazımsızlıklarına kibir, kin, hırs ve haset de eklenmişti. Bundan dolayı bu zevat, O'nu düşman tanımında ilk sıraya yerleştirdiler ve “baş düşman” kabul ettiler. Menfaat ekseninde dönen siyasetin acımasız kuralları bir kez daha kendisini gösteriyordu.

Bu grubun, Peygamber Efendimiz'e ilk tepkisi O'nu itibarsızlaştırma adına herkesin önünde kendisiyle alay etmek olmuştu. Gördüklerinde birbirlerine O'nu işaret ederek “Abdumuttalib oğullarının gökten haber alıp konuşan oğlu bu!” deyip alaya alıyor ve küçümsüyorlardı²² fakat umdukları neticeyi bulamamışlardı. Zira nice yıldır kendisini “el-Emîn” diye anmış ve problemli zeminlerde hep hakem tayin etmişlerdi. Bugüne kadar da O'ndan zerre miktar bir haksızlık ve kötülük görmemişlerdi. Hem herkes O'nu, insanlarla kurduğu diyalog, güzel insanî münasebetler, iyi komşuluk ilişkileri, akıl ve zekâsının harikallığını yansıtan hikmetli hâl ve hareketleri, temiz nesebi ve şerefli soyuyla tanıyordu.

Hem onca yıllık duruşlarının yanlışlığını (!) ortaya koyabilecek hem de O'nu insanlar nezdinde itibarsızlaştırmayı sağlayacak daha büyük yalan ve iftiralara ihtiyaçları vardı. Meseleyi Dâru'n-Nedve'nin gündemine taşıdılar. Böylece halkı ikna etmeleri daha kolay olacaktı. Zira halk, oradan çıkan kararları emir kabul ediyor ve sorgulamadan uyguluyordu. O güne kadar Mekke ve Kâbe'ye ait işlerin konuşulduğu Dâru'n-Nedve artık Efendimiz'le alâkalı yalan haberlerin, itham, isnad ve iftiraların üretildiği, karalama kampanyalarının yönetildiği bir merkez hâline gelmişti.

Aldıkları kararla alay ve hakaretlerine, şair, kâhin, sihirbaz ve deli gibi itham, isnad ve iftiraları da eklediler. Kendilerinin bile inanmadığı bu tür yalanları her

yerde dile getiriyor ve insanları O'ndan soğutmaya, uzaklaştırmaya çalışıyorlardı. Kur'ân'ın haber verdiği gibi bütün peygamberlerin başına gelen O'nun da başına gelmiş ve vahiy geldiği gün Varaka İbn-i Nevfel'in²³ söyledikleri bir bir gerçekleşmeye başlamıştı.²⁴

Daha ilk günlerde Mekkelilerin takındıkları bu tavır karşısında Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) sabrediyor, sükûnetini koruyor ve sükût ediyordu. Alay ve hakaretlerine rağmen onlarla alâkayı kesmiyordu. Tedbir ve temkin içerisinde kendisine inanan ilklerle beraber, muhataplarının fitrî özelliklerini de dikkate alarak tebliğini sistemli ve tedricî olarak ferdan ferda sürdürüyordu.

Müslüman olduğunu haber aldıkları insana karşı hemen harekete geçiyor, İslam'dan önce kurduğu münasebetleri dikkate alarak –mesela arkadaşlık bağlarını- birisini onun yanına gönderip İslam'dan döndürmekle vazifelendiriyor,²⁵ başarılı olamazlarsa fiilî şiddete başvurmaktan çekinmiyorlardı. İlklerin Müslüman olduklarında yaşadıkları hâdiseler bu hâli ortaya koymaktadır. Hazreti Ebû Bekir ve Hazreti Talha İbn-i Ubeydillah; Nevfel İbn-i Huveylidü'l-Adevî ve Osman İbn-i Ubeydillah tarafından bir ipe bağlanmış ve günlerce İslâm'dan dönmeleri için işkenceye uğramıştı.²⁶ Hazreti Zübeyr İbn-i Avvâm, amcası tarafından bir hasıra sarılmış, başucunda yakılan ateşin dumanını solumak zorunda bırakılmış ve “Eski dinine dön!” diye baskıya maruz kalmıştı.²⁷ Hazreti Osman, amcası Hakem İbn-i Ebi'l-Âs tarafından eli kolu bir ipe bağlanıp “Sen nasıl atalarının dinini bırakıp da sonradan ortaya çıkan bir dine, Muhammed'in dinine girersin!” denilerek dinini bırakıncaya kadar bağlı bırakılmakla tehdit edilmişti.²⁸

Dışardan gelip ilkler arasına giren Ebû Zerr el-Gıfârî'nin yaşadıkları ise Mekke'deki o günkü manzarayı ve Efendimiz'in duruşunu aksettirme açısından çok önemlidir.

O, cahiliye yıllarında asla puta tapmamış ve sürekli bir şafak beklemişti. Derken bir Mekkeliden Efendimiz'in risalet haberini duymuş ve kalbinde henüz adını koyamadığı bir sevinç hissetmişti. Ardından bu haberi tetkik etmek için kardeşi Üneys'i Mekke'ye göndermiş, ondan Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) hakkında malumat toplamasını ve gelip intibalarını kendisine bildirmesini istemişti. Hemen yola koyulan Üneys, Mekke'ye gelmiş, burada hem

Efendimiz’le konuşmuş hem de Mekke’deki genel atmosferi gözlemlemişti. Sonra da kanaatlerini aktarmak için Ebû Zerr’in yanına geri dönmüştü.

Heyacanla kardeşinin yolunu gözleyen Ebû Zerr, ondan yaşadıklarını ve getirdiği haberleri bir an önce anlatmasını istemişti. Üneys, “Mekke’de kendisini Allah’ın gönderdiği bir zâta rastladığını; halkın kendisine şair, kâhin ve sihirbaz dediğini fakat O’nu dinleyince sözlerinin bir kâhin sözü olamayacağını, O’nun sözünü şiirin her çeşidine kıyas ettiğini ve o sözlere şiir demeye kimsenin dilinin varamayacağını; O’nun insanlara hayrı, iyiliği ve ahlâkî faziletleri emrettiğini; şer ve kötülüklerden sakındırdığını, O’nun sözlerinin sihir de olamayacağını; O’na şair, kâhin ve sihirbaz gibi yakıştırmalarda bulunanların mutlak bir yalan içerisinde bulunduklarını ve O’nun, sözünde sadık olduğunu” haber verdi. Üneys’in getirdiği haberler Ebû Zerr’i tatmin etmemiş ve merakını daha da artırmıştı. Bunun üzerine kendisi Mekke’ye gitmeye ve Efendimiz’le bizzat görüşmeye karar verdi.

Üneys, Ebû Zerr’e “Mekke halkından sakınmasını” söyledi. Zira Mekkelilerin Allah Resûl’ne besledikleri kin ve nefretin farkına varmış ve bunun onların suratlarına yansıdığını görmüştü. Bunun üzerine harekete geçen Ebû Zerr, Mescid-i Haram’a gelmiş ve Hazreti Ali’nin yardımıyla Efendimiz’le buluşmuştu. Efendimiz’den İslâm’ı dinleme bahtiyarlığına erişince günlerdir süren bekleyiş ve arayışı oracıkta Müslümanlıkla neticelenmişti.

Ebû Zerr el-Gıfârî’nin Müslüman olması Efendimiz’i sürura gark etmişti fakat o günlerde Mekke’de hava çok gergindi. Mekkelilerin onun Müslümanlığını haber alması gerginliği daha da tırmandırabilirdi. Efendimiz ise gerginliği tırmandırmak istemiyordu. Ona döndü ve: “Yâ Ebû Zerr! Bu işi şimdilik Mekkelilerden gizli tut! Dön ve memleketine git!” buyurdu. Ebû Zerr, “Yâ Resûlallah! Ben dinimi izhar etmek istiyorum!” dedi. Ebû Zerr, henüz Mekkelilerin kin ve nefretinin vahametinin farkında değildi. Efendimiz “Mekkelilerin seni öldürmelerinden korkuyorum!” dedi ve onun hakkındaki endişesini beyan etti.

Efendimiz’in Ebû Zerr’e haber verdiği Mekke’deki bu atmosferi bir münasebetle Hazreti Ebû Bekir (radıyallahu anh) Hazreti Ali’ye (radıyallahu anh) şöyle anlatacaktı: “Ya Ali, o günlerde sen daha cocuktun, biz ölümü göze almadan birine bir şey anlatmaya cesaret edemezdik. Dışarıya çıktığımız zaman

bıçakların bizim için gayızla bilendiğini görürdük. İçeriye girdiğimiz zaman dışarıya çıkmaktan, dışarıya çıktığımız zaman da içeriye girmekten bütün bütün ümidimiz kesilirdi fakat her şeye rağmen tehlikeleri göze alarak birşey yapmaya teşebbüs ederdik; zaten bunları göze almadan da hiçbir şey yapılamazdı.”²⁹

Bununla beraber Ebû Zerr ısrarla: “Yâ Resûlallah! Ben öldürülmek pahasına da olsa bunu yapacağım! Seni hak dinle gönderen Yüce Allah’a yemin olsun ki onların içinde Müslümanlığımı haykıracağım ve sonra da memleketime geri dönmeyeceğim!” deyince Efendimiz, sükût buyurdu. Bunun üzerine Hazreti Ebû Zerr, kalkıp Mescid-i Haram’a geldi ve kelime-i şهادeti yüksek sesle haykırdı. Onu duyan Mekkeliler “Adam sapıttı! Adam sapıttı!” diyerek öfkeyle ayağa kalktılar ve “Kalkın ve yürüyün şu Sâbiî’nin üzerine!” deyip etrafta bekleyenleri onun üzerine saldırlar.

Mekkelilerin provoke ettiği insanlar, onu öldüresiye dövüp yere sermişlerdi. Canını, ellerinden Efendimiz’in amcası Abbas İbn-i Abdilmuttalib’in yardımıyla kurtarmıştı. Zira durumu fark edip onun üzerine kapanan Hazreti Abbas, “Ey Kureyş cemaati! Yazıklar olsun size! Sizler tüccarsınız! Siz bir adamı öldürüyorsunuz da onun Gıfâr kabilesinden olduğunu ve tüccarlarınızın Şam’a giden yolunun bunların yurdundan geçtiğini bilmiyor musunuz? Yoksa siz ticaret yolunuzun kesilmesini mi istiyorsunuz?” diyerek onlara uyarıda bulunmuştu. Hazreti Abbas’ın dikkat çektiği husus onların en hassas noktasıydı ki can evinden vurulmuşçasına derhâl onu bırakıp dağılmışlardı.

Ertesi gün Ebû Zerr, Mescid-i Haram’a gelmiş ve tekrar kelime-i şهادeti yüksek sesle haykırmıştı. Yine Mekkeliler tarafından hedef gösterilip ölesiye dövülmüştü. Yine Hazreti Abbas’ın araya girip aynı şeyleri hatırlatmasıyla canını onlardan kurtarabilmişti.

Sonra yara bere içerisinde çıkıp Efendimiz’in yanına geldi. Onun, davasına gönül veren ve getirdiği mesaja sahip çıkan ashâbına karşı içinde derin bir şefkat, engin bir merhamet ve hâlis bir sevgi vardı. Onlar sevinince sevinir, üzüldünce üzüldü. “*Müminlerin dertleriyle dertlenmeyen kimse onlardan değildir!*”³⁰ buyurur, onlarla yakından ilgilenir ve bir sıkıntıları varsa onlara kendi yakınlarından daha yakın olurdu.

Ebû Zerr’in hâlini görünce hüzenlenen Allah Resûlü, “Ben seni, dinini izhar

etmekten menetmemiş miydim?” buyurdu. Ebû Zerr: “Yâ Resûlallah! Bu kalbimde bir arzuydu. Ben de onu yerine getirdim!” diyerek cevap verdi. Bunun üzerine Efendimiz, ondan kavminin yanına dönerek tebliğ ve irşadda bulunmasını, şartlar değişince yanına gelmesini emir buyurdu ve kendisini memleketine geri gönderdi.³¹

Yine ilk günlerde Mekke’ye gelip Müslüman olan ve içini saran İslâmî heyecanla yanında kalıp davasına hizmet etmek isteyen Amr İbn-i Abese’ye de Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) “Benim hâlimi ve ortalığın hâlini görüyorsun! Senin bu şartlarda burada kalman doğru olmaz ve gücün de yetmez. Şimdilik ailenin yanına dön ve orada kal. İnsanları hak yoluna davet et. Benim açıktan davetimi haber alınca da yanıma gel!” buyurmuştu.³²

Allah Resûlü gerginlik istemiyordu. Bunun için şiddete sevk edecek şartları ortadan kaldırmaya gayret ediyor ve değişik tedbirler alıyordu. Dışardan gelip İslâm’a gönül verenleri memleketlerine geri göndermesi bunun içindi. Çünkü onların yanında kalması, Mekkelilerin dikkatini daha fazla çekecek, kin ve nefretlerini daha da artırıp şiddete başvurmalarına sebep olacaktı. Peygamber Efendimiz, risaletin ilk günlerinde Mekkelilerin takındığı menfi tavırlardan dolayı sahabîlere temkinli ve tedbirli olmayı emrediyor ve müşriklerin yapabilecekleri şeyler hususundaki endişesini dile getirip dikkatli olmaları noktasında uyarıyordu.

Ashâb-ı kiram da تنها yerlere çekiliyor ve buralarda hem ibadetlerini yerine getiriyor hem de Kur’ân’ı okuyup, müzakere ve mütalaa ediyorlardı.

Mekkeliler, onların bu hâline de muttali olmuşlardı; buralara kadar gelip rahatsızlık vermeyi devam ettirmek istiyorlardı. Yanlarına Mekke’li bir grup geldi ve onlarla alay etmeye, namazlarına dil uzatmaya başladı. Hareketlerinde de ciddi bir tahrik vardı. Nihayet işi o kadar ileri götürmüşlerdi ki aralarında başlayan ağız kavgası, çok geçmeden yerini şiddete bırakıvermişti. Bir an hislerine mağlup olan Sa’d İbn-i Ebî Vakkas, müşriklerden birisiyle yaka-paça olurken onun kafasını yarmış ve adam, kanlar içinde kalmıştı. Zaten bir bahane arıyorlardı ve onlar açısından bu hâdise, kendi lehlerinde kullanılacak büyük bir koz idi. Gidişat, iyi görünmüyordu.

Olaydan haberdar olan ve meseleye bir çözüm arayan Allah Resûlü (sallallahu

aleyhi ve sellem), ibadetlerin daha rahat yapılabileceği ve gelen âyetlerin paylaşarak herkesle Rahmânî bir insibağın yaşanabileceği bir mekân arayışına girmişti. Müminlerin çoğu gençti,³³ zarar görmemeleri ve yarınlar adına İslâm davasını omuzlayacak bir kıvama gelmeleri için zamana ihtiyaç vardı. Mekkelilerin şiddetine maruz kalmayacakları bir yerde bu zamanın kazanılması gerekiyordu. Böylece bulundukları yerde hedef hâline gelmekten kurtulabilecek ve müşriklerle karşı karşıya kalıp şiddet soluklayarak zaman kaybetmemiş olacaktı.

Dâru'l-Erkam Yılları

Erkam İbn-i Ebi'l-Erkam, elindeki imkânları Hak adına kullanmanın fırsatını yakalamıştı. Safa tepesinde bir evi vardı ve Resûl-ü Kibriyâ ile ashabı buraya davet etti. Burada inançlarından dolayı baskı altında kalmadan rahatlıkla namaz kılabilir, Kur'ân okuyup gelen âyetleri ashab-ı kiram ile problemsiz bir şekilde paylaşabilirlerdi. Teklif makuldü ve Efendimiz tarafından da hüsn-ü kabul gördü. Yeni bir süreç başlıyordu. Artık kötü komşular geride kalmıştı ve mekânla birlikte İslâmî gelişmeye de yeni bir renk gelmiş, yeni bir ivme kazandırılmıştı. Müslümanlar gizlice geliyor ve Resûl-ü Kibriyâ ile yeni gelen âyetleri burada paylaşıyor, iman ve takva adına derin sohbetlere dalıyor ve başkalarının da elinden tutma adına fikir sancısı çekiyorlardı.

Efendimiz burada temsil ve tebliğiyle tepeden tırnağa tevhide, ahlâka, ilme, irfana, hakka, adalete dayanan yeni bir insan ve o insanlardan müteşekkil örnek bir toplum inşa ediyordu. Her türlü sıkıntıya göğüs gerecek, her türlü fedakârlığa katlanmayı baştan kabul edecek ve yaşatma arzusuyla dolu çekirdek bir kadro yetiştiriyordu.

Mekkelilerin alay ve hakaretleri içerisinde üç yıl geçmiş ve bu süre zarfında münferit davet devam etmişti.³⁴ Risaletin dördüncü yılında Allah Resûlü'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) önce en yakın akrabalarından başlayarak insanları topluca uyarması³⁵ ve sonra da kendisine emredileni açıkça müşriklere söylemesi emredilmişti.³⁶

Bunun üzerine harekete geçen Efendimiz'e açıktan ilk tepki ve şiddet, öz amcasından geldi. O, Hazreti Hadîce (radiyallahu anhâ) validemizin himmetleriyle bir ziyafet tertip etmiş ve Abdulmuttalib oğullarını bu ziyafete çağırmıştı. Onlara

önce kendi elleriyle ikramda bulunmuş ardından da mesajını sunmak istemişti fakat O'na mani olmak isteyen ve tam bir yakın körlüğü yaşayan amcası Ebû Leheb araya girmiş, sözlü saldırıda bulunmuş ve O'nu kırk kişinin ortasında sihirle, dinden sapmakla, şer ve kötülük getirmekle suçlamıştı. Oluşan davet zemininin ve müspet havanın aslında kendisine en fazla destek vermesi gereken amcası tarafından bu şekilde sabote edilmesi, Rahmet Peygamberi'ni (sallallahu aleyhi ve sellem) çok incitmişti. Üstelik O, daha bir kelam etmeden meclis de dağılmıştı.³⁷

Efendimiz, çok incinse de amcasının bu tavrını sabır ve sükûnetle karşılamış, Cenab-ı Hakk'ın “*Önce en yakın akrabalarını uyar!*” emrini yerine getirmek için ertesi gün tekrar ziyafet tertip etmişti. Bu sefer amcasının oluşan davet zeminini sabote etmesine fırsat vermeden meclistekilere davasını anlatmış ve onları kendisine yardımcı olmaya davet etmişti. Mecliste bulunanlar, Efendimiz'in daveti karşısında yumuşak ve müspet sözler söylemişti. Yalnız bu durumu hazmedemeyen Ebû Leheb, tekrar devreye girmiş, Efendimiz'in şer ve kötülüğe davet ettiğini iddia edip onları başkalarından gelecek zillet, hakaret ve ölümlerle korkutmuştu. Kendisine tepki gösteren kız kardeşi Safiyye'yi de azarlamış ve yine meclisi sabote etmişti.

Onun küfrünü, kibrini ve kinini kronikleştirmek istemeyen Rahmet Peygamberi (sallallahu aleyhi ve sellem), yine onu incitecek herhangi bir tavır sergilememiş ve en ufak bir söz dahi söylememişti. Allah'ın yardımına sığınıp sarılmıştı. Bunun üzerine inen âyetle akrabalarından kendisine isyan edenlere “*Ben sizin yaptıklarınızdan berîyim.*”³⁸ demesi, Aziz ve Rahîm Allah'a güvenip dayanması emredilmişti.³⁹

Ebû Leheb'in sözlü saldırıları Efendimiz'i durduramamıştı. O, kurdukları düzenin sefasını süren Mekke'deki bütün kabileleri uyarmak için Safa tepesine çıkmış ve yüksek sesle “*Yâ Sabâhâh! Ey Kureyş cemaati!*” diyerek seslenmişti. Normal şartlarda bu sesleniş, büyük bir düşman tehlikesi karşısında insanları uyarıp toparlanmalarını temin için yapılırdı. Böyle bir ses duyulur duyulmaz herkes, kendince tedbirini alır ve düşmana karşı hazır hâle gelerek beklemeye başlardı. Onun için hiç kimse bu sese seyirci kalamazdı. Gelebilen kendisi geliyor, gelemeyenler ise kendisinin yerine mutlaka birisini gönderiyordu.

Kureyş kabileleri merak içerisinde Safa'nın eteklerine toplanınca, “Şayet ben size şu dağın ardında üstünüze doğru gelen bir düşman var; desem, beni yalancılıkla itham eder misiniz?” diye sordu. Maksudı onların kendisine duydukları güveni ikrar ettirmektir. Onlar “Hayır, vallahi de biz Seni, hiç yalan söylerken görmedik; bugüne kadar Senden, doğrudan başka bir şeye şahit olmadık!” deyince tek tek bütün kabilelerin isimlerini sayarak hepsine akıbetlerini hatırlattı. Böyle devam ederlerse ahirette başlarına gelecek şiddetli azapla onları uyardı ve sonra da hepsini tevhide davet etti.

Yine karşısına, duydukları karşısında sinirden küplere binen ve gelecek günlerin hatırlatılmasından hiç hoşlanmadığı her hâlinden belli olan amcası Ebû Leheb çıkmış ve “Yazıklar olsun Sana! Bizi bunun için mi çağırdın; ellerin kurusun Senin” diyerek hakaret etmişti.⁴⁰

Amcasının çıkışıyla en yakınının bile itibar edip desteklemediği bir insan konumuna düşürülmek istenen Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), yine sükûtu tercih etmiş, onu incitecek hiçbir karşılıklı bulunmamış ve Yüce Allah’a dayanıp güvenmişti.⁴¹

Tek tek dağılan Kureyş kabileleri “Allah’ın, elçi olarak gönderdiği bu şahıs mı imiş! Bula bula bunu mu bulmuş?” diyerek alay edip eğleniyor ve “Eğer biz sebat etmeseydik, neredeyse bizi tanrılarımızdan vazgeçirecekti!” diyorlardı.⁴²

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ise Yüce Allah’ın “*O müşriklere aldırma! Seninle alay edenlerin haklarından gelmeye Biz yeteriz!*” beyanlarına uygun olarak denilenleri ciddiye almadan af ve müsamaha yolunu tutuyor ve bir an bile ümitsizliğe kapılmadan, tasalanmadan ısrarla davetini sürdürüyordu.

Resûl-ü Ekrem Efendimiz’in bu kadar ısrarının temelinde, elbette vazifesinin hakkını verme şuuru yatıyordu. Aynı zamanda O bir insanın bile, göz göre göre Cehennem’e gitmesine razı değildi. Muhataplarından her ne kadar hakaret ve tezyif görse de O, bir gün gelip onların gönüllerinin yumuşayacağına inanıyordu. Bizzat kendileri olmasa da en azından bu insanların neslinden gelenler, istikbalde İslâm’ın kıymetini anlayacak ve gelip ona teslim olacaklardı.

Peygamber Efendimiz’in açıktan tebliğe başlaması hem Müslümanlar hem de Mekkeliler için bir kırılma noktası olmuştu. Efendimiz, açıktan Kâbe’ye gidip namaz kılıyor; insanları dine davet edip Kur’ân okuyordu. Yeri geliyor, kapı kapı

dolaşıp gönlünün zenginliklerini paylaşıyor ve yakın çevredeki kabilelere açıktan davette bulunuyordu. Mekkeliler de artık Efendiler Efendisi ve getirdiklerine açıktan cephe almış; düne kadar münferit çıkışlarla engellemeye çalıştıkları hak davaya mâni olmayı, bundan böyle kurumsal bir vazife olarak görmeye başlamışlardı. Şimdi plan üstüne planlar yapıyor ve insanları O’ndan uzaklaştırmak için türlü türlü yollara başvuruyorlardı.

Efendimiz’in gayretleri karşısında öfkeden köpüren Mekkeliler, ilk olarak heyet hâlinde “Vallahi de biz, sağ kaldığımız sürece O’nu koruyacak ve başkalarından gelebilecek olumsuzluklara karşı da hep müdafaa edeceğiz!” diyerek Efendimiz’e sahip çıkan amcası Ebû Tâlib’in kapısını çaldılar. Duydukları rahatsızlığı “Ey Ebû Tâlib! Şu senin kardeşinin oğlu var ya, işte O, bizim ilahlarımız konusunda hoşumuza gitmeyen şeyler söyleyip duruyor. Üstelik dinî anlayışımızı ayıplıyor ve önderlerimizi sefihlikle suçlayıp atalarımızın da dalâlette olduğunu söylüyor. Şimdi sen, ya O’nun bu işten vazgeçmesini sağlarsın, ya da meseleyi kendi aramızda hâlledebilmek için O’nu bize bırakırsın!” diyerek ifade ettiler. Ebû Tâlib onların dediklerini alttan alıp ortamı yumuşatmaya çalışmış ve öfkelerini teskin edip geri göndermişti fakat Mekkelilerin Ebû Tâlib’e gelişleri bununla sınırlı kalmayacak ve daha sonraları defalarca gelip, teklif ve tehditlerle ondan Efendimiz üzerindeki himayesini kaldırmasını isteyeceklerdi.

Ebû Tâlib hamlesiyle istediklerine nail olamayacaklarını anlayan Mekkeliler, Efendimizi ve O’na inananları yakın takibe aldılar. Bundan sonraki süreçte onları sindirmek ve bitirmek için sözlü, fiilî ve psikolojik şiddetin her türlüsüne başvuracaklardı.

Bu arada hac mevsiminin yaklaşmasıyla Mekkelilerin telaşı daha bir artmıştı. Efendimiz’in dışarıdan gelenlerle görüşme ve gelen âyetleri onlara da anlatıp tebliğ etme ihtimali Mekkelileri endişelendirmişti. Ebû Zerr ve Amr İbn-i Abese örneği bu yeniliğin herkesi çok rahat kendi iklimine çekebildiğini göstermişti. Öyleyse dışarıdan gelenlerin O’nunla konuşmasına ve konuşmalar bile anlattıklarına itibar etmelerine engel olunmalıydı. Bu da O’nun aleyhinde propaganda yapmakla mümkün olabilirdi. Kendileri de inanmadıkları hâlde O’na birçok yakıştırmada bulunmuşlardı. Herkes ayrı bir telden çalıyordu. Bu da yapacakları algı operasyonunu çökertebilirdi. Ortak bir nefret söylemi

oluşturmalı ve bu söylem üzerinden insanlarla O'nun buluşmasına engel olunmalıydı. Sonra da bu, Arap coğrafyasına yayılmalıydı.

Bu gündemle Velîd İbn-i Muğîre'nin evinde bir araya geldiler. Velid İbn-i Muğîre, Efendimiz'i hazmedemeyen, içine sindiremeyen Mekkelilerin başında geliyordu. Sürekli Efendimiz'i (sallallahu aleyhi ve sellem) küçümsüyor ve: *“Bu Kur’ân, bu iki şehirden büyük bir adama indirilseydi ya!”*⁴³ diyerek -hâşâ- nebî olmaya Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) lâayık olmadığını iddia ediyordu.⁴⁴

Allah Resûlü'nün karşılık vermediği bu küçümseyici söze cevap Cenâb-ı Hak'tan gelmişti: *“Senin Rabbinin rahmetini onlar mı taksim ediyorlar? Hâlbuki bu dünya hayatında onların maişetlerini aralarında taksim eden, bir kısmının diğer kısmını çalıştırması için kimini kimine üstün kılan Biz’iz. Senin Rabbinin rahmeti ise onların topladıkları bütün şeylerden daha hayırlıdır.”*⁴⁵

Toplantı, Velid'in “Ey Kureyş cemaati! Biliyorsunuz ki hac mevsimi gelip çatı; gruplar hâlinde Arap toplulukları buralara gelecekler! Şu adamınızın durumunu da biliyorsunuz! O'nunla ilgili olarak bir fikir üzerinde ittifak edin de yarın aranızda farklı görüş ve uygulamaya mahal verilmesin! Yoksa biriniz diğerinizi yalanlar, arkadaşını nakzeden bir hareket yaparsa, güvenirliliğiniz ortadan kalkar.” sözleriyle başladı.

Bunun üzerine önce ‘O’nu kâhinlikle itham edelim!’ dediler. Velid, Kur’ân’ın eşsiz belagatinin bu söylemi etkisiz kılacağını söyledi. ‘Mecnûnlukla itham edelim!’ dediler. Velid, Efendimiz'in hâl ve hareketlerindeki hikmetin buna mâni olacağını söyledi. Öyleyse ‘Şairdir, deriz.’ dediler. Velid, ‘Şiirin bütün incelikleri Araplar tarafından biliniyor. O'nun getirdiği mesajın şiir olmadığı hemen anlaşılır.’ dedi. Bunun üzerine sihirbaz olduğunu söyleriz dediler. Velid, sihri de bildiklerini ve Kur’ân’ın sihir olamayacağını söyledi. Sınırlar iyice gerilmişti. Zira O’nu ötekileştirecek ortak bir söylem bulamıyorlardı. Çünkü Efendimiz, onların yaftalamak istediği sıfatlardan fersah fersah uzaktı. Bunu kendileri de biliyor ve Velid’e itiraz edemiyorlardı fakat içine düştükleri kibir, kin ve inat gözlerini kör, kulaklarını sağır etmişti.⁴⁶ Velid’e döndüler ve “Sen söyle ne diyelim?” dediler.

Velid İbn-i Muğîre en yaşlılarıydı. Çok şeylere şahit olmuş, çok sözler duymuştu fakat Kur’ân gibisini hiç duymamış ve görmemişti. Kaşları çatık,

suratı asık bir şekilde nefrete kilitlenmiş Mekkelilere döndü. “Vallahi!” diyerek yeminle konuşmaya başladı. Ardından devam etti: “O’nun söz ve beyanlarında bir halâvet, bir tatlılık var! Sanki kökü hurma ağacı ve dalı da meyveli! Onda öyle bir canlılık var ki sizin söylemlerinizin batıl olduğu hemen anlaşılır! En uygunu sihirbazdır ve getirdiği sihirli sözlerle kişi ile babasının, kişi ile kardeşinin, kişi ile karısının, kişi ile kabilesinin arasını açıyor, bunun için O’ndan uzaklaşın demenizdir!”

Mekkeliler, en sonunda insanları Efendiler Efendisi’nden uzaklaştırmak için başvurulacak müşterek bir söylem üzerinde ittifak etmişlerdi. Bundan sonra her biri, aynı dili konuşacak ve yalanda ittifak ederek bile bile Allah Resûlü’nü karalama yarışına gireceklerdi. Bu yalan haberi bütün Mekke’ye yaymak için hazır bekleyen ayak takımını harekete geçirdiler. Bunlar sokak sokak geziyor, ev ev dolaşıyor ve bu nefret söylemini Mekke içinde yayıyorlardı. Bu, günümüzde yalan bir haberi medyaya aynı anda servis yapma gibi bir hadiseydi.

Günler geçip de hacılar akın akın Mekke’ye yöneldiğinde, her köşeyi tutan bir Mekkelî, misafirleri karşılıyor ve her biri konuyu o güne kadar kendisinden hep iyilik gördükleri, düne kadar her yerde “el-Emîn” diye bahsettikleri Efendimiz’e getiriyor, inanmasalar bile O’nun sihirbaz olduğunu söylüyorlardı. Böylelikle insanların, O’nun yanına gelmelerini engellemiş ve semavî mesajın kendilerine ulaşmasının da önüne geçmiş olduklarını sanıyorlardı.⁴⁷

Mekkelilerin bu faaliyetlerinden haberdar olan⁴⁸ Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), tebliğ vazifesinden bir an bile geri durmuyor ve onların zihinlerde oluşturduğu algıları hâl diliyle temizliyordu. Muhataplarının şiddet içerikli tavırlarına takılmadan bütün gayretini, dikkatini daha fazla insana ulaşmaya yoğunlaştıran Efendimiz, hac mevsiminde Ukâz, Mecenne ve Zilmecâz panayırırlarını dolaşıyor ve karşılaştığı herkese, tevhid hakikatinden bahsederek onlara Rabbinin adını duyurmaya çalışıyordu.

O’nun muvaffak olmasını istemeyen amcası Ebû Leheb, elindeki taşlarla adım adım peşinden gidiyor ve muhatap olduğu kabilelere, “Ey insanlar! O, dinden çıkmış bir yalancıdır. Dikkatli olun sizi aldatıp atalarınızın ilahlarından, dinlerinden vazgeçirmesin. Ey filan oğulları! Bu, sizden Lât ve Uzzâ’dan sıyrılmanızı, bölgenizde müttefikiniz olan Mâlik İbn-i Ukayş oğullarını terk

etmenizi ve kendi getirdiği bid'at ve dalâlete tabi olmanızı istiyor. Asla O'nu dinlemeyin ve O'na tâbi olmayın.” diyerek bağırıyor, elindeki taşları O'na atıyor ve insanların vicdanları üzerinde baskı kurmaya çalışıyordu.⁴⁹

Ebû Cehil de ona destek oluyor, Rahmet Peygamberi'nin (sallallahu aleyhi ve sellem) üzerine toprak saçıyor ve Ebû Leheb'in nefret söylemlerini tekrar ediyordu.⁵⁰

Onların yaptıklarının ve nefret söylemlerinin etkisinde kalanların bazıları Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) mübarek yüzüne tükürmeye cesaret ediyor, bazıları üzerine toprak saçıyor, bazıları da sövüp sayıyor ve hakaretler yağdırıyordu.⁵¹ Coğu da arkasından taşılıyordu.⁵²

Yapılan bütün bu haksızlıklara ve hakaretlere rağmen Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), gerginliği tırmandırmamaya gayret ediyor, nefret söylemiyle üzerine gelenlerin olduğu mekânlardan uzaklaşıyor ve sabırla Arap kabilelerini davasına davet etmeye devam ediyordu.⁵³ Zira inanmasalar bile sunduğu mesajın ve anlattığı yeniliğin, onların zihinlerinde canlı kalacağını ve bu yeniliği geldikleri coğrafyalara taşıyacaklarını biliyordu.

Mekkeliler baskı ve şiddette sınır tanımıyorlardı. Onlar, İslâm'a davetin kısa zamanda bütün gönüllerde karşılık bulacağını ve insanların akın akın O'na koşacağını anlamışlardı. Nitekim öyle de olmuştu. Herkes O'nu ve Kur'ân'ı konuşuyor, kendi evlatları dâhil insanlar O'na koşuyordu.

Mekkelilerin kin ve nefreti Müslümanları tespit ettikçe daha da artıyordu. Çünkü çok değer verdikleri yakınları, hiç değer vermedikleri köleleri, sürekli sömürdükleri fakirler ve insanlar nezdinde ağırlığı ve konumu bulunan insanlar O'nun halkasına dâhil olmuştu.

Risaletin ilk yıllarında uyguladıkları münferit şiddeti toplu, açık ve organize bir şekilde tatbik etmeye karar verdiler. Yakınları ve köleleri şirke geri döndürme işini ve uygulanacak şiddeti, herkesin kendi ailesine ve sahibine bıraktılar. Fakirlere, itibar sahibi olanlara ve Mekke dışından Müslüman olanlara yapılacak şiddeti ise kendi üzerlerine aldılar. Baskının ve zulmün her yerde hissedilmesini istiyor ve herkese gözdağı vererek “O'nun yanında yer alan karşısında bizi bulur.” demeye çalışıyorlardı.

Aldıkları bu kararın ilk mazlumlardan biri Yâsir ailesi olmuştu. Mekkelilerin ashâb-ı kirâma uyguladığı şiddet, bu aile üzerinde vahşete

dönüşmüştü. Yâsir İbn-i Âmir, Mekke'ye Yemen'den gelmiş ve Ebû Huzeyfe'nin kölesi Sümeyye ile evlenmişti. Abdullah ve Ammâr adında iki oğulları olmuş ve Efendimiz'in risaletiyle evleri cennet köşelerinden bir köşe hâlini almıştı. Mahzumoğulları onların Müslüman olmasını bir türlü hazmedememiş ve içlerindeki hazımsızlık yerini kısa sürede kin ve nefrete bırakmıştı. Yaşlı Yâsir'e, hanımı Sümeyye'ye ve oğlu Ammâr'a en ağır işkenceleri yapmaya başladılar.⁵⁴ Bu mübarek aile hakikî imanı elde etmiş ve âdetâ kâinata meydan okuyordu. Ölüyoruz de dinimizden ve devamızdan vazgeçmeyiz, diyorlardı. Efendimiz de onların işkenceye maruz kaldığı bir sırada yanlarına gelmiş üç defa “*Sabrediniz ey Yâsir ailesi! Hiç şüphesiz, sizin mükâfat yeriniz Cennet'tir!*” buyurmuştu.⁵⁵

Efendimiz'in tavsiyelerini yerine getiren aile sabrediyor ve imandaki kararlılıklarını sürdürüyordu. Onların sabır ve sebatını gören Mekkeliler, işkencelerini artırıyorlardı. Çok geçmeden de Hazreti Yâsir onların zulmü altında can vermişti. Sonra da Sümeyye'yi bütün bu şiddeti organize edenlerden Ebû Cehil'e teslim ettiler. O, akşamları Ramda'ya uğrar Hazreti Sümeyye'ye hakaret eder ve eski dinine dönmesi için işkence ederdi. Sonunda Hazreti Sümeyye'nin sabrını kıramayacağını anlamış ve onu hunharca şehit etmişti.⁵⁶

Annesi babası şehit edilen Ammâr da en ağır işkencelere maruz kalıyordu. O da demir gömlek giydirilip şiddetli sıcakta Ramda'da bekletilen, üzerine kızgın kaya koyulanlardandı. Ayrıca başını suya batırır ve boğmak istercesine öylece bekletirlerdi. O da gördüğü işkencelerden dolayı ne söylediğini bilemeyecek hâlde gelir ama Mahzumoğullarının istediklerini söylemezdi.⁵⁷

Bir gün şiddetten bunalmış bir hâlde gelmiş ve Efendimiz'e: “Yâ Resûlallah! Hayatımız hep böyle işkenceyle mi geçecek?” diye sormuştu. Kendisi her türlü şiddete onlardan daha fazla muhatap olsa da Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Mekkelilerin ashâbına yaptıkları karşısında hüznün yudumlar ve çektiği ızdırabın çerçevesini “*Müminler birbirlerini sevmekte, birbirlerine şefkat etmekte ve birbirlerine karşı alâka duymakta bir vücuda benzerler. Vücudun bir uzvu hasta olduğu zaman, diğer uzuvların bu sebeple uykuları kaçır ve sabaha kadar hummaya tutulmuş gibi tir tir titrerler!*”⁵⁸ beyanıyla çizirdi. Böylece onların tek tek çektiği acıyı kendisinin bir bütün olarak hissettiğini haber verirdi.

Yaşadıkları, gelecek adına direnç eğitimi idi. Ammâr’a döndü ve “Sabrediniz!” buyurdu. Ardından da “Ey Allah’ım! Yâsir ailesini yarlığa!” diyerek dua etmişti.⁵⁹

Hazreti Ammâr gelip de “Yâ Resûlallah! Bize yapılan işkenceler dayanılamayacak boyuta ulaştı!” deyince yine “Sabrediniz ey Yakzan’ın babası!” buyurmuştu. Sonra da “Ey Allah’ım! Ammâr ailesinden hiç kimseye Cehennem azabını tattırma!” diyerek dua etmişti.

Efendimiz, onun bir gün müşrikler tarafından suya batırılıp işkence edilmesinden sonra ağladığını görmüş, eliyle gözyaşlarını silmiş ve “Bir daha küfür ehli seni yakalar, suya batırır ve sana ‘Şöyle şöyle söyle!’ derler ve bu işkenceyi tekrarlarsa, onların söyletmek istediklerini söyleyiver ve işkenceden kurtul!” buyurmuştu.⁶⁰

Nitekim müşrikler onu yakalamış ve en ağır işkencelere maruz bırakmışlardı. Artık dayanamayacak hâle gelmişti. Allah Resûlü’nün verdiği ruhsatı kullandı ve istediklerini söyledi. Ashâb hadiseyi duymuş ve üzüntü içerisinde “Yâ Resûlallah! Ammâr küfre dönmüş!” demişlerdi. Efendimiz: “Hayır!” buyurdu ve ekledi: “*Ammâr, tepeden tırnağa kadar imanla doludur! İman onun etine ve kanına karışıp işlemiştir!*”

Bu sırada gözyaşları içerisinde Ammâr çıkageldi. Efendimiz, yine onun gözyaşlarını mübarek eliyle sildi. Ardından “Sana ne oldu? Arkanda ne haber var?” diye sordu. Ammâr, hadiseyi haber verdi. Efendimiz, “Sana bunlar söylettirildiğinde kalbini nasıl buldun? Ferah mıydı?” diye sordu. O, “Hayır! Ferah değildi! Kalbimi Allah’a ve Resûlü’ne imanın ferahlığı ve rahatlığı içinde dinime bağlılığımı da demirden daha sağlam buldum!” dedi. Efendimiz, önce “Öyle ise sana bir vebal yok!” buyurdu. Ardından şöyle devam etti konuşmasına “Ey Ammâr! Eğer onlar bir daha bu söylediğini tekrarlatmak için seni zorlarsa tekrarlayıver!”⁶¹ Zira şiddet Mekkelilerin işine geliyordu. İnsanlar, İslâm’ı tercih edenlere yapılanları, vicdanlar üzerine kurulan baskıyı gördükçe tedirgin oluyor, paniğe kapılıyor, korkuyor ve Efendiler Efendisi’nden uzak duruyordu.

Kur’ân’da “*Kalbi imanla dolu olarak mutmain iken, dini inkâr etmeye mecbur bırakılıp da yalnız dilleriyle inkâr sözünü söyleyenler hariç, kim imanından sonra Allah’ı inkâr ederek gönlünü inkâra açar, göğsüne küfrü yerleştirirse,*

onlara Allah tarafından bir gazap, hem de müthiş bir azap vardır.”⁶² buyurarak Efendimiz’in Ammâr’a söylediklerini teyit etmişti.

Habbâb İbn-i Eret de müşriklerin şiddetinden nasibini alanlardandı. Çıplak hâlde dikenler içerisinde sürülür, Hazreti Bilal gibi demir gömlek giydirilip günün en sıcak vakitlerinde Remda’da güneş altında tutulup vücudunun yağları eritilir, güneşte veya ateşle kızdırılmış kayaların üzerine ya da yakılan ateşin içerisine çıplak hâlde sırtüstü yatırılıp üzerine bastırılır; ateş sönünceye, kaya soğuyuncaya kadar öylece tutulurdu. Bazen de Ümmü Enmar tarafından kızgın demirle başı dağlanırdı. Ama o bütün bu işkencelere direnir ve müşriklerin istediği şeyi söylemezdi.⁶³

Şiddetli işkenceden bunaldığı bir gün, kendisi gibi işkenceye maruz kalan Müslümanları alıp Peygamber Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) yanına koşmuş, hâlini arz etmiş ve “Yâ Resûlallah! Bizi dinimizden döndürmelerinden korktuğumuz şu kavme karşı bizim için Yüce Allah’tan yardım dilemez ve dua etmez misin?” demişti. O ise onlara dönüp “*Vallahi, sizden önceki müminlerden bir kimse yakalanır, kendisi için yerde bir çukur kazılır, o kimse dizlerine kadar çukura gömülür, sonra bir testere getirilip biçilerek ikiye bölünürdü de bu işkence kendisini dininden döndüremezdi! Yahut demir taraklarla eti kemiğinden kazınırdı da yine bu işkence kendisini dininden döndüremezdi! Allah’tan korkunuz!*” buyurmuş, ardından “*Hiç şüphesiz, Allah sizin için fetih ihsan edecektir! Vallahi, Yüce Allah bu işi muhakkak tamamlayacaktır! Bu işin hükmü muhakkak yerine getirilecektir! O kadar ki hayvanına binmiş bir kimse, San’a’dan çıkıp Hadramevt’e kadar gidecek de Yüce Allah’tan başka hiçbir şeyden korkmayacak; ancak varsa koyunu hakkında kurt saldırmasından kaygı duyacaktır!*” diyerek onları İslâm’ın geleceğiyle alâkalı müjdelemiş, en sonunda da “*Fakat siz acele ediyorsunuz!*” buyurarak onlara yaşadıklarının büyük bir imtihan olduğunu hatırlatmış, acele etmemelerini ve biraz daha dişlerini sıkıp sebat etmelerini istemişti.⁶⁴ Ardından da “*Allah’ım Habbâb’a yardım et!*” diye dua etmişti.⁶⁵

İnançlarından dolayı bütün sahabîler, Yâsir ailesi ve Habbâb’ın yaşadıkları gibi zulme maruz kalıyorlardı. Mekkelilerin olabildiğince geniş çaplı ve kuralsız yüklenmelerine karşılık, gelen her yeni âyetle müminler kuşatılıyor ve hakkı

temsil eden duruşlarında sebat etmeleri gerektiği hatırlatılıyordu. Resûl-i Kibriyâ da her fırsatta ashâbıyla bunları paylaşıp imanlarını takviye ediyordu. Hayırlı işlerin çok muzır mânilerinin bulunduğu, şeytan ve şeytanî düşüncenin, hayır yolunu tercih edenlerle sürekli uğraşacağı haber veriliyor ve böylelikle daha onlar, planlarını ortaya koymadan müminlerin mevzi almaları temin ediliyordu. Sıklıkla, önceki ümmetlerden misaller veriliyor ve Hak adına yol almanın kolay olmadığı vurgulandıktan sonra neticenin, mutlaka inanan ve hayatını takva ölçülerine göre şekillendirenler lehine gelişeceği ortaya konuluyordu. Bunları dikkate alan ashâb-ı kiram, Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) yönlendirmeleri çerçevesinde itidal ve akl-ı selim ile hareket ediyor ve bütün bu sıkıntıları sabırla göğüslüyorlardı.

Kur'ân ise *“Allah’a verdikleri sözde duranlar ve misakı bozmayanlar da işte onlardır. Allah’ın gözetilmesini emrettiği şeyleri gözetirler. Rab’lerinden çekinir ve pek çetin bir hesaptan endişe ederler. Onlar, sırf Rab’lerinin rızasını kazanmak için sabreder, namazı tam gerektiği şekilde kılarlar. Kendilerine ihsan ettiğimiz rızıklardan gerek gizli, gerek açık bir tarzda bağışta bulunur ve kötülüğe iyilikle mukabele ederler. İşte onlardır dünya diyarının güzel âkıbetini kazananlar. O güzel âkıbet Adn Cennetleri olup, onlar babalarından, eşlerinden ve nesillerinden iyi olanlarla birlikte o Cennetlere girerler. Öyle ki melekler de her kapıdan yanlarına varıp: ‘Sabretmenize karşılık size selâmlar, selâmetler! Dünya diyarının ne güzel âkıbetidir bu!’ diyecekler.”*⁶⁶ buyurarak onların bu duruşunu takdir ediyor ve onları değişik nimetlerle müjdeliyordu.

Efendimiz'in davasına omuz veren varlıklı sahabîler ise maddî imkânlarını, sahiplerinin insafsız zulmü altında inim inim inleyen köle ve zayıf Müslümanları satın alıp kurtarmak için sarf ediyor ve böylece Efendimiz'e destek oluyorlardı. Onlardan Hazreti Ebû Bekir (radiyallahu anh) babasının kınamalarına rağmen Allah için malının çoğunu bu uğurda harcamış ve müşriklerin zulmettiği sahabîlerden Hazreti Bilal'i, Hazreti Âmir İbn-i Fûheyre'yi, Hazreti Zinnîre'yi ve kızı Ümmü Ubey's'i, Hazreti Nehdiyeyi ve kızını ayrıca Hazreti Lübeyne'yi satın alıp azat etmişti.⁶⁷

Yine Allah Resûlü, ashâb-ı kirama, elden geldiğince kendilerine bu zulmü yapanları affetmelerini, kine, nefrete yenik düşmemelerini, öç alma duygusuna

kapılmamalarını tavsiye ediyor ve onları kuvvete kuvvetle, şiddete şiddetle karşılık vermekten menediyordu.

Efendimiz, “Zarar vermek de zarara zararla karşılık vermek de yoktur!” buyuruyor⁶⁸, yapılanlara aynıyla mukabelede bulunulmasına izin vermiyordu.⁶⁹ Zaten bu, Allah’ın emriydi; Cebrâil gelmiş ve O’na, “*Hep afv ü safh yolunu tut, ma’rufu emret ve câhillerden de yüz çevir!*”⁷⁰ demişti. Bu âyeti getirdiğinde Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), vahyin emînine dönmüş ve “Ey Cibrîl! Bunun anlamı ne?” demişti. Cibrîl “Yâ Muhammed! Allah (celle celâluhû) sana, seninle alâkasını kesenle akrabalığını devam ettirmeni, sana vermeyene vermeni ve yine sana zulmeden de affetmeni emrediyor!” diye cevaplamıştı.⁷¹ Allah emreder de Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), dinlemez miydi!

Üstelik dahası da vardı; gördükleri zulüm karşısında mukabelede bulunmak isteyenler için başka bir gün yine Cibrîl gelmiş, “*Muhakkak ki Allah, iman edenleri koruyup müdafaa eder* çünkü Allah hâin ve nankör olan hiçbir kimseyi sevmez.”⁷² demek suretiyle buna izin olmadığını ifade etmişti.⁷³

Bir gün adamın birisi gelmiş Hazreti Ebû Bekir’e (radiyallahu anh) ağız dolusu hakaretler ediyordu. Münakaşadan kaçınan Hazreti Ebû Bekir ise bu hakaretlere ilk başta sükût ile karşılık vermişti. Bu esnada hadiseyi izleyen Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) taaccüb içerisinde tebessüm buyuruyordu. Adam hakaretlerinde ileri gidince Hazreti Ebû Bekir (radiyallahu anh), dayanamadı ve cevap verdi. Bunun üzerine çehresindeki tebessüm kaybolan Efendiler Efendisi (sallallahu aleyhi ve sellem), öfkeli bir hâlde kalktı ve oradan ayrıldı. O’nun kalktığını fark eden Hazreti Ebû Bekir, kendisine yetmişti ve “Yâ Resûlallah! Adam bana hakaretlerde bulunuyorken Siz oturuyordunuz. Fakat ben adamın bazı sözlerine karşılık verince öfkelenip kalktınız!” dedi.

Hazreti Ebû Bekir’e (radiyallahu anh) dönen Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) önce “Ya Ebû Bekir! Sen sükût ettiğin sürece semadan inen bir melek senin yerine ona gereken cevabı veriyor ve senin için söylediği şeylerde onu yalanlıyordu; fakat sen ağzını açıp bizzat karşılık vermeye başlayınca yanına şeytan geldi. Ben şeytanın iştirak ettiği mecliste onunla beraber oturamam!” buyurarak bu duruşunun sebebini zikretti. Ardından da Müslümanların bu gibi durumlarda nasıl bir duruş sergilemeleri gerektiğini açıkça gösteren şu sözleri

beyan buyurdu: “Yâ Ebâ Bekir! Üç tarz amel vardır ki onlar haktır! Zulme uğrayan fakat sevabını Allah’tan umarak affedici bir tavır takınan her bir kişiye Allah, uğradığı zulüm sebebiyle mutlaka yardım ulaştırır ve yardımıyla onu güçlendirip yüceltir. Allah’ın sevgisine ermek dileğiyle yardım kapısını açan her kişinin, Allah açtığı o yardım kapısı sebebiyle mutlaka ve mutlaka malını çoğaltır. Zarûrî ihtiyaçlarını gidermek maksadıyla değil de mal çoğaltmak arzusuyla dilencilik kapısını aşındıran her bir kişiyi de Allah kesinlikle maddî ve manevî fakirliğe uğratır.”⁷⁴

Her türlü şiddet karşısında onlara rıfkı hatırlatıp “*Allah refiktir, yumuşaklık, kolaylık ve müsamaha sahibidir. Bu sebeple rıfkı sever, rıfk ile hareket edenden razı olur, rıfka mahsus bir yardımı vardır ki şiddet sahipleri bu yardımı göremez!*”⁷⁵ buyuruyordu.

Peygamber Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) emir ve tavsiyelerini en ince ayrıntısına kadar yerine getirmeye çalışan sahabîler, ortamı daha da germemek için çok dikkatli hareket ediyordu. Mekkelilerin kin ve nefretine rağmen iradî bir duruş sergileyip onları tebessümle karşılıyor ve selâm veriyorlardı.⁷⁶

Mekkelilerin uyguladıkları fiilî şiddete Efendimiz de maruz kalıyordu. Efendimiz’in evi amcası Ebû Leheb ile Ukbe İbn-i Ebî Muayt’ın evleri arasındaydı. Risalet vazifesini açıklamasından sonra kendisine azılı düşman kesilen bu iki komşusu, hiçbir hak ve hukuk tanımaksızın sürekli şiddete başvuruyor ve O’nu evinde, evine girip çıkarken bile rahatsız ediyorlardı. Amcası Ebû Leheb, kendi evinden ve komşusu Adiyy İbn-i Hamrâu’s-Sakafî’nin evinden Peygamber Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) evini taşıyor⁷⁷ ve hayvan pisliklerini getirip O’nun kapısının önüne saçıyordu.⁷⁸

Düşmanlıkta ve inkârda kocasından geri kalmayan, Benî Ümeyye’nin bilinçli bir şekilde Benî Hâşim içerisine evlilik yoluyla soktuğu anlaşılan ve kocası Ebû Leheb’i Efendimiz’e karşı kışkırtan Ümmü Cemil ise gün içerisinde topladığı pıtrakları, dikenleri, dikenli ağaç dallarını toplayıp demet hâline getiriyor sonra da bunları gece vakti ayağına batıp yaralar açması için Rahmet Peygamberi’nin (sallallahu aleyhi ve sellem) yürüyeceği yerlere ve yollara saçıyordu! Ayrıca Efendimiz’e incitici sözlerle hitap ediyor, O’nu karalamak için uydurulan iftiraları sağa sola yayıyor ve O’nu fakirlikle ayıplıyordu.⁷⁹

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), onların yaptığı bu kötülükleri her seferinde sineye çekiyor ve asla onlara kendilerini incitecek herhangi bir karşılık vermiyordu.⁸⁰

Bunlarla yetinmeyen Ebû Leheb ailesi, Mekkelilerin baskı ve teşvikleriyle bir adım daha ileri gitti ve Efendimiz'in ailesine de acı yaşatmak için oğulları Utbe ve Uteybe'yi, Efendimiz'in kızları Rukiyye ve Ümmü Gülsüm'ü boşamaya zorladı.⁸¹ Yıkılan yuvalar karşısında Efendimiz'in üzüldüğünü gören Mekkeliler de Efendimiz'in diğer bir kızı Hazreti Zeyneb'le evli olan Ebû'l-Âs'a baskı uygulamaya başladılar fakat o, bu baskılara boyun eğmedi ve Efendimiz'in kızını terk etmedi.⁸² Mekkelilerin sergilediği onca baskıya rağmen meseleye hakkaniyetle yaklaşp dik durmasından dolayı Efendimiz, ona ayrıca teşekkür etti.⁸³

Diğer komşusu Ukbe İbn-i Ebî Muayt ise Ebû Leheb'den geri kalmaz ve onun da yardımıyla hayvan işkembesini getirip Efendimiz'in kapısının önüne saçardı. Onların bu incitici hareketleri karşısında üzülen Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem): *“Ey Abdi Menafoğulları! Bu ne biçim komşuluk!”* buyurarak yaptıklarının hak ve hukuka sığmadığını hatırlatır ve pislikleri kapısının önünden yayı ile ilerilere doğru iterek sabırla yoluna devam ederdi.⁸⁴

İstediklerini elde edememenin hırsıyla Ukbe İbn-i Ebî Muayt daha bir azgınlaşır, Efendimiz'e saldırmak için her imkânı değerlendirirdi. Bir gün Efendimiz'i Kâbe'nin Hicr mevkiinde namaz kılarken görmüş ve boğmak için ridasını boynuna dolayarak şiddetle çekmeye başlamıştı. Durumu fark eden vefalı ve sadık dost Hazreti Ebû Bekir (radiyallahu anh) derhal koşup gelmiş, omuzundan tutarak onu Efendimiz'in üzerinden def etmiş ve: *“Ne o, siz bir insan ‘Rabbim Allah’tır!’ dedi diye kalkıp onu öldürecek misiniz? Hâlbuki o Rabbiniz tarafından açık belgeler ve mucizeler de getirdi.”*⁸⁵ âyetini okumuştı.

Kin ve nefret gözlerini kör etmiş Ukbe'ye Allah Resûlü, gördüğü şiddete rağmen herhangi bir karşılıkta bulunmamış, sabır ve sükûnetle yoluna insanları davet etmeye devam etmişti.⁸⁶

Zira Cenâb-ı Hak *“Sabret! Senin sabrın da ancak Allah'ın yardımı iledir. Kâfirlerin yüz çevirmelerinden mahzun olma, yaptıkları hilelerden dolayı da telaş edip darlanma! Çünkü Allah, Kendisine karşı gelmekten sakınanlar ve hep*

güzel davrananlarla beraberdir.”⁸⁷ buyurarak O’na bu şekilde hareket etmenin yakışacağını haber vermişti.

Mekkeliler O’nun adının zihinlerde çağrıştırdığı manalardan bile rahatsızlık duyuyorlardı. Kendisine hakaret içerikli çeşitli lakaplar takıyor, bu lakaplar üzerinden O’na hakaret ediyor, aşağılıyor ve toplum içerisinde bu lakaplarla anılmasını sağlamaya çalışıyorlardı. Ona, methedilen manasına gelen “Muhammed” isminin tam zıt anlamı olan “Müzemmem” yakıştırmasında bulunuyor ve bununla O’nu yerilen, zemmedilen bir kişi olarak yaftalamaya gayret ediyorlardı.⁸⁸ Onların içine düştükleri bu seviyesizlik karşısında Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), ashâbına dönüyor ve *“Yüce Allah’ın Kureyş müşriklerinin eziyetlerini ve hakaretlerini nasıl Benden uzaklaştırdığına hayret etmiyor musunuz? Onlar ‘Müzemmem’e lanet edip hakaret yağdırıyor ve hicvediyorlar. Hâlbuki Ben ‘Muhammed’im!”* buyuruyordu.⁸⁹

Yine O’nun erkek çocuklarının ardı ardına vefatını da içlerindeki kini dışarıya kusmak için değerlendirmek istemişlerdi. Bunun için O’na, neslinin devam etmeyeceği, soyunun kesileceği ve davasını devam ettirecek kimse kalmayacağı manasına “Ebter” yakıştırmasında bulunmuş ve bunu toplum içerisinde yaygınlaştırmaya çalışmışlardı.⁹⁰

Bunu karşılık O, sabrını muhafaza ediyor, yapmaya çalıştıkları anlamsız işlerden dolayı onların içler açısı hâline üzüliyor ve ellerinden tutmak için vesileler arıyordu. Kur’ân ise onların sözlü saldırılarına cevap veriyor, yakıştırdıkları sıfatları kendilerinin taşıdığını bildiriyor ve bu hakarete öncülük edenlere “Asıl ebter olan sizsiniz!” diyordu.⁹¹ Âyetlerde, haksız yere masum insanlara ötekileştirici ve aşağılayıcı yakıştırmalarda bulunanların, bizzat kendilerinin bu lakapları hak ettikleri ifade ediliyordu. Böylece canlarından çok sevdikleri zâta yapılan bu söylemler karşısında iki büklüm olan müminlerin, o günden bugüne gönüllerine su serpiliyordu.

Peygamber Efendimiz’in sergilediği duruştan dolayı bir türlü hedeflediklerine ulaşamayan Mekkeliler, Müslümanları en temel haklarından mahrum etmek ve onlara dinlerini yaşama imkânı vermemek için uyguladıkları baskıyı her geçen gün daha da artırıyordu. Ebû Cehil, şeref ve taraftarı olan bir kimsenin Müslüman olduğunu işittiği zaman onu çağırıyor ve ona “Sen, babanın dinini terk ettin;

hâlbuki o senden hayırlıdır. Andolsun ki senin aklını sefih, görüşünü yanlış ve çirkin buluyoruz. İnsanlar nezdinde seni rezil ü rüsvay eder, sürüm sürüm süründürür ve kredini sıfırlayıp beş paralık hâle getiririz.” diyerek tehdit ve şantajda bulunuyordu. Bir esnaf ve tüccar, Efendimiz’in safında yer aldığı anda onu da “Vallahi senin mal ve mülkünü talan eder ve ticarî hayatını bitiririz.” diyerek tehdit ediyordu. Eğer zayıf ve güçsüz birisinin Müslüman olduğunu öğrenirse bu sefer de dövüyor, dövdürüyor, eziyor ve ezdiriyordu.⁹²

Efendimiz ise bütün bunlar karşısında kalıcı bir çözümü gerekli görüyordu. Şiddetsiz tek çıkış yolu da hicret gözüktüyordu. Aynı zamanda Mekke’de Müslümanların sayısınca problem yaşıyordu. İnsanlar Müslümanlara yapılan baskıları gördükçe korkuya kapılıyor ve Efendimiz’in beyan ettiği hakikatler zulüm ve işkencenin gölgesinde kalıyordu. Bunun için ashâbına seslendi ve *“Habeş toprağında, idaresi altında hiçbir kimsenin zulme uğramadığı bir melik vardır. Orası doğruluk yurdudur. Allah bir kapı açıncaya kadar oraya hicret etseniz!”* buyurdu.⁹³

Ashab-ı kirâm, Mekke’deki şiddete hedef olmaktan kurtulup dinlerini rahatça yaşayabilmek için hemen hazırlıklara başladılar. Çünkü Rehber-i Ekmel’e güven ve itimatları tamdı. Üstelik Cenâb-ı Hak *“Bundan sonra şunu bil ki: Şüphesiz senin Rabbin, mihnet ve işkenceye, zulme ve baskıya uğradıktan sonra mücadele edip sabreden, ardından da hicret edenlerle beraberdir. Evet, Rabbin, onların bütün bu güzel hareketlerine karşılık elbette onları bağışlayıp ihsanda bulunacaktır; çünkü O Gafur’dur, Rahîm’dir.”*⁹⁴ buyurmuş ve onlara yardımcı olacağını bildirmişti.

Bunun üzerine yüzü aşkın Müslüman gizlice Habeşistan’a hicret etti. Netice Efendimiz’in işaret ettiği gibi oldu ve Habeş diyarında huzur buldular. Müslümanların hicretini engelleyemeyen Mekkelilerin hazımsızlığı iyice arttı. Muhacirleri geri getirmek için bir heyet gönderdiler fakat bir hüsrân daha yaşadılar.

Onlar Peygamber Efendimiz’i (sallallahu aleyhi ve sellem) adım adım takip ediyor, bulunduğu hiçbir yerde O’nu rahat bırakmıyorlardı. Efendimiz, bir gün Safâ tepesindeydi. Ebû Cehil, yanına aldığı Adiyy İbn-i Hamrâ ve İbn-i Esda’ ile Safâ tepesine geldi. Amacı her zamanki gibi O’nu tahrik edip şiddet zeminine

çekmekti. Efendiler Efendisi'ne hakaret etti. O'nu tahkir edici çirkin sözler söyledi. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) yine çok incinmiş ve üzülmüştü fakat kavga istemiyordu. Ebû Cehil sınırları zorlasa da sabredip hiçbir şey söylemedi ve sonra da kalkıp evinin yolunu tuttu.

Zira Kur'ân *“Rabbinin yüce adını zikret, fânilere bel bağlamaktan kurtul ve bütün gönlünle yalnız O'na yönel. O doğunun da batının da Rabbidir. O'ndan başka ilah yoktur. O hâlde sen de yalnız O'nun himayesine sığın, yalnız O'na güven! Onların söylediklerine karşı sabret, onlardan güzel bir tavırla uzak dur!”* buyurmuştu.⁹⁵

Ebû Cehil yine başaramamış ve Kâbe'nin yanında toplanan Mekkelilerin yanına dönmüştü. Onun Safâ tepesinde Efendimiz'e yaptığı hakaretlere şahit olan azatlı bir hanım köle, o gün Hamza'nın avdan dönüp Safâ üzerinden Kâbe'ye doğru ilerlediğini gördü. Efendimiz'e inanmasa da yapılan bu hakaretler karşısında vicdanı rahatsız olmuştu. Zira duydukları dayanılacak şeyler değildi. Hamza'ya döndü ve “Ey Umâre'nin babası!” diye seslendi.

Hamza, henüz imanla şereflenmemişti. Güçlüydü ve vaktini avlanarak geçirirdi. Sesin geldiği yöne döndü. Hanım devam etti konuşmasına: “Kardeşinin oğlu Muhammed'e biraz önce Amr İbn-i Hişâm tarafından yapılan kötülüğü görmüş olsaydın, sen hiç dayanamazdın! O'nu orada otururken bulup hakaretler etti ve hoşuna gitmeyecek şeyler söyledi. O'nu incitti ve sonra da dönüp gitti. Muhammed ise ona hiçbir şey söylemedi!”

Haksızlığa tahammülü olmayan Hamza, hiddetlenmişti. Bir tarafta oturup kalkıp muhataplarının selâmetini düşünen, onlar için hep hayır yolları araştıran, hayır dileklerinde bulunan ve bunun için her türlü hakareti sineye çeken yeğeni; diğer tarafta ise her vesileyle O'na zulmetmeye çalışan, kendisi gibi düşünmeyene hiçbir hak ve hukuk tanımayan, gayz ve nefretin kölesi, ‘cehaletin babası’ Amr İbn-i Hişâm ve yandaşları vardı.

Hemen Kâbe'ye yöneldi. Gözleri fitnenin babası Ebû Cehil'i arıyordu. Görmesiyle elindeki yayı kafasına indirmesi bir oldu. Ardından başı kanlar içerisindeki Ebû Cehil'e seslendi: “Sen misin O'na hakaretler eden? İşte, ben de O'nun dinindeyim! O'nun söylediklerini söylüyorum! Gücün yetiyorsa, o yaptıklarını bana da yap bakalım!”

Ebû Cehil’e, avanesi yardım etmek istedi fakat o, Hamza’nın öfkeyle öyle konuştuğunu düşünüyor ve onu kaybetmek istemiyordu. Hamza’nın müminlere katılması Efendimiz’in davasına kuvvet katar ve şirkin gücünü kırardı. Hemen araya girdi ve: “Bırakın Ebû Ümare’yi! Vallahi ben onun kardeşinin oğluna çok kötü hakaretlerde bulunmuştum!” dedi ama artık geçti. Zira Hamza, Efendimiz’e gönül kapısını aralamıştı ve aralanan bu kapıdan ilerde O’nu “Şehitlerin Efendisi” yapacak iman nuru sızıyordu!⁹⁶

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), kendisine yapılan hakaretlerin ve söylenen zehir zemberek sözlerin, ashâbını derinden etkilediğini ve incittiğini biliyordu. Onların bir anlık hislerine yenik düşüp tepki göstermeleri ve Mekkelilerin tapındıkları putlara sayıp sövmeleri mümkündü. Böyle bir hadisenin yaşanması mantık ve muhakemesini kaybetmiş Mekkelilerin tamamen çığırdan çıkmasına ve Yüce Allah’a bile dil uzatmalarına sebep olabilirdi. Mekkeliler ne yaparsa yapsın Müslümanların kendi karakterini sergilemesi gerekiyordu. Zira muhatap Firavun gibi bir despot da olsa Kur’ân, “kavl-i leyyini” emrediyordu.⁹⁷ Efendimiz, ashâbına seslendi ve onlara Mekkelilere aynıyla karşılık verip sayıp sövmelerini yasakladı.⁹⁸ Onlardan, yapılanlar karşısında kendi duygu ve düşüncelerini anlatırken hiddetlenmeyip en güzel sözler söylemelerini istedi; insanın açık düşmanı olan şeytanın sövüp saymalarla insanların arasını bozmaya çalıştığını ifade etti.⁹⁹

Bu duruş rıza-yı ilahîye de muvafıktı. Zira inen âyette “*Onların Allah’tan başka yalvardıkları tanrılarına hakaret etmeyin ki onlar da cahillik ederek hadlerini aşip Allah’a hakaret etmesinler! Böylece her ümmete yaptıkları işi güzel gösterdik. Sonra dönüşleri yalnız O’na olacak ve O da yaptıklarını kendilerine bir bir bildirip karşılığını verecektir.*”¹⁰⁰ buyurulup Efendimiz’in sözleri teyit ediliyordu.

Bu arada muhacirlerden etkilenen Habeşli yirmi kişilik Hristiyan bir heyet, Efendimiz’i daha yakından tanımak için Mekke’ye gelmiş ve O’na birtakım sorular sormuştu. Efendimiz’den aldıkları cevaplar ve dinledikleri Kur’ân âyetleri karşısında gözleri yaşla dolmuş ve Müslüman olmuşlardı. Durumu haber alan Mekkeliler Ebû Cehil’in önderliğinde memleketlerine geri dönerlerken onların yolunu kesmiş ve “Yazıklar olsun size. Sizler ne kötü kâfilesiniz! Kendi

dininizden olan insanlar sizi buraya gönderdikleri hâlde tutmuş, bir adamın sözüne kanarak dininizden dönüyor ve onları yüz üstü bırakıyorsunuz! O’nunla ne konuştunuz ki iki kelamla dininizi değiştirip O’nun dediklerini kabulleniyorsunuz? İşin doğrusu bugüne kadar biz, sizden daha ahmak bir kabileyle hiç karşılaşmadık!” diyerek kendilerine hakaret etmişti.

Efendimiz’in emir ve tavsiyelerini dikkate alan grup, onlara “Allah’ın selamı üzerinize olsun. Cehalette biz sizinle yarışamayız; bizim anlayış ve tercihlerimiz bize ait, sizinkiler de size! Zaten biz, hayırdan başka da bir şey düşünmüyoruz!” diyerek karşılık vermişlerdi. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak şu âyetleri indirmişti: *“Daha önce kendilerine kitap verdiğimiz ilim sahipleri buna da, Kur’ân’a da inanırlar. Kendilerine Kur’ân okununca şöyle derler: ‘Ona iman ettik, O Rabbimizden gelen gerçeğin ta kendisidir. Biz zaten daha önce de Allah’a teslim olmuş kimselerdik’. İşte onlar, gösterdikleri sabır ve sebatan dolayı çifte mükâfat alırlar. Onlar kötülüğe iyilikle mukabele eder ve kendilerine nasip ettiğimiz mallardan, Allah yolunda harcarlar. Anlamsız, çirkin sözler işitince yüzlerini çevirip uzak durur ve şöyle derler: Bizim işlerimiz bize, sizinkiler de size aittir. Selâm olsun size, hoşça kalın! Cahillerle arkadaşlık etmeyi arzulamayız biz!”*¹⁰¹

Mekke’nin ileri gelenleri¹⁰² yine Kâ’be’nin yanında toplanmışlardı. Bu sefer farklı bir metotla O’na yaklaşacak ve O’nu davasından vazgeçirmeye çalışacaklardı. Bu niyetle Efendimiz’e haber gönderdiler. Efendimiz, Mekkelilerin yaptıkları zulüm ve kötülüklere rağmen onlara küsmüyor, darılmıyor, bağları tamamen koparmıyor, kimsenin üzerini çizmiyor, davetlerine icabet ediyor ve meclislerine iştirak ediyordu. Zira onların hidâyete ermeleri adına kendini helak edercesine bir çaba ortaya koyuyor ve bunun için diyalog kurabileceği bütün fırsatları değerlendirmeye gayret ediyordu.¹⁰³ Haberi alınca bir ümitle kalktı ve yanlarına geldi.

“Ey Muhammed!” diyerek söze başladılar ve “Biz Seni, oturup iyice konuşmak için çağırdık. Vallahi de biz, Araplar arasında Senin kadar kavmi arasında ikilik çıkaran, ataları hakkında olumsuz konuşan, onların dinî inanışları ve ilahlarını kötüleyen, hiç kimse görmedik. Bütün olumsuzluklar, Sen ortaya çıktıktan sonra meydana geldi.” diyerek birtakım ithamlarda bulundular.

Ardından da “Şayet Sen, bu sözlerinle aramızda mal sahibi olmak istiyorsan, aramızda el birliği yapıp mal toplayalım ve Seni, mal yönüyle en zenginimiz yapalım! Aramızda şeref sahibi bir insan olma arzun varsa, Seni başımıza reis tayin edelim! Şayet mülk peşinde isen, başına taç giydirip, Seni başımıza melik yapalım! Şayet Sana cin musallat olmuşsa veya gördüklerin, üstesinden gelemediğin birer hayal ise, o zaman da mal ve mülkümüzü ortaya döküp Seni tedavi ettirelim; hiç olmazsa sonunda ya Sen iyileşip bu işten kurtulursun yahut biz, kendimize düşeni yapmış oluruz!” gibi tekliflerde bulundular.

Onların itham ve tekliflerini sabırla dinleyen Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), “Söylediklerinizin hiçbirisi de bende yok! Benim niyetim, ne mallarınızı almak ne de üzerinizde saltanat kurup meliklik yapmak! Allah beni, size peygamber olarak gönderdi ve bana, kendi nezdinden bir kitap verdi; ardından da sizi, gelecek günleriniz adına uyarmamı istedi. Ben de üzerimdeki tebliğ vazifesini yerine getiriyor ve size nasihat ediyorum. Şayet, benim size arz ettiğim hususları kabul edip benimserseniz bu, dünya ve ukbadaki en büyük kazancınız olur. Şayet kabul etmeyip kulak ardı ederseniz, ben de Allah’ın emri gelip de sizinle benim aramdaki hükmünü verinceye kadar bana düşeni yapar ve sabrederim.” buyurdu.¹⁰⁴

Yaptıkları itham ve tekliflerle O’nu, yolundan vazgeçiremeyeceklerini anlayan Mekkeliler, birtakım isteklerde bulunarak kendilerince O’nu toplum önünde küçük düşürmek istediler ve değişik taleplerde bulunmaya başladılar. İlk olarak “Yâ Muhammed! Şayet bir hususu Sana arz etmemize müsaade edersen, onu arz edelim. Biliyorsun ki buralarda, bizden daha fakir, daha muhtaç, mal ve mülkü daha az, velhasıl maddî sıkıntı içinde olan kimse yoktur. Seni, elindeki mesajlarla gönderen Rabbinden istesen de şu bizi boğup duran dağları bizim için düzleyiverse! Sonra oradan Şam ve Irak pınarları gibi su fışkırtıverse! Aynı zamanda, bugüne kadar ölüp giden atalarımızı yeniden diriltip, onlar arasından Kusayy İbn-i Kilâb’ı huzurumuza getirse ve biz de dediklerinin doğru olup olmadığını ona sorsak. Biliyoruz ki o, doğru sözlü bir insandır. Şayet Senin doğru söylediğini tasdik eder ve yaptıklarını tasvip ederse biz de Seni tasdik edip kabul etmiş; Allah katındaki konumunu anlamış ve Senin de söylediğin gibi, işte o zaman O’nun, Seni peygamber olarak gönderdiğini kabul etmiş oluruz.” dediler.

Mekkelilerin bu küstahça istekleri Allah'ın en sevgili kuluna saygısızlıktı. Hatta bu üslûplarıyla onlar, sadece Efendiler Efendisi'ni hedef almıyorlar, kendilerince Allah'a da hakaret ediyorlardı. Ortalık buz gibi olmuştu. Her şeye rağmen Efendiler Efendisi, onların da iman edeceklerini umuyor ve aradaki kapıyı tamamen kapatmıyordu. Zira böyle durumlarda, zamanın çıldırtıcılığına, muhatapların hamakatine ve ortamın kasavetine rağmen sabretmek gerekiyordu. En azından, her iki cenahtaki tavrı müşahede edenler, bir gün bunları değerlendirir ve Hak cihetteki yerini alırdı. Kendileri gelip teslim olmasalar da günü gelince bu adamların ailelerinden gelip iman edenler mutlaka olabilirdi. Yine büyüğe, büyüklük düşüyordu.

Onun için bir kez daha konuştu Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem): “Beni Allah size, bunları yapayım diye göndermedi ki! Ben, size getireceğimi getirdim ve Allah'tan almış olduğum tebliğ vazifesini eda ettim. Bundan böyle şayet kabul ederseniz, sizin için bu, dünya ve âhiret mutluluğu demektir. Şayet kabul etmeyip reddederseniz, Ben de aramızda Allah (celle celâluhû) hükmünü verinceye kadar dişimi sıkar, sabreder ve beklerim.” buyurdu.¹⁰⁵

İfadelerinden, aradaki mesafeyi daha fazla açmadan muhâvereyi noktalamak istediği anlaşılıyordu. Belli ki ruh-i pâkleri çok sıkılmıştı. Sıkılmayacak bir manzara değildi ki! Ancak adamların niyeti işi daha da uzatmaktı; kendilerince Habîb-i Kibriyâ Hazretleri'ni “ti”ye alıyorlardı!

Aralarından birisi ileri atıldı ve yine aynı üslûpla şunları söylemeye başladı: “Madem bizim için bunları yapmayacaksın; öyleyse bunu, Rabbinden kendin için iste! Mesela şu söyleyip durduğun şeyleri tasdik eden bir melek gönderse de o melek, Senin hakkında bize de malumat verse! Aynı zamanda yine O'ndan istesen de Senin için cennet gibi bağ ve bahçeler, altın ve gümüşten saray ve malikâneler ihsan etse de Seni bir anda zenginler sınıfına katıverse! Çünkü Sen, aynen bizim gibi çarşı-pazarda yürüyüp duruyor, biz nasıl kazanç peşinde emekliyorsak Sen de maişet peşinde koşuyorsun! Böylelikle biz, Senin Allah katındaki kıymetini anlar ve zannettiğin gibi gerçekten Sen O'nun peygamberi isen, biz de O'nun nezdindeki yerini görmüş oluruz!” dediler.

Âr damarları çatlamış, kural tanımaz beyanlarıyla gönül eğlendiriyorlardı. Ortam, tam anlamıyla bir köy kahvesine veya herbirisi bir “köşe”den atış yapan

medya arenasına dönmüştü. Önüne gelen ileri atılıyor ve kendince bir şeyler söylüyordu. Onların bu akıl almaz tavırları karşısında Resûl-i Kibriyâ Hazretleri kestirip atabilir ve onları sakîm düşünceleriyle başbaşa bırakıp aralarından ayrılabilirdi; ancak iman etmeleri konusunda arzu duyan Rahmet Peygamberi Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), her şeye rağmen dişini sıkıyor ve sabrediyordu. Köprüleri atmıyor ve bir gün anlarlar ümidiyle yine alttan alıyordu. Onun için “Sübhanallah! Ben, sadece bir peygamberim! Benim gibi birisinin, Rabbinden böyle bir talepte bulunması uygun olmaz ki! Ben size, bunun için gönderilmedim ki! Allah Beni, uyarıcı ve müjdeleyici olarak gönderdi. Kabul ederseniz; dünyada da âhirette de kazanan sizler olursunuz! Şayet kabul etmezseniz, o zaman da Ben, Allah (celle celâluhû) hakkımızdaki hükmünü verinceye kadar dişimi sıkarak sabrederim.” buyurdu.¹⁰⁶

Mekkeliler, sanki bir yerden düğmeye basılmış ve “öteki” düşünceyi yok etmek için doğru yanlış ne varsa serbestçe atıyorlardı. Her kafadan bir ses çıkıyor, birinin söylediğine öbürü yeni bir yalan daha bina ediyordu: “Sana inanmamızı istiyorsan, şu semayı ayaklarımızın altına bir seriver bakalım! Yâ Muhammed! Rabbin de şu anda bizim Seninle oturduğumuzu, Senden bunları istediğimizi biliyor değil mi? Haydi bütün bunların haberini Sana bildirse ve böylelikle işin doğrusunu bize açıktan öğretirse ya! Duyduğumuza göre Sana bütün bunları Yemâme’deki “Rahmân” denilen bir adam öğretiyormuş! Hâlbuki Sen de biliyorsun ki biz, Rahmân’a asla inanmayız! Yâ Muhammed! Sen bizi mazur gör ama biz Seni, ya Sen bizi yok edip tüketinceye kadar ya da biz Senin hakkından gelinceye kadar öyle başıboş bırakmayız!¹⁰⁷ Biz, meleklerle kullukta bulunuyoruz çünkü onlar Allah’ın kızlarıdır! Allah ve melekleri gözümüzün önüne getirip bize göstermediğin sürece Sana inanmayız!”¹⁰⁸

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) bir ümitle gelmiş ve onların daha önce yaptıklarını dile getirmeden itham, teklif ve taleplerine gayet açık ve net bir şekilde cevaplar veriyordu. Fakat inkâra kilitlenmiş Mekkelilerin talepleri art arda geliyor ve bir türlü nihayet bulmuyordu. Meclis, meclis olmaktan çıkmıştı. Böylesi bir ortamda hakikati dillendirmenin faydadan çok muhatabı hakikatten daha uzaklaştıracağını hesaba katan Allah Resûlü, hak ve hakikate aldıkları cepheye üzülerek kalkıp yanlarından ayrıldı.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) kalkınca ayağa kalkan ve kendisiyle birlikte yürümeye başlayan halası Âtike'nin oğlu Abdullah İbn-i Ebî Ümeyye “Yâ Muhammed!” diye seslendi. Efendimiz kendisine dönünce tam bir yakın körlüğü içerisinde “Kavmin Sana gördüğün gibi bazı şeyler sundu ama Sen hiçbirini kabul etmedin! Sonra Senin Allah katındaki konumunu öğrenmek, Sana tâbi olmak ve Seni tasdik etmek için bazı şeyler istediler; onu da yapmadın! Hatta kendi konumunu sağlamlaştırma adına bazı talepleri oldu; onlara da “Evet” demedin! Korkutup durduğun azabı çabuklaştırıp başlarına getirmeni söylediler; onu da yapmadın! Vallahi ben, semaya merdiven dayayıp kat kat semaya yükselmedikçe ve oradan getirdiklerini çıplak gözle müşahade edip seyretmedikçe, bir de bütün bunlara dört tane melek getirip şahit tutmadıkça Sana asla inanmam. Bununla beraber, andolsun ki bütün bunları yapmış olsan bile ben, Seni tasdik edeceğimi sanmıyorum” dedi.¹⁰⁹

Yakın körlüğü yaşayan halaoğlunun bu sözleri Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) onlar adına duyduğu üzüntüyü daha da artırmıştı. Bu üzüntüyle ondan ayrılıp yoluna devam ederken zor günlerin emin elçisi Cibrîl gelmiş ve Rabb-i Rahîm'den şu mesajları getirmişti: *“Ve “Biz” dediler; “Sana asla inanmayacağız. Ta ki yerden bir pınar fışkırtasın! Yahut senin hurma ve üzüm bağların olsun da aralarından gürül gürül ırmaklar akıtasın! Yahut iddia ettiğin gibi gökyüzünü parçalayıp üzerimize kısım kısım düşüresin ya da Allah'ı ve melekleri karşımıza getiresin de onlar senin söylediklerine şahitlik etsinler. Yok, yok! Bu da yetmez, senin altından bir evin olmalı yahut göğe çıkmalısın. (Ama unutma!) Sen bize oradan dönerken okuyacağımız bir kitap indirmediğin için yine de senin oraya çıktığına inanmayız ha!” De ki: “Fe Sübhanallah! Ben sadece elçi olan bir insandan başka ne olabilirim ki? Zaten, insanların ekserisinin, kendilerine hidâyet geldiği hâlde iman etmemelerinin başlıca sebebi: “Allah, bula bula bir insan mı seçip halka elçi gönderdi?” demeleridir. Onlara de ki: “Eğer yeryüzünde melekler yerleşip dolaşsalar o zaman Biz onlara melek elçi gönderirdik.”¹¹⁰*

Bir hamleleri daha sonuçsuz kalan Mekkeliler yine Dâru'n-Nedve'de bir araya geldiler. Karşılarında üstesinden gelemedikleri bir “güç” vardı; ne yapıp etseler netice alamıyorlardı. Kafa kafaya veriyor, ama bir çözüm üretemiyorlardı. Kureyş'in şeytanlarından birisi olarak bilinen Nadr İbn-i Hâris ayağa kalktı ve

şunları söyledi: “Ey Kureyş! Gördüğünüz gibi üstesinden gelemediğiniz bir işle karşı karşıyasınız! Bildiğiniz gibi Muhammed, aranızdan yetişmiş bir delikanlıdır; bugüne kadar sizi hoşnut etmede kendisinden en çok hoşlandığınız, en doğru sözlünüz ve en çok güven duyduğunuz isimdi. Ne var ki kemâle erip getirdiklerini getirdikten sonra siz O’na, “sihirbaz” dediniz; ancak vallahi O, sihirbaz değildir. Zira biz, sihirbazları da onların üfleyip durdukları düğümlerle nefeslerinin ne olduğunu da biliriz! Siz O’na, “kâhin” dediniz; vallahi O, kâhin de değildir. Çünkü biz, çok kâhin gördük; onların hâllerini ve mesleklerini icra ederken ki tavırlarını çok iyi biliriz! Siz O’na “şâir” de dediniz. Vallahi O, şâir de değildir. Şüphe yok ki biz, şiirin a’lâsını biliriz; kâfiyesini ve musikisini bizden daha iyi bilen olamaz. Sonra O’na “mecnûn” dediniz; Allah’a yemin olsun ki O, mecnûn da değildir. Zira biz, oturup kalkması, vesveseleri, git-gelleri ve standart dışı hareketleriyle mecnûnun kim olduğunu da iyi biliriz. Ey Kureyş! Meseleyi ciddiye alın ve bir kez daha düşünün; çok büyük bir işle karşı karşıyasınız!”¹¹¹

Nadr’ın söyledikleri doğrudu. Zaten bu yakıştırmaları söylerken kendileri de inanmıyorlardı. Değişik bir yol bulmaları gerekiyordu ve sonunda, Ukbe İbn-i Ebî Muayt ile Nadr İbn-i Hâris’i Yesrib’e (Medine) gönderme kararı aldılar. Ardından da onlara “Sıfatlarını ortaya döküp sözlerini onlarla paylaşın ve neticede Muhammed’i, bir de onlara sorun! Ne de olsa onlar, ilk kitabın sahipleri; onların yanında, peygamberler hakkında bizim bilmediklerimizin bilgisi de mutlaka vardır.” tembihinde bulundular.

Nadr ve Ukbe Medine’de bulunan Yahudilere akıl danışmak üzere vakit kaybetmeksizin yola çıkıp Medine’ye geldiler. Yahudi bilginlerini bulup uzun uzun konuştular. Onlara akıl hocalığı yapan Yahudi bilginleri “O’na üç şey sorun; bakalım size cevap verebilecek mi? Şayet bu üç soruya doğru cevap verirse, bilin ki O, Allah tarafından gönderilmiş bir peygamberdir. Ancak cevapları isabetli değilse, o zaman da atıp tutan birisi olduğunu anlamış olursunuz ki o zaman kendi kararınızı da yine kendiniz verirsiniz! O’na, ilk çağlarda yaşanan fityeyi (ashâb-ı kehf) sorun; onların mahiyeti ne imiş? Gerçekten de onların işi çok acayıptır. Yine O’na, yeryüzünün doğu ve batısına çok seyahat eden adamı sorun; sorun bakalım onun binası ne imiş? Aynı zamanda O’na, ruhu sorun; mahiyetinin ne olduğunu söylesin! Şayet bunların

cevabını verirse bilin ki Nebî'dir; hiç vakit kaybetmeden O'na tâbi olun! Ancak yok eğer bunlara cevap veremezse bilin ki O, söz üreten birisidir ve bu durumda dilediğinizi yaparsınız!”

Yahudi bilginlerden aldıkları akılla hemen Mekke'ye dönen Nadr ve Ukbe soluğu Mekkelilerin yanında aldı. Aradıklarını bulmuş olmanın heyecanıyla konuşmaya başladılar: “Ey Kureyş! Şüphesiz biz, Muhammed'le aramızdaki meseleye son noktayı koyacak bir bilgiyle geldik! Zira Yahudiler bize, cevaplarını sadece bize söyledikleri birtakım sorular verdiler ki O'na soralım!”

Mekkelilerin gözleri fal taşı gibi açılmıştı. Ne de olsa bunca emeğe ve beklemeye değen bir sonuçla karşı karşıyalardı. Hâlbuki dertleri, ne ruhun mahiyeti ne doğu ve batıya çokça seyahat eden şahıs ne de ilk devrin fityesiydi! Onlar için önemli olan, dindarı dinle vurmaktı ve Yesrib Yahudileri de onlara, aradıkları bu imkânı sunuyordu!

Doğruca Kâbe'de bulunan Efendimiz'in yanına geldiler ve: “Yâ Muhammed!” diyerek Allah Resûlü'ne sorularını tevcih ettiler.

Ortada herhangi bir problem gözüküyordu; bu türlü durumlarda vahyin Emîn Elçisi gelir ve bilinmezleri bildirirdi. Çünkü Allah (celle celâluhû), yolunu kesmek istedikleri her köşe başında Resûlü'ne sahip çıkmış ve O'na yeni yeni yollar ihsan etmişti. Muhtemelen yine öyle olacaktı; ancak olmadı. Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem): “Bunların cevabını size yarın veririm, derken “inşâallah” demeyi unutmuştu.¹¹² Belki ümmetinin bu konuda nasıl bir titizlik göstermesi gerektiğini ta'lîm adına Allah Resûlü'ne unutturulmuştu.

Ertesi günü iple çeken küfür tayfası, sürenin dolmasına yakın yine toplanmış, Resûlullah'ın vereceği cevapları beklemeye durmuşlardı. Ancak cevap yoktu. Neredeyse o günü bayram ilan edeceklerdi; bu işin “tuttuğunu” düşünüyor ve Yesrib Yahudilerine minnetlerini ifade ediyorlardı. Günler geçiyor ama sonuç değişmiyordu. Değişen tek şey, Mekkelilerin sevinciydi; her geçen gün bu sevinç katlanıyor ve dalga dalga bir propagandaya dönüşüyordu. On beş günün sonunda koltukları iyice kabarmış, Mekke'nin altını üstüne getirmişlerdi; şöyle diyorlardı: “Muhammed bize, “yarın” demişti ama aradan on beş gün geçmesine rağmen hâlâ bir cevap yok; ne sorularımıza cevap veriyor ne de bize bir şey söylüyor!” Ancak bu sevinçleri çok uzun sürmedi. Cibril-i Emîn geldi ve onların

sorularının cevabını içeren Kehf Sûresini Resûlullah’a indirmeye başladı. Onu İsrâ Sûresi takip ediyordu.¹¹³

İşin daha da ilginç olan yönü, on beş gündür yaşanılanları da hatırlatmak suretiyle Kur’ân, üç sorunun cevabını tafsilî olarak veriyordu!¹¹⁴ Sert fren yemiş gibi donakalmışlardı. Hatta onlar için bu, daha da kötü olmuştu zira cevabını alamadıkları her gün, biraz daha gürültü çıkarmaya başlamış, kendilerinden emin olarak var güçleriyle saldırmış ve bu fırsatı kaçırmamak için halkın nazarını Efendimiz’e odaklamışlardı. Şimdi ise on beş gündür artarak devam eden hamlelerinin hepsi boşa çıkmış ve iş tersine dönmüştü. Bu, Mekke’de şirkin sonu olabilirdi.

Halkın Kur’ân’a teveccühünün arttığını gören Mekkeliler, buna engel olmak için: “Şu Kur’ân’a kulak asmayın! Onun karşısında bir üstünlük sağlayabilmeniz için sürekli arasına başka sözler katın.” diyorlardı. Bununla da yetinmeyip Kur’ân için kimi zaman “eskilerin masalları”, bazen “faydasız ve süslü söz”, akıllarına estiğinde “şeytan veya cin sözü” ve zaman zaman da “beşer sözü” yakıştırmasında bulunuyor ve böylelikle, Allah kelamının insanlar üzerindeki tesirini kırmak istiyorlardı. Diğer taraftan da suret-i haktan gözükebilmek için akla hayale gelmedik hilelere tevessül ediyorlardı. O kadar ki belli bir dönem iman etmiş gibi görünüyor ancak aradan biraz zaman geçtikten sonra yeniden küfrünü ilan ederek, sanki aradığını bulamamış bir insan rolü oynamaya çalışıyorlardı. Amaçları kendi saflarındaki insanlara moral vermek, Efendiler Efendisi ve O’nunla birlikte olanların kuvve-i maneviyelerini çökertmekti. Bu ne gariplik ki üstlerinde dalâlet ve küfrün en koyu tonunu taşıdıkları hâlde Müslümanlara aynı sıfatları yakıştırmaya çalışıyor, en masum insanları dalâletle itham etmek istiyorlardı.

Kureyş’in Şeytan’ı olarak da bilinen Nadr İbn-i Hâris, işi daha da ileri götürürdü. Resûl-i Ekrem Efendimiz ne zaman İslâm’ı anlatmak için bir meclise gelse, hemen arkasından o da gelir ve insanlara: “Vallahi ey Kureyş topluluğu! Ben, O’ndan daha güzel konuşuyorum! Hem, hangi özelliği var ki Muhammed benden daha iyi konuşsun.” diyerek Hîre’de öğrendiği Rüstem ve İsfendiyyar gibi Acem şahlarının hikâyelerini anlatırdı.¹¹⁵ Böylece Efendiler Efendisi’nin etkinliğini kırmaya çalışıyor hatta bununla da yetinmeyerek satın aldığı bir

cariyeyi, İslâm'ı tercih etme kertesine gelenleri yolundan çevirme maksatlı kullanıyordu. Allah Resûlü'nün hanesine yönelen herkesin yolunu kesip bu cariyesine teslim ediyor ve izzet ü ikramın en güzeliyle kendisine iltifatta bulunmasını tembihleyerek İnsanlığın İftiharî ile görüşmesine engel olmaya çalışıyordu.¹¹⁶ Efendimiz, Nadr İbn-i Hâris'in yaptıklarını ve yapmaya çalıştıklarını sabırla karşılar, böyle devam ederse başına gelecek elim âkıbeti hatırlatır, isnad ve iftiralarına karşılık onun hakkında inen Kur'ân âyetleriyle karşılık verirdi.¹¹⁷

Karşısında aciz kaldıkları Kur'ân mesajını kabullenmek istemeyen Mekkeliler yine bir gün Peygamber Efendimiz'e geldiler ve: “Eğer bizim sana iman etmemizi istiyorsan, bize; içinde Lât'a, Uzzâ'ya, Menât'a tapmayı bırakmak ve ilahlarımızı yermek... gibi hoşumuza gitmeyen, bizi kızdırıyor olan; öldükten sonra dirilmek, âhiret mükâfat ve cezası... gibi imkânsız saydığımız şeyler bulunmayan başka bir Kur'ân getir! Eğer Allah sana öyle bir Kur'ân indirmezse, sen kendinden uydur! Yahut şu elinde bulunandakinin tehdit âyetlerini tebşir âyetine, tebşir âyetini tehdit âyetine, haramı helale, helali harama çevir! Azab âyeti yerine rahmet âyetini koy! İlahları ve onlara tapmayı yeren âyetleri onun içinden çıkar! (Öylece) sana inanalım, sana tâbi olalım!” gibi tekliflerde bulundular.

Onların bu gönül eğlendirme maksatlı teklifleri karşısında Efendimiz, sükûtu tercih ediyor ve onlara cevap mahiyetinde gelen Kur'ân âyetlerini okuyordu: *“Böyle iken, âyetlerimiz kendilerine, açık deliller hâlinde okunduğunda, âhirette huzurumuza varacaklarını ummayanlar, “Bize bundan başka bir Kur'ân getir veya bunu değiştir!” derler. De ki: “Onu kendiliğimden değiştirmem asla olacak bir şey değil! Çünkü ben sadece bana vahyedilene tâbi olurum ve eğer sizin arzunıza uyar da Rabbime isyan edersem, o müthiş günün azabından korkarım.” De ki: “Eğer Allah dileseydi ben Kur'ân'ı size okuyamazdım, hiçbir suretle de size onu bildirmezdi. Bilirsiniz ki daha önce bir ömür boyu aranızda yaşadım, böylesi bir iddiada bulunmadım. Aklınızı kullanıp bunu anlamaz mısınız?”*¹¹⁸

Mekkeliler, Efendimiz ve Kur'ân'la alâkalı kafa karıştırmaya matuf itham, teklif ve sorularla da istedikleri sonuca ulaşamamışlardı. Bunun üzerine çözümü

O'nun varlığının tamamen ortadan kaldırılmasında gördüler ve Efendimiz'i hedef hâline getirdiler. Bu işi üzerine alan Hattâb oğlu Ömer harekete geçti. Onun bu işe son noktayı koyacağını düşünüyorlardı. Ama netice hiç istemedikleri bir yere vardı ve Efendimiz'in canına kastetmek için yola koyulan Ömer, Dâru'l-Erkam'da hidâyete erdi. Ömer'in Müslümanlara katılması yıllardır bu ışık evde dinlerini öğrenmeye ve yaşamaya çalışan müminleri mesrur etmiş ve hepsi heyecanla tekbir getirmişti.

Hazreti Ömer'in hidâyet halkasına dâhil olması, artık yeni bir dönemin başladığını gösteriyordu. Hazreti Hamza'dan sonra Ömer gibi bir gücü daha yanlarında gören ashâb-ı Resûlullah, birer ikişer İbn-i Erkam'ın evinden çıkmış; Safa tepesindeki tekbiri Mekke'ye yaymanın yarışına girişmişlerdi. O Müslüman olduktan sonra daha bir rahat dolaşır olmuşlardı; namaz kılarken daha rahat hareket ediyor, Kur'ân okurken de başkalarının musallat olmasından o kadar endişe duymuyorlardı. İbn Mes'ûd hazretlerinin dediği gibi Hz. Ömer'in Müslüman oluşu, din adına bir fetih anlamına geliyordu.

Hz. Ömer Müslüman olunca Efendimiz'e döndü ve: “Yâ Resûlallah! Biz hak üzere olduğumuz hâlde neden dinimizi gizliyoruz ki? Hâlbuki onlar, bâtil üzere oldukları hâlde anlayışlarını açıktan dile getiriyorlar!” diyerek İslâm'ı bütün Mekkelilere duyurmak istiyordu. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Hazreti Ömer'in hissiyatını ve heyecanını anlıyordu. Fakat O, sabır ve temkin insanıydı. Hazreti Ömer'e “Ey Ömer! Zaten yaşadıklarımızı görüyorsun... Bizler henüz bunu yapacak sayıda değiliz.” buyurarak itidal ve teenniye tavsiye etti.¹¹⁹ Daha önce de aynı şeyi yapmak isteyen Hazreti Ebû Bekir'e bu tavsiyelerde bulunmuştu.¹²⁰

Muhasara Yılları

O'nun nefes alıp vermesine bile tahammül edemeyen Mekkelileri, menfur emellerine nail olamamak çileden çıkartıyordu. Habeşistan hicretine engel olamamaları, hicret eden Müslümanları geri getirmek için gönderdikleri elçilerin eli boş ve götördükleri kucak dolusu hediyelerle gerisin geriye dönmeleri, Habeşistan'daki Müslümanlarla ilgili gelen güzel haberler... Üstüne bir de Hazreti Hamza ve Hazreti Ömer gibi etkili ve güçlü şahsiyetlerin Müslüman olmaları onları iyice çılgına çevirmişti. Müslümanlar her geçen gün güçleniyor

ve İslâm, Mekke'nin sınırlarını aşp kontrol edemeyecekleri coğrafyalara taşıyordu.

Mekkeliler öfkeden kabardıkça kabarmış ve kılıçlarını yeniden gayzla bilemeye başlamışlardı. Bir an önce kalıcı bir önlem almak ve kontrolün ellerinden çıkmasına mâni olmak istiyorlardı. Bunun için Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi ve sellem) öldürmeye karar verdiler. Onların bu kararını haber alan Benî Hâşim ve Benî Abdulmuttalib kılıçlarına sarıldılar ve Efendiler Efendisi'ni himaye altına aldılar. Bu hamleleri de etkisiz kalmış ve önüne çıkıp da O'nun yolunu kesememişlerdi.

Bu problemi çözmek için Benî Kinâne vadisinde toplandılar ve Muhammed'i öldürölmek üzere kendilerine teslim edecekleri ana kadar "Benî Haşim ve Benî Abdulmuttalib ile bütün ilişkileri kesme; onları Mekke'den kovma; bütün yolları kesme; onlardan kız alıp vermeme; yiyecek ve içecek temin edebilecekleri bütün kaynaklarını da kurutma" kararı aldılar.¹²¹ Bugünkü toplama kamplarından daha beter bir adım olan bu kararla, onların hepsini kavurucu sığağın ve kızgın çölün içinde açlıktan ve susuzluktan öldürmeyi hedefliyorlardı.

Fakat bu durum kamu vicdanında beklemedikleri bir tepkiye sebep olabilirdi. Zira Şi'b-i Ebî Talib'e hapsettikleri bu masum insanların arasında bebekler, çocuklar, kadınlar, ihtiyar ve hastalar da vardı. Bundan dolayı küfür üzerine bir platform oluşturup aldıkları kararı yazıya döktüler. Ardından altına onlarca kişiye imza attırdıkları¹²² bu sayfayı Kâbe'ye astılar.¹²³ Böylece yaptıkları zulme hukukîlik kazandıracak, kutsallık kılıfında kamufle edecek ve muhtemel tepkilerden kurtulacaklardı.

Mekkeliler, onları sosyal ve ekonomik hayatın dışında tutmak için ellerinden gelen her şeyi yapıyorlardı. Sadece haram aylarda Mekke'ye inebilen Müslümanlar kıt kanaat imkânlarıyla ihtiyaçlarını karşılamaya çalışırken Mekkeliler, buna da mâni olmak istiyordu. Bunun için Müslümanlar satın alamasın diye dışarıdan gelen kervanları Mekke dışında karşılıyor ve getirdiklerini Müslümanlara satmamaları konusunda onları ikna etmeye çalışıyorlardı. Çoğu zaman da ihtiyaçları olmasa bile Mekkeliler, dışarıdan gelen kervanlarda bulunan malın tamamını satın alıyor ve beri tarafta, sıkıntıların cenderesinde inim inim inleyenlere alternatif bile bırakmıyordu.¹²⁴ Elde-avuçta

bir şey kalmamış, var gibi görünenler de tükenip yok olmuştu.

O kadar açlık ve sıkıntı çekiyorlardı ki Sa'd İbn-i Ebî Vakkas gibi gecenin karanlığında bir kenara gidip bevlederken, farkına vardığı bir deri parçasını yıkayıp temizleyen, temizleyip de ateşe tutup yiyen ve neticede üç gün belinin doğrulmasına sebep olduğu için Rabbine hamd eden baş yüceler vardı. Çoğu, ağaç yaprak ve kabuklarını yiyerek ayakta kalmaya çalışıyor ve bu sebeple de ihtiyaçlarını giderirken, koyunlar gibi ıtrahatta bulunuyorlardı. Mekke, muhasara altındaki aç çocukların çığlıklarıyla inliyordu.

Kin ve nefretten vicdanları körelmiş Mekkeliler ise Müslümanların bu hâlini gördükçe sevince gark oluyorlardı! Bu zulmü görüp insafa gelen ehl-i vicdanın yardımlarına engel oluyor ve yardım edenleri de cezalandırıyorlardı. Onların içler acısı ve acınası bu hâllerine şahit olan Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) “Ya Rabbî! Ne yapayım, onlar, bir türlü imana gelmeyen bir topluluktur.” diyordu. Buna karşılık Yüce Allah, O’ndan bu zulmü yapanlardan yüz çevirmesini ve “Selâm size!” deyip yoluna devam etmesini istiyordu.¹²⁵

Sıkıntıyı zirvede yaşayan Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Benî Hâşim ve Benî Abdilmuttalib ellerinde kılıç beklemelerine rağmen, asla şiddete prim vermiyordu. Şartlar ne olursa olsun tebliğ vazifesine devam ediyor, ilahî mesajla insanları sürekli besliyor ve iman takviye ediyordu. Bu çetin ve çileli yılları dişini sıkıp sabrederek atlatmaya çalışıyor, etrafındaki insanların ümitlerini canlı tutuyor ve Allah’ın yardımı gelinceye kadar şiddetin kurbanlarına sabrı adres gösteriyordu.¹²⁶ Zira böylesine bir sıkıntı girdabı ancak güçlü bir imanla ve sabırla aşılabilirdi. Çekilen onca sıkıntıya rağmen Efendimiz’in ve Müslümanların sergilediği bu duruş, Müslüman olmadığı hâlde muhasara altında bulunan insanlara da etki ediyor ve her şeye rağmen olup bitenlere karşı mukâvemet gösteriyorlardı.

Tebliğin diğer insanlara ulaştırılacak yanı da vardı. Onun için Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), fırsat buldukça dışarıdan gelenlerle görüşmeye çalışıyor ve bilhassa haram aylarda muhatap olduğu kitlelere Allah’ın emirlerini ulaştırma gayreti gösteriyordu. Aynı gayretler, iman heyecanını sinesinde taşıyan her bir mümin için de söz konusuydu ve her şeye rağmen durup tükenme bilmeden bir aksiyon ortaya konuluyordu. Sabırla göğüslenen, arkasında acı ve sıkıntılar

bırakan üç yıl geride kalmış ve Allah'ın yardımıyla muhasara son bulmuştu; fakat geride kalan üç yıllık sürgün hayatı, Müslümanlar üzerinde kalıcı izler bırakmış ve açlıktan kıvranıp ağlaşan çocukların semaya yükselen feryatları, anne ve babaların korkulu rüyası hâline gelmişti.¹²⁷

Hicret Öncesi Yıllar

Efendimiz ve Müslümanlar, muhasara yıllarının yaralarını sarmaya gayret ederlerken büyük bir hüznün yaşadılar. Zira o yıllarda birer salgın hâlini alan ve toplumu kırıp geçiren hastalıklara yakalanan Ebû Tâlib ve Hazreti Hadîce vefat etmişlerdi.

Ebû Tâlib'in vefatıyla Efendimiz'in himayesiz kaldığını düşünen Mekkeliler, O'na karşı zulüm ve şiddeti daha da artırdılar. Ebû Tâlib'in sağlığında yapmak isteyip de yapamadıkları hakaret ve işkenceleri istedikleri gibi yapmaya başladılar. Daha evinin önünde yolunu kesiyor ve başına toz toprak saçıyorlardı. Efendimiz, kendisini bu hâlde gören, bir taraftan başındaki tozu toprağı temizleyen, diğer taraftan ağlayan kızına “*Kızcağızım, ağlama! Muhakkak ki Yüce Allah babanı koruyacaktır!*” buyurarak teselli ediyordu.¹²⁸ Bununla yetinmeyen Mekkeliler, her fırsatı değerlendiriyor ve Efendimiz'i davasından vazgeçirmek için mübarek yüzüne tükürüyor ve hatta fiilî şiddette bulunup O'nu kan revan içerisinde bırakıyorlardı. Efendimiz ise yine kurtuluşun anahtarı olan sabra sığınıyordu.¹²⁹

Hazreti Sa'd İbn-i Vakkâs geldi ve “Yâ Resûlallah! Belanın en çetini ve en zorlusuna maruz kalanlar kimlerdir?” diye sordu. Efendimiz “*Belânın en şiddetlisi, en çetini, en başa çıkılmazı Peygamberlere, sonra da sırasıyla yakın olan insanlara gelir. Kişi dinine göre bela ve imtihanlara maruz kalır. Eğer salâbet-i diniyesi varsa, belası daha da artar. Fakat dininde gevşek yaşıyorsa ona göre musibetlerle karşılaşır. Kişiye belalar gelir; gelir de artık onun üzerinde hiçbir hata kalmaz.*” buyurdu.¹³⁰ Böylece Efendimiz, Allah'ın dinine ve mesajına sahip çıkmanın, O'nun emrettiği gibi dosdoğru olmaya çalışmanın karşısında mutlaka birilerinin devreye gireceğini ve bunu engellemek için her türlü şiddete başvuracağını beyan ediyordu. Bu durum doğru yolda olanların değişmeyen kaderiydi.

Yine bir gün Mekkeliler, Allah Resûlü'nü (sallallahu aleyhi ve sellem) Kâbe'de

namaz kılarken görmüş ve harekete geçmişlerdi; küfür adına bir icraat daha yapacak ve etrafındakilere de gözdağı vereceklerdi!¹³¹ Ebû Cehil, “Aranızda, falanların dün akşam kestiği devenin işkembesini getirip, secde ettiği zaman Muhammed’in omuzları arasına koyacak bir yiğit yok mu?” diyerek şenaatine ortak arıyordu! Bu sırada Ukbe İbn-i Ebî Muayt ile göz göze gelmişlerdi; kaş-göz işaretleriyle anlaşmış ve şekavetin temsilcisi olan Ukbe, Ebû Cehil’in gösterdiği adrese gitmişti; çok geçmeden geldi ve adamlarının maharetiyle taşıdığı deve işkembesini, olanca pisliğiyle birlikte Habîb-i Kibriyâ Hazretleri’nin üzerine bırakıverdi! Bu, Allah’ın en sevgili kuluna, Allah’a en yakın olduğu demlerde ve Beytullah’ta revâ görülen bir muameleydi! Sonra da bir kenara çekildi ve katıla katıla gülmeye başladılar; iyi bir iş çıkardıklarını düşünüyor ve kendilerince keyfini çıkarıyorlardı!

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ise hâlâ secdesine devam ediyordu! Bu arada ev halkı durumdan haberdar oldu ve kızlarından birisi,¹³² koşup bir çırpıda Kâbe’ye geldi. Babasını o hâlde görünce çok üzölmüş ve bu işi yapanlara söz saymaya başlamıştı. Onu teselli, yine Allah Resûlü’ne düştü; döndü ve “Üzölme kızım! Allah (celle celâluhû), *senin babanı zayi etmez!*”¹³³ buyurdu.

Bunca sıkıntıya maruz bırakılan Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), bir taraftan yaşadıklarından dolayı kendisine özölen kızını teselli etmiş, diğör taraftan da Rabb-i Rahîmi’ne teveccüh edip “Allah’ım! Şu Kureyş’i Sana havale ediyorum! Allah’ım! Ebû Cehil İbn-i Hişâm’ı, Utbe İbn-i Rebîa’yı, Şeybe İbn-i Rebîa’yı, Velîd İbn-i Ukbe’yi,¹³⁴ Ümeyye İbn-i Halef’i ve Ukbe İbn-i Ebî Muayt’ı Sana havale ediyorum; onların hakkından ancak Sen gelirsın ey Allah’ım!”¹³⁵ demiş ve onları Yüce Allah’a havale ederek evinin yolunu tutmuştu.¹³⁶

Peygamber Efendimiz, şahsına yapılan benzeri kötölükler karşısında aynıyla mukabelede bulunmadığı gibi tehditler de savurmamış, “Bugün elimden birşey gelmiyor ama yarın ben size gösteririm!” gibi sözler sarf etmemiş ve intikam dolu bakışlar atfedip yan gözle de bakmamıştır. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), en sıkıntılı ve en hüzünlü zamanlarında bile bu tavrından taviz vermemiş, en çok gözyaşı döktüğü yerlerde bile yüreğini kanatan muhataplarına şefkatle muamele etmiştir.

Efendimiz’in ve O’nunla birlikte iman eden sahabenin, olağanüstü

gayretlerine rağmen Mekke’de artık her şey durağanlaşmış; Mekkeliler, en azından şimdilik yeni açılımlara kapanmış ve tamamen şiddete kilitlenmişlerdi. Her geçen gün çığ gibi büyüyen İslâm karşısında nefret ve kinle oturup kalkıyor, Müslümanlara rahat adım atma imkânı tanımıyorlardı. Üstelik her yönden, Ebû Tâlib’in yokluğunu fırsat bilip açıktan Allah Resûlü’nün bedenini ortadan kaldırmaya niyetlenen bahtsızların dış gıcırıltıları geliyordu.

Bununla birlikte tebliğ, süreklilik arz eden bir vazifeydi. Allah’ın yarattığı yeryüzü olabildiğince genişti ve başka yerlerdeki insanların da İslâm’a ihtiyaçları vardı. Bir de Allah’ın vaadi vardı ve bu dava, gün gelecek bütün yeryüzüne hâkim olacaktı; bunda şüphe yoktu. Ancak bunun, o günün Mekke’siyle gerçekleşme imkânı pek mümkün gözüküyordu. Yeni bir açılıma ihtiyaç vardı ve işte bu açılımı sağlamak için Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Şevvâl ayının bir gününde, yanına Zeyd İbn Hârise’yi de alarak Tâif’e yöneldi.

İlk olarak Tâif’in ileri gelen eşrafi olarak bilinen ve çevrelerinde itibar gören Sakîflilerin yanına gitti. İlk muhatapları, Amr İbn Umeyr’in üç oğlu Abdiyâleyle, Mes’ûd ve Habîb idi. Selam verdi ve bütün içtenliğiyle konuşmaya başladı. Onları, Allah’ı bir bilip davasına sahip çıkmaya davet ediyor ve risalet vazifesinde kendisine yardımcı olmalarını talep ediyordu. Ancak Tâif, Mekke’yi aratmayacak kadar çetin gözüküyordu.

Allah Resûlü’nün şefkatle kucakladığı üç kardeşten ilki sözü aldı: “Şayet, gerçekten de Allah Seni peygamber olarak göndermişse, Kâbe’nin örtüsünü alıp yere çalarım.” dedi. Allah’ın en sevgili kulu, dünya ve âhiretini kurtarmak için ayağına kadar gelmişti ama o, O’nunla alay edip hafife alarak kendince gönül eğlendiriyordu. Hayâ timsali Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), böyle bir küstahlık karşısında yine sükûtu tercih edecekti. Ancak küstahlık, bununla sınırlı kalacak gibi görünüyordu. Diğeri ileri atıldı ve: “Allah, Senden başka peygamber olarak gönderecek birisini bulamadı mı?” diye takıldı. Belli ki iş, çığırından çıkıyordu. Konuşmak için fırsat kollayan üçüncü kardeş de bir şeyler demeliydi ve o da şunları söyledi: “Vallahi de ben, artık Seninle hiç konuşamam! Çünkü şayet Sen, söylediğin gibi gerçekten bir peygambersen, Sana söylediklerime beni bin pişman edersin! Yok, şayet Sen, Allah’a karşı yalan söylüyor isen, o zaman da benim, Seninle konuşmam uygun olmaz!”

Ciğeri beş para etmeyen bu insanlar, kendilerince İnsanlığın İftihar Tablosu ile

alay ediyor ve eğleniyorlardı. Hâlbuki onca mesafeyi, belki bir şeyler anlarlar düşüncesiyle yürüyerek gelmiş; onların önlerinde, Cennet’e bir kapı aralamak istemişti. Cevap bile verme gereği duymuyordu artık. Cevap vermeyi içinden bile geçirseydi, O’nun yerine gerekli cevap çoktan verilir ve işleri biterdi ancak O, rahmet peygamberiydi ve sinesi, herkesi kucaklayacak kadar engin ve genişti. Hatta en can alıcı düşmanları için bile bu sinede bir yer vardı ve onların da bir gün hak dava ile buluşmalarını ümit ediyordu. En azından, kendileri olmasa da nesilleri arasından bu ufka yükselen birileri mutlaka olacaktı ve onun için bugün, her şeye rağmen sabır gerekiyordu.

Onların takındığı tavır karşısında çok incinen ve mahzun olan Efendiler Efendisi’nin sadece şöyle bir isteği oldu: “Olabilir, siz kendi tercihinizi yaptınız; en azından aramızda geçen bu mesele, burada kalsın.” Zira bu haberin Mekke’ye ulaşması, Mekkeliler açısından yaşanacak bir bayram havası demektir ve böyle bir hareket, bugüne kadar sessiz duranları da cesaretlendirir ve artık Mekke, Müslümanlar açısından asla yaşanamayacak bir belde hâline geliverirdi. Efendiler Efendisi, Tâif’te on gün kaldı. Bu süre içinde birçok insanla görüşmek istedi ancak çoğu O’na icabet edecek yürek taşımıyordu ve korkularından uzak durmayı tercih ettiler. Bir de utanmadan: “Ey Muhammed! Bizim yurduumuzdan uzak dur da nereye gidersen git.” diyorlardı. Ancak ayaklarına kadar gelen kısmeti teptiklerinin farkında bile olmayan bu insanlar, bununla da yetinmediler; ayak takımını tetikleyerek bu kutlu Misafir’i taş yağmuruna tuttular.

Hız. Zeyd, kendini siper etmiş, yağmur gibi başlarına düşen taşlara karşı Allah Resûlü’nü korumaya çalışıyordu. Başlarına yağın taşların ardı arkası kesilmiyordu. Aslında bu, kendi başlarına taş yağdıracak bir davranıştı; neredeyse tam üç kilometrelik mesafeyi öylece geçtiler. Allah’ın Habîbi, Resûl-ü Kibriyâ’nın da ayaklarından kan damlıyordu. Zeyd ise zaten başı ve gözü yarılmış; kan-revan içinde kalmıştı.

En acı günlerinden birisini yaşamış olmasına rağmen bir ağacın altında durmuş, “gözümün nuru” dediği namazını kılmaya başlamıştı. Belli ki böyle durumlarda güç ve kuvvetin gerçek sahibine gönülden yönelmek gerekiyordu. Demek ki beşerî arızalardan kurtulup Rahmânî bir boyaya bürünebilmek için öncelikle duruşun iyi ayarlanması lazımdı. Aynı zamanda bütün bunlar, öfkeyle kalkıp zararlar oturmamak için ümmetine birer mesaj olacaktı. Kıldığı iki rekât

namazın ardından mübarek ellerini açabildiği kadar açtı ve dua dua yalvarmaya başladı. Hazreti Zeyd, Resûlullah'ta gördüğü teenni ve sabır karşısında hayranlıkla seyre dalmış, dikkatlice dediklerini dinliyordu: *“Allah’ım! Güçsüzlüğümü, zaafımı ve insanlar nazarında hakir görülmemi Sana şikâyet ediyorum. Yâ Erhamerrâhimîn! Sen hor ve hakir görülen biçarelerin Rabbisin. Benim de Rabbimsin. Beni kime bırakıyorsun? Kötü sözlü, kötü yüzlü uzak kimselere mi yoksa işime müdahil düşmana mı? Eğer bana karşı gazabın yoksa çektiğim mihnetlere, belâlara hiç aldırmam. Ancak afiyetin arzu edilecek şekilde daha ferah-feza, daha geniştir. İlahî, gazabına giriftar yahut hoşnutsuzluğuna dûcâr olmaktan, Senin o zulmetleri parıl parıl parlatan dünya ve âhiret işlerinin medâr-ı salâhı Nur-u Vechine sığınırım. İlahî, Sen razı olasıya kadar Senin affını muntazırım! İlahî, bütün havl ve kuvvet sadece Senin elindedir.”*¹³⁷

Efendiler Efendisi, daha duasını bitirmemişti ki birden yanında Cibrîl-i Emîn ve dağlara müvekkel melek beliriverdi. Belli ki Mahzûn Nebî'nin yakarışları Arş-ı A'lâ'yı titretmiş ve Allah, imdadına iki meleğini göndermişti. *“Yâ Muhammed! Kavminin sana söylediklerinden ve yüz çevirip yapageldiklerinden şüphesiz Allah da (celle celâluhû) haberdar! İşte, bunları reva görenlere, istediğin her şeyi yapması için sana dağlara müvekkel meleği gönderdi!”*

Bu arada müvekkel melek de Efendimiz'e selâm vermiş ve ardından da *“Şayet istersen yâ Muhammed! Ben, şu iki dağı bunların üzerine geçirmek için geldim!”* demişti.

Var olduğu günden bu yana dünya, yepyeni bir şefkat ve merhamete şahit oluyordu! Rahmet Peygamberi'nin farkıydı bu! Şüphesiz ki O'nun bu tercihi, kendisinden sonrakiler için de çok şey ifade edecekti. Döndü ve *“Hayır! Asla istemem!”* dedi. Gerekçesi de farklıydı; *“Umuyorum ki! Bunların neslinden de Allah (celle celâluhû), kendisine ibadet eden ve O'na hiçbir şeyi ortak koşmayan kullar yaratacak!”*

Dupduru bir fitratın ve her adımını yaşatma idealine bağlamış bir iradenin farkıydı bu! Getirdiği teklifin ardında şahidi olduğu bu enginlik karşısında taaccübünü gizleyemeyen müvekkel melek, *“Gerçekten de Sen! Rabbinin Seni isimlendirdiği gibi ne kadar da Raûf ve ne kadar da Rahîm'sin!”* deyiverdi.

Şüphesiz ki bununla o, *“Kendi aranızdan size öyle bir Peygamber geldi ki*

zahmete uğramanız ona çok ağır gelir; kalbi üstünüze titrer, müminlere karşı pek şefkatli ve merhametlidir.” meâlindeki âyeti hatırlatıyor ve Allah’ın, kendisine ait iki vasfı, birer madalya gibi Resûlü’ne taktığına dikkat çekip O’nun şefkat ve merhamette nasıl bir zirve olduğunu tescil ediyordu!

Şefkat Güneşi (sallallahu aleyhi ve sellem), kendisini inciten bu insanlara herhangi bir belanın gelmesini istememişti ki Hazreti Âişe (radiyallahu anhâ) vâlidemiz: “Yâ Resûlallah! Size Uhud gününden daha şiddetli olan bir gün erişti mi?” diye sorduğunda O (sallallahu aleyhi ve sellem), bu hadiseyi anlatmış ve hayatındaki en şiddetli günün o gün olduğunu haber vermişti.¹³⁸

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Mekke’ye döndü. Kaldığı yerden devam ediyordu. Çok geçmeden yanına Ebû Cehil, Ümeyye İbn-i Halef ve Nadr İbn-i Hâris geldi. O’ndan Safâ tepesini altına çevirmesini istiyorlardı. Onların Müslüman olmaları hususunda kendini helak edercesine bir gayret ortaya koyan Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ümitlenmişti. Onlara baktı ve sordu: “Peki, bunu yaparsam, beni tasdik eder, doğrular mısınız?” “Evet! Tasdik ederiz!” dediler ve eklediler: “Vallahi, eğer bunu yaparsan, muhakkak ki topyekûn gelir ve Sana tâbi oluruz! Hem madem Senin söylediklerin hak ve gerçek; bizim iman etmemiz de Seni sevindirecekse, haydi, Rabbine dua et de Safâ tepesini bizim için altına çeviriversin ki biz de Sana inanalım!”

Dedikleri çok önemliydi zira işin ucunda Mekkelilerin imanı vardı ama bugüne kadar çizdikleri zikzaklara bakılırsa sözlerine sadık kalmamaları da mümkündü. Efendimiz tekrar sordu: “Gerçekten iman eder misiniz?” Hiç düşünmeden ve yeminle “Evet! İman ederiz!” dediler. Onların bu metin duruşu üzerine Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Yüce Allah’a dua etmeye başladı. Çok geçmeden Cenâb-ı Hakk’ın selamıyla Cibrîl-i Emîn geldi ve O’ndan şu mesajı ilettiler:

“Yâ Muhammed! İstersen, onlar için, Safâ tepesini altın yapayım fakat bundan sonra onlardan her kim küfre kalkışırsa, işte o zaman, onlara öyle azab ederim ki şimdiye kadar âlemlerden hiçbirisini öyle cezalandırmamışımdır! Şayet istersen, istediklerini yerine getirmeyeyim de kendilerine tevbe ve rahmet kapısını açık tutayım?”

Rahmet Peygamberi’ni (sallallahu aleyhi ve sellem) hüznü kaplamıştı: “Hayır, yâ

Rabbî! Safâ'yı altın yapıp da onları azaba uğratma! Bilakis onlar için tevbe ve rahmet kapısını sonuna kadar açık tut ve tevbekâr oluncaya kadar onları bırak!" diyerek dua etti. Gelen mesajdan müşrikler de haberdar olmuştu. Efendimiz'e geldiler ve korku içerisinde "İstemiyoruz!" dediler.¹³⁹

Mekke, İslâm'a bütün kapılarını kapatmış, Tâif de beklenen neticeyi vermemişti. Ancak can bedende olduğu sürece tebliğ, vazgeçilmez bir vazifeydi. Rabbin rızası da burada yatıyordu. Onun için Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), yaklaşan hac mevsimini de iyi değerlendirip daha geniş kitlelere ulaşmak istiyordu. Bu sebeple kabile kabile dolaşmaya başladı. Her gittiği kabileye kendini arz ediyor, Allah'ın emirlerini onlara ulaştırıyor ve imana davet ediyordu. Ne garip ki sanki bu kabileler de Mekke halkıyla anlaşmış gibiydi ve Allah Resûlü, bunlardan da beklediği cevabı alamıyordu. Her birinin başka bir talebiyle karşılaşıyor veya bir başka beklenti içinde olduklarını görüyordu. Kimisi "Vallahi bu genci biz, Kureyş'ten alıp himaye etsek, Araplar bizi yiyip bitirir!" diyor kimisi de "Biz şimdi Sana söz verip anlaşsak ve Seni korusak, yarın Allah Seni, muhaliflerine karşı üstün kıldığında sonrasında meseleye biz vaziyet edebilir miyiz!" diyerek meseleyi bir nevi pazarlığa döküyordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) ise "İşin neticesi Allah'a aittir. O, bu işi, kimi dilerse ona verir!" buyurarak bu ve benzeri düşüncelere prim vermiyordu. Bu sefer de onlar: "Biz, Seni korumak için Arapların önüne başımızı uzatacağız ve sonunda Allah Seni muzaffer kıldığında da iş gidip başkasına verilecek! Bizim böyle bir işe girmemizin imkânı yok!" diyerek karşına dikiliyorlardı.

Bu arada Mekkeliler boş durmuyor ve organize bir şekilde Mekke'ye dışarıdan gelenlere, onlar, Efendimiz'i görmeden O'nun hakkında kara propagandada bulunuyorlardı. Evs kabilesi arasında hatırı sayılır ve güvenilir bir şair olan Tufeyl İbn-i Amr'da onların bu propagandasına maruz kalmıştı. Onun Mekke'ye yaklaştığını gören Mekkeliler yolunu kesmiş ve "Ey Tufeyl! İşte sen, bizim memleketimize geldin, hoş geldin! Şu bizim aramızdan çıkan adam var ya, işte O, bizi çok zor durumda bıraktı; aramızdaki yapıyı parçalayıp ahengimizi darmadağın etti. Sözünde sanki bir sihir var; insanı peşine takıp götürüyor! Baba ile oğlun, karı ile kocanın ve kardeşle kardeşin arasını ayırıyor! İşin doğrusu biz, senin ve kavminin de bize musallat olan bu adamdan etkilenmenizden korkuyoruz. Sakın ola ki o adama kulak verme ve gidip de O'nunla konuşayım

deme!” diyerek Efendimiz aleyhinde tahşidatta bulunmuşlardı.

Onların durup dururken, bu kadar konuşma lüzumu hissettiklerini gören Tufeyl, Efendimiz’in bir tek kelimesini bile duyup sözünün tesirinde kalmamak için kulaklarını tıkayarak Kâbe’ye gelmişti. O sıralarda Efendimiz de Kâbe’de durmuş namaz kılıyor ve Kur’ân okuyordu. Tufeyl, istemese de Efendimiz’in okuduğu Kur’ân’ı duymuş hem gözüne ilişenlerden hem de kulağına gelip çarpanlardan oldukça etkilenmişti.

Bir anlık vicdanıyla baş başa kalınca kendi kendine “Hay kahrolası! Niye ben kulağımı kapatıyorum ki? Hâlbuki ben, şiirin inceliklerini bilen, sözün güzelini çirkininden ayırabilen irade sahibi bir adamım; öyleyse niçin bu adamın dediklerini dinlemeyeyim ki! Şayet söyledikleri güzel ise kabul eder alırım; yok, kötü şeyler söylüyorsa o zaman da ondan uzak durur kendi işime bakarım.” diyerek meseleyi bir de Efendimiz’den dinlemeye karar vermişti. Ardından O’nu evine kadar takip etmiş, O’na Mekkelilerin kendisine söylediklerini haber vermiş ve “Bana, meselenin gerçek yönünü anlat!” demişti. Efendimiz’den dinledikleri karşısında kalbindeki bütün buzlar erimiş ve Müslüman olmaya karar vermişti. [140](#)

Bu arada aşına gönül arayışını sürdüren Efendimiz, Medineli altı kişilik bir grup görünce son bir ümit deyip bunların da yanına uğradı. Onlara selâm verip kimler olduklarını sordu. Sonra da oturup uzun uzadıya onlarla konuştu ve Kur’ân’dan bazı âyetleri paylaştı. Grupta bulunanlar Efendimiz’in anlattıklarından çok etkilenmişti. Zira komşuları olan Yahudiler, yenildikleri bir savaştan sonra onlara ‘Şimdi yenildik ama çok geçmeden gelecek bir Nebi ile yeniden güç kazanacak ve işte o zaman sizin işinizi bitireceğiz.’ manasında tehditler savuruyorlardı. Oysa bu Nebi’ye ilk inanan, kendileri olacak ve böylelikle, Arap yarımadasının en aziz insanları olarak tarihe geçeceklerdi! Beklenen Nebi gelip zuhûr ettiğine göre beklemenin bir anlamı olamazdı. Onun için Allah’a iman eden bu samimi ve gönülden uyarıcıya kulak veriyor ve içlerinden gele gele iman ediyorlardı.

Gelecek yıl hac mevsiminde tekrar buluşmak üzere Peygamber Efendimiz’e (sallallahu aleyhi ve sellem) söz verip Medine’ye dönen bu grup Es’ad İbn-i Zûrâre, Avf İbn-i Hâris, Râfi’ İbn-i Mâlik, Kutbe İbn-i Âmir İbn-i Hadîde, Ukbe İbn-i

Âmir İbn-i Nâbi ve Câbir İbn-i Abdillâh İbn-i Riâb'dan oluşuyordu.¹⁴¹ Onlar bir yıl sonra on iki kişi olarak Efendimiz'le buluşmuş, ertesi yıl da yetmiş aşkın adanmışla Mekke'ye gelip Akabe'de Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem), O'nu koruyacaklarına dair söz verip Medine'ye davet etmişlerdi. Onların davetine izin çıkmış ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) şiddetli baskı ve zulümden bunalan ashâbını Mekkelilerin dikkatini çekmeden peyderpey Medine'ye göndermişti.

Müslümanların Medine'ye hicretini hazmedemeyen Mekkeliler, Efendimiz'in de hicret etmesinin sonu alınamayacak bir başarıyı beraberinde getireceğini hesaba katıp Dâru'n-Nedve'de toplandılar. Ne olursa olsun bunu engellemek istiyorlardı. Bunun için O'nu müşterek bir suikastla öldürme kararı aldılar. Böylece Benî Hâşim ve Benî Abdilmuttalib yapacakları suikasta karşılık onlardan hesap soramayacak ve bu mesele çözülmüş olacaktı.

Mekkelilerin, canına kastetmek için aldıkları bu karar, Cibrîl-i Emîn tarafından Efendimiz'e haber verilmişti. Hazreti Ali'yi yanına çağırdı ve onu kendi yerine yatırdı. Sonra da Mekkelilerin kendisine emanet ettiği şeyleri sahiplerine vermekle vazifelendirdi. Bu ne büyüklüktü ki canına kastedenlerin mallarını bile zâyî etmiyor; canı gibi sevdiği yeğeninin hayatını tehlikeye atma pahasına da olsa, emanete riâyet etmeyi bir borç biliyor; can düşmanlarının mallarını kendilerine ulaştırmasını istiyordu. Ardından Efendiler Efendisi, Yâ-Sîn suresinin ilk dokuz âyetini okuyarak evinden dışarı adım attı. O'nu öldürmek için fırsat kollayan Mekkeliler kapının önünde nöbet tutuyordu. Efendimiz ise Yüce Allah'a tam bir tevekkül ve teslimiyet içinde onların arasından *“Onların hem önlerinden hem de arkalarından birer engel koyduk ve gözlerinin önüne de bir perde çektik; artık onlar, hiçbir şey göremezler!”* manasındaki âyeti okuyor ve eline aldığı kum, toprak benzeri malzemeyi, kendisini öldürmek üzere evini kuşatanların üzerine saçıyordu. Bu hareketine paralel olarak da şöyle diyordu: *“Şu yüzler kararıp gözler görmez olsun!”*

Attığı toprak, orada bulunanların her birine isabet etmişti ve âdetâ kör olmuşlardı. Olacak ya, aralarından yürüyordu ama hiçbirisi Allah Resûlü'nü görmüyordu. Evet, onlar, kendilerini imana davet etmekten başka hiçbir suçu olmayan Allah'ın en sevgili kulunu yakalayıp öldürmek, yurt ve yuvasından mahrum ederek hayatına son vermek üzere tuzak kurmuşlardı ama O'nu peygamber olarak gönderen ve âlemlere rahmet vesilesi kılan Allah'ın (celle

celâluhû) da bir planı vardı. Ve yine görülüyordu ki küfür ne kadar köpürürse köpürsün, Allah'ın iradesinin önüne asla geçilemeyecek ve her zaman olduğu gibi yine, O'nun dediği olacaktı. Evini kuşatan Mekkelilerin arasından geçip Hazreti Ebû Bekir'le birlikte Medine'nin yolunu tuttu.

Mekkelilerin hazımsızlığı bitmek tükenmek bilmiyor ve Efendimiz'in attığı her adımın karşısına ayrı bir şiddetle çıkıyorlardı. Bu sefer de peşine düştüler ve başına ödül koyup en azılı katilleri arkasına taktılar ama Efendimiz, her adımını tedbir ve temkin içerisinde atıyordu. Onun için bu sefer de başaramadılar.

Bütün hınçlarını geride kalan Müslümanlardan ve Müslümanların geride bıraktığı mal mülkü gasp ederek çıkartmaya çalıştılar. Bunun için hemen harekete geçen Ebû Süfyân İbn-i Harb, Abdullah İbn-i Çahş'ın evine saldırmış ve evi Amr İbn-i Alkame'ye satmıştı. Olayı haber alan Hazreti Abdullah (radiyallahu anh), hadiseyi gelip Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) anlatmıştı. Mekkelilerin şiddetinin, ashâbın peşini bırakmaması karşısında sürekli sabır, silm ve affı adres gösteren Efendimiz, Hazreti Abdullah'a: "Ey Abdullah! Allah'ın evine karşılık sana Cennet'te ondan daha hayırlı bir evi vermesine razı olmaz mısın?" buyurdu. O, "Evet razı olurum!" diyerek cevap verdi. Bunun üzerine Rahmet Peygamberi (sallallahu aleyhi ve sellem): "Sana öyle bir ev Cennet'te vardır."¹⁴² buyurdu.

Mekkeliler şiddete doyamamıştı. Bundan sonra ordularla gelecek Efendimiz'i ve Müslümanları yok etmeye çalışacaklardı.

Medine Yılları

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), Risâlet'in başlangıcından Medine'ye hicrete kadar Mekke'li müşriklerden gördüğü onca şiddete, baskı ve zulme rağmen hiçbir zaman kaba kuvvete başvurmadi. Kavgaya sarılıp da gerginliği tırmandırıcı bir duruş sergilemedi ve asla şiddeti bir çözüm yolu olarak görmedi.

Aksine muhataplarının gönüllerini kazanma adına kimseyi incitmemeye gayret etti. Bunun için kendisine yapılanları sabırla karşılayıp sineye çekti. Kendisine affı, merhameti, şefkati, mülâyemeti, rıfkı, hilmi ve silmi yol edindi. Kargaşa zemininde İslâm'a ait evrensel değerlerin temsil ve tebliğinin sınırlı kalacağına inandı ve muhataplarına mesajını hikmet, güzel öğüt ve en insanî mücadele metotlarıyla sundu.¹⁴³

Ashâbına da hep sükûnet, temkin ve sabır tavsiyesinde bulundu. Mekke'deki muhatapları, şiddeti doruk noktasına ulaştırıp hayatı Müslümanlar için yaşanmaz hâle getirince çözümü hicrette buldu ve kendisine gönül verenlere Medine'yi adres gösterdi. Kendisi de Mekkelilerin, hakkında aldığı müşterek bir suikast kararının ardından Hazreti Ebû Bekir (radiyallahu anh) ile birlikte yola koyuldu ve Medine'ye hicret etti.

Medine'ye varır varmaz Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), orada herkesin birlikte huzur içerisinde yaşayabileceği bir atmosfer oluşturmaya karar verdi. Bunun için toplumun farklı kesimleri arasında, onların da onayını alarak herkesin gönül rahatlığıyla evet dediği bir vesika hazırladı. Bu vesikayla komşuluğun iyilik üzere devam etmesi, saldırıların beraberce göğüslenmesi, karşılıklı yardımlaşma ve tarafların kendi değerlerini, başkalarını incitmeden hür bir şekilde hayata aksettirmesini temin etmeyi hedefledi.

Böylece Efendimiz, hem bir çırpıda yıllardır Medine sakinlerini yiyip bitiren kavgalara son verdi hem de kendi dünyasında şiddete yer olmadığını, esas ve hayırlı olanın sulh olduğunu ve herkesin inandığı değerleri rahatlıkla yaşayabileceğini bütün muhataplarına gösterdi.

Bütün bunlara rağmen Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) Medine'de muhatap olduğu zümreler de tıpkı Mekkeliler gibi değişik sebeplerle karşısına dikildi ve şiddete başvurmaktan çekinmedi.

Yahudilerin Şiddet İçerikli Eylemleri

Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) Medine'ye hicretten sonra muhatap olduğu bir zümre de o günkü Medine nüfusunun yaklaşık % 40'ını oluşturan Yahudi kabileleriydi.¹⁴⁴ Efendimiz, onlarla da merhamet, mülâyemet, şefkat, hilm ve rıfk dairesinde muhatap olmak istiyordu. Bunun için Medine'ye vardığında onların da rızasını alarak bir vesika hazırlamış, Medine'de herkesin kendi değerlerini kimseyi incitmeden huzur ve güven içerisinde yaşayabilecekleri bir atmosfer meydana getirmişti. Yahudilere İslâm'ı tebliğ hususunu ise zamana yaymıştı. O (sallallahu aleyhi ve sellem) değişik vesilelerle yanına gelenleri veya bir vesileyle muhatap olduklarını kendi iklimine davet ediyor, onların da kalbini kazanmaya çalışıyor ama hiç kimseyi Müslüman olmaya zorlamıyordu. Bütün bunlara rağmen onlar, her fırsatta içlerinde besleyip

büyüttükleri hasedi, kini ve kibri şiddetin değişik yollarına başvurarak dışarı aksettiriyorlardı.

Düşmanlık Andı

Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) Kuba'ya gelişi Tevrat'a vakıf Yahudileri de heyecanlandırmıştı. Zira onlar gelecek son peygamberden, O'nun vasıf ve şemailinden haberdarlardı ve hasretle gelişini bekliyorlardı. Efendimiz'in Benû Amr İbn-i Avf'ın yanına indiğini haber alınca, Huyey İbn-i Ahtab¹⁴⁵ ve Ebû Yâsir İbn-i Ahtab¹⁴⁶ sabah karanlığında, beraberce yola çıktılar. Amaçları geleceği müjdelenen Son Peygamber'in, O (sallallahu aleyhi ve sellem) olup olmadığını kontrol etmekte.

Bütün gün O'nun yanında kaldılar ve O'nu takip ettiler. Akşam yavaş yavaş yürüyerek yorgun ve hâlsiz bir şekilde geri döndüler. Evin en çok sevilen ferdi Hazreti Safiyye'ydi. Her zaman eve geldiklerinde ona iltifat ederlerdi. Ama bu sefer iltifatta bulunmak için göz ucuyla bile ona bakmadılar. Çok üzüntülü oldukları hâllerinden anlaşılıyordu. Bu hâlde Ebû Yâsir İbn-i Ahtab, kardeşi Huyey'e: "Bu, gerçekten O mu?" diye sordu. Huyey: "Evet! Vallahi de O!" dedi. Ebû Yâsir İbn-i Ahtab: "İyi bakıp teşhis ettin ve tanıdın mı O'nu?" diye sordu. Huyey: "Evet!" dedi. Bunun üzerine Ebû Yâsir İbn-i Ahtab: "Peki, O'nun hakkında ne yapmayı düşünüyorsun?" diye sordu.

O'nun beklenen ve müjdelenen son peygamber olduğunu itiraf eden ama bu hakikati kabullenmek istemeyen Huyey: "Vallahi de yaşadığım sürece O'nun karşısında olacağım!" diye cevap verdi.

Efendimiz'in son peygamber olduğunu itiraf etmesine rağmen daha ilk günden onun takındığı bu tavrın sebebi, O'nun kendi aralarından çıkmamasından kaynaklanan haset ve kıskançlık duygularıydı. Bundan sonra o, yanına Ka'b İbn-i Eşref, Abdullah İbn-i Sûriyâ, Finhâs, Ka'b İbn-i Esed ve Lebîd İbn A'sam gibi fitne babalarını da alacak ve her fırsatta Müslümanların aleyhine işler çevirecekti. Bu şekilde Medine'de fitne çıkartıp kargaşa meydana getirmeye çalışacaklardı.¹⁴⁷

Ölüm Selâmı

Yahudiler, Peygamber Efendimiz'le (sallallahu aleyhi ve sellem) karşılaşınca "es-

Sâmu Aleyke” şeklinde selâm veriyorlardı. Ölüm manasına gelen “Sâm” kelimesiyle, içlerindeki kin ve nefreti dolaylı yoldan açığa vuruyor ve Efendimiz’i tahkir etmeye çalışıyorlardı. Onların selâm vesilesiyle sergiledikleri bu kaba tavra, Efendiler Efendisi “Ve Aleykum (size olsun) “ diyerek karşılık veriyor, edepli ve yumuşak tavrını değiştirmiyordu.¹⁴⁸

Onların Rahmet Peygamberi’ne “es-Sâmu Aleyke” şeklinde selâm vermeleri ashâb-ı kiramı derinden üzüyor ve öfkelen diriyordu. Hazreti Ömer ve bazı sahâbîler, bu şekilde selâm veren Yahudi birisini gördüklerinde Efendimiz’e gelip “Yâ Resûlallah! Onun boynunu vurup öldürelim mi?” diye soruyorlardı. Efendimiz ise her seferinde “Hayır!” diye cevap veriyor ve ardından da nasıl hareket etmeleri gerektiği hususunda: “ *Ehl-i kitab size selâm verdiği zaman siz ‘ve aleykum’ deyiniz*” buyuruyordu.¹⁴⁹

Yine bir gün onlardan bir grup gelmiş ve yanına girmek için Efendimiz’den izin istemişlerdi. Kendilerine izin verilince “Es-Sâmu Aleyke yâ Ebe’l-Kâsım!” diyerek içeri girmişlerdi. Onların Efendimiz’den gördükleri onca şefkat ve merhamet karşısında takındıkları bu kaba tavrı kabullenemeyen Hazreti Âişe (radıyallahu anhâ) validemiz: “Bel Aleykumu’s-Sâmu ve’l-La’netu -Bilakis ölüm ve lanet, sizin üzerinize olsun!” diye karşılık verdi.

Rahmet Peygamberi’ne yapılan bu edepsizlik karşısında hangi mümin rahat olabilirdi. Buna rağmen Müslümanlar haklı da olsalar hissî hareket etmemeli ve tahrik olmamalıydılar. Bunun için Allah Resûlü döndü ve: “*Sakin ol Ey Âişe! Kötü konuşma. Zira Allah, çirkin sözü ve çirkin söz söylemeyi sevmez. Şüphesiz ki Allah, her hususta yumuşaklıkla muamele edilmesini sever!*” buyurdu. Bunun üzerine Hazreti Âişe: “Yâ Resûlallah! Dediklerini işitmedin mi?” diye sordu. Allah Resûlü: “Ben de ‘Ve aleykum’ sizin üzerinize olsun dedim. Onların aleyhine bizim duamız kabul edilir fakat bizim aleyhimize onların duası kabul edilmez!” buyurdu.¹⁵⁰

Finhâs’ın Sözü

Hazreti Ebû Bekir, Finhâs adındaki bir Yahudi ile karşılaşmış; uzun konuşmalar sonucunda aralarında bir yakınlık hâsıl olmuştu. Finhâs, Tevrat ve İncil’i iyi bilen bilgin bir zâttı. Yahudilerin eğitim merkezi Beytü’l-Midrâs’ta çocuklara Hazreti Musa kıssaları anlatır ve onlara, geleceğin bilgeleri olmaları

konusunda uyarılarda bulunurdu. Bu adam bir Müslüman oluverse, etrafındaki birçok insan da İslâm’la tanışır ve kitleler hâlinde İslâm’a dehaletler yaşanır. Bu ümitle Hazreti Ebû Bekir, onunla diyalog kurabileceği yere, Beytü’l-Midrâs’a gitti. Finhâs’a iman hakikatlerinden bahisler açtı ve “Yazık sana ey Finhâs! Allah’tan kork ve gel de Müslüman ol. Sen de biliyorsun ki Muhammed, Allah tarafından hak ile gönderilmiş bir elçidir. Zaten bu, elinizdeki Tevrat ve İncil’de de yazılı.” diyerek gerçeği bile bile gizlemenin vebalinden bahsetti.

Finhâs’ın bu tarakta pek bezi yok gibiydi. Tuttu bir de en temel meseleleri alaya almaya başladı. Kendisini hakka davet eden Ebû Bekir’e “Vallahi de ey Ebû Bekir! Bizim Allah’a ihtiyacımız yok! O bize muhtaç! O’nun bize olan talepleri kadar biz O’ndan istekte bulunmuyoruz. O bizden değil, biz O’ndan daha zenginiz. Baksana, şayet bizden daha zengin olsaydı, sahibinizin de dediği gibi mallarımızdan borç istemezdi; size faizi yasaklıyor ama bize faiz veriyor! Şayet bizden daha zengin olsaydı, bize faiz vermezdi.”

Finhâs, şeytanca bir zekâ ile kömürü elmas gösterme gayreti içine girmiş ve yetmiyormuş gibi bir de Zât-ı Ulûhiyet’e karşı hakaret ediyordu. Kendince, ‘karz-ı hasen’ tahşidatı yapan âyete telmihte bulunuyor ve “en güzel biçimde Allah için borç verme”¹⁵¹ işini, “Allah’a borç verme” şeklinde çarpıtıp sulandırmak istiyordu. Bunlar, Hazreti Ebû Bekir gibi birisini çileden çıkaracak sözlerdi.

Daha sözünü bitirmeden, suratına öyle bir tokat inmişti ki adam, neye uğradığını şaşır. Belli ki hiç beklemediği bir tepkiydi bu. Ardından, Hazreti Ebû Bekir (radiyallahu anh) şunları söylüyordu: “Ey Allah düşmanı! Nefsim yed-i kudretinde olana and olsun ki şayet sizinle bizim aramızdaki anlaşma olmamış olsaydı, senin kelleni koparırdım.” Hazreti Ebû Bekir (radiyallahu anh), narin yapılı ve yumuşak huylu bir adamdı. Bununla beraber Allah ve Resûlü’nün alaya alındığı yerdeki duruşunu, en babayiğit adamların yanında bulmaya da imkân yoktu.

Finhâs’ın sözleri Hazreti Ömer’in de kulağına gelmiş ve onu da çileden çıkarmıştı. Kaptığı gibi kılıcını Finhâs’ın hesabını görmek için yola koyuldu. Ömer’in şiddeti Ebû Bekir’inki gibi de olmazdı. Allah ve Resûlullah’a dil uzatılan yerde o, uzanan dili söker ve çizgiyi aşanlara da haddini bildirirdi.

Cibrîl-i Emîn huzura gelmiş, durumdan Allah Resûlü'nü haberdar ediyordu. Aynı zamanda Allah kelamı olarak getirdiği, yanında bir de emanet vardı. Diyordu ki: “İman edenlere söyle ki *Allah*’ın ceza günlerinin gelip çatacağını beklemeyenlerin ezalarına aldırış etmesinler, kusurlarını bağışlasınlar. Çünkü nasılsa Allah, herkese yaptıklarının karşılığını verecektir (iman edenlere de sabır ve aflatının ödülünü verecektir.)”¹⁵²

Bu, müminler, kâfirlerin dilleriyle, kalemliyle veya herhangi bir vasıta ile yaptıkları suçlamalara karşı, o ahlâksız ve düşüncesiz insanların seviyelerine inmek sûretiyle, kendi yüksek vasıflarına zarar vermesinler, seviyelerini korusunlar, seviyesizlerle zaman kaybetmesinler ve onların işlerini de Allah’a havale etsinler, demektir.

Ancak Ömer’in bundan henüz haberi yoktu. Onun için Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), hemen birisini gönderip onu da haberdar etmek istedi. Çok geçmeden de sert adımlarla Finhâs’ın hesabını görmeye giden Ömer’in karşısına bir sahabe çıkmış ve kendisini Resûlullah’ın beklediğini söylüyordu. Meselenin aciliyeti vardı. Hak karşısında konumunu yeniden belirlemekle bilinen Hazreti Ömer, soluğu Allah Resûlü’nün huzurunda aldı. Efendiler Efendisi önce kılıcını kınına koymasını söyledi, ardından da ona Cibril’in getirdiği âyeti okudu.

Demek ki sonucu itibarıyla umumu ilgilendiren meselelerde, baştaki insanın bilgisi olmadan münferit bir adım atılmamalıydı. Yoksa taş taş üstüne konularak inşa edilen binanın temelinde sarsıntı meydana gelir ve istenilen neticeye ulaşılamazdı.

Bunun üzerine kendisinde derin bir sükûnet hâsıl olan Hazreti Ömer, “Seni hak ile gönderene yemin olsun ki bundan böyle ben yüzümü ekşitmeyecek ve öfkemi izhar etmeyeceğim!” diyerek mukabelede bulundu.¹⁵³

Müslüman Bir Hanıma Saldırmaları

Benî Kaynuka Yahudileri hicret sonrasında yapılan anlaşmaya imza atmış olmalarına rağmen Müslümanlara zarar vermekten geri durmuyorlardı. Müslüman bir hanım sahabî, alış veriş yapmak üzere onların çarşısına uğramıştı. Bunun için bir sarrafa girmiş ve kendisi için altın bakmıştı. Onu bu hâlde ve yalnız bulan Benû Kaynukâ tüccarları, kadına sataşmışlar ve örtülü olan yüzünü açıp kadından kâm alarak eğlenmek istemişlerdi.

Bu arada sarraf olan dükkân sahibi, taleplerine şiddetle karşı çıkan kadının arkasından dolaşmış ve ona hissettirmeden, eteğini bir iğneyle beline ilıstırivermişti. Gördüğü muamele karşısında öfkelenerek oradan ayrılmak isteyen kadın ayağı kalkınca, beline ilıstırılan eteğı de yukarı kalkmış ve tabiî olarak görülmemesi gereken yerleri de açığa çıkıvermişti. Bu durum, Benû Kaynukâlıları oldukça sevindirmiş ve ne olduğunu anlamaya çalışan kadına bakıp kahkahalarla gülmeye başlamışlardı. Eteğinin beline ilıstırıldığını, bundan dolayı da Yahudilerin kendisine güldüğünü anlayan kadın, olduğu yerde feryadı basmıştı. Namusuna uzanmak istenen bu muamele karşısında ‘imdat’ diye bağıırıyordu.

Onların bu hâli, dışarıdaki bir Müslümanın da dikkatini çekmişti; dikkatli nazarlarla içeri bakınca durumu anlamış ve bunu yapan Yahudinin üzerine atlayarak haddini bildirmek istemişti. Aralarında ciddi ciddi kavga başlamıştı ve çok geçmeden Müslüman, söz konusu Yahudiyi yere serivermişti. Bu sefer de orada bulunan diğer Yahudiler, Müslüman’ın üzerine saldırmış ve onu oracaktı şehit etmişlerdi.

Şehidin yakınları çok kızgındı ve çok geçmeden Efendimiz’e gelerek yardım talep ettiler. Burunlarından soluyorlar ve yakınlarına bunu reva görenlere bir an önce hadlerini bildirmek istiyorlardı. Gerçekten yapılan iş çirkindi ve mutlaka hak ettiğı cezayı bulmalıydı. Hâlbuki hicret sonrasındaki anlaşmaya bunlar da imza atmış ve bırakın Müslüman’a saldırmayı, saldırıya maruz kaldıklarında Medine’de müşterek bir savunma yapacaklarına dair söz vermişlerdi.

Bunun üzerine Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), “Anlaşmayı ihlâl ettiniz.” deyip hemen üzerlerine yürümedi ve önce Benû Kaynukâ Yahudilerini toplayarak onlarla konuşmayı denedi. Onları, daha mutedil davranmaya, yapageldikleri kötülüklerden vazgeçmeye, insanî değerlerden taviz vermeden Müslümanca yaşamaya ve Kureyş’in başına gelenler, kendi başlarına gelmeden önce akıllarını başlarına almaya davet etti. Ancak onlar, şefkat ve merhametten anlayacak durumda değillerdi. Bu Nebvî davete alayla cevap verdiler ve şöyle dediler: “Yâ Muhammed! Henüz toy ve savaş nedir bilmeyen delikanlılarla savaşp da onları yenmiş olman sakın Seni aldatmasın! Şayet bizimle savaşacak olursan esas savaşın ne demek olduğunu o zaman görürsün! Çünkü Sen, henüz bizim gibileriyle hiç karşılaşmadın!”¹⁵⁴

Uhud Sonrası İddialar

Müslümanların Uhud’da aldığı yarayı kendi adlarına değerlendirmek isteyen bir kısım Yahudiler boş durmayıp “Muhammed mülk peşinde zira bir Nebi bu türlü şeye düşer olmazdı! Baksanıza, bedenine yara bile almış! Zaten ashâbı da perişan!” diyerek hâşâ Efendimiz’in Nebi olmadığı propagandasını yapıyorlardı.

Onların bu sözünü duyan Hazreti Ömer, doğruca Efendimiz’in huzuruna geldi. Duyduklarını O’nunla paylaştı ve bu adamların kellesini almak için ısrarla izin istedi.

Bunun üzerine Efendimiz, “Yâ Ömer! Şüphesiz olmasın ki Allah (celle celâluhû), mutlaka dinini izhar edip Nebi’sini de aziz kılacaktır. Yahudilerle anlaşmamız var; onları öldürmek olmaz!” buyurdu ve teklife onay vermedi. [155](#)

Lebîd İbn-i A’sam’ın Sihri

Yahudilerin elebaşları, Lebîd İbn-i A’sam’a gelmiş, “Sen bizim en bilgili sihirbazımızsın! Muhammed, bizim erkeklerimizi ve kadınlarımızı büyüledi ve biz O’na karşı bir şey yapamadık! Sen, O’nun bize neler yaptığını, dinimize nasıl aykırı davrandığını, bizden kimleri öldürdüğünü veya sürgün ettiğini de gördün! Bütün yaptıklarına karşılık O’nu sihirleyip cezalandırma işini sana havale ediyor, bu konuda seni görevlendiriyoruz!” demişlerdi. Bunu yapması için de ona, üç dinar altın ödemişlerdi.

Efendimiz’i sihir maharetiyle öldürme işini üstlenen Lebîd, Allah Resûlü’nün işlerinde O’na yardımcı olan bir Yahudi genci yakın takibine aldı ve nihayet onun maharetiyle saç telleri ve tarağını elde etti. Ardından maharetini ortaya koyup Resûlullah’a sihir yaptı. Efendimiz günlerce hasta yattı. Her geçen gün ağırlaşmaya başlayınca sevinen Yahudiler, “Şayet peygamber olsaydı, haberi olurdu!” şeklinde söz yayıp, ne kadar haklı olduklarını anlatmaya çalışıyorlardı.

Bu arada iki melek gelmiş ve durumdan Allah Resûlü’nü haberdar etmişlerdi. O da Ammâr İbn-i Yâsir ile Hazreti Ali’yi Zervan kuyusuna göndererek Lebîd’in oraya sakladığı malzemeyi çıkarmalarını ve kuyunun suyunu da boşaltmalarını emretti.

Lebîd’in sakladığı malzeme çıkarılıp da kuyunun suyu boşaltılınca Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) yeniden iyileşmeye başladı. Lebîd’i yanına çağıran Efendimiz, bunu niçin yaptığını sordu; “Dinar sevgisinden dolayı!” diyordu!

Ashâb, “İzin ver de onu öldürelim!” dediklerinde ise yine “Hayır!” buyurdu ve hayatına kastetmiş olmalarına rağmen Benî Zurayk Yahudilerinden hiç kimseyi cezalandırmadı.¹⁵⁶ Hâlbuki kendisi (sallallahu aleyhi ve sellem), o gün onların da devlet başkanıydı!

Zeyd İbn-i Sa’ne’nin Saygısızlığı

Yahudi bilginleri Peygamber Efendimiz’i yakından takip ediyor ve kendi kaynaklarında geleceği müjdelenen ve evsafı zikredilen son peygamberin O (sallallahu aleyhi ve sellem) olup olmadığını tespit etmeye çalışıyorlardı.

Zeyd İbn-i Sa’ne de onlardandı. O, bu konudaki gayretlerini şöyle anlatıyor: “Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) Medine’ye hicret ettiğinde, müjdelenen peygamberde bulunması gereken bütün sıfatların O’nda bulunduğunu gördüm. Ancak iki sıfatı henüz görememiştim. Bunlar ‘Hilminin, kızgınlığından önde olması ve kendisine karşı yapılan cahilce hareketlere karşı sabretmesi, bu hareketlerin O’nun yalnızca hilmini artırıyor olmasıydı.’ Kafamdaki bu soruya cevap bulmak için yanına yaklaşıp bir süre yakın çevresinde bulunmaya karar verdim. Böylece O’nu daha iyi tanıyacak, ahlâkına ve davranışlarına yakından şahit olacaktım. Denemek için fırsat kollamaya başladım. Takip ederken bir gün O’nun, Ali İbn-i Ebî Talib’le birlikte hane-i saadetlerinden çıktığını gördüm. Biraz sonra devesi üzerinde bir bedevi ile karşılaştılar. Bedevi, Allah Resûlü’ne yaklaştı ve “Yâ Resûlallah! Ben, falanoğullarının köyündenim. Köyümün halkının hepsi Müslüman oldular. Ben onlara daha önce; “Eğer İslâm’a girerseniz rızkınız bollaşır, bir sıkıntı ile karşılaşmazsınız!” demiştim. Onlar da bu ümitle Müslüman olmuşlardı. Şimdi ise onlar, büyük bir kıtlıkla karşı karşıya kaldılar. Uzun zamandan beri kuraklık var. Bundan dolayı onların kızıp dinlerinden dönmelerinden korkuyorum. Sahabîlerine emretsen de onlara yardım için bir şeyler hazırlayıp verseler, dedi.”

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) çevresine bakındı. Yanında yalnızca Hazreti Ali vardı. Ona: ‘Bu kişiye vereceğimiz bir şey var mı?’ diye sordu. Hazreti Ali: ‘Yâ Resûlallah! Ona verebileceğimiz hiçbir şey yok!’ dedi.

Bu, Allah Resûlü hakkında merak ettiğim hususları öğrenmek için güzel bir fırsattı. Hemen yanlarına gittim ve: ‘Yâ Muhammed! Falan bahçenin hurmalarını, şu zamana kadar, şu fiyata bana satar mısın?’ diye sordum. Allah

Resûlü, ‘Evet ama falan bahçe diye belirleme. Çünkü bu zaman içerisinde o bahçede hurma olmayabilir!’ buyurdu. Ben: ‘Peki!’ dedim.

Bunun üzerine belli miktardaki hurmayı, belli bir fiyatla, belli bir zamanda teslim edilmek üzere satın aldım. Karşılığında 80 miskal altın verdim. Altınları alan Allah Resûlü, onları kendisinden yardım istemek üzere gelen bedeviye teslim etti ve ‘Bunları al, arkadaşlarına götür ve aralarında eşit bir şekilde dağıt!’ buyurdu.

Günler hızla akıp geçiyordu. Sözleştiğimiz zamana iki üç gün kalmıştı. Allah Resûlü’nün (sallallahu aleyhi ve sellem) Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ömer ve Hazreti Osman ile birlikte Ensar’dan birisinin cenazesine iştirak etmek üzere gittiğini gördüm. Onları takip ettim. Cenaze namazı kılınıp bitince, Allah Resûlü dinlenmek için bir duvara doğru gitti. Tam oturacağı zaman, yanına yaklaşıp gömleğinin iki yakasından tuttum. Öfke ile yüzüne baktım. Sonra da ‘Hakkımı ödesene, ey Muhammed! Allah’a yemin ederim ki borcuna karşı Abdulmuttalib oğullarından daha fazla ihmalkârlık yapan kimse görmedim. Aranıza girince bunu daha iyi öğrendim!’ diye çıkıştım.

O sırada korkudan olacak, gayri ihtiyari Hazreti Ömer’in yüzüne baktım. Kızgınlıktan gözleri yuvasında dönüyordu. Yaptığım hareketlerden oldukça rahatsız olmuş ve öfkeli bir şekilde bana bakıyordu. Sonunda dayanamadı ve ‘Ey Allah düşmanı! Allah Resûlü’nün (sallallahu aleyhi ve sellem) üzerinden ellerini çek. Ona karşı nasıl konuşuyorsun? Allah’a yemin ederim ki eğer Allah Resûlü’nün kızmasından çekinmeseydim, seni hemen şuracıkta öldürürdüm!’ diye bağırdı.

O, bunları söylerken Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), gayet sakin bir şekilde ona bakıyor ve tebessüm ediyordu. Biraz bekledi ve “Ey Ömer! Bana da ona da daha farklı davranman gerekirdi. Bana borcumu ödememi, ona da alacağını güzellikle istemesini tavsiye etmeliydin. Onu alıp götür. Hakkını öde. Ayrıca onu korkuttuğun için yirmi sa’ hurma fazladan öde!” buyurdu.

Hazreti Ömer, beni alıp götürdü. Tıpkı Allah Resûlü’nün buyurduğu gibi yirmi sa’ hurma fazlası ile hakkımı ödedi. Hazreti Ömer’e: ‘Bu fazlalık niçin?’ diye sordum. O da ‘Allah Resûlü bana, seni korkuttuğum için fazladan yirmi sa’ hurma vermemi emretti.’ diye cevap verdi. Bunun üzerine ‘Beni tanıyor musun?’ diye sordum. O ‘Hayır!’ dedi. “Ben Zeyd İbn-i Sa’ne’yim.” deyince ‘Şu âlim

olan Zeyd mi?’ dedi. Ben de ‘Evet!’ dedim. “Peki, Allah Resûlü’ne karşı niçin böyle sert davrandın?’ diye sordu. “Ey Ömer! Tevrat’ta yazan bütün özelliklerin onda mevcut olduğunu gördüm. İki sıfatı henüz görememiştim. Bu sıfatları da görmek istiyordum. Onu denemek için böyle yaptım. Artık bu sıfatların da O’nda olduğunu açıkça gördüm. Şu andan itibaren Allah’ı Rab, İslâm’ı din, Muhammed’i (sallallahu aleyhi ve sellem) de peygamber olarak kabul ediyorum’ dedim. Sonra da “Ben zengin biriyim. Malım oldukça fazladır. Şahit ol ki malımın yarısını Allah Resûlü’nün sahabelerine bağışlıyorum!’ dedim. Birlikte Allah Resûlü’nün yanına gittik ve ben Müslüman olduğumu O’nun yanında da tekrar ettim.”

Zeyd İbn-i Sa’ne, Peygamber Efendimiz’e kabalık etmiş ancak O’ndan gördüğü hilm ile onun evinde bulunan yaşlı bir ihtiyardan başka herkesin İslâm’ı tercih etmesine vesile olmuştu.¹⁵⁷

Yahudilerle yaptığı anlaşmaya sadık kalan Efendimiz, onların bütün entrikalarına, hakaretlerine, nefret söylemlerine kısacası başvurdıkları her türlü şiddete karşı hep sabır, af ve müsamaha ile karşılık veriyordu. Her şeye rağmen onlara hak ve hakikati anlatabilmek için diyalog vesileleri arıyordu. Bunun için onların mahallerine ve evlerine gidiyor, yemeklerini yiyor, mabetleri ve medreseleri olan Beytü’l-Midrâsı ziyaret ediyor, alışveriş yapıyor ve borç alıyordu. Ne var ki bütün bunları görmezden gelen Yahudiler, fırsatını bulunca anlaşmaya ihanet ediyor ve devlete isyan etmekten çekinmiyorlardı. Böyle olunca da Medine’de güvenliği tesis etmek isteyen Efendimiz’i, karşılarında buluyorlardı.

Münafıkların Şiddet İçerikli Eylemleri

Müslümanların zayıf ve korunmasız, müşriklerin ise güçlü ve baskın olduğu Mekke’de inananlara zarar vermek isteyenler, içlerindeki kin ve nefreti açıkça ortaya koyuyordu. Müminlerin dinlerini yaşamalarına ve başkalarına anlatmalarına engel olmak, onlara teveccüh edenlere gözdağı verip korkutmak için zulümlerini, işkence ve eziyetlerini göstere göstere yapıyorlardı. Bununla beraber Müslüman olmanın insanlara getireceği dünyevî bir yarar, menfaat, çıkar, kolaylık yoktu. Aksine Müslüman olmak hayatı alabildiğine zorlaştırıyor, sıkıntıya sokuyordu. O nedenledir ki Mekke döneminde münafık kavramına

rastlanılmaz. Müslümanlar arasında zayıflar, fakirler, işkenceye dayanamayanlar vardır ama münafık yoktur.

İnananlar, Medine'ye hicretten sonra bir güç hâline geldiler. Bu durum orada birtakım beklentileri ve hazırlıkları olan insanlarda hazımsızlık meydana getirdi. Müslümanların kazandığı güçten dolayı bu hazımsızlıkları açıktan ortaya koymak mümkün olmayınca nifak elbisesine büründüler. Asıl duygu ve düşüncelerini sürekli gizliyor ve hep gerçekten inanıyorlarmış gibi davranıyorlardı. Onlar, konuşurken yalan söylüyor; bugün söz verdikleri bir konuda ertesi gün vefasızlık edip sözden dönüyor ve her zaman en haince düşmanlık duygularını dostluk tavırları içinde icra ediyorlardı. Sürekli şartlara göre hareket edip ikiyüzlü davranıyor ve Müslümanlara karşı hep açık-kapalı kötülük düşünüyorlardı; içten içe kin, nefret ve düşmanlık hislerini besliyor, mevhum hasımları olan mü'minler için türlü türlü komplolar planlıyorlardı. Diğer dinlerin mensuplarıyla gizli gizli biraraya gelerek Müslümanlar aleyhine çirkin oyunlar tezgâhlıyor; Peygamber Efendimiz'in tebliğine mani olmak, İslam'a yakınlaşmakta olanları çeşitli hilelerle inananlardan uzaklaştırmak, samimi Müslümanların aralarını bozmak ve toplumun fertleri arasına düşmanlık tohumları atarak fesat çıkarmak için birtakım karanlık komplolar tezgâhlıyorlardı. Müslümanlarla beraber oldukları anlarda onların hoşuna gidecek sözler söyleyen, duygu ve düşüncelerini açıkça ifade etmeyip hep olduklarından farklı görünen ve inananlarla aynı mülahazaları paylaşıyormuş gibi davranan münafıklar, kendi yandaşlarıyla başbaşa kaldıklarında gerçek yüzlerini açığa vuruyor; Allah'a isyan, düşmanlık, haksızlık ve Allah Rasülü'ne karşı husûmet içeren sözler söylerek fısıldaşıp duruyor ve sadece şer etrafında dönen kulisler yapıyorlardı.

Mekke döneminde şiddet karşısında dengeli ve hikmet dolu bir tavır sergileyen Efendimiz, münafıkların sebep olduğu şiddet hadiseleri karşısında da bu duruşunu devam ettiriyor ve zamanla onları İslâm toplumunun içinde eritip hakiki ve hâlis birer Müslüman olarak hayatlarına devam etmelerini temin etmeye çalışıyordu.

Kuba'da İkamet Ettiği Evin Taşlanması

On üç yıl boyunca Mekke müşriklerin her türlü şiddetine maruz kalan

Efendimiz'in imtihanı, hicret esnasında ve sonrasında da devam etmişti. O daha Medine'ye ayak basmadan Kuba'da şiddete maruz kalmış ve orada bulunduğu sırada kaldığı ev, geceleri Benû Amr kabilesinin sefihleri ve münafıkları tarafından taşlanmıştı. Şüphesiz bunda Mekkelilerin on üç yıl boyunca Arap yarımadasında yürüttüğü karalama kampanyalarının, nefret söyleminin ve vicdanlar üzerinde kurulmaya çalışılan baskının da etkisi olmuştu. Ama Efendimiz'in bu yeni muhatapları ve onların başvurduğu şiddet karşısındaki duruşu, Mekke'dekinden farklı olmayacaktı. Zira O'nun dünyasında hilm, silm ve rıfk günübirlik bir hadise değil bütün hareketlerine yön veren temel değerler, en paslı kilitleri açan anahtarlardı. Bunun için yapılanları sineye çekti ve sadece "Komşuluk bu mu?" buyurarak Kuba'dan ayrıldı.¹⁵⁸

Abdullah İbn-i Übeyy'in Saygısızlığı

Ashâbıyla her zaman yakından ilgilenen Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), hasta yatan Hazreti Sa'd İbn-i Ubâde'yi (radiyallahu anh) ziyaret etmek istemiş ve yanına Hazreti Üsame'yi (radiyallahu anh) de alıp onun oturduğu mahalleye doğru hareket etmişti. Birlikte giderlerken aralarında Abdullah İbn-i Übeyy İbn-i Selûl'ün de bulunduğu bir meclise denk geldiler. Mecliste toplumun her kesiminden insanlar vardı. Müslümanlar, müşrikler ve Yahudiler beraberce oturuyorlardı. Hazreti Abdullah İbn-i Revâha (radiyallahu anh) da orada bulunanlardandı.

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) onları selâmlamadan geçmek istemedi. Durduğunda bineği toz kaldırdı. Bunun üzerine Abdullah İbn-i Übeyy örtüsüyle burnunu sardı ve: "Bizi toz içinde bıraktın!" diye homurdandı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) bineğinden indi, meclistekilere selam verdi ve biraz oturdu. Her imkânı, mesajını insanlara sunmak ve gönüllere girmek için değerlendiriyordu. Önce orada bulunanları Allah'a inanmaya ve İslâm'a gönül vermeye davet etti. Ardından da onlara Kur'ân okudu.

O'nun (sallallahu aleyhi ve sellem) davetinden rahatsız olan Abdullah İbn-i Übeyy ileri atıldı ve edepsizce: "Ey kişi! Senin bu anlattıkların hak ve gerçekse, bundan daha güzel bir şey olamaz! Fakat Sen, bizim meclisimize gelip de bizi bununla rahatsız etme! Konak yerine git! Sana gelen olursa, bunları onlara anlat! Evinde otur! Sana gelmeyen kimseyi bununla rahatsız etme ve onun meclisine de onun

hoşlanmadığı bir şeyle gelme!” dedi.

Onun, Peygamber Efendimiz’e (sallallahu aleyhi ve sellem) sergilediği bu saygısızca tavra karşı Hazreti Abdullah İbn-i Revâha (radiyallahu anh) araya girdi ve: “Hayır yâ Resûlallah! Siz onu bize getirin! Her zaman meclislerimize, evlerimize, barklarımıza buyurun! Bizi meclislerimizde onunla bürüyün! Vallahi, o bizim sevdiğimiz şeylerdendir. Bize Allah’ın ikram ettiği ve bizi kendisine hidâyet eylediği şeylerdendir. Biz onu çok severiz!” dedi. Bunun üzerine meclistekiler arasında karşılıklı tartışmalar ve atışmalar başladı. Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) gayretleriyle ortam yatıştı ve sustular.

Nebiler Serveri’nin (sallallahu aleyhi ve sellem) gönüllerde kurduğu tahttan dolayı kavminin bile artık kendisine karşı çıktığını ve faaliyetlerine tepki gösterdiğini gören Abdullah İbn-i Übeyy, kendi kendine: “Senin kölen senin hasmın olduğu zaman, zelil olur gidersin! Seninle güreş tutanlar seni yıkarlar! Şahin, kanadı olmadan, yerden fırlayabilir mi hiç? Şayet bir gün onun yeleği kesilirse, o mutlaka düşer!” şeklinde şiirler söyleyerek Efendimiz’e olan hazımsızlığını, kin ve nefretini dile getiriyordu.

His dünyası örselense bile duygularıyla değil de hep akıl ve muhakeme ile hareket eden Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bineğine bindi ve yoluna devam etti. Hazreti Sa’d İbn-i Ubâde’nin (radiyallahu anh) evine vardı. Abdullah İbn-i Übeyy’in söyledikleri kendisini çok incitmişti ama onu incitecek bir söz bile söylememişti. İçeri girdi. Hazreti Sa’d (radiyallahu anh), Rahmet Peygamberi’ni (sallallahu aleyhi ve sellem) görünce: “Vallahi, yâ Resûlallah! Ben Senin yüzünde bir şey görüyorum! Sanki hoşuna gitmeyen bir söz işitmiş gibisin?” dedi. “Evet! Öyle oldu ey Sa’d! Ebû Hubâb’ın ne dediğini işitmedin mi? O şöyle şöyle söyledi.” buyuran Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Abdullah İbn-i Übeyy’in söylediklerini ona haber verdi.

Hazreti Sa’d (radiyallahu anh): “Yâ Resûlallah! Onu affedin! Onun kusuruna bakmayın! Sana Kitab’ı indiren Zât-ı Zülcelâl’e yemin ederim ki Allah’ın iradesi Sana peygamberlik vermek suretiyle tecelli etti. Hâlbuki şu beldeciğin ahalisi, ona taç giydirmeye ve tacın üzerine de krallığa mahsus sarık sarmaya hazırlanmış bulunuyorlardı fakat Allah, Sana ihsan buyurduğu peygamberlik hakkı ile onların bu tasavvurlarını imkânsız hâle koydu. Bu mahrumiyetle, İbn-i Übeyy mahzun ve mükedder oldu. Yâ Resûlallah! İşte bu kederle o, gördüğünüz

çirkin harekette bulundu. Vallahi, o umup durduğu krallığı kendisinden Senin soyup aldığın görüşüne kapıldı. Sen onu af buyur!” dedi.

O güne kadar ashabıyla birlikte müşriklerden ve Ehl-i Kitap’tan gördüğü her türlü işkenceye katlanan, hep af, müsamaha ve sabır yolunu tutan, kötülük yapanlara bile hep iyilikle mukabelede bulunan, herkese şefkatle yaklaşan Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) yine farklı hareket etmedi ve Abdullah İbn-i Übeyy’i de affetti.¹⁵⁹

Mirba’ İbn-i Kayzî’nin Saygısızlığı

Şiddete doymayan Mekkeliler, Bedir’deki hezimetin intikamını almak, Müslümanları param parça etmek için bir kez daha kılıca sarılmış, üç bin kişilik orduyla Uhud’a kadar gelip Medine’nin kapısına dayanmışlardı. Onların Medine’ye saldırmak için yola çıktıklarını amcası Hazreti Abbas’tan haber alan Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ashâbıyla yaptığı istişare neticesinde Medinelilerin din, can ve mal güvenliğini korumak için ordusuyla birlikte Uhud’a doğru hareket etti.

Mekkelilerle karşılaşmadan Uhud’a varmak ve ordusunu en uygun yere konuşlandırmak istiyordu. Bunun için “Kim bizi Mekkelilerle karşılaşmadan en kısa yoldan Uhud’a ulaştırabilir?” diye sordu.

Ebû Hayseme “Ben, Yâ Resûlallah!” dedi. Ardından da orduyu kardeşi Benû Hârise’nin arazisinden ve onların mallarının arasından geçirdi. Mirba’ İbn-i Kayzî’nin arazisine yaklaştıklarında Mirba’ ordunun yolunu kesti ve elindeki toprağı Müslümanlara doğru savurdu. Ardından da “Ey Muhammed! Eğer sen gerçekten peygambersen, bahçemin içinden geçmeni sana helal etmiyorum!” dedi. Sonra da eline bir avuç toprak alıp: “Vallahi, ben bu toprağın Senden başkasına değmeyeceğini bilsem, onu Sana atardım!” diyerek içindeki kin ve nefreti açığa vurdu.

Mirba’nın Efendiler Efendisi’ne karşı sergilediği bu saygısızlık, Müslümanları çok incitmiş ve kızdırmıştı. Onu öldürmek için harekete geçtiler. Sa’d İbn-i Zeyd, yayı ile vurup onun başını yarı. Bunun üzerine Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) onlara müdahale etti ve “Onu öldürmeyin! Onun kalbi de kördür! Gözü de!” buyurdu. Efendimiz’in bu beyanı Müslümanları sakinleştirmişti.¹⁶⁰

Uhud Yolunda Ordudan Ayrılmaları

Uhud’a gitmek için Müslümanlarla birlikte yola çıkan Abdullah İbn-i Übeyy İbn-i Selûl en kritik noktada Müslümanları içeriden vurmak ve müminler arasındaki kuvve-i maneviyeyi sarsmak için yaklaşık üç yüz kişiyi yanına alıp geri döndü. Ayrılırken de “Beni hiç dinlemeden ve çoluk çocuğun aklına uyarak savaşa çıkıyor! Kendimizi niçin öldürdüğümüzü bilmeden nereye sevk edildiğimizi bilmiyoruz.” diyerek sözde tepki gösteriyorlardı. Belli ki Allah (celle celâluhû), âlemlere rahmet olarak gönderdiği âhirzaman Nebi’sinin yanında böylesine ikiyüzlü insanların olmasını murad etmiyor ve daha büyük sıkıntılara kapı aralamamak için daha işin başında onlarla yolunu ayırıyordu. Zira O’nun atıyyelerini ancak matıyyeleri taşıyabilir ve böylesine önemli bir dönemeçte ancak O’na samimi yönelen kullar bu yükün altına girebilirdi.

Onların böyle kritik bir noktada ayrılıp gitmeleri ashâb arasında da farklı görüşlerin ortaya çıkmasını netice vermişti. Bir kısmı onları, ‘öldürülmesi gereken insanlar’ olarak görürken diğer bir kısmı ise buna katılmıyordu. Bilhassa Benû Selime ve Benû Hârise kabileleri neredeyse birbirine girecekti. Meseleye son noktayı yine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) koyuyordu: *“Uhud’a gelme meselesi, iyi ve güzel olduğu kadar aynı zamanda bir eleme meselesidir; altın ve gümüşteki tortunun ateşle bir kenara atıldığı gibi o da kalıntı ve tortuyu arındırıp temizler.”*

Bununla yetinmeyen münafıklar, yaptıklarından dolayı üzüлp pişmanlık duyacaklarına bir de Uhud sonrası “O öldürülenler de bizimle beraber dönmüş olsalardı öldürülmezlerdi.” diyerek Medine’de yeni bir kazan daha kaynatıyor ve ashâb arasındaki vahdet-i ruhiyeyi sarsmak istiyorlardı.

Onların bu sözünü duyan Hazreti Ömer, doğruca Efendimiz’in huzuruna gelerek duyduklarını O’nunla paylaştı. Elbette onun gibi müteheyyiç bir fitrat, sadece paylaşmakla kalmadı ve münafıkların kellesini almak için ısrarla izin istedi. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ise ona, “Onlar da, ‘Lâ İlâhe İllallah, Muhammedün Resûlullah’ diye şehadet getirmiyorlar mı?” mukabelesinde bulundu.

Bunun üzerine Hazreti Ömer, “Evet yâ Resûlallah! Ama onlar bunu, kılıçtan korktukları için yapıyorlar. Şimdi ise durumları daha da netleşti; bu sıkıntılı

süreçte Allah (celle celâluhû), nasılsa içlerinde gizleyip durdukları şeyleri ortaya çıkardı.” dedi. Hem din zahire göre hükmetmeyi emrediyor ve hem de Efendiler Efendisi onları zamanla kazanmayı hedefliyordu. Bunun için döndü ve Hazreti Ömer’e, “Ben, ‘Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden Resûlullah’ diyen bir insanı öldürmekten menedildim.” buyurarak meseleye son noktayı koydu.¹⁶¹

Nebtel İbn-i Hâris’in Saygısızlığı

Efendimiz aleyhinde sinsice çalışan bir münafık da Nebtel İbn-i Hâris’ti. Efendimiz, “*Kim şeytana bakmak isterse, Nebtel İbn-i Hâris’e baksın!*” buyurarak müminleri onun hakkında temkinli olmaya davet etmiş fakat onu meclisinden, mescidinden uzaklaştırmamıştı. Efendimiz’in yanına gelir, konuşur, dinler ve O’nun beyanlarını münafık dostlarına naklederdi. Peşinden de: “Muhammed ancak bir kulaktır! Kim ona bir şey haber verirse, onu doğrular!” diyerek Efendimiz’e dil uzatırdı.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), onun bu sözlerinden haberdar olup incinse de sabreder ve diğerleri gibi onun da kalbindeki nifakı eritmeye gayret gösterirdi. Fakat o, her seferinde şefkate şiddetle karşılık verince Cebrail (a.s.), Nebtel’in sakınılacak bir adam olduğunu bildirip¹⁶² şu âyeti getirmişti: “*Onlardan bazıları Peygamberi incitmek için ‘O herkese kulak veren safın biridir’ derler. De ki: ‘Evet öyledir ama hep hakkınızda iyi sözlere kulak veren biridir, Allah’a inanır, müminlere güvenir. İman edenleriniz için bir rahmettir O!’ İşte böylesi bir Allah Resûlü’nü incitenler yok mu? En acı azap onlara olacaktır.*”¹⁶³

Cülâs İbn-i Süveyd İbn-i Sâmit’in Saygısızlığı

Zorlu Tebûk seferine katılmayıp geride kalan ve diğerleri gibi Efendimiz’e olan kin ve nefretini yıllarca içinde saklayan münafıklardan birisi de Cülâs’tı fakat Tebûk süreci bir turnusol kâğıdı vazifesi görmüş ve o, “Andolsun, bu adam doğru ise biz eşeklerden daha kötüyüzdür!” sözüyle içindeki düşmanlığı daha fazla saklayamayarak ortaya koymuştu.

Onun bu sözünü işiten üvey oğlu Umeyr İbn-i Sa’d: “Vallahi ey Cülâs! Sen benim için insanların en sevgilisisin. Benim katımda cömertlik bakımından insanların en iyisisin. Sana zarar gelmesi en fazla beni üzer fakat sen öyle bir söz

söyledin ki eğer onu açıklarsam, seni perişan ve rezil rüsva etmiş olurum! Eğer o sözü duymazdan gelip susarsam, dinime ihanet etmiş olurum! Bunlardan biri, benim için ötekinden daha kolaydır!” dedi.

Umeyr yetimdi. Malı mülkü yoktu ve bütün ihtiyaçlarını da Cülâs karşılıyordu. Cülâs’ın dediklerini haber verse aç bir şekilde ortada kalabilirdi. Fakat diğer taraftan canından çok sevdiği Peygamberine karşı bir saldırı söz konusuydu. Sessiz kalmayı sadakatsizlik sayıyordu. Bunun üzerine harekete geçti ve Efendimiz’e gelip Cülâs’ın dediklerini haber verdi.

Efendimiz, anlatılanı sabır ve sükûnet içerisinde dinledi. Böylesi durumlarda acele karar vermez, hadiseyi bütün yönleriyle tetkik eder, öyle karar verirdi. Bunun için Cülâs’ı çağırdı ve ona Umeyr’in anlattıklarını sordu. O, Efendimiz’in huzurunda Allah’a yemin ederek: “Umeyr benim hakkımda muhakkak yalan söylemiştir. Ben Umeyr İbn-i Sa’d’ın söylediği şeyi demedim!” dedi.

Umeyr oradaydı. Bir nifak alâmeti olan yalan karşısında şaşkındı. Cülâs’ın yalana dayalı savunmasını işitince denilenlerin doğru olduğunu haber veren bir âyet indirmesi için Allah’a dua etmeye başladı. Çok geçmedi ki gizli açık her şeyi bilen Yüce Allah bir âyet indirdi ve *“Onlar Allah’a yemin ederek, olumsuz bir şey söylemediklerini ileri sürerler. Hâlbuki küfür sözünü söylediler, İslâm’a girdikten sonra inkâr ettiler, başaramadıkları, netice alamadıkları birtakım cinayetlere yeltendiler. Münafıkların Peygamber’e ve müminlere kin beslemelerinin tek sebebi, Allah ve Resûlü’nün Kendi lütfu ile müminlerin ihtiyaçlarını gidermesiydi. Onlar tevbe ederlerse, haklarında hayırlı olur. Yok, yüz çevirirlerse, Allah onları dünyada da âhirette de acı bir azaba uğratar. Onlara dünyada, ne bir hâmi, ne de bir yardımcı bulunur!”*¹⁶⁴ buyurdu.

Artık her şey netlik kazanmıştı. Cülâs kendini bir çıkmaza sokmuş çaresizlik içerisinde Efendimiz’in vereceği kararı bekliyordu. Efendimiz, Cülâs’a baktı ve onu affetti. Her şeye rağmen Allah Resûlü’nün kendisini affetmesi ve hakkında inen âyetlerden sonra Cülâs, hakikati idrak edip pişman oldu. Sonra da tevbe ile Allah’a yöneldi ve nifakı terk edip hâlis bir mümin oldu.¹⁶⁵

Cedd İbn-i Kays’ın Saygısızlığı

Şartların zorluğu noktasında Tebûk has ile hamların, Allah davasında yürekten koşturan samimi müminlerle, işi elinin ucuyla tutan ve içindeki nifakı bir türlü

atamayanların ayrıştığı bir dönemeçti. Bir tarafta Allah Resûlü'nün bu çağrısına yürekten koşup icabet edenler yeni bir heyecan yaşarken, diğer yanda bu Nebevî davete icabet etmemek için o gün yerlere kapananlar, Efendimiz'le birlikte Tebûk'e gitmemek için akla hayale gelmedik bahanelere sığınanlar da vardı!

Onlardan birisi de Cedd İbn-i Kays'tı. O, Benû Seleme'nin lideriydi. Hudeybiye'de Müslümanlar beyata çağrılınca devesinin arkasına saklanmış ve Efendimiz'e beyat etmemişti. Ashâbın Efendimiz'e yardımını engellemek, O'nu davasında yalnız bırakmak için sürekli arkadan işler çevirir ve kavmi içerisindeki konumunu da kullanarak Müslümanlar arasında fitne çıkartmaya çalışırdı.¹⁶⁶ Tebûk seferi için çağrıda bulunulunca yanında bir grup yandaşıyla birlikte Mescid-i Nebevî'de bulunan Allah Resûlü'nün yanına geldi ve: “Yâ Resûlallah! Ben yoksul ve hasta birisiyim; benim için bunlar özürdür! Öyleyse burada kalmama izin ver!” diye seslendi. Onu sabırla dinleyen Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem): “Hazırlığını yap çünkü senin imkânların var!” buyurdu. Ancak Cedd, pişkin pişkin “Sen bana izin ver, beni fitneye ve isyana düşürme, başımı derde sokma!¹⁶⁷ Vallahi benim kavmim de bilir ki onların arasında benim kadar kadına düşkün kimse yoktur; şayet oraya gider de Benî Asfar'ın kadınlarını görürsem sabredemem!” dedi.

Perdeyi yırtan ve onun iç dünyasını aksettiren bu ağır ifadeler ve ithamlar karşısında Efendimiz, incinmişti ama O'nun dünyasında esas olan incinse de incitmemekti. Bundan dolayı Cedd'e onu üzecek herhangi bir karşılık vermedi. Döndü ve “Sana izin verdik!” buyurdu.¹⁶⁸ Fakat Cedd haddini aşmıştı. Yüce Allah, Resûlü'ne söylenen bu ifadeyi zikretti, onun ve onun gibilerin zaten fitneye kendilerinin düştüğünü bildirdi.¹⁶⁹

Bunun üzerine Efendimiz ona dokunmadı ve onun “gökteki yıldızlar” arasındaki yerini alması ümidiyle serbest bıraktı.¹⁷⁰ Efendimiz'in bu duruşu en nihayetinde semeresini verecek ve yıllarca nifak çukurunda debelenen Cedd İbn-i Kays da en sonunda hakikatin özüne vakıf olup tevbe edecek ve ötelere de tevbesine sadık kalarak gidecekti.¹⁷¹

Münafıkların, bir kısmını yukarda zikrettiğimiz ve bir kısmını da diğer başlıklar altında zikredeceğimiz çok açık ihanet, iftira, tehdit ve hakaretlerine rağmen Efendimiz, onları cezalandırma yoluna gitmiyor ve âşikâr olan

cürümlerine karşılık öldürülmeleri yönündeki talepleri de asla onaylamıyordu. Onların yapmak istediklerini bildiği hâlde kusurlarını serrişte etmiyor, hatalarını yüzlerine vurmuyor ve son nefeslerine kadar sanki hiç problem yaşanmamışçasına zâhirlerine göre muamelede bulunuyor ve kötülük planları tebeyyün ettiğinde bile onları cezalandırma yoluna gitmeyip affediyordu. Hatta nifak yönünü öne çıkararak onlardan birisinin aleyhinde konuşulduğuna şahit olunca, bunu yapan ashâbına hemen müdahale ediyor ve sözü edilen şahıs hakkında hüsn-ü şehadette bulunarak diğerlerine karşı onu tezkiye ediyordu.¹⁷² Böylelikle, İslâm'ın silm atmosferinde onların da zamanla eriyip gidecekleri günü bekliyordu. Onlara karşı yürüttüğü bu politikalarının sonucu olarak neredeyse etrafındaki herkesin gönlünü yeniden kazanmış ve her meselede olduğu gibi nifak konusunu da kökünden çözmüştü.

Bedevilerin Şiddet İçerikli Hareketleri

Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) muhatap olduğu bir zümre de bedevilerdi.¹⁷³ Çölü kendilerine mesken edinen bu insanların çoğu merhametsiz,¹⁷⁴ sert, katı kalbli,¹⁷⁵ kendini beğenmiş, riyakâr¹⁷⁶ ve bencil insanlardı.¹⁷⁷ Çölün sert ve haşın iklimi ruhlarına işlemişti. Bundan dolayı onlar, inkâr ve münafıklıkta şehirlilerden daha beterlerdi.¹⁷⁸ Mallarını Allah yolunda harcamayı angarya ve ziyan sayar, bundan kurtulmak için müminlerin başlarına türlü türlü belaların gelmesini isterlerdi.¹⁷⁹

Mescit Âdâbına Muhalefet

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Mescid-i Nebvî'de oturuyodu. İçeriye bir bedevi girdi ve namaza durdu. Namazı bitince “Ey Allah'ım! Bana ve Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) merhamet eyle! Bizimle birlikte bir başkasına merhamet eyleme!” diye dua etti. Onun duasını işiten Rahmet Peygamberi (sallallahu aleyhi ve sellem) kendisine döndü ve “Allah'ın geniş olan rahmetini daralttın!” buyurdu.

Bir müddet sonra bedevi şahıs kalktı gitti ve Mescid-i Nebvî'nin bir köşesine bevl etmeye başladı. Mescide yapılan bu saygısızlık karşısında öfkelenen ashâb-ı kirâm, ona haddini bildirmek için ayağa kalkıp onun üzerine doğru yürüdü.

Bu duruma şahit olan Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) müdahale

etti ve “Onu bırakınız. İşini görsün. Sonra oraya bir kova su dökersiniz çünkü siz kolaylaştırıcı olarak gönderildiniz, güçleştirici olarak değil!” buyurdu.

Bedevi, işini bitirince yanına çağırdı ve “*Bu mescitler ne abdest bozmak için ne başka pislik yapmak için değildir. Buralar Allah’ı zikretmek, namazı ikame etmek ve Kur’ân okumak için yapılmıştır.*” buyurarak nasihat etti.¹⁸⁰

Hırkasının Çekilmesi

Resûlullah’a on sene hizmet eden ve bu süre zarfında O’nun kendisine “Öf!” bile demediğini aktaran Hazreti Enes İbn-i Mâlik’in¹⁸¹ (radiyallahu anh) ve Hazreti Ebû Hüreyre’nin (radiyallahu anh) anlattığı şu hadise de O’nun (sallallahu aleyhi ve sellem) bedevilerin kabalıkları karşısında ki sabır, af, hilm ve incelik dolu duruşunu gösteren ayrı bir tablodur:

“Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) ile birlikte yürüyordum. Üzerinde Necran kumaşından yapılmış sert yakalı ve kaba bir ridası¹⁸² vardı. Bedevinin biri koşarak geldi ve Allah Resûlü’nün ridasını şiddetli bir şekilde çekti. Efendimiz, birdenbire bedevinin göğsüne doğru dönüverdi. Ridası yırtılmış ve yakası da boynunda kalmıştı. Allah Resûlü’nün boynuna baktım, kuvvetli çekişinden dolayı sertliği orada iz bırakmıştı. Ardından bedevi: ‘Yâ Muhammed! Develerime erzak yükle çünkü Sendeki mal ne Senindir ne de babanıdır.’ dedi. Bedevinin yaptığı, çok kaba ve görgüsüzce bir davranıştı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) incinmişti. Buna rağmen tebessümle bedeviye döndü ve “Önce beni incittiğin için özür dile!” buyurdu. Bedevi, ‘Hayır özür dilemiyorum!’ şeklinde karşılık verdi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) ona bir nezaket dersi vermek istiyordu fakat adam hiç de orali değildi. Bedevinin kabalığına bakmayarak ashâb-ı kirâma dönen Efendimiz, ‘Bu adamın develerinin birine arpa, diğerine hurma yükleyin’ buyurdu. İsteği yerine getirilen bedevi sevinerek gitti.”¹⁸³

İncinse de İncitmezdi

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Taif dönüşü Mekke ile Medine arasındaki Ci’râne’ye gelmişti. Yanında Bilâl ve Ebû Mûsâ el-Eşârî de vardı. Bir bedevi Efendimiz’in yanına gelerek “Yâ Muhammed! Bana vaadettiğini yerine getirmeyecek misin?” demişti. Bunun üzerine Efendimiz, kabalığı hitabına aksetmiş bedeviye dönüp “Müjde!” buyurdu. Bedevi: “Bana “Müjde!” diye çok

söyledin/söylendin.” dedi.

Bedevisi haddini aşmış, ithamda bulunmuş ve O’nun vaadinin doğruluğuyla açıkça alay etmişti. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) çok incinmişti fakat ona karşılık vermedi. Ebû Mûsâ ve Bilâl’e döndü ve “Bu, müjdeyi reddetti. Siz kabul edin!” buyurdu. Onlar da “Kabul ettik yâ Resûlallah!” dediler.¹⁸⁴

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bir nebî ve devlet başkanı olarak herkesle yakından ilgilenir, onları zor ve sıkıntılı zamanlarında asla yalnız bırakmaz, hastalandıklarında bizzat evlerine kadar gidip ziyaret eder ve manen destek olurdu.

Bir bedevinin hastalandığını haber almış ve onu ziyaret etmek için evine gitmişti. Genellikle hasta olan birisini ziyaret ettiğinde “*Geçmiş olsun, korkulacak bir şey yok, hastalığın günahlarına keffâret olur inşallah!*” buyururdu. Bedevinin yanına girince yine aynı şekilde dua etti. Onu teselli etti ve sabretmesini tavsiye etti. Fakat hasta, evine kadar gelen Allah Resûlü’ne (sallallahu aleyhi ve sellem) güzelce karşılık vermektense duadaki hastalığın günahlara keffâret olup temizlemesi manasına gelen “tahûr” kelimesini anlamazdan gelerek “Tahûr! Asla! Bilâkis o yaşlı bir ihtiyar üzerinde ateş gibi yanan hummâdır! Onu, mezarlar ziyaret ediyor.” diyerek kabaca karşılık verdi.

Bu incitici tavır karşısında Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) nezaketini muhafaza edip “*Tamam, öyle olsun!*” buyurdu.¹⁸⁵

Hilmin Yumuşattığı Gönüller

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) şûraya büyük ehemmiyet verir ve meseleleri ashâb-ı kiramla birlikte oturur istişare ederdi. Yine oturmuş bir meseleyi onlarla istişare ediyordu. Bu sırada Benî Süleym kabilesinden bir bedevi çıkageldi. Topluluğu görünce, “Bu kalabalık kimin başına toplanmış?” diye sordu. Oradakiler, “Peygamber olduğunu söyleyen zâtın etrafında” dediler. Bunun üzerine bedevi, kalabalığı yarıp Efendimiz’in karşısına geçti ve: “Yâ Muhammed! Lat ve Uzza’ya yemin olsun ki Senden daha yalancısını ve Senin kadar nefret ettiğim birisini anneler daha karınlarında taşımadı. Eğer kavmim beni aceleci olarak isimlendirecek olmasaydı, Seni öldürür ve bununla bütün insanları sevindirirdim!” dedi.

Bedevinin densizliği karşısında hiddetlenen Hazreti Ömer (radiyallahu anh), “Yâ

Resûlallah! Bırak şunu halledeyim!” dedi. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Hazreti Ömer’e döndü ve hilmin yani yumuşak huyluluğun insanı neredeyse peygamber yapacak bir vasıf olduğunu bildirdi.

Bu arada bedevi tekrar Efendimiz’e dönüp “Lat ve Uzza’ya and olsun ki Sana iman etmeyeceğim!” dedi. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bedeviye “Hakikati ifade etmeyen bu sözleri söylemeye ve meclisimde bana saygısızlık göstermeye seni iten sebep nedir?” diye sordu. Bedevi, cüretkâr bir şekilde önce “Sen hâlâ benimle konuşuyor musun?” sonra da o gün avladığı keleri göstererek “Lat ve Uzza’ya and olsun ki, şu keler, Sana iman etmedikçe ben Sana iman etmeyeceğim” dedi. Sonra da keleri Efendimiz’in önüne koydu.

Efendimiz, “Ey keler!” diye seslendi. Keler, “Buyur! Emrine amadeyim, ey Âlemlerin Rabbinin Resûlü!” dedi. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), “Sen kime ibadet ediyorsun?” diye sordu. Keler, “Semâda Arş, yerde saltanatı, denizde yolu, Cennet’te rahmeti, Cehennem’de azabı olana ibadet ederim.” cevabını verdi. Ardından “Ey keler! Ben kimim?” diye sordu. Keler, “Sen Âlemlerin Rabbinin elçisi ve peygamberlerin sonuncusun. Seni tasdik eden kurtuluşa erer, seni yalanlayan da hüsrana uğrar.” dedi.

Bedevi bu mucizeye şahit olunca: “Ben şehâdet ederim ki Allah’tan başka ilah yoktur. Sen de Allah’ın Resûlü’sün. Allah’a yemin ederim ki sana geldiğimde yeryüzünde senden daha çok kızdığım kimse yoktu. Yine Allah’a yemin ederim ki şu anda Sen bana canımdan ve babamdan daha sevimlisin. Ben sana kılımla, derimle, bütün benliğimle iman ettim!” dedi ve Müslüman oldu.¹⁸⁶

Müslüman olması üzerine kendisine çokça ikram ve ihsanda bulunulan bedevi, Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) yanından ayrıldı. Yolda Beni Süleym kabilesinden bin kişilik bir süvari birliğiyle karşılaştı ve onlara “Nereye gidiyorsunuz?” diye sordu. Onlar, “Peygamber olduğu yalanını söyleyen adamı öldürmeye gidiyoruz!” dediler. Bedevi, “Ben şehadet ederim ki Allah’tan başka ilah yoktur ve Muhammed Allah’ın Resûlüdür.” dedi. Onlar “Sen Sabiî olup din mi değiştirdin?” dediler. O, “Hayır, Sabiî olmadım” dedi ve onlara Efendimiz ile aralarında geçen hadiseyi anlattı. Anlatılan hadise onları çok etkilemişti ve hepsi, “Allah’tan başka ilah yoktur ve Muhammed Allah’ın Resûlü’dür.” diyerek Müslüman oldular.¹⁸⁷

Efendimiz, kin ve nefretle üzerine gelen bir insanı daha hilm ile karşılamış ve neticesinde bin bir kişi Müslüman olmuştu.¹⁸⁸

Uyeyne İbn-i Hısn el-Fezârî

Sert ve incitici tavırlarıyla tanınmış Uyeyne İbn-i Hısn el-Fezârî isimli bedevi Medine'ye gelmiş ve Efendimiz'le görüşmek için izin istemişti. Henüz İslam'a girmemişti. Fezâre kabilesinin reisiydi. Müslüman olması binlerin İslam'ı tanınmasına vesile olabilirdi. Efendimiz kendisini çok iyi tanıyordu. Ashab-ı kirâma döndü ve onun kötü ve kaba birisi olarak bilindiğini haber verip dikkatli olmaları hususunda ikazlarda bulundu. Ardından da Uyeyne'nin içeri girmesine izin verdi. Uyeyne huzura gelince kendisini tebessümle karşıladı ve ona karşı çok nâzik davrandı. Efendimiz'in hal ve hareketlerini hayretle takip eden Hazreti Âişe validemiz (radıyallahu anhâ), Uyeyne çıkınca Efendimiz'e “Yâ Resûlallah! Hem adamın iyi biri olmadığını söyledin hem de yanına gelince kendisine güler yüz gösterip iyi muamele ettin!” dedi. O, Resûlullah'ın muamelesinin arkasındaki hikmeti anlamak istiyordu. Efendimiz ona döndü ve “Âişe! Hiç benim çirkin söz söylediğimi gördün mü? Kıyâmet gününde Allah'ın huzurunda çok kötü durumda kalacak kimse, şerrinden yani çirkin söz söylemesinden çekinip de insanların terk ettiği şahıstır!”¹⁸⁹ buyurdu. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), muhatabı kim olursa olsun asla ve kat'a nezih üslubunu terk etmiyor ve gönül okşayan tatlı sözlerle kalblerdeki kabalığı ve katılığı eritmeye çalışıyordu.

Netice olarak şunu ifade edebiliriz ki bedeviler, Efendimiz'le muhatap olduklarında karakterleri davranışlarına aksetmiş ve çok defa O'nu incitecek kaba ve sert davranışlarda bulunmuşlardı fakat Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) onların kaba ve incitici davranışları karşısında sabretmiş, müsamahalı davranmış, kendilerini affetmiş, mülâyemet ve hilm ile davranmıştı. Zira bu, Efendimiz'in şiddet karşısında değişmeyen duruşuydu. O, bu duruşuyla onları da Kur'ân ve Sünnet potasında eritmiş, İslâm medeniyetinin bütün güzelliklerini ve inceliklerini aksettiren birer ayna hâline getirmişti.

Suikast Girişimleri Karşısında Efendimiz'in Duruşu

Efendimiz'e, temsil ve tebliğ ettiği mesaja, düşmanca yaklaşan muhatapları, insanları O'ndan uzaklaştırmak, O'nu durdurmak için plan üstüne planlar

yapmış, tuzak üstüne tuzaklar kurmuş, sözlü ve fiilî her türlü şiddete başvurmuşlardı. Ne var ki Yüce Allah, O’nu şerirlerin kötülüklerinden muhafaza buyurmuş ve kötüler istediklerine bir türlü nail olamamışlardı. Onların maksatlarını çok iyi bilen Efendimiz, şiddet karşısındaki duruşuyla bütün yapılmak istenenleri akim bırakmıştı. Sürekli genişleyen hidayet halkası karşısında hüsrana uğrayan ve hazımsızlık üstüne hazımsızlık yaşayan can alıcı hasımları zaman zaman O’nun canına kastetmek istemiş ve bunu uygulamak için girişimlerde bulunmuşlardı. Bir kısmını diğer başlıklar altında zikrettiğimiz bu girişimlerden bazıları şunlardır:

Umeyr İbn-i Vehb’in Suikast Girişimi

Bedir, yıllardır Efendimiz’e ve Müslümanlara kin, nefret ve zulümle oturup kalkan Mekkeliler için tam bir yıkım olmuştu. Zira hiçbir hak ve hukuk tanımaksızın yaptıkları zulüm ve işkenceden dolayı, inandıkları değerleri baskı altında kalmadan yaşayabilmek ve muhtaç sinelere ulaştırabilmek için yurtlarından yuvalarından ayrılmak zorunda kalan Müslümanlar, Efendimiz’in komutanlığında açık ve net bir zafer kazanmıştı. Ebû Cehil başta olmak üzere şirkin, şiddetin ve her türlü şirretin elebaşılığını yapanlar orada kalmış ve Mekke, müşrikler için âdeti bir matemhâne hâlini almıştı.

Onlar yaşananlardan düşünüp ders ve ibret almaktansa, putlarla pislettikleri mübarek Kâbe’nin etrafında küfürler savuruyor, dünyayı Müslümanlara dar etmenin, organlarını kesip yemenin yeminlerini ediyor, Rahmet Peygamberi’nden öğ almanın ve O’nu öldürmenin planlarını yapıyorlardı.

Cahiliye devrinin “şeytan adamı” Umeyr İbn-i Vehb onlardandı. Bedir’den sonra yaşamada hayır görmeyen Safvan İbn-i Ümeyye ile Hicr’de oturup anlaşmıştı. Medine’ye gidecek, şüphe uyandırmamak için Bedir esirleri arasındaki oğlu için geldiğini söyleyecek ve zehir sürdüğü kılıcıyla Allah Resûlü’nü öldürecekti. Buna karşılık da Safvan İbn-i Ümeyye, onun borçlarını üzerine alacak ve eğer ona bir şey olursa ailesine bakacaktı. Umeyr, kılıcını bile, zehirledi ve ikisi arasında sır kalacak suikast planını uygulamak için yola koyuldu.

Medine’ye gelip devesini mescidin kapısına bağladığında Hazreti Ömer onu fark etti ve hemen hızla Efendimiz’in yanına geldi. Allah düşmanı Umeyr İbn-i

Vehb'in kılıcını kuşanmış bir hâlde geldiğini haber verdi. Efendimiz “Onu benim yanıma getir!” buyurdu fakat Hazreti Ömer'in Umeyr'e hiç itimadı yoktu. Bundan dolayı onu Allah Resûlü'yle yalnız bırakmaya razı değildi. Onun işaretiyle sahabe etten, kemikten kale gibi Allah Resûlü'nün etrafına dizildiler ve kendisini gözetlemeye başladılar. Umeyr mescide girince, Allah Resûlü, niçin geldiğini sordu. Umeyr, bir sürü yalan söyledi fakat hiçbirine de Allah Resûlü'nü inandıramadı. Sonunda İki Cihan Serveri şöyle buyurdu: “Mademki sen doğruyu söylemiyorsun, o hâlde ben söyleyeyim. Sen Safvan ile şurada şöyle şöyle konuştun ve beni öldürmek için geldin. Buna karşılık da Safvan senin borcunu ödeyip ailine bakacaktı.”

Umeyr, beyninden vurulmuşa dönmüştü. Zira bunu Safvan'dan başka hiç kimse bilmiyordu. Üstelik canına kastedeceğini bildiği hâlde Allah Resûlü onu meclisine, mescidine almış ve canını yakacak hiçbir şey yapmamış, yaptırmamıştı. Bunlar onun kalbindeki kin ve nefret buzlarını eritmeye yetmişti. Oracıkta şehadet getirip Müslüman oldu ve kendisine hidayet kapısını açan Allah'a hamd etti. Efendimiz, sahabeye İslâm'ı, Kur'ân'ı ona iyice öğretmelerini ve esir oğlunu da serbest bırakmalarını emretti. Medine'ye Efendimiz'i öldürmeye gelen Hazreti Umeyr, Efendiler Efendisi'nden İslâm'ı i'lâ için izin alıp Mekke'ye döndü. Allah Resûlü'nün şefkati, “şeytan adamı” İslâm'ın evrensel değerlerinin bir temsilcisine dönüştürmüş ve bu dönüşüm neticesinde birçok insan onun vesilesiyle İslâm'la tanışmıştı.¹⁹⁰

Dü'sûr¹⁹¹ İbn-i Hâris'in Suikast Girişimi

İslâm'ın akılları hayrette bırakan hakikatleri ve Allah Resûlü'nün herkesi kendisine hayran bırakan hâl, hareket ve ahlâkı karşısında batıl inançlarını muhafaza etmenin yolunu bulamayan müşrik Arap kabileleri sürekli kavgaya başvuruyor ve çözümü şiddette arıyorlardı. Bunun içinde sürekli fırsat kolluyor, Müslümanları tuzağa düşürmenin ve Medine'ye sinsice saldırmanın planlarını yapıyorlardı. Hicretin üçüncü yılında Benû Sa'lebe ve Muhârib kabilelerinin de bu niyetle hazırlık yaptıkları, ansızın Medine'yi kuşatmak ve Müslümanların mallarını yağmalamak istedikleri bilgisi Efendimiz'e ulaşmıştı.

Böylesi durumlarda Medine sakinlerinin güvenliklerini sürdürmek, huzur ve barışı devam ettirmek isteyen Efendimiz, çok hızlı, tedbirli ve temkinli hareket

eder ve tehlikeyi büyümeden bertaraf ederdi. Bu sefer de öyle olmuş ve yanına aldığı dört yüz elli kişilik bir birlikle hemen onların toplanma yeri Gatafân'a, Zûemer'e hareket etmişti. Efendimiz'in stratejisi hemen semeresini vermiş ve O'nun harekete geçtiğini haber alan kabileler tam toplanamadan kaçıp gitmişlerdi.

Efendimiz Zûemer'deyken şiddetli bir yağmur yağmış ve Efendimiz'in elbiseleri ıslanmıştı. Yağmur bitince Allah Resûlü bir kenara çekilip ıslanan elbiselerini kurutmak için bir ağacın üzerine sermiş ve ardından da ağacın altında istirahat çekilmişti. Kaçtıkları dağ başından durumu fark eden müşrikler, Dü'sûr İbn-i Hâris'i ashâb-ı kiram gelene kadar Efendimiz'e suikast düzenlemek için gönderdiler.

Eline aldığı keskin kılıcıyla harekete geçen Dü'sûr İbn-i Hâris, sinsice Peygamber Efendimiz'e (sallallahu aleyhi ve sellem) yaklaştı ve kılıcını kaldırıp önce "Benden korkuyor musun?" diye sordu. Efendimiz "Hayır!" dedi. Bunun üzerine o: "Peki bugün Seni benden kim kurtaracak?" diye sordu. Efendiler Efendisi (sallallahu aleyhi ve sellem) tam bir tevekkül içerisinde: "Allah!" buyurdu. Adam tam kılıcını kaldırdığı anda Cibril-i Emîn temessül edip adamın göğsüne bir darbe indirdi. Yere yuvarlanan adam kılıcını elinden düşürdü. Neye uğradığını şaşırılmıştı.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) düşen kılıcı aldı ve sordu: "Peki, seni Benim elimden kim kurtaracak?" Dü'sûr, korku ve çaresizlik içinde "Hiç kimse! Sen kılıç tutanların hayırlısı ol!" diyebilirdi. Hayatından endişe ediyordu. İşi oracıkta bitebilirdi. Çünkü o başarabilseydi, bunu Rahmet Peygamberi'ne yapacaktı fakat Dü'sûr'un bilmediği bir şey vardı. Karşısındaki insan, insanlığı ebedi helaketten ve felaketten kurtarmak için kendini feda edercesine çalışan, yaşatma sevdasıyla her türlü çile ve ızdıraba göğüs geren ve kılıcında bir damla kan bulunmayan Hazreti Muhammed'di (sallallahu aleyhi ve sellem).

Efendimiz, tir tir titreyen Dü'sûr'a baktı ve şefkat dolu bir sesle "Sen Allah'tan başka ilah olmadığına ve benim de Resûlullah olduğuma şahadet ediyor musun?" diye sordu. Dü'sûr "Hayır!" dedi ve ardından ekledi "Bundan sonra ben, ne senin karşına çıkıp kılıç çekerim ne de Sana kılıç çeken bir topluluğun içinde yer alırım!"

O hem suikasta yeltenmiş ve hem de Müslüman olmayı reddedip şirk üzere hayatını devam ettireceğini söylemişti. Orada öldürülse direkt cehennemlikti. Ama bir gün gerçeği o da anlayıp diğerleri gibi Hazreti Muhammed'in gemisine binebilir ve O'nun halkasındaki yerini alabilirdi. Efendimiz onu affetti ve serbest bıraktı. Dü'sûr âdeta yeniden doğmuş gibi sevinçliydi. Koşar adım kavminin yanına döndü ve kendisinden Rahmet Peygamberi'nin ölüm haberini gözleyen kavmine ilk sözü şu oldu: “Şu anda ben, insanların en hayırlısının yanından geliyorum!”¹⁹²

Ebû Süfyân'ın Gönderdiği Bedevinin Suikast Girişimi

Uhud'da şehitlere yaptıkları insanlık dışı uygulamalara rağmen Mekkelilerin intikam ve kan dökme hırsı bir türlü dinmiyordu. Onlara göre Bedir'in öcü ancak Peygamber Efendimiz'in canına kastetmekle alınabilirdi. O yaşadığı müddetçe rahat nefes almak onlara yasaktı. Mutlaka bir şeyler yapılmalıydı. Bunun için Ebû Süfyân, bir grup delikanlıyı etrafına topladı ve şunları söyledi: “Aranızda Muhammed'in işini bitirecek bir yiğit yok mu? Baksanıza, biz bu kadar acı içinde kıvranırken O, çarşı-pazarda rahat dolaşabiliyor!”

Hepsi başını önüne eğdi. Zira istenilen büyük bir cinayetti ve işin ucunda canından olmak da vardı. Onun için kimse cesaret edip “Bunu ben yaparım!” diyemedi. Ebû Süfyân istediği kiralık katili bulamamış ve hayal kırıklığı içerisinde evinin yolunu tutmuştu fakat Ebû Süfyân, zengin bir insandı ve para, mal mülk karşılığında her kötülüğü işleyebilecek çok kimse vardı. Bir müddet sonra onlardan biri Ebû Süfyân'ın kapısını çaldı ve: “Şayet bana söz verir ve taleplerim konusunda cömert davranırsan, gider ve O'nu öldürürüm! Çünkü ben, bu işleri iyi bilirim; bak, işte kuş tüyünden hafif hançerim bu işi yapmak için hazır bekliyor!” dedi.

Mutsuz ve umutsuz bir şekilde evinde oturan Ebû Süfyan'ın gözlerinin içi parlıyordu. Böyle bir işte istediklerinin lafı mı olurdu. Onu hemen içeri aldı ve: “Sen, tam aradığımız adamsın!” dedi. Ardından ona güçlü bir deve ve memnun olacağı kadar mal mülk verdi. İstediklerini fazlasıyla alan adamın artık alacağı tek bir şey kalmıştı: Efendiler Efendisi'nin canı. Tam kapıdan çıkıyordu ki Ebû Süfyân: “Sakın bunu kimseye söyleme ve sadece seninle benim aramda kalsın! Çünkü ben, bunu birilerinin duymasından ve hemen gidip Muhammed'e

yetiştirmesinden endişe ediyorum!” diye tembihte bulundu. “Bunu kimse bilmeyecek!” diye teminat veren adam artık Medine yolundaydı.

Mekke-Medine arasında ki yollar, dağlar, dereler, tepeler ve yalçın kayalar sürekli iki şeye şahitlik eder olmuşlardı. Bir tarafta yaşatma sevdasıyla yaşayan Hazreti Muhammed ve ashâbı diğer tarafta ise onların canına kastetmeye çalışan Mekkeliler ve onları kışkırtmak için iki şehir arasında mekik dokuyan münafık ve Yahudiler.

Bu arada Medine’ye varan adam karşılaştıklarına Efendimiz’i sormuş ve dikkat çekmeden Mescid-i Nebevî’ye kadar gelmişti. Orada Allah Resûlü’nün (sallallahu aleyhi ve sellem) Abdieşheloğullarının diyarına gittiğini haber alıp doğruca buraya gelmişti. Ardından da sinsice, ashâbıyla sohbet eden Allah Resûlü’nün yanına yaklaşmaya başlamıştı. Fakat Efendiler Efendisi onun gelişini fark etmiş ve yanındakilere dönüp “şu delikanlı var ya, niyeti hiç iyi değil; bir kötölük düşünüyor! Ama endişe etmeyin; Allah’a yemin olsun ki Allah (celle celâluhû), onunla planladığı şeylerin arasına girecek ve onun maksadını gerçekteştirmesine müsaade etmeyecektir!” buyurdu.

Genç suikastçı yaklaşıp “Hanginiz Abdulmuttalib’in oğlu?” diye sordu. “Abdulmuttalib’in oğlu benim!” diye cevap verdi Efendimiz. Bunun üzerine Allah Resûlü’nün canına kastetmek için ilerlemeye başladı. Az önce Efendimiz’den duyduklarının neticesinde tetikte bekleyen Hazreti Üseyd İbn-i Hudayr, onu elbisesinden tutup çekti ve “Resûlullah’ın yanından uzak dur!” dedi. Elbise çekilince adamın suikastta kullanmak için sakladığı hançer ortaya çıkmıştı. Bunun üzerine Hazreti Üseyd, “Yâ Resûlallah! İşte niyeti kötü olan adam bu!” diye seslendi.

Müslümanlar rahat bir nefes almış, gencin ise kolu kanadı kırılıvermişti! Zira yakayı ele vermiş ve artık canından korkmaya başlamıştı. Hazreti Üseyd kendisini sıkıca tutmuştu. Hiçbir kaçış yolu gözükmiüyordu. Başına geleceğini tahmin ettiği şeylerin çaresizliği içerisinde “Kanım, kanım yâ Muhammed!” diye sesleniyor ve canını kurtarmak için Efendimiz’in şefkatine sığınıp emân dileniyordu. Efendimiz kendisine döndü ve “Doğruyu söyle! Sen kimsin ve buraya niçin geldin; şayet doğruyu söylersen bu sana fayda verir. Zaten yalan beyanda bulunsan da Ben, senin gizlediklerine muttali olurum!” buyurdu. Adam bir çıkış yolu arıyordu ve sordu “Ben emniyette miyim? Güvenebilir miyim?”.

Resûl-ü Kibriyâ Hazretleri “Evet, güvendesin!” diye teminat verince adam Mekke’de ki havayı, olayın o ana kadar yaşanan bütün süreçlerini, Ebû Süfyân’ın ruh hâlini ve kendisine verilen bütün malı mülkü teker teker anlattı. Adam çözülüp bütün planları anlatınca Hazreti Üseyd onu yakın takibe aldı ve götürüp evine hapsetti çünkü hâlâ tehlike arz ediyordu ve hakkındaki hüküm henüz verilmemişti.

Ertesi gün, Allah Resûlü, genci yeniden yanına çağırdı ve “Ben sana emân vermiştim; şimdi istediğin yere gidebilir yahut senin için bundan daha hayırlı olan başka bir işi tercih edebilirsin!” buyurdu. Belli ki Allah Resûlü, canına kastetmek için gelen bu genci affetmek ve kalbini kazanıp hidayetine vesile olmak istiyordu. Hilm ve silm Peygamberi’nin nazarlarındaki sıcaklık ve ses tonundaki kucaklama gencin dikkatinden kaçmamış ve bir anda kalbindeki bütün buzlar eriyivermişti. Hemen sordu “Daha hayırlı olan şey de ne?”. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) “Allah’tan başka ilah olmadığına ve Benim de O’nun Resûlü olduğuma şehadet etmen!” buyurdu. Efendimiz’in affı, hilmi, silmi ve şefkati yine semeresini veriyor; canına kastetmek için gelen bir insan daha O’na teslim olup sahabî adını alıyordu: “Ben şehadet ederim ki Allah’tan başka ilah yoktur ve Sen de Allah’ın Resûlü’sün!”

Tepeden tırnağa huzurla dolan bu genç konuşmasına şöyle devam etti: “Vallahi de yâ Muhammed! Sen ne kadar da şefkat dolu bir insansın! Seni görür görmez âdeta aklım başımdan gidiverdi ve elim-kolum bağlanıp ne yapacağımı şaşırıverdim! Sonra Sen, benim esas maksadımı ne çabuk da anlayıverdiniz; hâlbuki onu hiç kimse bilmiyordu ve zaten bilse de bunun haberini Sana getirecek kimse olmamıştı! İşte o zaman ben anladım ki Sen, olumsuzluklar karşısında muhafaza altındasın. Doğruyu temsil eden de Sensin; Ebû Süfyân’ın peşinden gidenler ise şeytanın askerleri!”

Efendiler Efendisi ise hem onun dediklerinden ve hem de bir gönlün daha Allah’la irtibat kurmasından ötürü seviniyor ve bu sevinç çehresine tebessüm olarak yansıyordu.¹⁹³

Zeyneb Bint-i Hâris’in Suikast Girişimi

Medine ve Müslümanlar üzerindeki şiddetin, baskının ve baskınların en aktif faillerinden birisi de Hayberlilerdi. Efendimiz, Hudeybiye sulhundan birkaç ay

sonra Hayber’e hareket etmiş ve Allah’ın izniyle orayı da fethetmişti. Fakat yıllardır Medine aleyhine tuzaklar kuran, kurulan tuzaklara destek veren Hayberliler, yenilgiyi içlerine sindirememiş ve savaşla bileğini bükemedikleri Efendimiz’i, O Hayber’den ayrılmadan öldürmeye karar vermişlerdi. Bunu da çok masumane bir yolla yapacak ve O’nunla beraber ashâbtan çoğunu da ortadan kaldırmış olacaktı.

Bunun için aralarında oturup konuşmuşlar ve düşündükleri planı uygulama işini Zeyneb Bint-i Hâris’e vermişlerdi. Onun kocası Sellâm İbn-i Mişkem, babası Hâris, kardeşi Merhab ve amcası Yesâr, Hayber’de öldürülmüştü ve o, intikam almak için can atıyordu. Yaptıkları plan gereği bir keçi kestirmiş ve onu zehirleyerek Allah Resûlü’ne göndermişti. Hatta O’nun, keçinin ön kolunu daha çok tercih ettiğini öğrendiği için bilhassa onun üzerinde yoğunlaşmış ve böylelikle Efendimiz’i, kısa yoldan öldürmeyi planlamıştı.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), akşam namazını kılmış konak yerinde oturuyordu. Tepsinin içinde kızartılıp kebab yapılmış zehirli keçiyle gelen Zeyneb Bint-i Hâris, “Yâ Ebe’l-Kâsım!” diye seslenmiş ve elindeki tepsiyi göstererek “Sana bunu ikram ediyorum!” demişti.

Efendimiz, insanların ikramlarını geri çevirmez ve onların davetine icabet etmek suretiyle gönüllerini hoş etmeye çalışırdı. Bunun için onun da ikramını kabul etmiş ve ashabını da sofraya davet etmişti. Ardından da kızarmış keçi sofraya, Efendimiz’in önüne konulmuştu. Ona ilk uzanan, elbette Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) olacaktı ve öyle de oldu; kızarmış keçinin ön koluna uzanan Allah Resûlü, onu mübarek ağzına götürür götürmez ortada bir garipliğin döndüğünü hissetti. Hemen elini çekerek: “Sakın buna el sürmeyin; elinizdekileri de kaldırıp atın!” buyurdu. Ortalık birden buz kesilmişti. Herkes bu kadar ani değişikliğin sebebini merak ediyordu. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) buna da açıklık getirecekti: “Şüphesiz ki bu keçinin ön kolu bana, kendisinin zehirlendiğini söylüyor!” buyurdu.

Herkes anlamıştı ki bu, bir suikast girişimiydi ve ana hedef de Allah Resûlü’ydü (sallallahu aleyhi ve sellem). O’nun emriyle kendilerine bu ziyafeti çekmek isteyen Zeyneb Bint-i Hâris yakalanıp getirildi. Efendimiz, ona “Bu keçiye sen mi zehirledin!” diye sordu. Kadın zehirin fark edildiğini duyunca korku ve endişe dolu bakışlarla “Bunu Sana kim haber verdi?” diye sordu. Resûlullah: “Şu

elimdeki ön kolu!” diye cevap verdi. Bunun üzerine kadın suçunu itiraf etti ve “Evet! Ben yaptım!” dedi.

Hayber’in fethinden sonra onlara hiçbir kınamada bulunmayan ve razı olacakları şartlar koyan Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) ona, niçin böyle bir işe giriştiğini sordu. Olayı farklı bir yöne çekmek isteyen kadın: “Kavmimin başına gelenleri biliyorsun; onlara yapacağını yaptın! Kendi kendime dedim ki şayet O bir melik ise böylelikle O’ndan kurtulmuş oluruz ancak gerçekten bir Nebi ise zaten bundan haberi olur ve kurtulur!” diye cevap verdi.¹⁹⁴

Efendimiz, şahsına karşı işlenilen suçtan dolayı intikam duygusu içine girmez, insanlara kaba ve sert davranıp onların kalblerini kırmak istemezdi. Canına kastedilmek istense bile muhataplarını affederdi. Her şeye rağmen Zeyneb Bint-i Hâris’i de affetmişti.¹⁹⁵ Hatta sahabe: “Onu öldürelim mi?” diye sorduğunda “Hayır!” cevabını vermiş ve ardından da “Ona ne dokunulsun, ne de işkence yapılsın!” buyurmuştu.¹⁹⁶

Fedâle İbn-i Umeyr’in Suikast Girişimi

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) önce Hudeybiye Anlaşmasına ihanet eden Mekke’yi ardından da gösterdiği şefkat ve merhametle Mekkelilerin gönüllerini fethetmişti. İnsanlar ön yargı ve şartlanmışlıklarını aşıp O’na koşuyorlardı. Yıllarca sürdürülen kin, nefret, kıskançlık kalblerden sökülüp atılmıştı fakat az da olsa hâlâ düşmanlıkta diretenler vardı. Onlar Mekke’de bir devrin kapanışına şahit oluyor, oturup kalkıp İslâm’a ve Müslümanlara zarar vermenin, kötülük yapmanın planlarını kuruyorlardı.

Fedâle İbn-i Umeyr de onlardandı. O, Efendimiz’e (sallallahu aleyhi ve sellem) gizlice saldırmayı ve Kâbe’yi tavaf ederken suikast düzenleyip O’nu öldürmeyi planlıyordu. Bunun için Müslüman gibi gözüküyor ve niyetini gizli tutuyordu. Planını uygulamak için harekete geçmiş ve adım adım Allah Resûlü’ne doğru ilerlemeye başlamıştı. Tam yaklaştığı sırada Allah Resûlü: “Sen Fedâle misin?” diye seslendi. Sanki ne yapmak istediğini anlamıştı. Mecburen Fedâle: “Evet!” diye cevap verdi. Allah Resûlü yeniden sordu: “Peki, şu anda içinden ne geçiriyor, neyin hesabını yapıyorsun?” Bir anda paniklemişti Fedâle. Öylesine: “Hiçbir şey!” dedi önce. Ancak Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) kendisinden cevap bekliyordu. Bunun üzerine Efendimiz’i başından savmak istercesine:

“Allah’ı zikrediyordum!” deyiverdi.

Onun niyetini bilen Efendiler Efendisi tebessüm ederek ona yaklaştı. Önce: “Esteğfirullah!” dedi ve ardından da mübarek elini, Fedâle’nin göğsüne koydu. Herkese nasip olmayacak bir lütuftu bu ve o andan itibaren Fedâle’nin kalbinde çok farklı şeyler yeşermeye başladı. Artık o, Allah Resûlü’ne tuzak kuran Fedâle değil, Efendiler Efendisi’nin sevgisiyle dolu mükemmel bir mümindir. Kalbinde olumsuzluk adına ne kadar ukde varsa hepsi silinip gitmiş ve yerini, Allah ve Resûlü’nün muhabbeti doldurmuştu. Zira Allah Resûlü kendisine karşı şiddetle bilenmiş Fedale’yi de affetmiş, ona hilm ve silm ile yaklaşıp kalbinde yanan nefret ateşini söndürmüştü.¹⁹⁷

Şeybe İbn-i Osman’ın Suikast Girişimi

Müslümanların Medine’ye hicretine rağmen Mekkelilerin kin ve nefreti bitmemişti. Onlar her fırsatta şiddete başvuruyor ve Medine’ye sürekli savaşa zorluyorlardı. Neticede yakınlarını savaş meydanlarında bırakıyor ve bu kısır döngü onların düşmanlıklarının daha da artmasına sebep oluyordu. Kin ve nefrete, intikam duyguları ekleniyor, öfkeler kabardıkça kabarıyor ve kafalar oç almaktan başka bir şey düşünemez hâle geliyordu. İşte babası Ümeyye İbn-i Halef’i Bedir’de bırakan Safvan İbn-i Ümeyye ve babası Osman İbn-i Ebû Talha’yı Uhud’da bırakan Şeybe İbn-i Osman da onlardandı.

İslâm ordusu Huneyn’e hareket ederken ikisi birlikte çıkmak için sözleşmişlerdi. Huneyn’de gidişatı takip edecek ve eğer Müslümanlar yenilirlerse fırsat kollayıp Efendiler Efendisi’nin üzerine saldıracak ve babalarının intikamını alacaklardı. Bunun için Şeybe İbn-i Osman bir taraftan savaş meydanını gözetliyor diğer taraftan da Efendimiz’i dikkatle izliyordu.

Savaşın başında fetihden sonra orduya katılan ve ordunun en önünde hareket eden iki bin Mekkeliler bozguna uğramış, telaşa kapılan askerler Efendimiz’in devreye gireceği ana kadar sağa sola kaçışmaya başlamışlardı. Bu sırada Allah Resûlü bineğinden inmişti. Yanında çok az sahabî bulunuyordu. Tam fırsatı diyen Şeybe İbn-i Osman kılıcını sıyırmış ve Efendimiz’i öldürmek için sağ tarafından O’na doğru yaklaşmaya başlamıştı fakat amcası Hazreti Abbas, ayakta Efendimiz’in yanında dikiliyordu. Onu görünce kendi kendine: “Amcası onu yarımsız bırakmaz! Onun yanından ayrılmaz!” dedi. Sonra da sol yanından

Efendimiz'e yaklaşmak istedi. O tarafta da amcasının oğlu Ebû Süfyan İbn-i Hâris'i gördü. "Bu da onun amcasının oğludur. Onu yardımsız bırakmaz!" dedi.

Bu imkânı mutlaka değerlendirmek ve intikam almak istiyordu. Ardından tekrar harekete geçti ve arka taraftan yaklaştırmaya başladı. Tam kılıcını kaldırıp vurmaktan başka bir iş kalmamıştı ki aralarında birdenbire yıldırım andıran bir ateş yalımı meydana geldi! Yalımın kendisini yakıp helak etmesinden korktu, gözlerini elleriyle kapadı ve geri çekildi. Şeybe İbn-i Osman anlamıştı ki O, Allah tarafından korunuyor!

Bu arada Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), başını az önce kendisini öldürmeye yeltenen Şeybe İbn-i Osman'a doğru çevirdi. Şefkat ve tebessümle: "Ey Şeybe! Yanıma gel!" buyurdu. Şeybe titremeye başlamıştı. O gelince Efendimiz, elini onun göğsüne koydu ve: "Allah'ım! Bundan şeytanı defet, gider!" diyerek dua etti.

Şeybe gördüğü şefkat karşısında şaşkına dönmüştü. Efendimiz'in duası ve hilmi semeresini vermiş ve Yüce Allah onun kalbindeki bütün kin ve düşmanlıkları giderip kalbini imanla doldurmuştu. Şeybe başını kaldırıp Efendimiz'e baktı. Az önce öldürmek istediği Allah Resûlü şimdi ona, gözünden, kulağından, kalbinden daha sevgili olmuştu! Efendimiz hiçbir şey olmamış gibi kendisine: "Ey Şeybe! Artık kâfirlerle savaş!" buyurdu. Hazreti Şeybe artık Efendimiz'in önünde kılıç vuruyor ve savaşıyordu. O'nu korumak için her şeyini ortaya koyuyordu. Hâlbuki o, Efendimiz'in hilmini ve affını görünceye kadar "Araplardan ve Arap olmayanlardan Muhammed'e tâbi olmadık hiç kimse kalmasa, ben ona tâbi olmam!" diyordu.¹⁹⁸

Nudayr İbn-i Hâris'in Suikast Girişimi

Huneyn'de Efendimiz'e suikast düzenlemek isteyenlerden birisi de Nudayr İbn-i Hâris'ti. O, Mekke'nin fethine kadar her yerde Mekkelilerin yanında yer almış ve onların her türlü şiddet girişimine ortak olup destek vermişti. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) fetihten sonra Huneyn'e hareket edince o da orduya katılmış ve Müslümanların bozguna uğramasını beklemeye başlamıştı. Zira bozgun yaşanırca ani bir saldırı düzenleyecek ve Efendimiz'i ortadan kaldıracaktı. Fakat çok istemesine rağmen bu planını hayata geçirme imkânını bulamamıştı. Ama Nudayr, suikast fikrinden vazgeçmemiş ve bunun için fırsat

kollamaya devam etmişti. İsteddiği imkânı Taif kuşatmasında da bulamamış ve dönüp Ci'râne'ye kadar gelmişti.

Efendimiz, Ci'râne'de onunla karşılaşınca mütebessim bir çehreyle ona “Nudayr! Sen misin?” diye sordu. O, “Buyur!” dedi. Bunun üzerine Efendimiz, önce ona “Ben sana Huneyn'de yapmak istediğin fakat Allah'ın mâni olduğu şeyden daha hayırlısını göstereyim mi?” ardından da “İçinde bulunduğun şeyin boş ve faydasız olduğunu anlayacağın zaman daha gelmedi mi?” diye sordu.

Allah Resûlü'nün, onun ve benzerlerinin şiddeti karşısında sergilediği duruş Nudayr'ı derin düşüncelere sevk etmişti. Artık o anlamıştı ki Allah ile birlikte başka ilahlar bulunması asla mümkün değildi. Olsaydı, herhâlde onların kendisine bir yararı dokunurdu. Tercihini yapmıştı. Başını kaldırdı ve tok bir sesle bütün varlığın şهادet ettiği hakikati haykırdı: “Şهادet ederim ki Allah 'tan başka ilah yoktur! O, Birdir. O'nun eşi, ortağı yoktur...”

Efendimiz'in, şahsına karşı kin ve nefretle hareket edip suikast dâhil her türlü şiddete başvuranlar karşısında takındığı af ve yumuşak huy, yine semeresini vermiş ve içinde kötülüğün zirve yaptığı bir gönül daha her türlü kötülükten arınıp Allah'ın izniyle hidayete ermişti. Bir can daha Cehennem'e giden çukurlardan çıkmış, rıza-yı ilahîye götüren şehrahlara ulaşmıştı. Efendimiz çok sevinçliydi. Ellerini açtı ve şöyle dua etti: “Allah'ım! Onun sebatını arttır!” Bundan sonrasını Hazreti Nudayr şöyle ifade ediyor: “Resûlullah'ı hak ve gerçek dinle peygamber gönderen Allah'a yemin ederim ki kalbim dinde sebatla bir kaya gibi sapasağlam durdu ve beni destekler oldu.” Onun bu hâlini gören Efendimiz: “Hamdolsun Allah'a ki ona doğru yolu gösterdi!” buyurdu.

Hazreti Nudayr sık sık iman nimetini hatırlar ve kendisine Müslümanlığı nasip edip, atalarının üzerinde ölüp gittikleri, kardeşiyle amcaoğullarının öldürüldükleri şey üzerinde öldürmediği için Yüce Allah'a çokça şükrederdi.¹⁹⁹

Münafıkların Suikast Girişimi

Efendimiz'e düşmanlıkta Mekkelilerden geri kalmayan münafıklar da sürekli O'na ve ashâbına kötülük düşünüyor ve nifak perdesinin arkasına saklanıp fırsat kolluyorlardı. Onların hâl ve hareketlerini yakından takip eden Allah Resûlü tedbir ve temkini elden bırakmıyor ve belli bir süreç çerçevesinde onları kendi ikliminden tecrit etmeden hilmiyle ve silmiyle eritmeye ve hakiki imana

erdirmeye çalışıyordu. O'nun bu duruşu semerelerini verdikçe, nifakın önderleri kin ve nefretlerini bir adım daha ileriye taşıyor ve uygun zamanı bulunca şiddete başvurmadan çekinmiyorlardı.

Efendimiz çok çetin şartlar altında büyük bir orduyla, Müslümanlara saldırmak için hazırlık yapan Romalılara gözdağı vermek için Tebûk'e hareket etmiş ve orada yirmi gün bekledikten sonra Medine'ye dönmek için yola çıkmıştı. Yolda askerleri daha geniş ve geçilmesi daha kolay olan vadi yoluna yönlendirmiş, kendisi boğaz yolunu tutmuş ve görevli hariç hiç kimsenin o yolu tutmamasını emretmişti. O(sallallahu aleyhi ve sellem), yokuşu tırmanırken Hazreti Ammâr İbn-i Yâsir devesinin yularından çekiyordu.

Bu arada münafıklardan bir grup kendi aralarında oturup konuşmuş ve bu durumu bir fırsat olarak değerlendirmeye karar vermişlerdi. Onlar Efendimiz'i dar bir boğazda devesinden iterek düşürecek, boynunu kırıp öldürecek ve böylece kendisinden kurtulup rahata ereceklerdi! Tasarladıkları suikast planını uygulamak için Efendimiz'i takip etmeye başlamış ve tanınmamak için de yüzlerini peçeyle maskeleymişlerdi.

Onların kendi aralarında ki konuşmalarını işiten Hazreti Huzeyfe (radıyallahu anh) hemen harekete geçmiş ve Efendimiz'i uyarmak için yüksek sesle Kur'ân okumaya başlamıştı. Sesi duyan Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) “Kim bu?” diye sordu. O, “Huzeyfe!” dedi. Efendiler Efendisi olan bitenden haberdardı: “Arkadakilerin söylediklerini işittin mi?” diye sordu. O “Evet! İşittim!” dedi ve ekledi: “Onlarla Senin arana bunun için girip yürüdüm!”

Efendimiz onların uzaklaştırılmalarını emredince Hazreti Huzeyfe münafık grubun develerini elindeki değnekle ürküttü. Develer ürküp geri dönünce kurdukları tuzağın anlaşıldığını düşünen suikast ekibi korkup yokuştan indiler ve yakalanmamak için hızla halkın arasına karıştılar. Efendimiz, Hazreti Huzeyfe'ye “Bu süvarilerden herhangi birini tanıyabildin mi?” diye sordu. O, bindikleri develerin kimlere ait olduğunu bilse de yüzleri örtülü ve hava karanlık olduğu için onları teşhis edemediğini söyledi. Hazreti Ammâr'a dönünce o da aynı şekilde cevap verdi.

Bunun üzerine Efendimiz, onların deveyi ürküterek kendisini uçuruma yuvarlamak ve böylece canına kastetmek istediklerini Hazreti Ammâr'a haber

verdi. Ardından da kendisine tuzak kurup öldürmeye teşebbüs edenlerin isimlerini bir bir Hazreti Ammâr’a bildirdi ve bu bilgiyi gizli tutmasını emretti.

Sabahleyin Hazreti Üseyd İbn-i Hudayr hadiseyi haber alınca Peygamber Efendimiz’e “Yâ Resûlallah! Konakladıkları zaman, halkı topla! Her kabileye bu cinayete teşebbüs etmiş olan adamlarını öldürmelerini emret! Onlar kendi kabilelerinden olan adamları öldürsünler! İstersen, onların kimler olduğunu bana bildir! Seni hak ile peygamber gönderen Allah’a yemin ederim ki çok geçmez, onların boyunlarını vurur, sana getiririm! Eğer onlar Nabt oğulları içinde bulunuyorlarsa, senin adına, onların da hemen hakkından gelirim! Hazreclilerin ulu kişisine, büyüğüne de emret! O da senin adına, kendi taraflarındaki kişilerin hakkından gelir. Yâ Resûlallah! Bunlar gibiler, yaptıklarıyla bırakılacaklar mı? Onlar bugün az, hakir ve düşkün durumdadırlar. İslâmiyet ise yayılmış, yerleşmiş bulunuyorken biz daha ne zamana kadar onların yüzüne güleceğiz?” dedi.

Hazreti Üseyd’i dinleyen Efendimiz, kendisini öldürmek isteyenleri bildiği hâlde onların öldürülmesini kabul etmedi ve affetmeyi tercih etti. Böylelikle kapıyı açık bıraktı ve onların İslâm’ın silm atmosferinde zamanla eriyip gidecekleri günü bekledi.²⁰⁰

Evet, burada bir kısmını zikrettiğimiz suikastlar karşısında da Allah Resûlü, muhataplarına karşı hep af yolunu tutmuş ve bu duruşuyla canına kastetmek için gelenlerin neredeyse tamamının gönlünü fethetmiştir.

Şiddet Teklifleri Karşısında Nebvî Duruş

Risalet vazifesinin tebliğinden sonra İslâm’ı bütün gönüllere ulaştırma istikametinde Efendimiz çok ciddi bir cehd sergilemiştir. Muhataplarının akıl, mantık, muhakeme ve vicdanlarına seslenmiş, onların karşısına ikna edici delillerle çıkmış, hikmetle yaklaşmış, anlattığı, davet ettiği hayatı onların arasında yaşamış ve güzel öğütte bulunmuştur. Muhatapları, çağrısına müspet karşılık vermeyip O’nu engelleme adına kaba kuvvete başvurunca Allah’a itimad ve iltica etmiş, dişini sıkıp sabretmiş ve diyalog yollarını kapatmadan hep mülâyemetle hareket etmiştir. Bununla birlikte her ne pahasına olursa olsun davasından vazgeçmemiş ve her şartta vazifesini yerine getirmenin yollarını arayıp bulmuştur. Her zaman sulhu, affı esas almış ve hiçbir zaman şiddeti ve

kavgayı çözüm yolu olarak benimsememiştir. Kendisine ve Müslümanlara yapılanlar karşısında teklif edilen şiddet içeren çözüm önerilerinin hepsini hiç tereddütsüz geri çevirmiştir.

Karşılık Verme Teklifi

Mekke’de şiddetin dayanılmaz boyutlara ulaştığı bu demlerde Hazreti Abdurrahmân İbn-i Avf gibi sahâbîler kendisine gelip “Yâ Resûlallah! Cahiliye döneminde biz, izzet ve onur sahibi kimselerdik; iman edince hor ve hakir görülen insanlar olduk!” demiş ve yapılanlara karşılık vermeyi teklif etmişlerdi; fakat Peygamber Efendimiz kendisine ve onlara reva görülen zulmü her zaman iliklerine kadar hissetse de hiçbir zaman hissî ve fevrî hareket etmemişti. Hadiseleri bütün yönleriyle okuyup tahlil ediyor ve hep “bütün gönüllere girme” hedefi istikametinde onlara yön vermeye çalışıyordu. Bunun için onlara dönmüş ve “*Ben, insanları affetmekle emrolundum; kimseyle kavga etmeyin!*” buyurup mukabeleye izin vermemişti.^{[201](#)}

Mekkelî Liderleri Öldürme Teklifi

Mekkelîlerin şiddetinden bunalan sahabîler yine bir gün Efendimiz’e gelip: “Biz artık çoğaldık. Bizden her on kişiye emretseniz de her bir grup geceleyin Kureyş liderlerinden birer tanesini öldürseler ve sabaha kadar Mekke’yi ele geçirsek!” teklifinde bulunmuşlardı. O esnada Efendimiz’in yanında bulunan Hazreti Osman İbn-i Affan teklifi duyunca ayağa kalkmış ve “Ey Allah’ın Resûlü! Oğullarımız, babalarımız, kardeşlerimiz var. Onlara zarar gelir!” demiş ve bu düşüncesini birkaç defa tekrarlamıştı. Şiddeti bir çözüm yolu olarak görmeyen Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ashâbının cesareti, kendisini sevindirirse de bu fikri onaylamamıştı.^{[202](#)}

Devs İçin Beddua Teklifi

Yeni Müslüman olan ve içini İslâmî heyecan kaplayan Hazreti Tufeyl İbn-i Amr, Allah Resûlü’nden kavmini İslâm’a davet etmek için izin istemiş, izin verilince de hemen onların yanına dönmüştü. Önce babasına ve hanımına İslâm’ı anlatmış sonra da kabilesi Devs’i İslâm’a davet etmişti. Babası ve hanımı daveti kabul edip Müslüman olmuş fakat Devs bütün çabalarına rağmen müspet cevap vermemişti.

Bunun üzerine hemen yola koyulup Mekke'ye gelen Hazreti Tufeyl, “Yâ Nebiyyallah! Onlar Müslüman olmaktan kaçındılar ve Allah’a asi oldular!” diyerek Efendimiz’den kavmi Devs aleyhinde dua etmesini talep etmişti. Orada bulunanlar Allah Resûlü’nün buna evet deyip Devs aleyhine dua edeceğini zannedip “Deps halkı helâk oldu!” demişlerdi. Bununla birlikte Efendimiz, kibleye yönelmiş, ellerini kaldırmış ve tam aksine iki defa: “Allah’ım! Devs’e hidayet et! Onları imana getir!” buyurarak dua etmişti. Ardından şaşırان Hazreti Tufeyl’e dönüp ona: “Kavminin yanına dön! Onları İslâm’a davet etmeye devam et!” buyurmuş ve bunu yaparken de onlara “yumuşak” davranmasını söylemişti.²⁰³

Yumuşak huy ve yumuşak kelimeler gönüllerin anahtarıydı. Bundan dolayı Efendimiz’in duası ve tavsiyesi çok geçmeden semeresini verecek ve Devs kabilesinden seksen aile Müslüman olarak Medine’ye gelecekti.²⁰⁴

Mina’dakileri Kılıçtan Geçirme Teklifi

Mekkelilerin bütün engelleme ve şiddet girişimlerine rağmen Efendimiz, asla ümidini yitirmemiş ve ulaşabildiği herkesin gönlüne girme adına gayretlerini sürdürmüştü. Allah’ın izniyle bu çabalar netice vermiş ve Risalet’in on üçüncü yılının Zilhicce ayında, yetmiş üçü erkek, ikisi kadın yetmiş beş Medineli Müslüman, Akabe’de Efendiler Efendisi’ne beyat etmişti. Onlar kendilerini, hanımlarını ve çocuklarını korudukları şeylerden O’nu da koruyacaklarına söz vermişlerdi.

Beyat tamamlanıp da ayrılacakları sırada Akabe’nin tepesinden şu çığlık atılmıştı: “Ey Mina halkı! Müzemmem ve dinlerini değiştirip onunla beraber olanlar sizinle savaşmak için toplandılar!” Kastedilen Rahmet Peygamberi ve Kureyşin şiddetinden dolayı bir gece vakti gizlice buluşup O’na beyat eden Medineli Müslümanlardı.

Bu keskin ve çığırtkan sesi ashâb-ı kiram da duymuştu. Bunun üzerine Efendimiz onlara dönmüş ve: “Bu ses sizi korkutmasın! O, Allah düşmanı İblis’in, şeytanın sesidir! Bu, İbn-i Uzeyb’dir!” buyurarak yüreklerine su serpmişti.

Sonra sesin geldiği tarafa dönmüş ve: “Dinle ey Allah düşmanı! Vallahi, senin de hakkından geleceğim!” buyurmuştu. Ardından da sahabîlere konak yerlerine

gitmelerini emretmişti ki daha az önce beyat eden sahabîlerden Hazreti Abbâs İbn-i Ubâde (radıyallahu anh) ileri atılıp “Seni hak ile gönderen Allah’a yemin olsun ki eğer dilersen yarın Mina halkını kılıçtan geçiririz!” demişti.

Onun bu çıkışı bir anda herkesi heyecanlandırmış ve hepsi Allah Resûlü’nden gelecek cevabı gözlemeye başlamıştı. O’nun dünyasında ise asıl olan barıştı, hilmidi, rıfkı. Onlara döndü ve “Biz bununla emrolunmadık!” buyurdu. Ardından da konakladıkları yere dönmelerini emretti.[205](#)

Hakem İbn-i Keysân’ın Boynunun Vurulması Teklifi

Hazreti Abdullah İbn-i Cahş’ın (radıyallahu anh) Nahle seriyesinde Hakem İbn-i Keysân, Osman İbn-i Abdullah’la birlikte esir alınıp Medine’ye getirilmişti. Onlar Müslümanların ilk esirleriydi. Ashab-ı kirâm, Peygamber Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) onlara nasıl muamele edeceğini merakla takip ediyordu. Çünkü cahiliye döneminde esir, hakir kabul edilirdi, kendisine hak ve hukuk tanınmazdı. Fakat Efendiler Efendisi (sallallahu aleyhi ve sellem) için durum çok farklıydı. İnsan muhteremdi ve ona hürmet edilmeliydi.

Ayrım yapmaksızın bütün gönüllere girmeyi hedefleyen Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Hakem İbn-i Keysân’a da çok iyi muamelede bulundu. Onu, Allah’a imana davet etti ve uzun uzun İslâm’ı anlattı. Bu manzaraya şahit olan Hazreti Ömer (radıyallahu anh): “Yâ Resûlallah! Bununla ne diye konuşup durursun? Vallahi bu, hiçbir zaman Müslüman olmaz! Bırak beni, onun boynunu vurayım da anasının yanına kadar gitsin!” dedi.

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) göz göre göre bir insanın Cehennem’e gitmesi karşısında ızdırap çekiyor ve ısrarla Hakem’e İslâm’ı anlatmaya devam ediyordu. Neden sonra Hakem: “İslâm nedir?” diye sordu. Peygamber Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem): “İslâm, Allah’a hiçbir şeyi eş, ortak koşmaksızın ibadet etmen ve Muhammed’in (sallallahu aleyhi ve sellem) de O’nun kulu ve Resûlü olduğuna şehadet getirmendir.” buyurdu.

Kalbindeki buzlar eriyen Hakem: “Müslüman oldum!” dedi. Hazreti Hakem’in (radıyallahu anh) Müslüman olması üzerine Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ashâbına döndü ve: “Eğer ben demin bu hususta size uyup onu öldürmüş olsaydım, o da Cehennem’e gidecekti!” buyurdu.[206](#)

Süheyl İbn-i Amr'ın Dilinin Kesilmesi Teklifi

Efendimiz'in bütün engelleme çabalarına rağmen gerçekleşen Bedir'de yetmiş kişi esir alınmıştı. Esir alınanlar arasında, Müslüman olan çocuklarına uyguladığı şiddetle meşhur olan şair ve hatip Süheyl İbn-i Amr da vardı. Bedir sürecinde de boş durmamış söylediği şiir ve verdiği hutbelerle Kureyş ordusunu Müslümanlar aleyhine kışkırtmıştı.

Onun esirler arasında olduğunu fark eder etmez harekete geçen Hazreti Ömer, Efendimiz'e gelerek: "Onu bana bırak yâ Resûlallah!" demiş ve ardından da şunları söylemiştir: "Bırak ki onun dişlerini sökeyim, dilini koparayım da bir daha hiçbir yerde ve ebediyen Senin aleyhine konuşmasın!" Belli ki Süheyl İbn-i Amr onun dediklerini hak etmişti. Gözler Efendimiz'in üzerindeydi. O'ndan gelecek en ufak bir işaret bunun için yeterli olacaktı fakat O'nun düşüncesi çok farklıydı.

O, hayatını yaşatma idealiyle sürdürüyordu ve kendisini öldürme niyetiyle yola çıkanların bile Allah'la buluşup O'nun yoluna girmelerini, iman edip ebedî hayatlarını kurtarmalarını hedefliyordu. Şefkatin ve merhametin buzdan dağları eriteceğine inanıyordu. Hazreti Ömer'e döndü ve "Ben ona müsle yapmam! Zira Allah da bana müsle yapar! Peygamber de olsam!" buyurdu. Müsle insanların organlarına zarar vermektir ve Efendimiz böyle bir şeye izin veremeyeceğini ifade ediyordu. Ardından beyanlarına devam edip "Bırak onu ey Ömer! Bırak ki gün gelir o da senin hoşuna giden işler yapar!" buyurdu.²⁰⁷

O güç ve kuvvet elindeyken bile şiddete "evet" dememiş ve her zamanki değişmeyen duruşunu ortaya koymuştu. Hiddetle ayağa kalkan Hazreti Ömer'e de kılıcını kınına koyup Hazreti Peygamber'in sözünde saklı sırrın açığa çıkacağı zamanı beklemek düşmüştü.²⁰⁸

Uhud'da Kureyş İçin Beddua Teklifi

Uhud'da Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) mübarek dişi kırılmış ve yüzü yaralanmıştı. O'nun bu hâli ashâb-ı kiramı çok üzmüştü. Kendisinden bütün bunlara sebebiyet veren Kureyş müşriklerine beddua etmesini talep ettiler. Mekkeliler yetmiş sahabîyi şehit etmiş ve bununla da yetinmeyip neredeyse tamamına müsle yapmışlardı. Peygamber Efendimiz onlara döndü ve "*Ben lanetleyici olarak gönderilmedim fakat doğru yola davet edici ve rahmet olarak*

gönderildim!” buyurdu.²⁰⁹ Ardından ellerini açtı ve “Allah’ım! Kavmime doğru yolu göster çünkü onlar bilmiyorlar!” diye dua etti.²¹⁰

Abdullah İbn-i Übeyy’in Öldürülmesi Teklifi

Benî Mustalık gazvesinde Müreysi’ kuyusundan su çekerken kovaların karışması sebebiyle iki kişi arasında bir tatsızlık yaşanmıştı. Her vesileyle Müslümanları birbirine düşürmeye çalışan Abdullah İbn-i Übeyy bunu bir fırsat olarak değerlendirip Muhacirler ile Ensâr arasındaki kardeşliği bozmak istedi. Onların birlik ve beraberliği, kendisini çok rahatsız ediyordu. Ensârı kıskırtmak için Muhacirleri küçümseyici ve Ensârı suçlayıcı ağır sözler söyledi.²¹¹

Olaya şahit olan Zeyd İbn-i Erkam onun sözlerini Efendimiz’e haber verdi. Allah Resûlü, dinlediklerinden hoşlanmamış ve yüzünün rengi değişmişti. Defalarca Hazreti Zeyd’i duyduklarından emin olup olmadığı hususunda sorguya çekti hatta Ensâr’dan bazı sahabîler anlattıklarının yalan olabileceği ihtimaliyle onu tevbe etmeye bile davet etmişti. O ise kendisinin doğruluğunu ortaya çıkartması için dua ediyordu.

Söyledikleri, askerler arasında yayılıp her yerde konuşulmaya başlayınca Abdullah İbn-i Übeyy Efendimiz’e geldi. Denilenlerin yalan olduğunu ve kendisinin o sözleri söylemediğini iddia etti.

Bu arada o incitici sözleri duyan Hazreti Ömer de koşup Efendimiz’in yanına geldi ve “Yâ Resûlallah! Bırak beni de İbn-i Übeyy’in boynunu vurayım. Eğer onu Muhacirlerden birisinin öldürmesini uygun görmüyorsan, emret, Sa’d İbn-i Muaz veya Muhammed İbn-i Mesleme vursun! Yahut da emret, Abbâd İbn-i Bîşr öldürsün!” dedi. Efendimiz onun bu teklifini kabul etmedi ve ona, hemen yolculuğa hazırlanmaları için Müslümanlara seslenmesini emretti. Böylelikle Allah Resûlü, nifak adına ortaya çıkan bir problemin insanlar arasında konuşularak derinleşmesini önlemek ve yolculukla insanları meşgul etmek istiyordu.

Yalnız Hazreti Ömer’in teklifi Abdullah İbn-i Übeyy’in oğlu Hazreti Abdullah’ın kulağına gitmişti. Hemen Efendimiz’in yanına geldi ve babasının mutlaka öldürülmesi gerekiyorsa bunu kendisine emretmesini zira hislerine hâkim olamayıp babasını öldürecek Müslümanı öldürmekten korktuğunu söyledi. Her şeyin farkında olan ve vereceği emrin encamını en ince ayrıntısına

kadar hesaplayan Efendimiz, bütün yaptıklarına rağmen her şeyi sinesine çekiyor ve onu öldürmeyi aklının ucundan bile geçirmiyordu. Hazreti Abdullah’a döndü ve “Hayır! Bilakis ona yumuşak davranınız. Aramızda kaldığı müddetçe kendisiyle iyi arkadaşlık yaparız!” buyurdu.²¹²

Baskıncıların Hepsinin İşini Bitirme Teklifi

Hicretin altıncı yılında Uyeyne İbn-i Hısn kırk kişilik bir grupla Gâbe yakınlarında yayılan Efendimiz’e ait sağmal develerin olduğu yere baskın yapıp orada bulunan Ebû Zerr’in oğlu Zerr’i şehit ettiler. Ardından da hanımı Leylâ Hatun’u ve develeri alıp kaçtılar. Hazreti Seleme İbn-i Ekvâ hadiseyi haber alır almaz Medine’ye duyurdu ve baskıncıların peşinden gitti. Onlara ok ve taş atıyor rahat hareket etmelerine izin vermiyordu. Efendimiz de önden atlı bir birlik göndermiş ve birlik, baskın yapanlara yetişip onları bozguna uğratmıştı.

Bu arada Efendimiz de beş yüz kişilik bir birlikle yola çıkmış ve Zû Kared’e kadar gelip buraya karargâh kurmuştu. Seleme İbn-i Ekvâ, Efendimiz’in yanına karargâha geldi. Efendimiz’den baskın yapanların peşinden gidip onların işini tamamen bitirmek ve develerin geriye kalanlarını da kurtarmak için yüz kişi istedi. Efendimiz onun bu talebi karşısında tebessüm etti ve “Yâ Seleme! Seni bıraksam gerçekten bunu yapar mısın?” diye sordu. O “Evet!” diye cevap verdi. Bunun üzerine Allah Resûlü önce “Şüphesiz ki onlara şimdi Gatafân toprağında ziyafet verilmektedir!” buyurdu ardından da şunları emretti: “Gücün yetti mi, yumuşak davran, bağışlayıcı ol, sertliği bırak!”²¹³

Ebû Süfyan İbn-i Harb’in Boynunun Vurulması Teklifi

Mekkeliler Hudeybiye anlaşmasını bozmuş ve Müslümanlarla ittifak eden Huzaalılardan yirmi üç kişinin hunharca öldürülmesine yardım etmişlerdi. Üstelik Efendimiz’in onlara yaptığı teklifleri kabul etmekten de kaçınmışlardı. Bunun üzerine Mekke için hemen hazırlıklara girişilmiş ve fethin kan dökülmeden gerçekleşmesi adına Efendimiz tarafından olağanüstü tedbirler alınmıştı. Medine’den hareket edildikten günler sonra Mekkeliler durumdan haberdar olmuş ve Ebû Süfyan’ı ordunun hedefini tespit için göndermişlerdi. Efendimiz’in ordusuyla Merru’z-Zehran’da konakladığı gece Ebû Süfyan, Hakîm İbn-i Hizam ve Büdeyl İbn-i Verkâ’yı da yanına alarak harekete geçti.

Onlar Erâk mevkiine gelip orduyu gözetlemeye başladılar.

Bu arada durumu haber alan Efendimiz, onların yerlerini haber vermiş ve gecenin karanlığında kendilerini seyreden Ebû Süfyân ve arkadaşlarını getirmelerini emir buyurmuştu. Emri yerine getirmek için söylenilen yere gelen ashâb, aynen söylendiği gibi üç Mekkeliyi yakalamış ve ordunun yanına getirmişti. Tabii olarak ilk muhatapları, o gece nöbetçilerin başında görevli olan Hazreti Ömer idi. “Mekke ehlinden bazı insanları yakalayıp sana getirdik!” diyorlardı. Gelişmelerin detayından haberi olmayan Hazreti Ömer onlara, “Vallahi, Ebû Süfyân’ı getirmediyseniz, bana ‘*Adam getirdim!*’ demeyin!” diye takılıyordu.²¹⁴ Gelenleri daha yakından süzdüğünde heyecanlanıp bakışları değişen Hazreti Ömer, Ebû Süfyân’ın yüzüne önce, “Ey Allah düşmanı!” diye seslendi. Ardından “Seni, herhangi bir anlaşma veya sözleşme olmadan ele geçirmemize vesile olan Allah’a hamd olsun!”²¹⁵ dedi.

Bunu söylerken Hazreti Ömer, yıllardır Mekke cihetinden gelen darbeleri düşünüyor ve onu temsil eden lidere tepkisini dile getiriyordu. Ancak konu, sadece kendisinin çözebileceği cinsten değildi ve bu önemli gelişmeyi haber vermek için hızlı adımlarla Allah Resûlü’ne doğru koşmaya başladı.

Bu sırada, daha birkaç gün önce gelip Efendimiz’e katılan Hazreti Abbâs²¹⁶ da meseleye muttali olmuş,²¹⁷ gelişinden duyduğu sevinci eski arkadaşı Ebû Süfyân’la paylaşmaya başlamıştı. Bununla da kalmayacak, yakın arkadaşı Ebû Süfyân ve yanında bulunan arkadaşı *Hakîm İbn-i Hizâm*’a emân verecekti; onların da İslâm’la şereflenmesini cân ü gönülden arzuluyor, bunu kolaylaştırmak için elinden gelen her şeyi yapmaya çalışıyordu. Ancak Hazreti Ömer’in gidişini görünce endişelendi ve ardından o da koşmaya başladı; olacakları tahmin etmiş ve muhtemel bir yanlıştın önüne geçmek istemişti.

Efendimiz’in huzuruna ardı ardına girdiler; söze ilk başlayan Hazreti Ömer, “Yâ Resûlallah!” diyordu. “İşte, şu Ebû Süfyân’dır; hiçbir anlaşma veya sözleşme olmadan Allah (celle celâluhû), onu yakalamayı bize müyesser kılmıştır; bırak da onun boynunu vurayım!”

Yılların arkadaşı Hazreti Abbâs, arkadan koşturup gelmekte ne kadar haklı olduğunu bizzat görmüş oluyordu,²¹⁸ hemen devreye girdi ve derin bir vefa hissiyle, “Yâ Resûlallah!” dedi. “Ben, ona emân verdim!”

Yılların teraküm ettirdiği hislerle hareket ederken Hazreti Abbâs'ın verdiği emânı bile duyamayan Hazreti Ömer ısrar ediyordu; “Yâ Resûlallah! Onu bana bırak da boynunu vurayım!”

Israr eden Hazreti Ömer'e dönen Hazreti Abbâs, “Yavaş ol ey Ömer!” diye seslendi. “Şayet o, Adiyy İbn-i Ka'boğullarından birisi olsaydı böyle davranmazdın; Abdimenâfoğullarından diye ona bunu yapmak istiyorsun!”

Hazreti Ömer celalli bir fitrata sahipti ama her hak sahibinin de hakkını teslim eden bir adamdı. Onun gibi bir insan, takım tutar gibi akrabalarına ayrımcılık yapmaz ve haksız yere kimseyi incitmezdi. Hemen “Esas sen yavaş ol ey Abbâs!” diye cevapladı. “Allah'a yemin olsun ki senin Müslüman olduğun gün babam Hattâb Müslüman olsaydı o kadar sevinmezdim! Çünkü biliyorum ki senin Müslüman olman Allah Resûlü'nü, babam Hattab'ın Müslüman oluşundan daha fazla sevindirecektir!”²¹⁹

Hazreti Ömer hakikati söylese de yapabileceği bir şey kalmamıştı; emânın olduğu yerde ona düşen, kılıcını kınına koymak ve bir kenara çekilmektir! Bundan böyle Ebû Süfyân'a, kimsenin dokunma ihtimali yoktu ancak Hazreti Abbâs, her şeye rağmen işi riske atmak istemiyordu; Allah Resûlü'ne biraz daha yaklaştı. Bu sırada Ebû Süfyân'ın başından tutuyordu ve Şefkat Peygamberi'nden merhamet dilenircesine, “Vallahi de!” dedi. “Bu gece, benden başka kimse onunla baş başa kalmasın!”

Hadiseye şahit olanların gözü Allah Resûlü'nün üzerindeydi. Her şey O'ndan gelecek bir imaya veya en ufak bir beyana bağlıydı. O, yıllarca Ebû Süfyan önderliğindeki Kureyş müşriklerinin kalbini kazanmayı hedeflemiş ve sergiledikleri her türlü şiddete rağmen onlardan ümidini kesmemişti. Şiddete başvurma onların iyiyi bitirdiğini beyan ediyor, hidayete ermeleri için sürekli farklı farklı metotlar kullanıyor ve onların kalbini İslâm'ın evrensel değerlerine ısıdırmak için yollar arıyordu. Bu bağlamda Ebû Süfyan'la özel olarak ilgileniyordu. O, Kureyş için Ebû Cehil ve takımının Bedir'de kalmasıyla sembol bir isim hâline gelmişti. Onun kazanılması devamlı surette Müslümanları bir şekilde yok etmenin planlarını yapıp duran Mekkelileri vicdanlarıyla baş başa bırakabilir, inatlarında ciddi sarsıntılar meydana getirip kin, kibir, kıskançlık ve küfürlerinde çatlaklar oluşturabilirdi. Bu, az da olsa hep karşısına dikilip

durdukları ilahî hakikatleri durup düşünmelerine kapı aralayabilirdi. Hazreti Abbas'ın emanını kabul etti.

Sabah namazının vakti girer girmez ezan okunmaya başlamıştı ve ashâb da okunan bu ezanı tekrarlıyordu! Beri tarafta Ebû Süfyân, güne ilk defa bir ezan sesiyle uyanıyordu! Her taraftan gelen bu sesler ve abdest almak için sağa sola koşuşturan insanlar, dikkatinden kaçmıyordu; sabahın bu saatinde bu kadar telaşa bir anlam verememiş, iyice tedirgin olmuştu. Hakkındaki emâna rağmen, muhtemelen kellesinden endişe duyuyordu. Meseleye muttali olabilmek için Hazreti Abbâs'a, "Yâ Eba'l-Fazl!" diye seslendi. "İnsanlara böyle ne oldu; bunlar ne yapıyorlar? Yoksa benimle ilgili bir emir mi aldılar?" Onu rahatlatmak, yine arkasına düşmüştü. Hazreti Abbâs, "Hayır!" dedi. "Onlar namaz hazırlığı yapıyorlar!" Bu cevapla bir nebze olsun rahatlayan Ebû Süfyân'ı, bu sefer de yeni bir merak sarmıştı; "Peki, günde kaç kez namaz kılıyorlar?" diye sordu. "Gece ve gündüz toplam beş kez!" dedi Hazreti Abbâs.²²⁰

Bundan sonra yavaş yavaş onlar da bulundukları yerden çıkmış, Allah Resûlü'nün yanına geliyorlardı. Bu sırada Ebû Süfyân'ın gözüne takılan başka bir husus daha vardı; Efendiler Efendisi abdest alırken O'nun yanında bulunan ashâb, abdest suyunun bir damlasını bile yere düşürmek istemiyor ve teberrük olsun diye onu, yüzüne gözüne sürüyordu. Bugüne kadar hiçbir kral veya hükümdarın huzurunda görmediği benzersiz bir saygıya şahit oluyordu! Derken kamet getirilmeye başlanmıştı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) tekbir getiriyor, ashâb da aynı tekbirle namaza duruyordu! Kıraata başlayınca hepsi birden susuyor, rükû için tekbir getirir getirmez de yine hepsi birden rükûa gidiyordu! Onun için her şey yeni, her şey tazeydi; o âna kadar görüp duyduklarından farklı olarak bir de huzur-u ilahideki duruşlarına şahit olmuş, çünkü Mekkelilerin ulaştıkları noktayı hayranlıkla seyrediyordu! Hâldeki bu keyfiyet, Ebû Süfyân'ı eritmeye yetmişti; hele hepsi birden başlarını secdeye koyduklarında gözüne ilişen manzara, Ebû Süfyân'ı bitirmişti! Yere yüz süren başların, semalar ötesinden iltifatlarla sıvazlandığını hisseder gibiydi; dudaklarından şu cümleler döküldü: "Hayatımda ben, bugünkü gibi bir itaat görmedim! Hâlbuki bu insanlar, şuradan buradan toplama insanlar; ne kendilerini asiller olarak gören Farşlılar ne de başkalarına üstünlükleriyle övünen Bizanslılar bunlar kadar itaatkârdır!" Sonra da Hazreti Abbâs'a döndü ve

“Ey Eba’l-Fazl!” dedi. “Senin bu kardeşinin oğlu, vallahi de meliklerden de büyüktür!”

Ebû Süfyân, yavaş yavaş kapıyı aralamaya başlamıştı ancak henüz girmeye hazır değildi. Hazreti Abbâs ona döndü ve “O, meliklik değil, nübüvvettir!” diyerek düşüncesini tashih etti. Aynı zamanda bu cümle, iki dünyanın arasındaki farkı da ortaya koyuyordu. Hazreti Abbâs’ın bu cümlesine mukabil Ebû Süfyân sadece, “Belki de öyle bir şey!” demekle yetindi.²²¹

Bu sırada Allah Resûlü’nün huzuruna girmişlerdi. Efendiler Efendisi (sallallahu aleyhi ve sellem) büyük bir şefkatle yönelerek ona, “Yâ Ebâ Süfyân!” diye seslendi. “Allah’tan başka ilah olmadığını bilme zamanın gelmedi mi?”

Ebû Süfyân’ın hiç beklemediği sıcaklıktaki cümlelerdi bunlar; itap, kızgınlık ve öfke beklediği ağızdan şefkat, merhamet ve mülayemet dökülüyordu! Zihninde gidip gelen birçok soru vardı; demek ki bugüne kadar boşuna endişe duymuşlardı. Muhammedü’l-Emîn, güçlü ve muktedirken affedebilen bir liderdi. Fırsatını bulunca vurmuyor ve kaybettikleri noktada bile onları yine kazanca, hem de mutlak kazanca davet ediyordu. Derin bir nefes almıştı; âdeta fem-i mübareklerinden çıkan her bir kelimenin yüreğini ısıttığını hissediyor, uzun zamandır takip etmeye çalıştığı nebevî şefkatin kucağına kendini salmak istiyordu. Onun için, “Anam babam Sana feda olsun!” dedi önce. Eski dik duruşu kalmamıştı üzerinde; yüzünü yere eğmiş, içten gelen bir teslimiyetle konuşuyordu; akli başında ve ne dediğini bilen bir insan olarak şunları söylüyordu: “Sen ne kadar şefkatli, ne kadar merhametli, ne kadar da affi büyük bir insansın! Şayet Allah’tan başka bir ilah olmuş olsaydı, bugüne kadar bana mutlaka bir faydası dokunurdu! Zira bugüne kadar, ben de Sen de hep ilahlarımızdan yardım dilendik ancak her seferinde yardıma mazhar olan hep Sen oldun! Vallahi senin değil de benim ilahlarım hak olmuş olsaydı sonuç hiç böyle olur muydu!”

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), ona döndü ve bir kez daha, “Yazık sana ey Ebâ Süfyân!” dedi. “Peki, öyleyse benim de Allah’ın Resûlü olduğumu kabul zamanın gelmedi mi?” Yüzmüş yüzmüş, kuyruğuna kadar getirmişti ama Ebû Süfyân, bir türlü son adımı atamıyor, “Evet!” diyemiyordu. Kendince hâlâ bazı kuşkuları vardı. “Anam babam Sana feda olsun!” dedi tekrar Allah Resûlü’ne.

“Gerçekten de Sen, çok merhametli ve şefkat itibarıyla da yüce, affı açısından da ulu bir insansın! Ancak Allah’a yemin olsun ki Senin peygamberliğini kabule gelince, o hususta hâlâ bir kısım kuşkularım var!”

O âna kadar sadece yol gösteren ve kendisini himayesine alarak koruyan Hazreti Abbâs’ın da sabrı taşmıştı; yüze yüze kuyruğuna kadar getirdiği bir meselede, küçük bir tereddütle yeniden geriye dönüp gitmesini istemiyordu yol arkadaşının ve ciddileşen bir ses tonuyla, “Yazıklar olsun sana!” diye seslendi. “Boynun vurulmadan önce gel de Müslüman ol!” Anladığı dilden konuşan can dostu Hazreti Abbâs’a baktı dikkatlice; dedikleri doğrudu ama bir ömrü hiçe sayarcasına eskinin üzerine çizgi çekip yeni bir hayata başlamak öyle kolay değildi! Ancak aldığı bu candan davet karşısında yüreğinin yağı erimiş ve tâkâtı tükenmişti. Bir müddet duraksayan Ebû Süfyân’ın, titreyen dudaklarından şu kelimeler dökülmeye başladı: “Ben şehadet ederim ki Allah’tan başka ilah yoktur ve yine ben şehadet ederim ki Muhammed de Allah’ın Resûlü’dür!”²²²

Efendimiz’in rıfkı ve affı, en mütemerrid bir nefsi daha yola getirmiş ve devamında yaşanan hadiseler O’nun hâl, hareket ve hamlelerinde ne kadar sırlı hikmetler olduğunu gören gözlere bir kez daha göstermişti.

Huneyn’de Kaçanların Öldürülmesi Teklifi

Hevâzin ve Sakîf kabileleri Mekke’nin fethi ile korkuya kapılmış ve Müslümanların üzerlerine gelebileceği ihtimaliyle erken davranmaya ve ani bir saldırı düzenlemeye karar vermişlerdi.

Onların savaş için hazırlık yaptığını haber alan Efendimiz, önce durumu tetkik ettirmiş sonra da fetih ordusuyla beraber harekete geçmişti. Bu arada orduya, fetihten sonra Mekke’den de iki bin kişilik bir birlik dâhil olmuştu. Ordu, Huneyn’e varıp bir vadiye girdiğinde ok yağmuruna tutulmuş, en ön safta olan ve çoğunluğunu da Mekke’den orduya katılanların oluşturduğu öncü birlik telaşa kapılıp arkaya doğru kaçmaya başlamıştı. Bu durum, Efendimiz’in devreye gireceği ana kadar ordudaki ahengin bozulmasına sebep olmuştu.

Allah Resûlü’nün etrafında çok az kişi kalmıştı ki onlardan biri Ümmü Süleym’di. O, Abdullah İbn-i Ebî Talha’ya hamile olmasına rağmen Ensar’a sesleniyor ve savaştan kaçmanın onlara yakışmadığını ifade ediyordu. Bir aralık Efendimiz, o karışıklıkta kaçıışı engellemek için çırpınıp duran Hazreti Süleym’i

(radiyallahu anhâ) gördü ve takdir sadedinde “Ümmü Süleym! Sensin hâ!” buyurdu. Ümmü Süleym önden gidip ordunun dağılmasına sebep olan Mekkelilere çok kızgındı. Efendimiz’e döndü ve “Evet! Yâ Resûlallah! Babam, anam sana feda olsun! Gördün mü, sana beyat edip Müslüman olmuş bulunan şu topluluk, seni nasıl da yalnız bırakıp kaçtılar? Suçlarını bağışladığın, senin ordunu bozguna uğratan şu Mekkelilerin bu suçlarını bağışlama! Allah fırsat verince, seninle çarpışan şu müşrikleri geberttiğin gibi onları da gebert! Çünkü onlar bunu hak ettiler!” dedi.

Efendimiz, onun tepkisini anlıyordu. Yapılan hata çok büyüktü ve neredeyse bütün Müslümanları tehlikeye atacaktı fakat Efendimiz hissî düşünmüyor, her zaman dengeli hareket ediyordu. Ümmü Süleym’e döndü ve “Ümmü Süleym!” diye seslendi. Ardından şöyle buyurdu: “Allah bana yetmez mi? O’nun affı çok geniştir! Ümmü Süleym! Gücün yetince, iyilik et!”

Ümmü Süleym sözlerini üç defa tekrarlamış ve her seferinde aynı cevabı almıştı. Zira yıllar geçse de hadiseler ve failer değişse de zaman ve mekân farklılaşsa da hiç değişmeyen şey, Rahmet Peygamberi’nin muhatabını hak çizgiye getiren duruşuydu.²²³

Uyeyne İbn-i Hısn’ın Boynunun Vurulması Teklifi

Hicret sonrasında yaşanan şiddet olaylarının en önemli aktörlerinden biri de Taif’te, muhkem kaleler arkasında yaşayan ve yıllar önce Efendimiz’e hayatının en acı günlerini yaşatan Sakîflilerdi. Bu kabile, Müslümanlar aleyhine tertip edilen hemen her oyuna bir şekilde destek veriyor ve onlara saldırıp kaçanlara da kucak açıyorlardı. Nitekim Huneyn sürecinde de boş durmamış ve Hevâzinlilere her türlü desteği vermişlerdi. Huneyn zaferle sonuçlanınca Taif kalesi Müslümanlar tarafından kuşatılmıştı.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), kan dökülmesini istemiyor ve Sakîflileri kendiliğinden teslim olmaya itecek değişik stratejiler uyguluyordu. Uyeyne İbn-i Hısn kendisine gelip “Ya Resûlallah! İzin ver de Taif kalesine gidip onlarla konuşayım! Belki Allah onlara hidayet nasip eder.” deyince ona izin vermiş ve Sakîflilerle konuşması için göndermişti. Ne var ki Uyeyne onların kalesine gidince tam tersi istikamette konuştu ve Sakîflilere şöyle seslendi: “Babam, anam sizlere feda olsun! Vallahi, Muhammed hiçbir zaman sizin gibisiyle

karşılaşmadı! Kalenizde direnin! Burası sarp ve korunaklı bir yerdir! Silahınız çok, akarsularınız boldur! Asla korkmayın! Biz köleden daha zayıfız! Sakın teslim olmayın! Şu ağaçların kesilmesi de size ağır gelmesin!” Ardından da Müslümanların yanına döndü.

Uyeyne geri dönünce Efendimiz kendisine “Ey Uyeyne! Onlara ne söyledin?” diye sordu. O da “Kendilerine İslâm’ı arz ettim ve Müslüman olmaya davet ettim. İslâm’ı tercih ediniz! Vallahi, Muhammed yurdunuzun ortasında sizi teslim almadıkça geri durmayacaktır! Kendiniz için O’ndan eman alınız! Sizden önce Kaynuka, Nadîr, Kurayza ve Hayber Yahudileri gibi kale ve silah sahipleri direnemeyip O’na teslim oldular.” dediğini ve elinden geldiği kadarıyla onların moral ve motivasyonlarını düşürdüğünü söyledi.

Efendimiz sükût etti ve onun sözünü bitirmesini bekledi. Sonra da “Yalan söylüyorsun! Onlara şöyle şöyle söyledin!” buyurdu ve dediklerinin hepsini haber verdi.

Uyeyne, hem Sakîflileri Müslümanlar aleyhine kışkırtmış ve hem de hilaf-ı vaki beyanda bulunarak Efendimiz’i aldatmaya kalkmıştı ama bunu başaramamış ve içini kaplayan pişmanlık duyguları onu sıkmaya başlamıştı. Kafasını kaldırdı ve “Doğru söyledin yâ Resûlallah! Ben bu sözlerimden dolayı Allah’tan mağfiret diler, O’nun ve Senin affını talep ederim!” dedi.

Hazreti Ömer oradaydı ve Efendimiz’e karşı yapılan bu yakışsız hareketin karşılıksız kalmamasını istiyordu. Döndü ve “Yâ Resûlallah! Bırak beni de şunun boynunu vurayım?” dedi. Efendimiz, Hazreti Ömer’e “Hayır! İnsanlar, arkadaşlarını öldürüyor, diye aleyhte konuşur!” buyurdu ve Uyeyne’yi affetti. Efendimiz bu duruşuyla Müslümanları dengeli olmaya, affetmeye, İslâm’ın nurlu çehresini kirletmek için fırsat kollayanlara, gönülleri ondan uzaklaştırmalarına vesile olacak kozlar vermemeye davet ediyordu.²²⁴

Taif İçin Beddua Teklifi

Taif’i kuşatma altına alan Efendimiz, Sâkiflilerin kendi istekleriyle teslim olmaları için kuşatma süresini uzatıyordu. O, yaşatmanın derdindeydi ve Taiflilerin İslâm ile buluşmadan öteye göçmeleri hayat sermayelerini bir hiç uğrunda harcamaktı. Onlar şimdilik bunun farkında değildi ama O farkındaydı. Sahabîler hep birlikte hücum edip kaleyi almak istiyorlardı. Efendimiz, şimdilik

fethe izin verilmediğini haber verdi ve onlardan dönüş için hazırlanmalarını istedi.

Günlerdir fethi bekleyen Müslümanlar için bu karar şok etkisi yapmıştı. Zira tamamen fethi odaklanmışlardı. Taif'ten ayrılmadan önce Efendimiz onlara hitap etti ve *“Allah'tan başka ilah yoktur. O, Birdir. Vaadini yerine getirmiş, kuluna yardım etmiş, bir araya toplanmış kabileleri tek başına bozguna uğratmıştır. ‘Bizler, inşaallah, tevbe edicileriz, Rabbimize ibadet ve hamd edicileriz.’ deyiniz!”* buyurdu.²²⁵

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) onlara Mekke'de, Hunein'de elde edilen zaferlerin Cenâb-ı Hakk'ın yardımıyla ve ihsanıyla olduğunu hatırlatıyordu. Fethin ve zaferin ancak O'nun istemesiyle gerçekleşeceğini, onlara düşenin ise vazifelerini yerine getirdikten sonra başarıyı kendilerinden bilme gafletine karşı tevbe; istedikleri neticeyi kendilerine nasip eden Rabbilerine karşı kullukta derinleşip daha fazla yaklaşma ve minnet duyguları içerisinde hamd etme olduğunu haber veriyordu.

Bu tavsiyeleri yerine getiren Müslümanlar, Efendimiz'e dönüp önce “Yâ Resûlallah! Sakîfliler aleyhinde Allah'a dua etsen!” diye seslendiler. Ardından da beddua taleplerinin sebebini izah sadedinde “Onların okçuları canımızı yaktı!” dediler ve heyecanla Efendimiz'in yapacağı duayı beklemeye başladılar. Gerçekten kuşatma boyunca canları yanmış ve üstelik on iki can şehit olmuştu.²²⁶

Efendimiz, ashâbına baktı ve yıllar öncesini hatırladı. Her şeye rağmen hâlâ aynı şeyi düşünüyordu. Gün gelecek Sâkif de diğerleri gibi bu inadından ve inkârından vazgeçip kendini O'nun iklimine salacaktı. Gözleriyle Taif'i süzdü. Sonra ellerini açtı ve iki defa *“Allah'ım! Sakîflileri hidayete erdir ve onları bize getir!”* diyerek dua etti.²²⁷

Efendimiz'in şiddet karşısındaki şefkatli duruşunu yansıtan bu duası Yüce Allah tarafından kabul buyruldu ve çok geçmeden Taif halkı kendi hür iradeleriyle gelip O'nun safındaki yerlerini aldılar.

Has'amoğulları'na Saldırma Teklifi

Müşrik kabileler Efendimiz'in Medine'de inşa ettiği toplumdaki, medeniyetten, barış ve kardeşlik ortamından çok ciddi şekilde rahatsız

oluyorlardı. Zira O'nun adı, her geçen gün biraz daha duyuluyor ve inşa ettiği güzellikler insanları bir vakum gibi O'nun şehrine çekiyordu. O parladıkça bütün yalancı mumlar sönüyor ve şirkin, kinin, kibrin karanlık dünyası tarumar oluyordu. Bundan dolayı sürekli şiddete başvuruyor ve Medine'ye saldırı planları, hazırlıkları yapıyorlardı. Medine ve etrafındaki yerlerin güvenliğini sağlamak, kargaşanın önüne geçip temin edilen nizam ve intizamı sürdürmek isteyen Efendimiz, tehlike sezdiği yerlere, saldırı hazırlığı yapan hedeflere onlar buna nail olamadan devriye birlikleri gönderiyordu. Böylece hem saldırıyı engelliyor hem de tam toparlanamayan çeteler dağılıp dağlara kaçıyor ve böylece kan dökülmeden bu tehlikeler atlatılmış oluyordu.

Hicretin yedinci yılında Medine'ye saldırı planları yapan bazı Hevâzinli grupların haberi Efendimiz'e ulaşmıştı. Bunun üzerine Hazreti Ömer'i otuz kişilik bir birlikle derhâl onların toplanma yerleri olan Türebe'ye gönderdi. Müslüman bir birliğin kendi üzerlerine geldiğini haber alan Hevâzinliler kaçıp etrafa dağılmışlardı. Tehlikenin ortadan kalktığını gören Hazreti Ömer (radiyallahu anh) Medine'ye geri dönmek için Necd yolundan harekete geçmişti. Yolda rehberlik yapan kılavuz kendisine Has'amoğulları'ndan savunmasız bir topluluğa saldırmayı teklif etti. Şiddet teklifleri karşısında Efendimiz'in duruşunu çok iyi bilen Hazreti Ömer "Allah Resûlü onlarla çarpışmayı bana emretmedi!" dedi ve verilen emrin dışına çıkamayacağını ifade etti. Ardından da birliğiyle beraber Medine'ye geri döndü.²²⁸

Bütün bu misallerden anlaşılmaktadır ki Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), şiddet karşısındaki genel duruşunu hayatı boyunca sürdürmüştür. O bir rehber ve lider olarak, arkadaşlarının hissi hareket edip şiddete başvurmak istedikleri yerlerde hep dengeyi muhafaza etmiş, yangına körükle gidilmesine izin vermemiş, kendisine yapılanlar karşısında hep affetmeyi ve şefkatle muameleyi tercih etmiştir. O'nun bu tavrı zamanla muhatapların kalbindeki garaz, nefret ve hasedi eritip bitirmiş ve neredeyse hepsi gelip O'nun yanındaki yerlerini almışlardır. Allah Resûlü'nün bu duruşu ve tavsiyeleri zamanla sahabîlere de aksetmiş ve onlar da şiddet teklifleri karşısında -Allah hakkına ve kamu hukukuna saldırı olmadığı müddetçe- Efendimiz gibi duruş sergilemişlerdir.

Şiddetsiz Çözümü Takdir Etmesi

Kendisine yapılan ya da yapılmak istenen her türlü kötülük karşısında çizgisini muhafaza eden, muhataplarına merhamet, mülâyemet, müsamaha, hilm, silm ve rıfkla muamele edip karşılık veren Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), problemleri kavgaya başvurmada akl-ı selim ile çözmeye çalışan insanları takdir ediyor, şiddeti insanlar arasından ve sosyal hayatın içerisinde söküp atmaya çalışıyordu.

Suheyb İbn-i Sinân'ın Hicreti

Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) yokluğu, O'ndan uzak kalmak ashâb-ı kiram için en büyük azaptı.²²⁹ O'ndan ayrı kalmak istemeyen Hazreti Suheyb de (radiyallahu anh) hicret için Medine'nin yolunu tutmuştu. Bunu haber alan Mekkeliler peşine düşüp ona yetiştiler. Gözleri onun malında mülkündeydi. “Sen buraya fakir, hakîr olarak geldin. Yanımızda erişemeyeceğin kadar bol servete eriştin! Şimdi de buradan gitmek ve servetini de götürmek istiyorsun. Vallahi işte bu olmaz!” diye seslendiler.

Hazreti Suheyb'in (radiyallahu anh) dünya malı umurunda değildi. O, Gönüllerin Sultanı'na kavuşmak istiyordu. Önce sadağındaki okları çıkarıp “Ey Kureyş cemaati! İyi bilirsiniz ki ben sizin en iyi ok atanlarınızdanım. Vallahi, yanımda bulunan okların hepsini size atar sonra da kılıcımla mücadele ederim. Bunlar elimde olduğu müddetçe bana yaklaşılamazsınız. Ancak onlar elimden çıktıktan sonra bana istediğinizi yapabilirsiniz!” diyerek yüreklerine korku saldı. Sonra da: “Size şimdi servetimin yerini söyler, onu size bırakırsam; yolumu açar, beni serbest bırakır mısınız?” diye sordu. Müşrikler: “Evet!” dediler. Bunun üzerine Hazreti Suheyb servetinin yerini onlara söyledi ve ardından da kaldığı yerden hicret yolculuğuna devam etti.

Kuba'ya geldiğinde Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Hazreti Ebû Bekir ve Hazreti Ömer'le birlikte sohbet-i cânânda bulunuyordu. Önlerinde Külsûm İbn-i Hidm'in ikram ettiği, taze yapraklı hurma salkımı vardı. Yolda gözleri rahatsızlanan Hazreti Suheyb'in karnı da çok acıkmıştı. Bundan dolayı onların önünde ki hurmaları yemeye başladı. Hazreti Ömer: “Yâ Resûlallah! Suheyb'i görüyor musun? Hem gözü ağrıyor ve hem de yaş hurma yiyor!” dedi. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Hazreti Suheyb'e: “Hem

gözün ağrıyor, hem de yaş hurma yiyorsun ha!” buyurdu. O da: “Ben, onu gözümün ağrımayan tarafıyla yiyorum!” dedi. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) tebessüm etti.

Hazreti Suheyb, Peygamber Efendimiz’e hicret yolunda yaşadığı hadiseleri anlattı ve: “Servetimi verip kendimi ve ailemi kurtardım!” dedi. O, şiddetten uzak durmak için o güne kadar canını dişini takıp kazandığı ve biriktirdiği malı mülkü hiç tereddüt etmeksizin Mekkelilere vermişti.

Hazreti Suheyb’in bu duruşu Peygamber Efendimiz’i (sallallahu aleyhi ve sellem) çok memnun etmişti ki bunu: “Suheyb kazandı! Suheyb kazandı! Ebû Yahya! Satış kârlı çıktı! Satış kârlı çıktı!” buyurarak izhar etti.²³⁰

Mecdî İbn-i Amr el-Cühenî’yi Tebrik Etmesi

Medine’deki gruplara, Müslümanları sınır dışı etmeleri için Mekkeliler tarafından ültimatomektupları gönderiliyordu. Ayrıca münafıklar Mekke ile Medine arasında mekik dokuyorlardı. Bu arada oldu-bitti bir duruma izin vermek istemeyen Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) etrafa devriyeler gönderiyordu.

Nitekim Hazreti Hamza’yı da (radiyallahu anh) otuz kişilik bir birlikle Seyfü’l-Bahr’a göndermişti. Muhacirlerden oluşan birlik oraya vardığında Ebû Cehil’in idare ettiği üç yüz kişilik Kureyş kervanıyla karşılaştı. Bir anda sinirler gerilmiş ve iki taraf da çarpışmak için hazırlanmaya başlamıştı.

Bu sırada devreye Peygamber Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) kendisiyle anlaşma yaptığı Mecdî İbn-i Amr el-Cühenî araya girmiş ve tarafları ikna edip yaşanan gerginliğin şiddete dönüşmesine mâni olmuştu.

Ardından Hazreti Hamza (radiyallahu anh) yanındaki birlikle Medine’ye geri dönüp sefer sırasında yaşadıklarını ve Müslüman olmamasına rağmen Mecdî İbn-i Amr’ın arabuluculuk çabalarını Efendimiz’e haber verdi. Mecdî’nin çarpışmayı engellemek için sergilediği gayret, barışı esas alan Peygamber Efendimiz’i (sallallahu aleyhi ve sellem) çok memnun etmişti. Kendisini tebrik ve takdir etti. Mecdî’nin Hazreti Hamza ile beraber Medine’ye gönderdiği adamlarına elbiseler giydirip hediye etti.²³¹

Utbe İbn-i Rebîa’nın Yaptığını Takdir Etmesi

Peygamber Efendimiz Bedir’de son ana kadar diplomasiyi işletmiş, Mekkelilere elçiler göndermiş ve onları savaştan vazgeçirmeye çalışmıştı fakat her seferinde Ebû Cehil devreye girmiş ve müspet girişimleri sonuçsuz bırakmaya gayret etmişti. O’nun mesajlarını doğru okuyan ve aynı zamanda Hadîce Vâlidemiz’in kuzeni olan Hakîm İbn-i Hizâm yaşanacakları tahmin etmiş ve sürekli gelgitler yaşayan Utbe İbn-i Rebîa’ya: “Yâ Eba’l-Velîd! Şüphesiz ki sen, Kureyş’in büyüğü ve efendisisin; bu konuda sözün dinlenir. Dünya durdukça hayırla yâd edilebileceğin bir iş yapmak istemez misin?” teklifinde bulunmuştu.

Müslümanların azılı düşmanı Utbe şaşkın bir hâlde “Ne demek istiyorsun ey Hakîm? Neymiş o?” diye sormuştu. Hakîm ise “Müttefikin olan Amr İbn-i Hadramî’nin işini üstüne al ve insanları yollarından geri çevir!” diye karşılık vermişti. Şartları değerlendirip onun teklifini makul gören Utbe, Hakîm’e dönmüş ve “Tamam! Yaparım ama sen de bana yardımcı olacaksın!” demişti. Ardından da şunları eklemişti: “Doğru, o benim müttefikim; onun diyetini ödemek ve yağmalanan mallarını iade etmek, benim üzerime borç olsun! Sen de İbni’l-Hanzaliyye’ye (Ebû Cehil) git çünkü ben, insanların geri dönme fikrine, ondan başkasının karşı çıkacağını sanmıyorum!”

Sonra hemen harekete geçmiş ve “Ey Kureyş topluluğu!” diye seslenerek şunları söylemişti: “Allah’a yemin olsun ki sizler, Muhammed ve ashâbına karşı gelmekle iyi bir iş yapmış olmuyorsunuz. Vallahi, şayet savaşıp O’nu mağlup etmiş olsanız bile yarın, amca veya dayıoğlunu veya akrabalarından birini öldüren hangi adam, insanlar arasına çıkabilir ve bir diğerinin yüzüne bakabilir! En iyisi siz, hemen bu işten vazgeçip geri dönün ve Muhammed’le Araplar arasına girmeyin! Şayet onlar O’nu mağlup ederlerse, zaten bu, sizin de istediğiniz bir şey! Yok, öyle değil de bunun aksi olacak olursa, o zaman da siz O’na ilişmediğiniz için O’ndan size bir zarar gelmez! Şüphesiz şu anda ben, ölmek için can atan insanlar görüyorum; sizlerin onları alt etmesi mümkün değildir! Hâlâ iş işten geçmiş değil; bu hayırlı karar size ait, haydi, geri dönün!”

Bunları söylerken muhataplarından gelebilecek ithamları da üzerine alması gerektiğini düşünmüş ve yine, “Ey kavmim!” diye devam etmişti. “Bugün bu işi isterseniz bana fatura edip vebalini de sırtıma yükleyin; önemli değil, ‘Utbe korktu!’ deyin; gerçi siz de biliyorsunuz ki ben, asla en korkağınız değilim!”

Atının üzerinde Kureyş ordusuna seslenip de geri dönme çağrısı yapan Utbe'yi uzaktan gören, insanların birbirini kırmasının önünü almak isteyen Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), ashâbına dönmüş ve “Şayet şu topluluk içinde birisinde hayır varsa o da şu kızıl devenin üzerindeki adamdır; onun dediğini yaparlarsa en doğru olanı yapmış olurlar!” buyurarak Utbe'nin savaşı ve şiddeti engelleme girişimini takdir etmişti.²³²

Hazreti Urve İbn-i Mes'ûd'u Methetmesi

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Huneyn sonrası Taif'i kuşatmış ve bir müddet sonra da kuşatmayı kaldırmıştı. Onların kendi hür tercihleriyle İslâm'a girmelerini istiyordu. Kuşatma sırasında bazı silahların yapımını ve kullanımını öğrenmek için Cüreş'te bulunan Urve İbn-i Mes'ud, kuşatma bittikten sonra dönmüş ve Taif'te yaşanan hadiseleri haber almıştı.

Efendimiz'in Taiflilere karşı sergilediği duruş Urve İbn-i Mes'ud'un kalbine İslâmiyet sevgisi düşürmüştü. Hicretin dokuzuncu yılı Rebiülevvel ayında Medine'ye, Efendimiz'in yanına geldi ve Müslüman oldu. Onun Müslüman oluşu Efendimiz'i çok sevindirmişti. Hazreti Urve “Yâ Resûlallah! Bana izin ver de kavmimin yanına gidip onları İslâmiyet'e davet edeyim. Vallahi, ben gelip geçmiş dinler içinde İslâm gibisini görmedim! Ben ashab ve kavmimin yanına öyle hayırlı bir varışla varacağım ki hiç kimse hiçbir zaman kavmine benim varışım gibi varmayacaktır!” dedi. Efendimiz, Taif halkının kibir ve kinini hatırlayarak: “Onlar seni öldürürler!” buyurdu.

Taif halkının kendisini çok sevdiğini, saydığını ve sözüne itibar edip dinlediğini hesap eden Hazreti Urve, bunu onları İslâm'a davette bir kredi olarak kullanmak istiyordu. Efendimiz'e “Yâ Resûlallah! Ben onlara öz evlatlarından daha sevgiliyimdir!” dedi²³³ ve Taiflileri İslâmiyet'e davet için izin talebini tekrarladı. Taiflilerin tabiatını çok iyi analiz eden Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem): “Onlar seni öldürürler, diye korkuyorum!” buyurdu. Hazreti Urve: “Yâ Resûlallah! Onlar, beni uykuda bular uyandırmaz, uyandırmaya kıyamazlar!” dedi ve üçüncü kez izin istedi. Bunun üzerine Efendimiz: “Eh, gitmek istiyorsan, git!” buyurdu.

Hazreti Urve kavmi içerisindeki konumunu dikkate alarak büyük bir ümitle Medine'den ayrıldı ve Taif'e geri döndü. Sakîfliler ondaki değişikliği hemen

fark etmişlerdi. Zira o putları ziyaret etmeden direkt evine girmişti. Kendi kendilerine: “Yolculuk hâli onu bundan alıkoymuş olabilir!” dediler ve peşinden onun evine geldiler. İçeri girince ona Cahiliye selâmıyla selâm verdiler. Hazreti Urve onlara “Bana ‘Esselâmü aleyküm!’ diyerek, Cennetliklerin selâmıyla selâm vermenizi size tavsiye ederim!” dedi. Ardından da onları İslâm’a davet etti ve “Ey kavmim! Siz beni herhangi bir kötülükle suçlayabilir misiniz? Siz, benim soy sopça en seçkininiz, servetçe en zengininiz, cemaatçe de en güçlüünüz olduğumu biliyor değil misiniz? Beni, İslâm’a girmeye sevk eden, başkalarının göremediği şeyi benim onda görmüş olmamdır! Gelin, öğüdümü dinleyin! Bana aykırı davranmayın! Vallahi, benim size getirip sunduğum şeyden daha üstününü, hiçbir elçi kavmine getirip sunmamıştır!” dedi.

Sakîfliler onun çevresini sarmıştı. Önce ona her türlü hakareti ettiler sonra da “Lât’a andolsun ki zaten senin Rabbe’ye yaklaşmadığın ve onun yanında saçını kazıtmadığın zaman, dininden ayrılmış olduğun bizim içimize doğmuştu!” dediler. Her şeye rağmen Hazreti Urve onlara karşı çok yumuşak davrandı. Onlar ise onun yanından ayrıldılar ve ne yapacaklarına karar vermek için toplandılar.

Hazreti Urve tanyeri ağarmaya başladığı zaman köşkünün üzerine çıktı ve namaz için ezan okudu. Allah’tan başka hiçbir ilah olmadığına ve Muhammed’in Allah’ın Resûlü olduğuna şهادet etti. Kendisinin Müslüman olduğunu açıkladı ve Sakîfleri İslâmiyet’e davet etti. Taifliler, her taraftan onun etrafını çevirdiler ve onu oka tuttular. Benî Maliklerden Benî Salim İbn-i Malik’in kardeşi Evs İbn-i Avf’ın attığı ok, Urve’ye isabet etti ve onun bilek damarını kesti. Kan dindirilemedi.

Bunun üzerine Hazreti Urve’nin kabilesinden Gaylân İbn-i Seleme, Kinâne İbn-i Abdi Ya’lîl, Hakem İbn-i Amr ve Ahlâfın diğer ileri gelenleri silahlandılar, çarpışmak için yığınak yaptılar ve: “Ya Benî Maliklerin başkanlarından on kişi öldürüp Urve’nin öcünü alacağız ya da en son ferdimize kadar öleceğiz!” dediler. Sonra da Hazreti Urve’ye “Kanın hakkında ne yapılmasını uygun görürsün?” diye sordular.

Hazreti Urve iki tarafın yapmaya kalkıştıkları şeyi görünce kendi kavim ve kabilesine: “Sakın benim yüzümden çarpışmaya kalkmayınız! Çünkü ben bu hususta aranız düzelsin diye kanımı bağışlamış bulunuyorum. Bu bir şereftir ki Allah beni bununla şereflendirmiştir! Bu bir şehitliktir ki bunu bana Allah

göndermiştir. Ben şahadet ederim ki Muhammed, Allah'ın Resûlü'dür! O, sizin beni öldüreceğinizi de bana önceden haber vermişti!" dedi. Sonra da yakınlarına: "Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) yanında şehit olup, yanınızdan ayrılmadan önce Taif dışına gömülmüş bulunan şehitlerin yanına beni de gömmenizden başka, hakkımda yapacağınız bir şey yoktur!" dedi ve çok geçmeden şehit oldu.

Vasiyeti üzerine Hazreti Urve'yi, Taif şehitlerinin yanına gömdüler. Urve İbn-i Mes'ud'un şehit edildiği haberi erişince, Peygamber Efendimiz *"Onun kavmi ile olan hâli, Yâsîn sahibinin kavmi arasında olan hâline benzer! Yâsîn sahibi, kavmini Yüce Allah'a imana davet etmişti de kavmi onu öldürmüştü. Hamdolsun o Allah'a ki ümmetim içinde Yâsîn sahibi gibi birini bulundurdu!"* buyurmuş ve şehit olurken şiddeti engellemesinden dolayı onu takdir etmişti.²³⁴

Efendimiz'in Son Verdiği Şiddet Eylemleri

Şefkat Peygamberi, hiçbir zaman şiddeti bir çözüm yolu olarak görmediği gibi hayatı boyunca gördüğü şiddet eylemlerini bitirmek için de ciddi gayretler sarf etmişti. O, insanlar arasında önceden beri var olagelen ve âdeta kronikleşmiş kan davası, kavga ve savaflara son vermiş; şiddete başvurmak için toplanan insanları daha işin başında bu fikirlerinden vazgeçirmiş; şiddete başvuranların ise eylemlerini sürdürmelerine mâni olmuştur.

Buas Savaşları

Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem), Medine'ye hicret etikten sonra yaptığı ilk işlerden birisi 120 yıldır Evs ve Hazrec kabileleri arasında devam ede gelen Buas savaşlarına son vermek olmuştur. O, yıllardır birbirinin kanını döken bu kabileleri, aynı çatı altında toplamış ve kurduğu kardeşlik bağlarıyla onları Ensar hâline getirmişti. Böylece daha ilk günlerde Medine'deki asırlık savaş ortamına son noktayı koymuştu.

Yahudiler Arasındaki Kavgalar

Medine'de yaşayan Benî Kaynuka, Benî Nadr ve Benî Kurayza Yahudileri arasında da kavga ve savaşlar oluyordu. Benî Nadr ve Benî Kurayza kabileleri Evs ile ittifak kurup Benî Kaynuka'nın üzerine yürüyor; Benî Kurayza da Hazreclilerle ittifak kurup onlara karşılık veriyordu. Medine'deki kaos ortamını bitirmek isteyen Efendimiz, onları da aynı çatı altında topladı ve asgari

müştereklerde bir anlaşma gerçekleştirerek kavgalara son verdi.

Münafıkların Mekkelilerin Mektubu Üzerine Toplanmaları

Hicret sonrasında hiddetle köpürüp şiddet soluklayan Mekkeliler, çığ gibi büyüyen İslâm karşısında bir şeyler yapamıyor olmaktan dolayı küplere biniyor, gidişata dur diyebilmek için yeni adımlar atma gereği duyuyordu. Bunun için Medine'ye haber üstüne haber salıyor ve ellerinden kaçırdıklarını düşündükleri Resûlullah'ı Mekke'ye getirip yok etmek istiyorlardı.

İnanamıyorlardı; her türlü gücü ellerinde bulundurdukları hâlde zayıf gördükleri insanlar gitmiş ve Medine'de kabul görmüştü. Üstelik Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Evs, Hazrec ve Yahudilerle anlaşmalar yapmış ve Medine'de sulh ve güven ortamı oluşturmuştu. İşin şaka götürür yanı yoktu; güçlerini sonuna kadar kullandıkları hâlde Medine'de yeni bir yapı vücuda geliyor, karşı konulamaz bir güce doğru gidiyordu. Bu başta Ebû Cehil olmak üzere Mekkelileri çileden çıkaran bir gelişmeydi.

Çözüm arıyorlardı; neticede bir araya geldikleri Dâru'n-Nedve'de kafa kafaya verip bir karar aldılar. Medine'ye haber gönderip Efendimiz'i geri talep edecek ve o güne kadar yapamadıklarını devreye koyarak, sözde O'nu ve temsil ettiği dini bitireceklerdi.

Şerre kilitlenenlerin kuralı da yoktu; her yolu mübah görüyor, tehdit üstüne tehditler savuruyorlardı. “Öyle, elimizden kaçıp kurtulduğunuzu sanmayın! Evlerinizin arasına kadar gelecek ve işinizi bitireceğiz!” şeklindeki mesajlar, artık sıradan hâle gelmişti. Derken, Medinelileri korkutabilmek için Allah Resûlü hakkında iftira üstüne iftira uydurup yalan yanlış beyanlarla dolu bir mektup yazdılar. Muhatapları, Medine'de reislik hülyaları kuran baş münafık Abdullah İbn-i Übeyy İbn-i Selûl idi. Bu zat, Mekke müşrikleri nazarında hâlâ Yesribli Arapların lideri konumundaydı. Aynı zamanda tehdit dolu mektuplarında şunları söylüyorlardı:

“Şüphesiz ki sizler, bizim adamımızı içinizde barındırıyorsunuz. Allah'a yemin olsun ki ya sizler de savaşarak yurdunuzdan O'nu çıkarır ya da bizler, kadın ve mallarınızı elde edip hepinizi esir alıncaya kadar sizinle savaşırız!”

Onlar kabadayılık yaparak etraflarına korku salmaya devam ede dursunlar beri tarafta her şeyden haberdar bir Peygamber vardı. Gelişmeleri yakından takip

ediyor ve Mekke müşriklerinin neler çevirdiklerinden, kimlerle irtibat kurup, ne türlü planlar yaptıklarından haberdar oluyordu. Zira O (sallallahu aleyhi ve sellem), mana yanında maddeye de hükmeden bir liderdi. Her beyan ve duruşunda binler hikmet barındıran Efendiler Efendisi'nin, Kıyâmet'e kadar gelecek bütün liderlere rehberlik yapacak stratejileri vardı. Bunun için henüz fiiliyata konulmuş bir uygulama söz konusu olmadan mektubun muhataplarının bir araya gelebilecekleri adrese yöneldi.

Bu arada Abdullah İbn-i Übeyy ve arkadaşları harekete geçmiş, kendilerine ulaşan talebe severek mukabelede bulunmak için bir yerde toplanmıştı. Arayıp da bulamadıkları bir fırsat daha doğmuştu ve bu fırsatı kaçırmamak için durum değerlendirmesi yapıyor, atılacak adımları konuşuyorlardı. İşte tam da o anda ve hiç beklemedikleri bir sırada Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) geliverdi! Panikle birbirlerine bakışanların üzerinde suçüstü yakalanmış olmanın telaşı vardı. Gizlemeye çalışsalar da kurgulamaya çalıştıkları kumpas her hâllerinden okunuyordu. Şaşkın bakışlarla kendisini süzenlere Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle seslendi:

“Kureyş’in size olan tehdit haberi bana da ulaştı. Unutmayın, onların size hazırladıkları hile ve tuzak, sizin kendi kendinize hazırladığınızdan daha büyük değildir! Sizler, kendi çocuklarınız ve kardeşlerinizle mi savaşıacaksınız!”

Medine Devleti'nin başına lider yaptıkları birisine karşı çıkamayacakları açıldı ve Efendimiz'in bu etkileyici sözleri üzerine, yapmayı planladıkları hususları bir kenara bırakarak dağılmaktan başka çarelerinin olmadığını anladılar ve evli evine köylü de köyüne dönme mecburiyetinde kaldı! Bir tuzak daha hedefine ulaşmadan son bulmuş, perde arkasında yürütülmek istenen bir oyun daha şiddete başvurmada bozulmuştu.²³⁵

Şâs İbn-i Kays'ın Yaktığı Fitne Ateşini Söndürmesi

Şâs İbn-i Kays adındaki ihtiyar bir Yahudi, bir delikanlıyı yanına çağırmış ve Buâs savaşlarında Evs ile Hazrec arasında yaşanan sıkıntıları anlatan şiirleri onlar arasında okumasını istemişti. Böylece en duyarlı oldukları yarayı kaşıyacak ve düne ait ne varsa hatırlatıp insanları birbirine düşürecekti. İhtiyardan dersini alan delikanlı, kalabalıkların arasında dolaşıp kendisine denileni yapmaya başlamış ve çok geçmeden eski ihtilaflar yeniden gün yüzüne

çıkmişti. Evs ile Hazrec birbirlerinin üzerine yürümek üzereydi. Öyle ki sözlü sataşmalar tarafları tatmin etmeyince filan yerde buluşup kozlarını paylaşmak üzere anlaşmışlardı!

Durumdan haberdar olan Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), yanına aldığı ashâbıyla birlikte hemen olay mahalline geldi. Onlara şöyle seslendi: *“Müslümanlar! Sizi Allah’a davet ediyorum! Sizi Allah’a davet ediyorum! Ben sizlerin arasında olduğum hâlde ve Allah da sizi İslâm’la şerefyâb etmiş, onunla size keremini nasip etmişken yeniden cahiliye anlayışlarına geri dönmek mi istiyorsunuz? İslâm’la Allah (celle celâluhû), cahiliye işlerini kesip ortadan kaldırmış, sizi de küfrün karanlıklarından kurtarmış ve kalbleriniz arasını da telif etmişken bu nasıl olabilir?”*

Böylece daha işin başında aralarında tekrar vuku bulması muhtemel bir kavga ateşini söndürmüştü. Zira Efendimiz’in hitabıyla Evs ve Hazrecliler intibaha gelmiş, başlarını eğerek ağlıyorlardı; hemen birbirlerine dönüp kucaklaşmaya başladılar. Bundan böyle, arada dolaşıp da kitleleri tahrik edenlerin süslü sözlerine kanmayacaklarına dair söz verdiler.²³⁶

Hırâş İbn-i Ümeyye’yi Kınaması

Aralarında İbn-i Esve’ el-Hüzelî’nin bulunduğu Hüzeyl kabilesinden bir grup müşrik, Mekke’nin fethinden önce pusu kurup Huzaa kabilesinden Ahmer isimli birisini katletmişti. Fetih günü Mekke’ye gelen İbn-i Esve’yi Huzaalılar tanıdı ve üzerine yürüdüler. Aralarından Hırâş İbn-i Ümeyye kılıcıyla onu öldürdü. Hadiseyi haber alan Peygamber Efendimiz ayağa kalktı ve bir hutbe irad etti.

Hutbesinde: “Ey insanlar! Şüphesiz Allah Mekke’yi, gökleri ve yeri yarattığı günden beri haram kılmıştır. Kıyamet gününe kadar da haramlardan bir haramdır. Allah’a ve ahiret gününe iman eden hiçbir kişi için orada kan dökmesi ve bir ağaç kesmesi helal olmaz. Benden önceki hiçbir kimseye helal olmadı, benden sonra gelen hiçbir kimseye de helal değildir... Ey Huzaa halkı! Ellerinizi katilden kaldırınız! Eğer fayda sağladı ise katil çok oldu!” buyurdu. Ardından da ilave etti: “Siz öyle birini katlettiniz ki onun diyetini ödemem gerekir!”²³⁷

Efendimiz şiddetin, kavganın, kan davasının, kıtalin fayda sağlamadığını hatırlatıyor ve yeni kavgaların önünü almak için maktulün diyetini ödemeyi bizzat üzerine alıyordu. Sonra cinayeti işleyen Hırâş İbn-i Ümeyye’yi kınamak

için şöyle buyurdu: “Şüphesiz Hırâş çok katledici bir kimsedir!”²³⁸

İntikam Hislerinin Önünü Alması

Efendimiz’in mübarek dişlerinin kırıldığı, yanaklarına iki demirin saplandığı, ashâbın kütükte doğranır gibi lime lime edildiği ve her tarafından kan kokusunun geldiği Uhud’da bazı sahâbiler intikam hissine kapılmıştı. Bunun üzerine, “düşmana mukabelede bulunmak istendiğinde bile, sadece karşı tarafın yaptığı kadar bir karşılık vermeye izin çıktığını ancak her hâlükârda sabredip işi Allah’a havale etmenin daha hayırlı olduğunu”²³⁹ bildiren bir âyet inmişti. Efendimiz, Mekke fethinde Uhud’un intikamını almak isteyen ashâbına işte o âyeti hatırlatmış ve buna müsaade etmemişti.²⁴⁰

Sa’d İbn-i Ubâde’yi Vazifeden Alması

Mekke’nin fethedildiği günün sabahında Ebû Süfyân, bölük bölük Müslüman askerlerin geçişini izliyor ve onlar hakkında Hazreti Abbas’tan bilgi alıyordu. Derken kumandan olarak başında Sa’d İbn-i Ubâde’nin bulunduğu Hazrec Kabilesi yanlarına yaklaştı. Bin kişilerdi. Tabîî olarak Ebû Süfyân, onlar hakkında da sorular soruyor, Hazreti Abbâs da cevap veriyordu! Ebû Süfyân’ın merak edip durduğu ve her defasında Hazreti Abbâs’a sorduğu Resûlullah da bu birliğin içindeydi. Heybetle yürüyen ordunun içinden, Hazreti Ömer’in gür sesi hemen fark edildi; insanları nizam ve intizamla yürümeye davet ediyordu! Ensâr ve Muhâcirûn, kendilerini temsil eden bayraklarla rengârenk bir görüntü veriyordu; teçhizat itibarıyla da tam tekmillerdi. Bir aralık, gördüğü bu manzara karşısında Ebû Süfyân’ın, “Bu orduya kim güç yetirebilir ki!” diye iç geçirdiği duyuldu!

İşte tam bu sırada yanına yaklaşan Sa’d İbn-i Ubâde, sesini yükseltmiş, o güne kadar canlarını çok yakan Mekke’yi temsil eden çiçeği burnunda Müslüman Ebû Süfyân’a laf atmıştı; “Bugün, destan yazılacak bir gündür; bugün, Harem’in kutsallığının kalkacağı ve orada savaşın helal olacağı bir gündür! Yine bugün, Kureyş’in zillet yaşayacağı gündür!”²⁴¹

Ebû Süfyân’ı buz gibi terleten cümlelerdi bunlar! Temmuz sıcağında yanmıştı yanmasına ama Hazreti Sa’d’ın bu cümleleri onu bir başka yakmıştı! Âdeta beynine bir kıymık saplanmış, kolu-kanadı kırılıvermişti. O dakikaya kadar hiç

duymadığı, genel görüntüye bakınca da hiç görmediği bir öfke vardı bu cümlelerin arkasında! Üstelik bunları söyleyen, sıradan bir insan da değildi; Medine'deki iki büyük kabileden birisinin lideri, Hazrec'in kumandanı Sa'd İbn-i Ubâde'nin cümleleriydi! Tedirginliğini teskin edecek bir liman arıyordu ve arkadaşı Hazreti Abbâs'a dönerek, "Ey Abbâs!" dedi. "Bugün, beni koruman için ne önemli bir gündür!"

Derken Kasvâ'nın üzerinde Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) çıkageldi; devesinin üzerinde, tecessüm etmiş bir şefkat duruyordu! Sağında Hazreti Ebû Bekir, solunda da Üseyd İbn-i Hudayr vardı. Hazreti Abbâs da "İşte, Resûlullah!" diyerek heyecanla Ebû Süfyân'a sesleniyordu. Önce "Kardeşinin oğlunun işi bugün, üstesinden gelinemeyecek bir saltanata ulaşmıştır!" dedi. Tashih yine Hazreti Abbâs'a kalmıştı; "Ey Ebâ Süfyân!" diyordu. "O, saltanat değil, peygamberliktir!"

Yalnız Sa'd İbn-i Ubâde'nin söylediklerini, bir türlü kafasından atamıyordu. Çok dokunmuştu! Şefkat Peygamberi'ni süzdü uzun uzun; şiddetten zerre eser yoktu! Bilâkis tevazudan iki büklüm olmuş, çığ gibi büyürken uçsuz bucaksız ovalar gibi engince yürüyordu! Hafakanların tufanlar koparıp durduğu hayal dünyasında az önceki Sa'd ile O'nu yan yana getirmeye çalışıyor ama bir türlü muvaffak olamıyordu! Nihayet şiddetle Resûlullah'ın aynı karede olamayacağını anlamıştı. Herkesin sığındığı limana o da yöneldi ve "Aman bir yanlışlık olmasın!" dercesine "Yâ Resûlallah!" dedi. "Sen kavmine ölüm emri mi verdin; bak, Sa'd İbn-i Ubâde neler söylüyor?"

Resûlullah'ın olanlardan haberi yoktu; yapılan yanlışlığı okumuşçasına bir mülâyemetle, "O, ne söyledi ki?" diye mukabelede bulundu. Bunu sorarken hâlinde, kuyumcu titizliği gibi bir hassasiyet nümâyandı! Ebû Süfyân, derin bir nefes almıştı ve teker teker Hazreti Sa'd'ın söylediklerini aktardı Efendimiz'e. Sonra da "Hâlbuki Sen!" dedi. "İnsanların en iyisi, akrabalarını en çok gözeteni ve en merhametlisisin; öyleyse Allah adına Senden, kavmine karşı iyi davranmanı diliyorum!"

Resûlullah da tedirgin olmuştu. Zira Ebû Süfyân, tek başına bir adam değildi. O gün onun duyduğu bu tedirginliğin, katlanarak Mekkelilere yansıma ihtimali vardı! Hem o ân için Resûlullah'ın niyetini sezemeyen ve hissiyatına mağlup olarak konuşan Hazreti Sa'd'ın bu beyanları, bundan sonra olacakları

yansıtmayan sözlerdi! Üstelik söylenenler, milim milim işlenen genel stratejiye de taban tabana zıt duruyordu! Hâlbuki Allah Resûlü'nün dünyasında, düne kadar kendisine reva görülenlere karşılık verme gibi bir anlayış hiç olmamıştı. Önemli olan hakikatin anlaşılması ve insanların, kendilerini kurtaracak bir yola girmiş olmalarıydı. Ayrıca düne kadar kendisine hayat hakkı bile tanımayanlara, daha ne jestler yapacaktı! Zaten eskiye ait elemeler, şimdi yerini visalin lezzetine bırakmak üzereydi. Demek ki Sa'd, hissiyatına mağlup olmuş ve münferit bir çıkış yapmıştı! Ancak ne onun konumu ne de bu çıkışın yapıldığı yer ve zamanlaması kaldırılabilir cinsten değildi! Bunun için önce, "Sa'd yanılmıştır ey Ebû Süfyân!" diye seslendi ona. Endişelerinin yersiz olduğunu ifade etmek istiyordu, yüreğini okşayan kadife tonlu berrak sesiyle. Sonra da şunları ilave etti:

"Aksine, bugün merhamet günüdür! Bugün, Kâbe'nin şanını, Allah'ın yücelteceği bir gündür! Bugün Kâbe'ye örtü örtülecek bir gündür ve yine bugün, Allah'ın Kureyş'i de yücelteceği bir gündür!"

Aslında o gün Efendimiz'in bu cümleleri, Ebû Süfyân'ı da onun şahsında Mekkelileri de teskin etmek için yeterdi. Ancak Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bununla iktifa etmedi ve çoğu zaman fikirlerine müracaat ettiği ve canı gibi sevdiği kumandanı Sa'd İbn-i Ubâde'yi vazifeden aldı. Hâlbuki Sa'd, Hazrec'in lideriydi ve kabilesindeki herkes onu, başlarında kendilerini koruyup kollayan müşfik bir "baba" gibi görüyordu. O günün şartlarında böyle bir lideri vazifeden almak, öyle kolay kabullenilecek bir durum değildi! Aynı zamanda o, ordusunun başında en önemli fethi gidiyordu! Ortada köprüyü geçerken atın değiştirilemeyeceği bir hassasiyet söz konusuydu! Şartlar, böyle bir tercihi devreye koymaya hiç müsait olmamasına rağmen Fahr-i Kâinât Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), hadisenin üzerine gitti ve meseleyi "fail-i meçhul" olarak bırakmadı; bunu söyleyen kumandan bile olsa ünvanını elinden aldı ve Hazreti Sa'd'ın yerine oğlu Kays'ı tayin etti!²⁴²

Emanın Kabul Edilmesi

Mekke'nin fethinde Ebû Cehil'in kardeşi Hâris İbn-i Hişâm ve Züheyr İbn-i Ebî Ümeyye kaçıp Ebû Tâlib'in kızı Ümmü Hânî'nin evine sığınmışlardı. Hazreti Ali gelmiş ve işlerini bitirmek üzere onları Ümmü Hânî'den teslim

almak istemişti. Ümmü Hâni emân verdiğini söyleyip onları kardeşi Hazreti Ali'ye teslim etmedi. Hazreti Ali'nin onları öldürme konusundaki ısrarı üzerine Resûlullah'ın huzuruna gelip yirmi bir yıldır kin ve nefret soluyan Hâris'e ve Züheyr'e emân verdiğini ifade etti.

Efendimiz, şiddetin önüne geçmek ve şefkatle muhataplarının kalbindeki buzları eritmek istiyordu. Ümmü Hâni'nin de aynı hassasiyetle çırpındığını görünce, “Senin emân verdiğine biz de emân verir ve sözünün arkasında dururuz!” buyurdu. Böylece onlara şiddet uygulanmasının önüne geçmiş ve çok geçmeden onlar da gelip Efendimiz'in yanındaki yerlerini almışlardı.²⁴³

Yaşanan bu hadiselerden sonra diyebiliriz ki Efendimiz, hiçbir zaman kavga ve şiddetin tarafı olmadığı gibi kendisinden önce var olan ve sosyal hayattaki sulh ve emniyeti tehdit eden şiddet eylemlerine son vermiş, emareleri beliren kavgaları daha başlamadan bitirmiş, şiddete açılacak kapıları hemen kapatmış ve böylece maddî manevî birçok kaybın önüne geçmiştir.

Savaş Karşısında Nebvî Duruş

Risâlet'in başlangıcından Medine'ye hicrete kadar müşrik muhataplarından gördüğü onca şiddete, baskı ve zulme rağmen Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), hiçbir zaman maddî kuvvete başvurmamış, kavgaya sarılmamış ve gerginliği tırmandırıcı bir duruş sergilememişti. Gönüllerini kazanma adına muhataplarını incitmemenin derdinde olmuş, her şeyi sineye çekip sabretmiş, her zaman dengeyi muhafaza etmiş, yapılanlar karşısında affı, merhameti, şefkati, mülâyemeti, rıfkı, hilmi ve silmi tercih etmişti. Kargaşa zemininde İslâm'a ait evrensel değerlerin temsil ve tebliğinin sınırlı kalacağına inanmış, yoluna hikmet, güzel öğüt ve en insanî mücadele metotlarıyla devam etmişti.²⁴⁴ Bunun için ashâbına da hep sükûnet, temkin ve sabır tavsiyesinde bulunmuştu. Mekke'deki muhatapları şiddeti doruk noktasına ulaştırıp hayatı Müslümanlar için yaşanmaz hâle getirince çözümü hicrette bulmuş ve kendisine gönül verenlere Medine'yi adres göstermişti. Kendisi de Mekkelilerin hakkında aldığı müşterek bir suikast kararının ardından Hazreti Ebû Bekir (radiyallahu anh) ile birlikte yola koyulmuş ve müşriklerin takibi altında hicretini tamamlamıştı.

Medine'ye varır varmaz Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), orada herkesin birlikte huzur içerisinde yaşayabileceği bir atmosfer oluşturmaya karar vermiş ve

toplumun farklı kesimlerinin muvafakatını da alarak herkesin gönül rahatlığıyla evet dediği bir vesika hazırlamıştı. Böylece komşuluğun iyilik üzere devam etmesi, saldırıların beraberce göğüslenmesi, karşılıklı yardımlaşma ve tarafların kendi değerlerini başkalarını incitmeden hür bir şekilde hayata aksettirmesi temin edilmişti. Aynı zamanda Efendimiz hem bir çırpıda yıllardır Medine sakinlerini yiyip bitiren kavgalara son vermiş hem de kendi dünyasında şiddete yer olmadığını, esas ve hayırlı olanın sulh olduğunu ve herkesin inandığı değerleri rahatlıkla yaşayabileceğini bütün muhataplarına göstermişti.

Diğer taraftan Efendimiz'i ve Müslümanları doğup büyüdükları yurtlarında en ağır işkencelere ve hatta ölüme maruz bırakıp başka diyarlara göç etmek zorunda bırakmaları Mekkelileri tatmin etmemiş ve O'nun Medine'de tesis ettiğı sulh onların kin, nefret ve düşmanlıklarını daha da artmıştı. Çünkü Medine, şiddetten bunalan insanlar için yavaş yavaş bir cazibe merkezi hâline gelmeye başlamıştı. Müslümanların varlığını hazmedemeyen Mekke'nin müşrik önderleri hınç almanın hesaplarını yapmaya başlamış ve öncelikle müminlerin arkada bıraktığı bütün mal ve mülkü yağmalamışlardı. Bunlarla silah almayı ve Müslümanlara saldırıp hepsini yok etmeyi düşünüyorlardı. Ardından da Medine'deki gruplara Efendimiz'i ve Müslümanları oradan çıkartmalarını aksi hâlde kendileriyle de savaşacaklarını bildiren tehdit mektupları göndermişlerdi. Üstelik Efendimiz'in hicretiyle Medine'yi idare etme hayalleri suya düşen Abdullah İbn-i Übey, Medine'de Mekke'nin sözcülüğünü yapmakta ve müminlerin moralini bozmak için "Siz burada oturuyorsunuz ama bütün mallarınız taksim ediliyor, satılıyor! Bir gün ne orada ne de burada hiçbir mâmelekiniz kalmayacak!" diye konuşup duruyordu.

Ashâbıyla birlikte ciddi tehlike altında bulunan Efendimiz, geceleri uyuyamamaktadır.²⁴⁵ Buna rağmen Mekke'de hissî hareket edilmesine izin vermediğı gibi, Medine'de de izin vermemiş ve emniyeti tesis ve devam ettirmenin yollarını aramıştı. Medine'deki barış ve huzur iklimini korumak ve genişletmek için ashabını sürekli tetikte tutmuş, muhtemel saldırı noktalarına devriye birlikleri göndermiş ve Kendisi de bizzat seferler düzenleyerek civar kabilelerle barış anlaşmaları yapmanın yollarını aramıştı.

Savaş İzni ve Kapsamı

Efendimiz önleyici hamlelerle sulh atmosferini devam ettirmeye çalışırken, Cenâb-ı Hak, *“Kendilerine savaş açılan müminlere, savaşmaları için izin verildi. Çünkü onlar zulme maruz kaldılar. Allah, onlara yardım etmeye elbette kadir. O müminler ki tamamen haksız yere, sırf “Rabbimiz Allah’tır!” dediklerinden ötürü yerlerinden yurtlarından kovulmuşlardı. Eğer Allah insanların bir kısmının zararını diğer bir kısmı ile savmasaydı manastırlar, kiliseler, havralar ve Allah’ın adının çok anıldığı mescidler yıkılır giderdi. Dinine yardım edene Allah da elbette yardım edecektir. Muhakkak ki Allah pek kuvvetlidir, mutlak galiptir.”*²⁴⁶ buyurdu.

Bu, yıllarca temel hak ve özgürlüklerinden mahrum bırakılan, sürekli baskı, takip ve tazyik altında bulundurulmuş, ezilen, hırpalanan, hatta hunharca şehit edilen ve yurtlarından çıkartılan, malı mülkü haksız yere gaspedilen Müslümanlara gerektiğinde her türlü hak ve hürriyetlerini muhafaza ve müdafaa izni verildiğini ifade ediyordu.

Savaş, mahiyeti itibarıyla muhataplarda ciddi sıkıntı ve sarsıntılara sebebiyet veriyor ve büyük yıkımları beraberinde getiriyordu. İnen bir âyetle bu hususa işaret edilmiş ve *“Hoşlanmasanız da savaş size farz kılındı. Olur ki hoşlanmadığınız bir şey sizin için hayırlı olur. Olur ki sevip arzu ettiğiniz bir şey de sizin için şerli olur. Gerçeği Allah bilir, siz bilmezsiniz.”* buyurulmuştu. Müslümanların varlığı tehlike ve tehdit altındaydı. Mekkeliler her tarafta kin ve nefreti körüklüyor ve onları bir ateş çemberinin içine hapsetmek istiyorlardı. Müslümanların varlıklarını devam ettirmeleri, temel hak ve özgürlüklerini emniyet altında bulundurmaları, gerektiğinde savaşmalarına bağlıydı.

İlerleyen süreçte savaş izninin kapsamını, mahiyetini, şartlarını düzenleyen daha birçok âyet-i kerime nazil oldu. Bu âyetlerde genel olarak Müslümanlardan kendilerine savaş açanlarla savaşmaları,²⁴⁷ harbi başlatan taraf olmamaları ve muhataplar savaştan vazgeçerlerse vazgeçmeleri²⁴⁸ talep ediliyordu.

Savaş İzni ve Haram Aylar

Her vesileyle kılıca sarılan Cahiliye Arapları nefes alabilmek için haram aylar denilen “Zilka’de, Zilhicce, Muharrem ve Recep” aylarında şiddete son veriyorlardı. Şiddeti hiçbir zaman bir çözüm yolu olarak benimsemeyen Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bu uygulamayı tasvip ediyordu fakat

mesele Müslümanlar olduğunda, hiçbir hususu dikkate almayan Mekkelilere karşı temkinli hareket ediyor ve saldırı gerçekleştirilebilecek noktalara güvenlik devriyeleri gönderiyordu. Haram aylardan Recep ayında Nahle tarafına bir güvenlik devriyesi göndermiş ve onlardan istihbarat toplamalarını talep etmişti. Mekkelilerle, gönderilen birlik arasında bir çatışma çıkmış ve hadise haram aya denk gelmişti.

Hadiseyi haber alan Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bu durumu hoş karşılamamıştı. Bunun üzerine nazil olan *“Sana haram ayda savaşmanın hükmünü sorarlar. De ki: “O ayda savaşmak büyük bir günahdır fakat insanları Allah yolundan engellemek, Allah’ı inkâr etmek, Mescid-i Haram’ı ziyareti yasaklamak, o mescidin cemaatini yani Müslümanları oradan çıkarmak ise Allah nazarında daha büyük günahdır. Dinden döndürmek için işkence, öldürmekten beterdir. Kâfirler, ellerinden gelse, sizi dininizden döndürünceye kadar sizinle savaşmaktan geri durmazlar. Sizden her kim dininden döner ve kâfirlikte devam ederek ölürse, işte onların dünyada da âhirette de yaptıkları boşa gider. Bunlar Cehennemlik olup orada ebedî kalacaklardır.”*²⁴⁹ âyetiyle haram aylarda savaşmanın günah olduğu birdirilmiş ama Mekkelilerin yaptıkları ve yapmak istedikleri haber verilerek bunların Hak katında daha büyük bir günah olduğu ifade edilmişti. İlerleyen süreçte konuyla alâkalı *“Bu fitne (işkence) ortadan kalkıp din ve itaat yalnız Allah’a mahsus oluncaya kadar onlarla savaşın. Eğer inkârdan ve tecavüzden vazgeçerlerse, bilin ki zalimlerden başkasına düşmanlık yoktur. Haram ay, Haram aya bedeldir. Hürmetler karşılıklıdır. O hâlde kim size saldırırsa siz de aynıyla karşılık verin. Allah’a karşı gelmekten sakının ve bilin ki Allah, bu sakınanlarla beraberdir.”*²⁵⁰ âyeti inmiş ve bu aylarda bir saldırı olduğunda Müslümanlara kendilerini savunmak için savaşabilecekleri bildirilmişti.

Savaş İzni ve Mazlumlar

Mekke’de veya başka bir yerde Müslüman olan ama Medine’ye hicret edip de kendilerini işkenceden kurtaramayan müminler gördükleri şiddet karşısında feryat edip yardım talebinde bulunuyorlardı. Bunun üzerine Müslümanlara kendilerini savunmanın yanında bu insanları kurtarmak için de harekete geçebilecekleri *“Size ne oluyor ki Allah yolunda ve çaresizlik içinde bırakılan:*

“Ey büyük Rabbimiz! Ahalisi zalim olan şu memleketten bizi kurtarıp çıkar. Tarafından bir sahip gönder, katından bir yardımcı yolla!” diye yalvarıp yakaran bir kısım erkekler, kadınlar ve çocuklar uğrunda düşmanla çarpışmıyorsunuz?”²⁵¹ âyetiyle haber verildi.

Esas Olan Barış

Artık Efendimiz’in gündemine umumun her türlü hakkını savunma zorunluluğundan dolayı savaş da girmişti. O, bu izni bütün çözüm yolları tıkanınca değerlendirecekti. Zira O’nun ikliminde esas olan sulhtu ve muhataplarını sürekli Müslümanlara saldırıya iten de O’nun bu sulh ortamındaki kazanımlarıydı. Savaş, mahiyeti itibarıyla canlara mal oluyor ve arkasında harap hayatlar bırakıyordu. O ise insanları yaşatmaya çalışıyor ve yıkık gönülleri tamir etmeye çabalıyordu. Bunun için en azılı ve amansız muhataplarına bile merhamet ve şefkatle yaklaşıyor, onların da gönüllerini kazanmak için çırpınıp duruyordu. İnen âyetler de O’nun bu duruşunun doğruluğunu teyit ediyor, savaş izninin belli kayıtlar altında geçerli olduğunu hatırlatıyor ve esas olanın barış ve sulhü temin olduğunu haber veriyordu: *“Şayet onlar vazgeçerlerse (siz de savaştan vazgeçin). Zira Allah çok affedicidir, merhamet ve ihsanı boldur.”²⁵²; “Eğer onlar barışa yanaşırlarsa sen de yaş ve Allah’a güven. Çünkü Allah Semî’dir, Alîm’dir (her şeyi hakkıyla işitir ve bilir).”²⁵³; “Ancak sizinle aralarında anlaşma bulunan bir topluluğa sığınanlar veya ne sizinle ne de kendi halklarıyla savaşmak istemediklerinden göğüsleri daralarak size gelenler bundan müstesnadır. Eğer Allah dileseydi, bunları size musallat eder ve bunlar da sizinle savaşmışlardı. O hâlde, onlar sizden uzak durur, sizinle savaşmaz ve size barış teklif ederlerse, o takdirde Allah onlara saldırmanıza yol vermez.”²⁵⁴; “Ey iman edenler! Hepiniz toptan barış ve selamete girin de şeytanın adımlarını izlemeyin! Çünkü o, sizin aranızı açan besbelli bir düşmandır.”²⁵⁵*

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) de hem sözlü hem de fiilî olarak sulhün esas olduğunu ashâb-ı kirama haber vermiş ve “Ey insanlar! Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyin! Allah’tan afiyet dileyin!”²⁵⁶ buyurmuştu.

Savaşın Maksudı

Müslümanların kaçınılmaz hâle gelen bir savaşı Allah’ın yardım ve

ihسانlarıyla muzaffer bitirdikten sonra takınmaları gereken tavır hakkında “*Onlar öyle mükemmel insanlardır ki şayet kendilerine dünyada hâkimiyet nasip edersek namazlarını hakkıyla ifa eder, zekâtlarını verir, iyi ve meşrû olanı yayar, kötülüğü önlerler. Bununla beraber, bütün işlerin âkıbetini belirleyen Allah’tır.*”²⁵⁷ buyrulmuştu. Bu durum, savaştan maksadın karşı tarafın malını mülkünü yağmalama ve onların memleketlerini işgal etme değil, aksine tıkanan hayır yollarını açmak olduğunu açıkça gösteriyordu.

Bu açıdan Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), kendisine tevdi edilen “ganimet arzusu, şecaat, riya, hamiyet, gadab” için savaşılanlardan hangisinin Allah yolunda olduğu sorusuna “*Kim, Allah’ın kelamı yücelsin diye mukatele ederse o, Allah yolundadır!*” şeklinde cevap vermiş ve ashâbına esas maksadın ne olması gerektiğini bildirmiştir.²⁵⁸

Hiçbir Zaman Saldırıcı Başlatan Taraf Olmadı

Barışı esas almasına, iyilik tohumları ekip, kötülüğün kökünü kurutmak istemesine rağmen Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Medine’de iken savaşmak zorunda da kalmıştır. Ne var ki bunların hiçbirisinde, savaşı ve saldırıyı başlatan ve yapılan barış anlaşmalarını bozan taraf kendisi olmamıştır. O’nun içinde bulunduğu savaşların sebepleri tetkik edildiğinde bu hakikat açık bir şekilde kendisini göstermektedir:

Bedir, Mekke’ye yaklaşık 350, Medine’ye ise 120 kilometredir; şehre saldırıp çoluk çocuk herkesi kökten yok etme niyetiyle Mekke’den kopup gelen bir ordudan haber alındıktan sonra gündeme gelmiştir.

Uhud, ağır bir mağlubiyetle döndükleri Bedir’in intikamını alabilmek için yapılmış bir saldırıdır.

Hendek o güne kadar gerçekleştirilemeyen, bütün kabilelerin ittifakıyla gerçekleştirilebilmesi için denenen son hamledir. Ancak her üç hamle de akîm kalmış ve İslâm kökten yok edilememiştir!

Mekke fethi, Hudeybiye sonrasında ittifak kurulan Huzaâ kabilesinden, kimliklerine bakılmaksızın 23 kadın, çocuk ve yaşlının, Mekkeliler tarafından öldürülmesi sonucu gündeme gelmiştir. Anlaşmanın açıkça ihlali anlamına gelen bu cinayetler sonrasında Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Mekkelilere elçi göndermiş ve onların önüne belli başlı seçenekler sunmuştur. Buna rağmen kibir

ve gururlarıyla hareket etmeye devam eden hatta gönderilen elçiyi de öldürme teşebbüsünde bulunan, seçeneklerin hiçbirisini kabul etmeyen Mekkeliler, meydan okuyan bu tavırlarıyla iki yıl önce imzalanan Hudeybiye anlaşmasını geçersiz kılmış ve Allah'ın zafer vaat ettiği Mekke fethi, bu hukuk tanımazlığın üzerinde cereyan etmiştir.

Huneyn, Mekke fethinden duyulan rahatsızlık ve sıranın kendilerine geleceğini düşünerek yapılan bir saldırı mahiyetindedir ve bu saldırıda, kadın, çocuk, deve, sığır ve koyun gibi hareket eden her şey orduya dâhil edilmiş, âdetâ bütün varlığını masaya koyan Hevâzin, gemileri yakarak Huneyn'e gelmiştir!

Benî Kaynukâ ile başlayan ve Hayber'le son bulan Medine'deki savaşların sebebi ise Yahudilerin kaybettiklerini fark ettikleri nüfuz ve alınteri dökmeden kazandıkları para ile kurdukları eski sistemi geri alabilmek için kendilerinin de desteğiyle var olan devlete karşı lokal başkaldırılarıdır. Meselenin silahlı isyana dönüşmesi ve başkalarından silah ve asker tedarik edilerek savaşa hazırlık yapıldığının kesinlik kazanması karşısında Medine Devleti, kendini koruma refleksini ortaya koymuş ve bu isyanları bastırmıştır. Bunlar arasında Benî Kurayza'nın konumu çok daha farklıdır; önceki iki kabile ile yaşanan olumsuz sürecin içinde Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), Benî Kurayza ile yeniden oturmuş ve anlaşmaları yenilemiştir.²⁵⁹ Üstelik Benî Kurayza, Efendimiz'in Medine'ye geleceği âna kadar diğer Yahudilerin bile yüzüne bakmadığı ve kendileriyle eşit görmediği bir kabiledir ve statülerini yükselterek onları da diğer insanlarla eşit konuma yükselten Allah Resûlü olmuştur.²⁶⁰ Üstelik hendek kazılırken, kendilerinden hiç endişe duyulmamış, ashâba olduğu gibi onlara da güvenle bakılmış, kendileri gibi düşünenler karşı tarafta yer almasına rağmen hendeğin Medine tarafında bırakılmışlardır. Bütün bu jestlere rağmen Benî Kurayza, Ahzâb ordusu ile temasa geçmiş ve tam da kuşatmanın başladığı andan itibaren İslâm Ordusu'nu arkadan hançerlemiştir! Yaklaşık bir ay süren kuşatma esnasında Ahzâb ordusuna yiyecek ve silah tedarik etmiş, içeriden ulaştırdıkları istihbaratlarla onların elini güçlendirmiş ve şehirde kalan savunmasız kadın ve çocuklara saldırılar düzenlemişlerdir. Dolayısıyla kuşatma bitip Ahzâb ordusu geri gittiğinde Cibrîl-i Emîn gelmiş ve bu ihanetin karşılıksız kalmaması gerektiğini söyleyerek Resûlullah ve ashâbını Benî Kurayza yurdunda beklediklerini ifade etmiştir. Bu sırada zırhını çıkarıp yüzünü yıkamakta olan

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), ashâbını da yanına alarak Benî Kurayza yurduna gitmiş ve kuşatma sonucunda bir problemi daha gündeminden kaldırmıştır.

Bütün bu hamlelerde sulhun esas olduğu ve adaletin terazisinden milim şaşılmadığının en temel göstergesi, yaklaşık üç buçuk yıl devam eden bu gerginlikler sonucunda, Medine’deki bütün Yahudi kabileleriyle yeniden anlaşmaların yapılması ve geçmişe ait bütün olumsuzlukların, mazinin derinliklerine gömülerek, Resûlullah’ın “yüce dostluk” ufkuna yürüyeceği âna kadar yine yaklaşık üç buçuk yıl kadar süren yepyeni ve huzurlu bir hayatın yaşanmış olmasıdır.

Ne yazık ki bugün biz, Allah Resûlü’nün her türlü problemi çözdüğü bu son dönemine bakma yerine problemlerin öne çıktığı ve gel-gitlerin yaşandığı zamana bakmakta, çözüm yerine sürekli problem üretmekteyiz. Hâlbuki esas olan, problemlerin çözüldüğü yere ve söz konusu problemlerin çözüm şekline odaklanmak ve günümüzdeki problemleri de aynı nebevî metodlarla çözebilmektir!

Bütün bunlardan anlaşılmaktadır ki muhataplarının saldırganlığı Peygamber Efendimiz’i (sallallahu aleyhi ve sellem) Müslümanların, müttefiklerin ve anlaşmalılarının temel hak ve özgürlüklerini savunmaya ve korumaya sevk etmiştir. O’nun savaşmak zorunda kalması müdafaa zorunluluğundan kaynaklanmıştır. Kendisi düşmanın zulmünü ve azgınlığını def etmek için son çare olarak savaş meydanına çıkmış ve hiçbir zaman boş yere insan kanı dökülmesini arzulamamıştır.

Kimliğinden Dolayı Kimseyle Savaşmadı

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), kimliklerinden dolayı kimseyle yaka paça olmamıştır. Muhatap olduğu savaşların ve gönderdiği seriyyelerin sebeplerine baktığımızda böyle bir kayıt ve ayrıntının olmadığı açıkça gözükmektedir. Savaşa kazandırdığı hukukî ve ahlakî boyut da bunu göstermektedir. Zira kimlik bir savaş sebebi olsaydı, savaş içerisinde bile küfür ehli olmalarına rağmen kadınların, çocukların, yaşlıların, işçilerin, mabetlerdeki din adamlarının öldürülmesi yasaklanmazdı. Kimsenin esir alınmasına izin verilmez, esir alındıktan sonra da öldürülmeleri yasaklanmazdı. Değişik vesilelerle serbest

bırakılmalarına izin verilmezdi. Ayrıca zimmîlik müessesesi tesis edilmez, onlarla alâkalı düzenlemeler yapılmaz ve Efendimiz, “*Kim bir zimmîye zulmeder ve ona gücünün üstünde iş yüklerse kıyamet günü beni karşısında bulacaktır.*” buyurmazdı.²⁶¹

Harp Ateşini Söndürmek İçin Her Yolu Denedi

Efendimiz, muhataplarının değişik zamanlarda yaktığı savaş ateşini insanları yiyip bitirmeden söndürmek için çok gayret sarf etmiş ve bunun için bütün diplomatik yolları kullanmıştır. Öncelikle harp gündeme geldiği anda hemen ashâbından birisini veya bir heyeti ilgili yere göndermiş, aralarına kadar girip istihbarat toplamasını talep etmiş ve yanlış bir adım atmamak için duyumların doğruluğundan emin olmak istemiştir. Bedir’den başlamak üzere hemen her problemli zeminde bu hassasiyeti görmekteyiz. Mesela Hendek sürecinde ihanet eden Benî Kurayza’ya, meselenin doğruluğunu öğrenmeleri için Evs ve Hazrec’in iki lideri olan Sa’d İbn-i Muâz ve Sa’d İbn-i Ubâde’nin başını çektiği ve aralarında Abdullah İbn-i Ravâha ve Havvât İbn-i Cübeyr’in de bulunduğu bir heyet göndermiş, “*Haydi gidin ve o kavimden bize gelen haberlerin doğru olup olmadığına bir bakın! Şayet doğru ise döndüğünüzde bunu bana, herkesin duyacağı şekilde ve olduğu gibi söylemeyin; sadece benim anlayacağım bir dille ifade edin! Ancak onlarla aramızdaki vefa ve anlaşma devam ediyorsa, bu durumda sonucu, herkesin huzurunda söyleyebilirsiniz!*” diyerek bu bilginin üzerine bina edilecek stratejinin de temellerini atmıştır.²⁶² Problemli zeminlerin bütününde bu hassasiyet söz konusudur.

Gelen haberlerin de söz konusu duyumlar çizgisinde olduğu tebeyyün edince devreye giren başka bir nebevî tedbir, şüphesiz diplomasidir; bu sefer bayrağı elçiler almış, Allah Resûlü’nün mesajını en yetkili kişilere ulaştırarak onları savaştan vazgeçirmenin mücadelesi verilmiştir! Bedir’in haberini aldığı andan itibaren, kardeşin kardeşe, babanın da oğluyla karşı karşıya geleceğini ifade eden ve onları bu sevdadan vazgeçirmeye çalışan Fahr-i Kâinât Efendimiz olmuştur.

Mekke saflarından “Ölüm!” seslerinin yükseldiği demlerde mutlak şefkatin yektâ temsilcisi Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), Mekkelilere yeni bir şefkat eli daha uzatmıştı. Hazreti Ömer’i elçi olarak göndermiş ve henüz başlamayan

savaşı durdurma teklifinde bulunuyordu. Mesajında şunları söylüyordu: “Savaştan vazgeçip geri dönün! Bu düşmanlığı sizin bana yapmanızı gerektirecek ortada herhangi bir durum yok; bırakın onu başkaları yapsın! Her hâlükârda bunu bana, sizin değil de başkalarının yapması, dolayısıyla da benim, düşmanlık yapan o insanlarla yüz yüze gelmem sizin için daha hayırlıdır!”

Hazreti Ömer’in getirdiği mesajın ilk muhatabı olan Hakîm İbn-i Hizâm, ileri çıkmış ve etrafındakilere, “Samimi davranıp size nasihat ediyor; onu kabul edin! Zira sizler, bu nasihate rağmen O’na karşı savaşa devam ederseniz asla muzaffer olamazsınız!” diye âdeta yalvarıyordu. Ancak o gün bütün ipler Ebû Cehil’in elindeydi; onun bu çıkışını boşa çıkarmak istercesine etrafındakilere döndü ve “Vallahi!” dedi. “Onlar karşısında bugün Allah, bize bu imkânı vermişken ve onları da avucumuzun içine alıp köşeye sıkıştırmışken asla geri dönmeyiz!”²⁶³

Görüldüğü gibi uzatılan son şefkat eli de boşlukta kalmıştı; bu tavrı gören Hakîm İbn-i Hizâm gibi kimseler de bundan böyle oturacak, kuzu kuzu Ebû Cehil’in talimatlarını beklemeye duracaklardı. Aynı zamanda bu, yapılabilecek her şeyin yapıldığı ve diplomasi adına atılabilecek başka bir adımın kalmadığının açık bir göstergesiydi.

Muhatapların Kışkırtılmasına İzin Vermedi

Hendek’in son gecesinde şiddetli bir rüzgâr, dondurucu bir soğuk olmuş ve Müslümanları yok etmek için Medine’nin kapısına dayanan Ahzâb ordusunun kurduğu düzen alt üst olmuştu. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) namaz kılıyordu. Namazdan sonra onların durumunu öğrenmek istedi ve ashâb-ı kirâma seslenip: “Bir adam yok mu ki bana bu kavmin haberini getirsin? Allah, onu kıyamet gününde benimle beraber kılacaktır!” buyurdu. Ashâb-ı kirâm suskundu ve hiç kimse cevap vermiyordu. Hepsi şiddetli korku, soğuk ve açlık içerisindeydi. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) tekrar seslendi ve: “Bir adam yok mu ki bize bu kavmin haberini getirsin? Allah, onu kıyamet gününde benimle beraber kılacaktır!” buyurdu. Onlar yine susmuşlardı ve hiç kimse cevap vermiyordu. Peygamber Efendimiz üçüncü kez seslendi ve: “Bir adam yok mu ki bize bu kavmin haberini getirsin? Allah, onu kıyamet gününde benimle beraber kılacaktır!” buyurdu. Ashâb-ı kiramın sessizliği devam ediyor ve hiç kimse cevap vermiyordu. Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve

sellem): “Kalk, yâ Huzeyfe! Bize, bu düşman kavmin haberini getir!” buyurdu. Hazreti Huzeyfe (radiyallahu anh) ismi zikredilince ayağa kalktı ve Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) yanına yaklaştı. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ona: “Git ve bana bu kavmin haberini getir! Bunu, onları bana karşı kıskırtmadan yap ve bana gelinceye kadar hiç kimseye bir şeyden bahsetme!” buyurdu.

Bunun üzerine Hazreti Huzeyfe (radiyallahu anh) bu çok tehlikeli ve riskli vazifeyi yerine getirmek için harekete geçti. Kendisini hamamda yürüyor gibi hissediyor ve üşümüyordu. Nihayet onların karargâhına ulaşmıştı. Şiddetli rüzgâr ve Allah’ın askerleri onların ordugâhlarını darmadağın ediyordu. O sırada sırtını ateşe verip ısınmaya çalışan Ebû Süfyan, ayağa kalktı ve: “Herkes yanında kimin oturduğuna baksın!” dedi. Geceydi. Ortalık toz dumandı. Hazreti Huzeyfe erken davranıp yanındakilere “Sen kimsin?” diye sordu. Onlar falan oğlu falan diye cevap verdiler. Sonra Ebû Süfyan: “Ey Kureyş! Muhakkak ki siz artık kalınacak bir yurttan bulunmuyorsunuz. Atlar ve develer helâk oldu. Benû Kureyza da bize verdiği vaade sadık kalmadı. Onlardan kabul edemeyeceğimiz bir haber geldi. Gördüğünüz gibi şiddetli bir rüzgârla da karşılaştık. Hiçbir çömlek devrilmeden durmuyor, hiçbir ateş yanmıyor, hiçbir çadır yerinde kalmıyor. Artık yola çıkın. İşte ben çıkıyorum dedi.” dedi ve devesinin yanına gitti.

Hazreti Huzeyfe onu çok müsait bir halde yakalamıştı. Hemen okunu yayına yerleştirdi ve onu gafil avlamak istedi. Tam bu esnada Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) “Bunu, onları bana karşı kıskırtmadan yap!” emrini hatırladı. Okunu atsa onu vururdu ama emre itaat etmesi gerekiyordu. Okunu sadağına koydu ve gördüklerini haber vermek için geri döndü. Yine kendisini hamamda yürüyor gibi hissediyordu. Nihayet Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) yanına geldi.

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) namaz kılıyordu. Selam verip namazı bitirince Hazreti Huzeyfe, düşman karargâhında gördüklerini tek tek anlattı. Sözlerini bitirince dondurucu soğuğu hissetmeye ve üşümeye başladı. Efendimiz, üzerinde namazını ikame ettiği kaftanı ona giydirdi. Bunun üzerine Hazreti Huzeyfe uykuya daldı ve sabaha kadar uyudu. Sabahleyin Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) “Kalk, ey uykucu!” diye seslenerek onu uyandırdı.

Hazreti Huzeyfe (radiyallahu anh) düşmanın gayzının zirve yaptığı, şiddetli

rüzgârın tozu dumana kattığı, dondurucu soğğun iliklere işlediği ve gecenin zifiri karanlığında zoru başarmış ve verilen emri eksiksiz yerine getirmişti. Daha sonraları, o günlerin ızdırabını çekmemiş hamların “Allah Resûlü’ne (sallallahu aleyhi ve sellem) erişseydik, O’nu yer üzerinde yürümeye bırakmaz, omuzlarımızda taşırdık. O’nunla birlikte savaşır ve O’na yardım ederdik!” şeklindeki temennilerini duydukça bu hadiseyi anlatır ve “Gerçekten siz bunu yapabilir miydiniz?” diye sorardı.²⁶⁴

Kaçınılmaz Hâle Gelince Harbin Hakkını Verdi

Barışın temin edilmesi adına ortaya konan bunca çabaya rağmen muhatapları, ellerini savaştan çekmeyince Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), zulmü ortadan kaldırmak, fitneyi bertaraf etmek, temel hak ve hürriyetlere yapılan tecavüzleri def etmek için savaşın hakkını vermiş ve Allah’ın yardımıyla bütün bu badireleri zaferle neticelendirmiştir.

Fahr-i Kâinât Efendimiz, esbâba tevessülde asla kusur göstermemiş, savaşın olma ihtimalini göz ardı etmeyerek ashâbını bu sonuca göre de hazırlamıştır. Zaten O’nun için elde bulundurulması gereken güç, caydırıcı bir unsurdur ki Kur’ân’ın emri de bu istikamettir.²⁶⁵ Uygulama da bu yöndedir; savaşın önünü almaya matuf attığı adımlar neticesiz kaldığında sebeplere riayet edilmiş, bu aşamadan sonra ashâbını organize etmiş, savaş vaziyeti aldırılmış,²⁶⁶ talimatlar vermiş²⁶⁷ ve üzerine saldıran düşmana karşı savaşın da hakkı verilmiştir. Ancak burada da bir farklılık görmekteyiz; karşımızda, kimsenin canını yakmayan, kan dökülmeden meseleyi hâlledebilmek için maksadını gizleyen²⁶⁸ ve öldürmek için üzerine saldıranlara bile şefkatle muamele eden bir Peygamber durmaktadır! Bunca bâdire atlatmasına ve öldürmek için üzerine hücum edenlere karşı kendisini koruyor olmasına rağmen O’nun (sallallahu aleyhi ve sellem), kılıcında bir damla dahi kan yoktur!²⁶⁹ Allah Resûlü, kimsenin kanını akıtmamış ve kimseyi öldürmemiştir! Ölümle burun buruna geldiği yerde bile yine kendisine yakışanı yapmış ve canına kast eden insanın, ölmeyecek bir yerini hedefleyerek sadece onu etkisiz hâle getirmeyi düşünmüştür!²⁷⁰ Hâlbuki nefsi müdafaa, Allah’ın her peygamberden istediği beş temel esastan birisidir;²⁷¹ mal ve canını koruma uğruna mücadele verirken ölen bir insan, şehid kabul edilmektedir.²⁷²

Dolayısıyla bu durumda Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), kendisini öldürmek için geleni öldürebilirdi ve kimse buna birşey diyemezdi. Hatta böyle bir tehlikeyle karşı karşıya kaldığında müdafaaya geçerek söz konusu hamleyi yapmak, O'nun için de farzdır; aksi ise intihardır! Ancak burada bile O (sallallahu aleyhi ve sellem), öldürmeyi düşünmemiş ve saldırganın ne beynini parçalamış ne de elindeki ok veya mızrağı kalbine saplamıştır! Bunun ilk ve tek örneğini Uhud'da görmekteyiz; şöyle ki:

Bedir sonrasında esir alınan *Übeyy İbn-i Halef*, o gün fidye verip esaretten kurtulurken kendi kendine ahdetmişti; Mekke'ye döner dönmez hazırlıklara başlayacak ve Allah Resûlü'nü öldürecek! Dediğini yaptı ve her yönüyle hazırlanmış olarak Uhud'a geldi. Fırsat kolluyordu! Derken Okçular Tepesi'ndeki hareketlenmenin ardından aradığı fırsatı bulan süvari birlikleri arkadan saldırmış ve zafer kazandığını düşünmeye başlayan ashâb iki ateş arasında kalıvermişti! Bu arada Allah Resûlü de (sallallahu aleyhi ve sellem) durumu sezmiş, “Ben, Übeyy İbn-i Halef'in arkadan saldıracağından endişe ediyorum şayet onun geldiğini görürseniz mutlaka bana haber verin!” diyerek ashâbını uyarmıştı.

Gerçekten çok geçmeden Übeyy, yanında bir grup adamla ve demir zırhları içinde atına binmiş olarak orada beliriverdi. “Muhammed nerede?” diyor ve “Bugün o kurtulacaksa, beni ölmüş bilin!” diye bağırarak açıktan meydan okuyordu. Birkaç kişi onu engellemek istese de başaramamıştı! İş başa düşmüştü; Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), “Bırakın onu! Yolunu açın da gelsin!” buyurdu. Allah Resûlü'nün üzerine hücum eden Übeyy, ağzını da bozmuş, Resûlullah'a hakaretler yağıdırıyordu! Önce yakınında bulunan *Hâris İbn-i Sümme*'nin elindeki mızrağı aldı Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem). O'nu ilk defa böyle görenler, köşe-bucak kaçışıyorlardı! Sonra da onu, son hamleyi yapmak üzere olan Übeyy'in üzerine fırlattı.

Mızrak darbesiyle yere düşüp yuvarlanmaya başlayan Übeyy, “Vallahi de beni Muhammed öldürdü!” diye feryadı basmış, çığlık çığlığa bağırıyordu! Önemli bir adamdı; dolayısıyla yanına koşup gelenler, sağına soluna bakıp feryadının sebebini öğrenmeye çalıştılar. Ancak ortada onu öldürecek yara bere söz konusu değildi! Ona kendisinden daha ağır yaralı insanların olduğunu, onlardan hiç ses çıkmadığı hâlde neden ortalığı inlettğini sordular! “Öyle demeyin!” diyordu.

“Lât ve Uzzâ’ya yemin olsun ki benim başıma gelen bu hadise, Zü’l-Mecaz ehlinin tamamına bile isabet etmiş olsaydı, mutlaka onların hepsini öldürmeye yeterdi! Çünkü Mekke’de iken bana O, ‘*Seni Ben öldüreceğim!*’ demişti.²⁷³ Vallahi de bugün O, şayet üzerime tükürse bile, mutlaka beni öldürür!”

Übeyy, o gün ölmedi; sonraki gün de ölmedi! Ancak her dakika ölümü beklemekten ölüp ölüp diriliyordu! Zira Resûlullah’a her ne kadar karşı çıkıyor olsalar da O’nun dediğinin mutlaka çıkacağına inanıyorlardı! Çünkü O’nu, hilaf-ı vâki beyanda bulunurken hiç görmemişlerdi! Öyleyse bu da çıkacak ve Übeyy de ölecekti! Azrâil’le buluşması ise Mekke’ye dönüş yolunda oldu; Serif’e²⁷⁴ geldiklerinde tâkati tükenmişti; korkusundan mıdır yoksa beyin kanamasından mıdır bilinmez, burada öldü.²⁷⁵

Allah Resûlü’nün hayatındaki ilk ve tek hadise, işte Übeyy İbn-i Halef ile yaşadığı bu hadisedir ve tamamen müdafaadır. Herkesin ortaya koyması gereken bir davranış, bir reflektir! Ancak ayrıntılara baktığımızda buradaki farklılık gözden kaçmamalıdır; şüphesiz ki vahiyle müeyyed bir peygamber Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), peygamberlerin de imamı, Sultân-ı Rusûl’dür! Şayet o gün Übeyy’i öldürmek isteseydi, beynini parçalar veya elindeki mızrağı kalbine saplayabilirdi! Dikkat edelim! Burada bile O (sallallahu aleyhi ve sellem), sadece Übeyy’in hedefe ulaşmasına engel olmak istedi ve nişan alarak elindeki mızrağı onun omuzuna savurdu.²⁷⁶ Dengesini kaybeden Übeyy yere yuvarlanırken, O da hem kendini koruma vazifesini yerine getirdi hem de rahmetle gönderilen bir peygamber olma farkını ortaya koymuş oldu!

Öldürmek ne kelime; kendisini öldürmeye gelenlere bile Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) eman veriyordu! Mesela Bedir’de ashâbına dönmüş, “Ben biliyorum ki Benî Hâşim ve diğerlerinden bazı insanlar zorla savaşa gelmek zorunda bırakıldılar; zaten bizim, onları öldürmeye de ihtiyacımız yok! Sizden kim, Benî Hâşim’den birisiyle karşılaşır, sakın onları öldürmesin!” demişti. O gün söyledikleri bununla da sınırlı değildi; “Dikkat edin!” buyurdu. “Onlar arasında Ebu’l-Bahterî’den başka kimsenin bana karşı minnet hakkı yoktur. Sizlerden hanginiz onunla karşılaşır, yolunu serbest bıraksın ve o size ilişmediği sürece, sizler de ona dokunmayın!”²⁷⁷

O gün emân verdikleri arasında Hakîm İbn-i Hizâm gibi başka isimler de

vardı. Hatta etrafında bulunanların, “Bizler, babalarımızı, kardeşlerimizi ve aşiretimizi öldürüp dururken Abbâs’ı terk mi edeceğiz?”²⁷⁸ şeklindeki itirazlarına rağmen bunu yapıyordu! Muhtemelen yeryüzü ilk defa böyle bir duruşa şahit oluyordu; Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), öldürmek için gelseler de onları koruyor ve savaş şartlarında bile bu kişiyi nebevî bir “zırh” içine alıyordu!

Toz dumandan göz gözü görmez hâle geldiği bir sırada, Resûlullah’ın emân verdiği Ebu’l-Bahterî, ashâbdan *Mücezzer İbn-i Ziyâd*’ın karşısına çıkıverdi! Kılıcını sallayarak üzerine geldiğini görünce ona, “Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), bizim seni öldürmemizi yasakladı; ben sana kılıç kaldıramam!” dedi. Zira ashâb-ı kiram hissiyatın tavan yaptığı savaşın en sıcak anında bile Efendimiz’in beyanlarını hatırlıyor ve emrin dışına çıkmamak için iradi bir duruş sergiliyordu. Hiç beklemediği bu cümle karşısında duraksayan Ebu’l-Bahterî, Mekke’den bu yana birlikte yol arkadaşlığı yaptığı dostu Cünâde İbn-i Müleyhe’yi göstererek, “Peki, arkadaşımın durumu ne olacak?” diye sordu. Hazreti Mücezzer, “Arkadaşın için böyle bir emân yok! Vallahi onun peşini bırakmaz, arkadaşınla savaşırsın! Zira Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bize, sadece seninle ilgili talimat verdi!” deyince, “Öyleyse ben de arkadaşımı kendi hâline bırakamam! Vallahi öleceksem onunla birlikte ölürüm! Aksi hâlde benim için Mekke kadınları, ‘Hayatta kalabilmek için arkadaşını sattı!’ diye söylenirler!” dedi ve saldırıya geçti. Bir taraftan da kendisini kastederek “İbn-i Hurre, sağ salim yoluna devam edecek veya ölünceye kadar arkadaşını asla teslim etmeyecektir!” diyordu.

Çaresiz Hazreti Mücezzer de kılıcını çekmişti. Asabiyet damarı nebevî şefkatin önüne geçen Ebu’l-Bahterî, bütün hırsıyla kılıç sallıyordu ve nihayet Hazreti Mücezzer’in kılıç darbesiyle yere yığılıverdi!

Mücezzer İbn-i Ziyâd, ne yapacağını şaşırmişti. Bir taraftan sevinmek istiyordu çünkü küfür adına bir çınar daha devrilmişti. Ancak üzüntüsünü de üzerinden atamıyordu zira Efendimiz’in uyardığı bir adamı öldürmüştü! Nihayet boynu bükük huzura geldi; her hâlimden mahcubiyet okunuyordu. Durumdan Efendiler Efendisi’ni haberdar ederken kısık sesiyle “Yâ Resûlallah!” dedi. “Seni hak ile gönderene yemin olsun ki onu esir edip sana getirmek için çok uğraştım ancak o, buna hiç yanaşmadı ve savaşarak ölmeyi tercih etti. Ben de

onu öldürmek zorunda kaldım!”²⁷⁹

Aynı zamanda bu, yaşatmak için gönderilen Şefkat Peygamberi’nin terbiyesinde yetişmiş hassas bir ruhun, duyarlılık adına ortaya koyduğu bir hassasiyetti ve bu terbiyeden geçen herkeste o gün aynı duyarlılık söz konusuydu!²⁸⁰

Savaşa Hukukî ve Ahlakî Bir Boyut Kazandırdı

Barışı esas almasına rağmen Peygamber Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem), umumun hakkını müdafaa etmek için savaşmak mecburiyetinde kalması, insanlık âlemi için rahmet olmuştur. Zira o güne kadar hiçbir kural tanımaksızın yapılan ve önüne gelen her şeyi yakıp yıkan savaşlar, Efendimiz’in tatbik ettiği kurallarla hukukî ve ahlakî bir boyut kazanmıştı.

O’nun, diplomasiye silahla karşılık verildiği, hukukun hiçe sayıldığı ve savaşın da artık kaçınılmaz hâle geldiği yerde, çiğnenmeyecek çok net ilkeler koyduğunu, bu ilkelerin milimi milimine uygulanabilmesi için de gelişmeleri hassasiyet ve titizlikle takip ettiğini görüyoruz. Şunu çok net olarak diyebiliriz ki O’nun, o gün koyduğu bu prensipler bir ilk olduğu gibi, insanlık henüz o gün konulan ve sadece konulmakla kalmayıp hayatta karşılığını bulan bu kurallara ulaşabilmiş değildir! Sözü uzatmaya gerek yok; işte Allah Resûlü’nün savaş kuralları:

“Allah’ın adıyla savaşın; Allah’ı inkâr edip de O’na karşı koyanlarla Allah yolunda cihat edin! Ancak sakın ola kimseye gadretmeyin! Ahde vefasızlık gösterip de kimseye zulmetmeyin! Çocuklarla kadınları, pîr-i fânî adamlarla kendini mabette ibadete adanmış din adamlarını sakın öldürmeyin! Sakın ola ki ne bir ağaç kesin ne de bir hurmalığı yok edin ve sakın binaları yakıp yıkmayın!”²⁸¹

O (sallallahu aleyhi ve sellem), Hazreti Enes’in ifade ettiği gibi her savaş ortamının vazgeçilmez kuralları olarak bunları hatırlatmış ve tekrar etmiştir. Bunu ifade ederken Hazreti Enes,²⁸² “Bir yere asker sevk ettiği zaman Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) onlara, ‘Haydi, Allah’ın adıyla, O’na güvenerek ve Resûlü’nün de dini üzerine gidin! Pir-i fani, çocuk, küçük ve kadınları asla öldürmeyin. Haddinizi aşip taşkınlık da yapmayın! Ganimetlerinizi birleştirin! Sulhun temsilcileri olun ve hep iyilik yapan taraf siz olun zira Allah (celle celâluhû), iyilik yapanları sever!’ buyurduğunu nakletmektedir.²⁸³ Yine aynı konuyu gündeme

getirdiği başka bir beyanı da “Haydi, Allah adına çıkın ve Allah’ı inkâr edenlerle O’nun yolunda savaşınız! Ancak asla gadr u zulüm yapmayın ve ölümlere işkence (müsle) etmeyin! Haddi de aşmayın! Çocuklarla kilise erbâbını da sakın öldürmeyin!”²⁸⁴ şeklindedir.

Efendimiz’in bu tamimlerinin anlamı açıktır; siz, sadece cephede size silah çekenlerle savaşabilir, onun ötesinde kim olursa olsun sivillere zarar veremezsiniz. Hatta bırakın sivilleri, yakıp yıkamaz, ot ve ağaçlara bile dokunamazsınız!

Kendi kendimize soralım; bugün yaşanan hangi savaşta bu hassasiyet ortaya konulabilmektedir? Bugün savaşların cereyan ettiği coğrafyalarda öldürölen kadın, çocuk, ihtiyar ve bilumum sivilin, hemen her gün haber konusu olduğunu acı acı müşahade etmekteyiz. Bir taraftan “medeniyet” deyip geldiğimiz nokta ile iftihar ederken diğer yandan, “kitle imha silahları” adı altında tüyler ürperten alanlar icat etmemiz, insanı öldürmeye odaklı “güdümlü mermi”lere yatırım yapışımız ve “insan”a ayıracağımız bütçelerin yüzlerce katını “silah” üretimi için tahsis ettiğimiz anlaşılır gibi değildir! “Kimyasal”ından “biyolojik” olanına kadar kim bilir daha nice silah, “süs” olsun diye yapılmamakta, zaman zaman hortlayan firavunluklar, tiranlara rahmet okutan zulümler ve nemrutça tuzaklarla acı acı kendini göstermektedir. Üzerinden savaşın soğuk yüzü geçen coğrafyalara şöyle bir baktığımızda, kadın ve çocukların iniltilerini, yaşlıların gözyaşlarını ve insanlığı sulha çağırın en güçlü davet olduğu hâlde namluya hedef olan mabedlerin yerle bir edilişini yine esefle müşahade etmekteyiz. Nitekim bugün sözü edilen tahribatın tesiri, sadece o günkü muhataplarıyla sınırlı kalmamakta, nesilden nesile tevarüs edilen bir illet olarak gelecek yılları da tehdit edebilmektedir.

Şimdi yeniden nebevî hassasiyete bakalım; bugün bizim, henüz adını bile telaffuz edemediğimiz bu ilkeleri Efendiler Efendisi, sadece koymakla kalmamış, bizzat tatbik etmiş ve ihlal edenlere karşı da çok sert tepki vererek her bir müminin tabiî tavrı hâline geleceği âna kadar ciddi ciddi takibini yapmıştır. İşte örnekleri:

Hudeybiye sürecini ihlal eden Mekkeliler, Efendimiz’le anlaşmalı olan Huzâa kabilesine saldırmış ve kadın, çocuk ve yaşlı ayırımı yapmaksızın bir gecede 23

kişiyi öldürmüşlerdi. Onlar da Medine'ye gelerek mağduriyetlerini Sultân-ı Rusûl Efendimiz'e bildirmiş, bunun üzerine Mekke'ye elçi göndererek onların önüne belli başlı seçenekler sunmuştu. Ancak bunların hiçbirisine iltifat etmeyen Mekkeliler, Efendimiz'in elçisini de öldürmeye teşebbüs etmiş ve sorumsuz tavırlarına ara vermeden devam etmişlerdi. Allah'ın vaadi vardı ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), ashâbıyla birlikte Mekke fethine yürüdü. İşin diğer tarafında ise sekiz yıldır, elindeki bütün vesileleri kullanarak -hatta irtibat kurabilmek için her defasında yeni vesileler icat ederek- Mekkelilere, “Yeter ki gelin!” çağrısında bulunan Sultân-ı Rusûl Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), davetine müspet cevap vermeyecekleri kesinlik kazanınca âdeta onlara, “O zaman, ben sizin yanınıza gelirim!” demiş ve Mekke ufuklarında yeniden doğarak bizzat ellerinden tutmak istemişti. Bunun için o kadar titizlik gösteriyordu ki her hâlimden ana hedefinin, koskoca Mekke fethini, kimsenin burnu kanamadan gerçekleştirmek olduğu anlaşıyordu.

Bu esnada Huzâa Kabilesi, bütün ikaz ve uyarılara rağmen Hüzeyl Kabilesi'yle kavgaya tutuşmuş, kan akıtmışlardı. Bunu duyar duymaz Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), sırtını Kâbe'ye vererek insanlara döndü ve önce Allah'a hamd ü senâda bulunduktan sonra onlara, “Ey Huzâa cemaati!” diye seslendi. “Vallahi bu kadarı da fazla; artık adam öldürmekten elinizi çekin!” diyordu. Sonra da şu tarihi cümleleri îrâd buyurdu:

“Sizin şu öldürdüğünüz adamın diyetini de ben ödeyeceğim! Şu Hırâş, ²⁸⁵ ne kadar da katılmış! Şayet ben, bir kâfire mukabil bir mümini öldürecek olsaydım, bugün Hırâş'ı öldürürdüm!”

Sonra da herkese döndü ve şunları beyan buyurdular:

“Ey insanlar! Allah (celle celâluhû) Mekke'yi, daha semavât ve arzı, güneş ve ay ile şu iki dağı yaratmadan önce haram kılmıştır; onu insanlar haram kılmamıştır; bilâkis haram kılan Allah'tır ve bu haramlık da kıyamet gününe kadar devam edecektir! Allah ve ahiret gününe iman eden biri için burada kan dökmek, buranın ağacını kesip koparmak asla helal değildir. Bunlar, benden önce de kimseye helal değildi ki benden sonra birisine helal olsun! Sadece istisnâî olarak bana bir saat -ki o da Mekkelilere olan buğz-u ilahî sebebiyledir- helal kılındı. Şimdi ise bu yasak, dün olduğu gibi yeniden eski hâline geri döndü! Bunları

burada bulunanlar, bulunmayanlara da tebliğ etsin! Her kim, ‘*Burada Resûlullah da savaştı!*’ diyecek olursa, siz de onlara, ‘*Allah Teâlâ, Resûlü’ne bunu geçici bir müddet helal kıldı ancak bu helal kılma sizin için yoktur!*’ deyin.

Ey insanlar! Allah hukukuna karşı insanlar arasında en çok tecavüzkâr olanlar, Harem’de adam öldüren veya katilinden başkasının hayatına kasteden yahut da Cahiliyye duygularıyla intikam hırsına bürünüp birilerini öldürme yarışına girişenlerdir!

Şayet benim bu hitabımdan sonra artık her kim bir diğerini öldürürse onun velisi, şu iki şeyden birisini tercihte muhayyerdir; dilerlerse diyetini tam olarak alır veya isterlerse, kısas olarak katili öldürürler!”

Resûl-ü Kibriyâ Hazretleri bu hutbesiyle insan hukukunu hiçe sayan anlayışa karşı tavrını net bir şekilde ortaya koyuyor ve bundan sonraki aşamada, toplumun selameti adına suç işleyenlere karşı daha sert yaptırımlar uygulayacağını ilan ediyordu.²⁸⁶

İkinci örneğimiz de Mekke fethinden. Dört bir koldan Mekke’ye giriş esnasında, Hâlid İbn-i Velîd’in girdiği tarafta arbede sesleri duymuş, dikkat kesildiğinde ise *Ezâhır* denilen yerde kılıç parıltıları ile sağa sola kaçışan insanlar görmüştü. O manzarayı göstererek yanındakilere, “Bu kılıç parıltıları da ne?” diye sordu ve ilave etti:

“Ben sizi savaştan nehyetmemiş miydim?”

“Yâ Resûlallah!” dediler. “Bunlar, Hâlid İbn-i Velid ve arkadaşları! O’nun girdiği yerde Mekkeliler direniş gösterdiler. Ona saldırmalarıydı, vallahi o da onlarla savaştı! Yâ Resûlallah! Şüphesiz o, ne sana karşı gelmek ne de emrini çiğnemek istemiştir sadece karşısına çıkanlarla savaştadır!”

Hakikati ifade ediyor ve saldırı karşısında kendini savunmak zorunda kalan arkadaşlarını tezkiye ediyorlardı ancak Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), bu arbede esnasında bazı insanların öldürüldüğünü duyunca, Hâlid İbn-i Velîd’e celâllenecek²⁸⁷ ve mübarek ellerini açıp üç defa, “Allah’ım!” diyecekti. “Hâlid’in yaptığından dolayı Sana sığınır, yapılan bu işten berî olduğumu beyan ederim!”²⁸⁸

Nebevî takip devam ediyordu! Mekke fethinden duyduğu rahatsızlık ve tehlike olarak gördüğü bu gelişin yarın kendisine de yöneleceği endişesiyle

gemileri yakan ve koyun, deve, çocuk ve kadın her şeyi cepheye süren Huneyn'in maceracı kumandanı Mâlik İbn-i Avf karşısında da aynı duyarlılığı görmekteyiz. Kadınlarla çocukların da cepheye sürüldüğü Huneyn günü Allah Resûlü'nün (sallallahu aleyhi ve sellem) gözüne, kendilerine saldıran Hevâzinli kadın ve çocuklar karşısında kılıcını çeken ashâbı takıldı ve onları göstererek yanındakilere, “Şu insanlara ne oluyor ki; çoluk çocuklarına varıncaya kadar onları öldürmeye kalkışıyorlar!” diye seslendi ve ilave etti:

Dikkat edin ve sakın ola ki çoluk çocuklarını hedef alıp da kimse onlara ilişmesin!”

Dikkat buyurun! Bu kadın ve çocuklar, içinde yaşayıp durduğu masum evinde oturanlar değil, o günün şartlarında yaklaşık yetmiş kilometrelik mesafeyi kat edip askerlerle Huneyn'e kadar gelmiş ve ellerinde ok, mızrak ve kılıçlarla cephede erkekler gibi aktif savaşmaktadır!

Muhtemelen bu mesajdaki derinliği o ân için anlayamayan ve o dakikada yanında bulunan muhataplarından Üseyd İbn-i Hudayr, “Yâ Resûlallah!” dedi. “Onlar müşriklerin çocukları değil mi?”

O günkü genel kültür ve savaş meydanında ortaya konulanlara bakınca, zahirde yadırganacak bir durum gözükmüyordu. Dolayısıyla herhangi bir yanlışlık da gözükmüyor gibiydi. Ancak Resûlullah'ın duruşunda bambaşka bir anlam vardı ve derinliklerde olan bu mananın da gün yüzüne çıkarılması gerekiyordu; sorulmalıydı ki Kıyâmet'e kadar herkes bunu öğrenebilmeli ve hayatına bir düstur olarak yerleştirebilmeliydi. İşte, o da bunun için sormuştu.

Huneyn Vadisi, bir nebevî celâle daha şahit oluyordu; o kadar ki hiddetinden boyun damarları kabaran Allah Resûlü ona döndü ve “Sizin en hayırlılarınız da müşriklerin çocukları değil mi?” dedi.

Yanındakilerle birlikte Üseyd İbn-i Hudayr, Huneyn Vadisi'ne çivilenmiş gibiydi; sanki can evlerinden vurulmuşlardı! Doğru ya, daha düne kadar kimin babasının imandan nasibi vardı? Aynı zamanda o gün Huneyn Vadisi, babası müşrik olduğu hâlde vefat eden yüzlerce sahâbîyi ağırılıyordu! Hem, Cibrîl'in getirdiği mesaj da, ²⁸⁹ aynı hususu hatırlatmıyor muydu? Efendiler Efendisi (sallallahu aleyhi ve sellem), yine kitabın ortasından konuşmuştu ancak durmadı ve arkasından şunları ilave etti:

“Dünyaya gelen her canlı, tertemiz bir fıtrat üzere doğar ve dili dönünceye kadar da o hâl üzere kalır; onu Hristiyan veya Yahudi yapan ise anne ve babasıdır!”²⁹⁰

Bununla O (sallallahu aleyhi ve sellem), esas olanın yaşatma idealiyle hemhâl olup insanların yanında olmak gerektiğini hatırlatıyor, en kritik zamanda ve kimsenin unutamayacağı bir hadiseyi nazara vererek kalıcı iz bırakıyordu. O’nun bu duruşuna şahit olan hangi sahâbî, o günden sonra bir kadın veya çocuğa kılıç kaldırılabildi! Zaten yukarıda bahsini ettiğimiz Hazreti Hâlid dışında²⁹¹ Asr-ı Saâdet’te yaşanan savaşların hiçbirisinde ne bir kadın ne de bir çocuk öldürülmüştür! Hâlbuki Bedir, Uhud ve Huneyn gibi aktif savaşın yaşandığı yerlerde, karşı tarafın ordusu içinde kadın ve çocuklar da bulunmaktadır; cenk için savaş meydanına gelmiş olmalarına ve aktif silah kullanmalarına rağmen hiçbir kadın veya çocuk öldürülmemiş, herhangi bir sivile asla zarar verilmemiştir!²⁹²

Şüphe yok ki işin başından beri devam edegelen bu duruş,²⁹³ dilden dile dolaşmış ve Hicaz’da duymayan kalmamıştı. Bunu ispat eden çok güzel bir örnek, Benî Kurayza arasında yaşanmıştır. Yaptıklarının savaş suçu ve açık bir ihanet olduğunu erken fark eden ve daha kuşatma devam ederken sonucu görüp bunu da çok sevdiği ve bir türlü ayrılmak istemediği hanımı Nübâte ile paylaşan Hakem adında bir Yahudi vardır. Hicranla kocasının yüzüne bakıp, “Yazık olacak; beni bırakıp da gideceksin!” diye ağlayıp feryat eden hanımı Nübâte’yi karşısına almış, “Tevrat’a yemin olsun ki dediğin gibi olacak!” demişti. Sonra da hanımını karşısına almış ve kendisiyle birlikte onun da öldürüleceği bir yol göstererek şunları söylemişti:

“Kadın olduğun için bugün sen asla öldürülmezsin! En iyisi mi gel şu değirmen taşını onların üzerine doğru yuvarlayıver! (Onlardan birisini öldür ki kısas olarak sen de öldürülesin!) Zaten bundan sonra biz, onlardan hiç kimseyi öldüremeyiz! Nitekim sen de bir kadınsın ve şayet bugün bize Muhammed galip gelirse, kadınlara dokunmaz ve onları öldürmez!”²⁹⁴

Görüldüğü gibi Hakem, Efendimiz’in kadınları öldürmediğini²⁹⁵ bildiği gibi aynı zamanda hukukun dışına asla çıkmayacağını da biliyor ve hanımını da kendisiyle birlikte öldürtebilmek için bir cinayete davet ediyordu. Gerçekten de

öyle oldu; hanımının esir olarak arkada kalmasına gönlü razı olmamış, onu da ölüme götürecektir bir plan yapmıştı! İkisi birlikte *Zebîr İbn-i Bâtâ*'nın kalesinin üzerine bir değirmen taşı çıkardılar ve o sırada kalenin gölgesinde oturan Hallâd İbn-i Süveyd'in²⁹⁶ üzerine yuvarlamak suretiyle Resûlullah'ın bir sahâbîsini şehit ettiler; tabî ki son hamleyi yapan da bu hamlenin neticesine katlanacak olan da Hakem'in hanımı Nübâte idi.²⁹⁷

Müsleyle İzin Vermemesi

Müsle, savaşta öldürülen kimselerin, intikam maksadıyla kulak, burun ve tenasül uzuvlarının kesilmesi ve karınlarının yarılması demektir. Bedir'de uğradıkları ağır hezimet neticesinde müşriklerin Müslümanlara olan kin ve nefreti kat kat artmış ve içlerindeki kini Uhud'da şehit ettikleri yetmiş sahâbîden altmış dokuzuna müsle yaparak kusmuşlardı. Hâlbuki Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), onların Bedir'de bırakıp kaçtıkları ve birçoğu itibarıyla kendisine ve ashâbına her türlü şiddeti reva gören ölümlerine “müsle” yapılmasını yasaklamış hatta onların çöl sıcağında kokmaya başlamış cesetlerini askerlerine gömdürmüştü.

Buna rağmen amcası Hazreti Hamza'nın ve diğer şehitlerin cesedini parçalanmış olarak görünce “Sizden de yetmiş kişi...”²⁹⁸ diyecek olmuştur ancak ilahî meşîet aynı istikamette değildi. Şefkat Nebîsi'ne, Rahmân rahmetle muameleyi tavsiye ediyordu! Zira Uhud'da, Cibrîl-i Emîn temessül etmiş, düşmana mukabelede bulunmak istendiğinde bile, sadece karşı tarafın yaptığı kadar bir karşılık vermeye izin çıktığını ancak her hâlükârda sabredip işi Allah'a havale etmenin daha hayırlı olduğunu bildirmişti.²⁹⁹

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), tam bir vahşet olan bu fiili kökünden yasaklamış ve bunu yapacak ortamlarda bile ashâbına asla izin vermemiştir.³⁰⁰

Anlaşmalara Riayet

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), ilk günden ruhunun ufkuna yürüyeceği âna kadar hep sulhun temsilcisi olmuş, temas kurduğu her farklı kesimle anlaşmalar yapmış ve bunlara sonuna kadar hassasiyetle riayet etmiştir. Genelde barış denildiği zaman akla gelen Hudeybiye, sulh arayışının yoğun yaşandığı bir süreçtir. Efendimiz'in hayatına bütüncül bir nazarla bakıldığında

O'nun, baştan sona “Sulh Peygamberi” olarak yaşadığını görürüz. Şartları itibarıyla hemen her gün farklı bir gerginliğin yaşandığı Mekke döneminde bile O (sallallahu aleyhi ve sellem), hep sulhun taraftarı olmuş, gerginliği asla tasvip etmemiş ve en problemlilerle bile oturup konuşmuş, kapıların birer birer yüzüne kapandığı dönemlerde dahi onlarla hep konuşma zeminlerini kollamış, izzet ü ikramda bulunmuş, yemekler yedirmiş, ziyafetler tertip etmiş ve kapılarından kovmaları pahasına defalarca evlerine kadar gelmiş; bütün bunlarla, yüzüne kapanan her kapının ardından onlarla yeni diyaloglar kurmayı hedeflemiştir.

Medine'ye hicretiyle birlikte muhatap olduğu iki farklı kesimle hemen bir anlaşma yapmış, dışarıdan gelmesine rağmen hem Arap hem de Yahudilerin güven ve desteğini alarak Medine'de, “sulh” temelinde bir devlet kurmuştur. Hukuk blokajı üzerinde tesis edilen bu devlet, tebaa itibarıyla muhatapların hepsine sinesini açmış ve inançları özgürce yaşayabilmeyi kendi uhdesine almıştır.

Resûlullah'ın Medine'ye gelişiyle birlikte 120 yıldır burada devam etmekte olan savaş sona ermiş, taraflar arasında sürpriz bir “sulh” tesis edilmiştir. O dönemin şartları nazara alındığında, ardı arkası kesilmeyecek zannedilen kan davaları durmuş, keyfî adam öldürmelerin önüne geçilmiş ve Medine, “sulh” çizgisinde bir “devlet” ciddiyetiyle tanışmıştır.

Medine'nin hemen ardından etraf kabile ve şehirlerle irtibat kurulmuş ve bir taraftan güvenliği tesis eden “devriye güçleri”yle emniyet tesis edilirken, diğer yandan uğranılan her kabile veya şehirle anlaşmalar yapılarak bu güvenlik çemberi her dakika daha da genişletilmiş, nihayetinde Hicaz'da, o güne kadar hiç kimsenin hayalinden bile geçmeyecek nitelikte bir sulh temin edilmiştir. O güne kadar kimsenin, şehirlerarası yolculuğa bile cesaret edemediği coğrafyada, çok kısa bir süre içinde kadınların tek başına uluslararası seyahat yapabilecekleri bir “güven” ortamı oluşmuştur. Bütün bunlar, 19 gazve ve 36 seriyye ile tahakkuk ettirilmiştir! Kimsenin bir diğerine güven duymadığı, güçlü olanın her istediğini yapabildiği ve zayıfın, hakkını arayabileceği herhangi bir merciin bulunmadığı, yapanın yanına kâr kaldığı ve tamamen keyfiliğin hükümfermâ olduğu öyle bir dönemden, merkezine adaletin oturduğu ve insanî ilişkileri hukukun belirlediği çok müstesna bir zamana ulaşılmıştır.

Elbette bu noktaya geliş, kolay olmamış, zaman zaman ortaya konulan provokasyonlarla bu sulhu rafa kaldırmayı hedefleyen adımlar atılmış, ancak her şeye rağmen O (sallallahu aleyhi ve sellem), yaptığı anlaşmaların ve verdiği sözlerin arkasında durmuş, yapılan yanlışlıkların üstünü örtmemiş, hakkı geçenlere haklarını ödemiş ve hiçbir zaman anlaşmayı bozan taraf olmamıştır. Zaten O (sallallahu aleyhi ve sellem), sulhu önceleyen ve ahde vefayı, müminin ayrılmaz parçası gören bir dinin peygamberidir. Tebliğ ve temsiliyle mükellef olduğu Kur’ân da O’na bunu emretmekte, *“O müşriklerin Allah ve Resûlü yanında nasıl olur da bir ahitleri olabilir ki! Mescid-i Haram’ın yanında antlaşma yaptıklarınız bundan müstesna olup, onlar size karşı dürüst davrandıkça siz de onlara dürüst davranın! Allah, Kendisine karşı gelmekten, sakınanları sever.”*³⁰¹ demek suretiyle eman isteyenlere, talep ettikleri bu emanı vermenin lüzumunu ortaya koymaktadır ki sulhu esas alarak insanlara eman vermenin, İslâm’a ait güzelliikleri görmeleri için güzel bir vesile olduğunu vurgulayan da yine Kur’ân’dır. *“Sizden her kim, vize alarak memleketinize gelmiş veya oturum alarak ülkenizde yaşayan yahut da herhangi bir Müslümanın eman verdiği birisini öldürürse, Cennet’in kokusunu duymaz! Hâlbuki Cennet’in kokusu, kırk yıllık mesafeden duyulabilen bir keyfiyettir!”* ve *“Her kim, kendisine oturum hakkı verilen bir kişiye (muâhede) zulmeder veya onu, altından kalkamayacağı sıkıntılara maruz bırakırsa, Kıyâmet Günü’nde onun hasmı ben olurum!”* buyuran da Allah Resûlü’dür. Ayrıca Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), zimmî statüsündeki birisine zulmedenin, Allah’ın, meleklerin ve bütün insanların lanetini hak edecek bir yanlışlık yaptığını haber vermiş, böyle birisinin öbür tarafta yüzüne bakılmayacağını da açıkça beyan etmiştir.

Binaenaleyh İslâm toplumunda herhangi bir sivilin verdiği “eman”, devleti bağlayan ve o sivilin arkasında durmayı gerektiren bir değer olarak görölmüştür. Âişe vâlidemizin ifadeleriyle, kadının insan yerine konulmadığı o dönemde, herhangi bir hanımın emanının da aynı statüde değerlendirildiği çok açıktır. Efendimiz’in kızı Hazreti Zeyneb’in, başlangıç itibarıyla ashâbın hoşuna gitmemiş olsa da Ebu’l-Âs’a verdiği eman ile Ebû Tâlib’in kızı Ümmü Hânî’nin, öz kardeşi Hazreti Ali’nin karşı çıkmasına rağmen Ebû Cehil’in kardeşi Hâris İbn-i Hişâm’a verdiği eman, bunun en açık örnekleridir. Zaten O’nun nazarında sözünde durmama, tam bir nifak alametidir ve âhiret yurdunda rezil ve rüsvây

olmayı gerektiren bir hatadır. Bedir’e katılamayışının sebebini anlatırken Huzeyfe İbn-i Yemân’ın anlattığı şu ayrıntı oldukça dikkat çekicidir:

“Benim Bedir’den geri kalışımın sebebi, Ebû Huseyl ile birlikte Kureyş müşrikleriyle karşılaşmamızdır. Bizi görünce, “Yoksa siz Muhammed’e mi gidiyorsunuz?” diye sordular. Biz de “Hayır, O’na gitmiyoruz; Medine’ye gidiyoruz!” dedik. Bizden, Medine’ye gideceğimize ve karşılarna çıkmayacağımıza dair Allah adına söz aldılar. Onlardan ayrıldıktan sonra Allah Resûlü’nün yanına geldik ve yaşadıklarımızı anlattık. Bize, “Siz, Medine’ye dönün!” buyurdu. “Onlara verilen bu sözün arkasında oluruz; onlara karşı da Allah’tan yardım dileniriz!” dedi.

Sulh arayışının ayrı bir vechesi olarak Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), kendisini düşman görenlerin gönderdikleri elçileri de hüsn-ü istikbal etmiş ve gönüllerini hoş tutarak hediyelerle geri göndermiştir. Mesela Allah Resûlü’nün, Kureyş’in gönderdiği elçi ile olan muamelesi bu açıdan oldukça dikkat çekicidir. Kureyş, Resûlullah’a Kıptî kimliğiyle bilinen Ebû Râfi’ adında bir elçi göndermişti. Efendimiz’in huzuruna girip de insibağla müşerref olunca bu elçinin kalbi yumuşadı ve İslâm’a sempati ile bakmaya başladı. Sonra da “Yâ Resûlallah!” dedi. “Vallahi ben, bir daha asla onlara dönmem!”

Normal şartlarda bu, Allah Resûlü’nün de sevineceği bir husustu ancak O (sallallahu aleyhi ve sellem), “Hayır!” dedi. “Ben, ne ahdi bozan taraf olurum ne de elçiye yanında hapseden! En iyisi mi şimdi sen git! Şayet döndükten sonra da şu anda içinde hissettiğin şeyi hissedersen o zaman gelirsin!”

Allah Resûlü’nün bu talimatıyla Mekke’ye dönen Ebû Râfi’, daha sonra yeniden Medine’ye gelmiş ve bir daha Mekke’ye dönmeyi düşünmemiştir.

Bütün olumsuzluk ve tahriklere rağmen Medine Vesikası’yla farklı kesimlerle yaptığı anlaşmaları asla bozmamış hatta problemlerin yoğunlaştığı dönemde söz konusu anlaşmaları yenileyerek muhataplarıyla olan ilişkileri daha sağlam bir zemine çekmek istemiştir.

Allah Resûlü’nün bu konuda ne kadar duyarlı olduğunu ifade eden elbette çok örnek vardır ancak Hudeybiye, O’nun duyarlılığını anlatması bakımından bunların hepsini ihtiva eder bir zenginliktedir. Şöyle ki:

Rüyalarını süsleyen Kâbe’yi tavaf edip umre vazifesini yapma niyetiyle Allah

Resûlû (sallallahu aleyhi ve sellem), yaklaşık 1500 kişilik ashâbıyla Mekke'ye yönelmişti. Yanlarında silah yoktu. Kurbanlık develerini yanlarına almış ve ihrama girerek, bütün engellemelere rağmen Hudeybiye'ye kadar gelmişlerdi. Ne var ki Kureyş, bundan ötesine izin vermiyor ve ölüm tehditleri savuruyordu! Hâlbuki Hazreti İbrâhîm'in emaneti Kâbe, kimsenin tekelinde değildi. Herkes gelip onu tavaf eder ve kimse de bir şey demezdi! Hatta dışarıdan onu ziyarete gelen Rahmân'ın misafirleri için aileler seferber olur ve sikâye, hicâbe, sidâne, rifâde gibi faaliyetlerle bu ibadeti daha rahat gerçekleştirebilmeleri için onların ihtiyaçlarını giderme yarışına girer, işlerini kolaylaştırırlardı! Ancak gelen mümin olunca iş değişmiş, kendi beldesi bile olsa Allah Resûlû'nün önü kesilmiş ve Kâbe ile Resûlullah'ın arasına girmişlerdi! Üstelik kontrol dışı adımlar atıyor ve sürekli tahrik ediyorlardı!

Bütün tahrik ve provokasyonlara rağmen Allah Resûlû'nün hedefi, Kureyş ile sulh olmaktı. Onun için arada çok elçi gidip gelmiş ancak arzu edilen sulh bir türlü mümkün olmamıştı. Bu gergin bekleyiş, yaklaşık yirmi gün sürdü! Henüz köprülerin bütünüyle atılmadığı bu dönemde Allah Resûlû (sallallahu aleyhi ve sellem), son bir umut olarak Hazreti Osman'ı elçi olarak gönderdi. Mekkelilere buraya geliş niyetlerini anlatacak; silahlarının olmayışından ve beraberlerinde getirdikleri kurbanlık develerden bahisle sulh zemini arayacaktı!

Hazreti Osman elçi olarak gitmişti gitmesine ama çok geçmeden Hudeybiye'ye, onun ve ibadet için Kâbe'ye giden on sahâbinin şehit edildiği haberi gelmişti! Gerilimi had safhaya çıkaran haberlerdi bunlar ve Allah Resûlû de (sallallahu aleyhi ve sellem), esbâba tevessül adına ashâbını, bundan daha kötü sonuçların olması ihtimaline binaen, Hudeybiye'de bir ağacın altında bey'ata çağırdı. O âna kadar böyle bir davet bekleyen ashâb, canlarına tak eden bu bâdirenin üstesinden gelebilmek için ölümüne Resûlullah'a söz veriyor, hâl dilleriyle de Allah davasına uzanacak dil ve eli nasıl kıracaklarını ortaya koyuyorlardı! Zaten böyle bir zeminde ve Kureyş elçilerinin önünde bu bey'atın yapılmasının en temel hedeflerinden birisi de “savaş” düşüncesinden Mekkelilere geri adım attırmak, onları da “sulh” çizgisine getirmekti!

Sonuç da öyle oldu; bu sırada elçi olarak orada bulunan Kureyş temsilcileri Süheyl İbn-i Amr, Huveytb İbn-i Abdiluzzâ, Mikrez İbn-i Hafs ve etrafta bulunan Kureyşliler, olup bitenleri büyük bir dikkatle seyrediyorlardı. Açıkçası

gözleri korkmuştu; ölüme bu kadar açık yüreklilikle ve koşarak giden insanlarla baş etmenin imkânı olamazdı! Onlar için bu insanların bir benzerini görmenin imkânı yoktu zira mücerret kan bağı veya kabile taassubuyla ifade edilebilecek cinsten bir bağlılık değildi bu! Âdeta ashâb, birbirleriyle anlaşmışçasına ve lisan-ı hâllerıyla Mekke müşriklerine, bir lidere nasıl saygı gösterilmesi gerektiğini, O'nun emirlerini yerine getirme konusunda nasıl duyarlı olunabileceğini ve iş ciddiye bindiği zaman da maddî-manevî nasıl bir fedakârlıkta bulunulabileceğini fiilen gösterme yarışına girmişlerdi! Kureyş'in o güne kadar ne gördüğü ne de duyduğu cinsten faziletlerdi bunlar! Gözleri korkmuştu ve ne yapıp edip mutlaka bir anlaşma yolunun bulunması gerektiğini düşünmeye başlamışlardı.

Maksat hâsıl olmuş ve Mekkeliler, anlamsız duruşlarının onları nasıl bir çıkmaza sokacağını da görmüşlerdi ki Hudeybiye'ye, Hazreti Osman ve diğer on sahâbinin şehit edildiği bilgisinin mesnetsiz olduğunun haberi geldi. En kötüsüne hazırlanan Hudeybiye, derin bir nefes almıştı!

Bu arada Süheyl İbn-i Amr ve arkadaşları yeniden Mekke'ye dönmüş, olanca açıklığıyla Hudeybiye'de gördükleri manzarayı Kureyş'e anlatmaya başlamışlardı. Arkadaşlarının öldürüldüğü haberi gelir gelmez her bir sahâbînin nasıl birer arslan kesildiğini anlatıyor, Allah Resûlü'nün onları ağacın altında çağırdığı bey'atte ortaya koydukları tavrı tasvire çalışıyorlardı! Bütün imkânsızlıklara rağmen savaşma konusundaki kararlılıklarından endişelerini dile getiriyor ve ölüme meydan okuyan bu insanlarla savaşamayacağını ifade ediyorlardı! Sulhu arayan, ancak diretilince savaşın da hakkını vereceklerini fiilen ispat eden bu insanlarla karşı karşıya gelmenin zorluğunu fark eden sağduyu sahibi Kureyşliler, durumun nezaketi karşısında bir araya geldi ve şu kararı aldılar:

“Bizim için, bu yıl Beytullah'ı tavaf etmekten vazgeçip geri dönmeleri şartıyla Muhammed'le bir barış anlaşması yapmaktan daha hayırlı bir iş yoktur! Böylelikle Araplar ve O'nun buraya doğru geliş haberini duyanlar, bizim O'nu engellediğimizi de duymuş olurlar! Gelecek yıl gelir ve Mekke'de üç gün kalarak kurbanlarını kesip geri dönerler. Böylece zorla yurdumuza girmemiş, sadece birkaç gün ikamet etmiş olurlar!”

Bunun üzerine yine Süheyl İbn-i Amr başkanlığında Huveytîb ve Mikrez'i yeniden Allah Resûlü'ne gönderdiler. Heyetin başkanı Süheyl'e, “Muhammed'e

git ve O'nunla bir anlaşma yap! Fakat o anlaşmada, bu yıl Mekke'ye girmeme şartı mutlaka olsun; vallahi biz, Arapların yarın sağda solda, O'nun zorla yurdumuza girdiğini konuşmalarına müsaade edemeyiz!" diye de tembihte bulunmuşlardı.

Kararlaştırıldığı şekliyle Süheyl İbn-i Amr ve arkadaşları yola çıkıp yeniden Hudeybiye'ye geldiler. Onların yeniden gelişlerini uzaktan gören Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), "Bunları tekrar gönderdiklerine göre Kureyş sulh istiyor!" buyurdu. Aralarında bulunan Süheyl İbn-i Amr'ın gelişine şahit olunca, "kolaycık" manasına gelen "Süheyl" isminden de tefe'ül ederek, "Şüphesiz ki işiniz yoluna girdi ve kolaylaştı!" buyurmuştu. Muhtemelen Mekke'de neler konuştuklarını ve hangi kararda uzlaştıklarını da biliyordu! Bu, ümitlerin yeniden yeşermesi anlamına geliyordu! Bey'atın mesajı alınmış, Kureyş geri adım atmıştı. Zaten Habîbullah'ın istediği de bu idi.

Hudeybiye'de "sulh" süreci başlamıştı! Bağdaş kurarak yere oturan Allah Resûlü'nün yanına Süheyl İbn-i Amr da yaklaşmış ve yere diz çökmüştü. Bu arada Abbâd İbn-i Bîşr ve Seleme İbn-i Eslem İbn-i Harîş, zırh ve miğferlerini giymiş olarak Efendiler Efendisi'nin başında nöbet tutuyorlardı. Ashâb-ı kirâm da etraflarında halkalanmış, bundan sonraki süreci dikkatle takip ediyordu.

Uzun uzadıya konuşuldu; gâh yükselip gâh kısılan ses tonlarıyla Hudeybiye'de kıyasıya bir pazarlık cereyan ediyordu! Bir aralık Süheyl İbn-i Amr'ın ses tonunun daha da yükselmesi karşısında sinirlenen Abbâd İbn-i Bîşr ona, "Resûlullah'ın yanında haddini bil ve sesini kıs!" deme lüzumunu hissetmişti. Huzurda bulunmanın heyecanını yaşıyor ve bunu Kureyş'in temsilcilerinin de fark etmesini sağlıyordu. Bu uzun konuşmaların neticesinde prensipte birtakım maddeler kabul görmüş ve sıra bunların yazıya geçirilmesine gelmişti.

Kureyş'in ısrar ettiği maddeler ve ortaya konulan şartlar, müminlere çok ağır gelmişti; bir yanda ayak diretip hiç taviz vermeyen Süheyl İbn-i Amr, diğer yanda ise bunları karşı tarafa verilmiş tavizler olarak değerlendiren müminler vardı! Maksatları elbette Allah Resûlü'ne tepki değildi; meselenin bütün yönleriyle vuzuha kavuşturulmasını istiyor ve hâlâ farklı bir çıkış yolunun bulunabileceğini düşünüyorlardı. Bilhassa Hazreti Ömer, hızını alamayıp huzuru risâlete gelmiş:

– Yâ Resûlallah, demişti. Sen, gerçekten Allah'ın peygamberi değil misin?
– Evet, buyurdu Habîb-i Kibriyâ Hazretleri: Ben Allah'ın Resûlü'yüm.
– Bizler hak üzere iken onlar bâtilı temsil etmiyorlar mı?
– Evet!
– Bizim ölülerimiz Cennet'te, onlarınki ise Cehennem'de değil mi?
– Evet!
– Öyleyse biz, dinimiz konusunda bu tavizi onlara niye veriyor; onlarla aramızdaki hükmü Allah vereceği âna kadar mücadele etmekten niye geri dönüyoruz?

– Ben, Allah'ın kulu ve Resûlü'yüm; O'na asla isyan etmem! O da Beni asla zorda bırakmaz zira her durumda Bana yardım eden O'dur.

– Beytullah'a gidip onu gerçekten tavaf edeceğimizi Sen söylememiş miydin?
– Evet; Ben söylemiştim ancak Ben sana hiç, 'Bu yıl gideceksin' dedim mi?
– Hayır!

– Unutma bir gün sen, mutlaka oraya girecek ve Beytullah'ı tavaf edeceksin.

Belli ki fitrat itibarıyla müteheyyiç bir yapıya sahip olan Hazreti Ömer, sadece o günü düşünüyor ve savaşın olmadığı zeminlerin, istikbalde karşılıklarına ne türlü fırsatlar çıkaracağını hesap edemedi fevrî tepki veriyordu. Hâlbuki Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), sulhun zemininde yarınları inşa ediyor, bu sürecin her iki tarafa da çok şey kazandıracağını görerek hareket ediyordu.

Bütün zorluklara rağmen sulh temin edilmiş ve sıra, ittifak edilen anlaşmanın maddelerini yazılı bir metne dönüştürmeye gelmişti. Kâinatın İftihar Vesilesi (sallallahu aleyhi ve sellem), anlaşma metnini yazması için yanına Hazreti Ali'yi çağırdı ve “Yaz!” buyurdu. “Bismillâhirrahmânirrahîm!”

Burnundan soluyan Süheyl, cinnet geçirmiş gibi duruyordu ve hemen itiraz etti: “Rahmân da ne? Vallahi ben onu tanımıyor, bilmiyorum!” diyordu. “Sil onu ve ‘Bismikallahümme’ diye yaz!”

Rahmân ve Rahîm'e başını adayanların aklını başından alan bir teklifti bu ve Hudeybiye'de, “Vallahi biz, ‘Bismillâhirrahmânirrahîm’den başkasını yazmayız!” sesleri yükseliyordu. Bedir'de, Uhud'da ve Hendek'te boyun eğmedikleri Mekkelilerin bu anlamsız teklifini kabul etmeyeceklerini ifade eden sözlerdi bunlar. Ancak onların henüz göremediğini gören Allah Resûlü (sallallahu

aleyhi ve sellem), farklı düşünüyordu; metnin başına yazılan ‘Bismillâhirrahmânirrahîm’i sildirdi ve Süheyl’in dediği gibi genel teamülde o güne kadar kullanılan ‘Bismikallâhümme’ ibaresini yazdırdı. Belli ki sulhun arkasında, bu ifadenin metinden çıkarılmasından daha büyük bir kazanım söz konusuydu. İlk pürüzün aşılmasından sonra Fahr-i Kâinât Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), metni kaleme alan Hazreti Ali’ye yeniden döndü ve “Yaz!” buyurdu. “Bu, Allah’ın Resûlü Muhammed’le Amr’ın oğlu Süheyl’in arasında...”

Daha cümlesini tamamlamamıştı ki Hudeybiye meydanında Süheyl’in itirazı yükselmeye başladı; “Vallahi!” diyordu. “Senin Resûlullah olduğunu bilip inanmış olsaydık ne Kâbe’yi ziyaretine engel olup yolunu keser ne de seninle bu kadar savaşıp kan dökerdik! Onu sil ve kendi adınla babanın adını, ‘Muhammed İbn-i Abdillâh’ diye yaz!”

Yaklaşık yirmi gündür ağır tahriklere maruz kalan ashâb-ı kirâm için bu, bardağı taşıran son damla gibiydi; adam tutmuş, uğruna nice başların feda olduğu “Resûlullah” kelime-i mübarekesini metinden çıkarttırmak istiyordu! Hudeybiye’nin sabrı taşmak üzereydi; gözler, Habîb-i Kibriyâ’ya odaklanmış, küçük bir işaret beklemeye durmuştu! Ancak beklenen bu işaret yine gelmedi; önce, “Allah’a yemin olsun ki sizler yalanlasanız da ben Allah’ın Resûlü’yüm!” buyurdu Resûl-ü Ekrem Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem). Ardından yine Hazreti Ali’ye dönerek, “Yaz!” dedi. “Bu, Abdullah oğlu Muhammed ile Amr’ın oğlu Süheyl’in, üzerinde ittifak ettikleri anlaşmadır!”

Hazreti Ali’nin yüreğini eriten bir emirdi bu! Yıllardır uğrunda canhıraşâne çarpıştığı Allah Resûlü’nün Rahmânî tescilli unvanını silmeye eli varmıyor, büyük bir hicran yaşıyordu! Üstelik bu, Hudeybiye’deki herkesin ortak kanaatıydı; Hazrec’in lideri Sa’d İbn-i Ubâde ve Üseyd İbn-i Hudayr gibi sahabîler, Hazreti Ali’nin elinden tutmuş ve “Ya, ‘Allah’ın Resûlü’ diye yazarsın ya da onlarla aramızdaki meseleyi ancak kılıç çözer!” diyor ve unvân-ı nebevîyi silmemesi gerektiğini söylüyorlardı. Zaten Hazreti Ali de farklı düşünmüyordu; az önce, ‘Bismillâhirrahmânirrahîm’i silip de metnin başına ‘Bismikallâhümme’ diye yazan Hazreti Ali gitmiş, yerine Süheyl İbn-i Amr’ın yüreğini eritecek nazarlarıyla küfre diş bileyen Hayber’in Aslanı bir başka Ali gelmişti! Başının tâcı kabul ettiği bu mübarek unvanı silmek istemiyor ve “Resûlullah” ifadesinin

bir mühür gibi anlaşılmada kalmasını arzuluyordu! Arzusu bu istikamette olsa da şimdi nebevî bir emirle karşı karşıyaydı; Resûlullah'ın bu emrine muhalefetle, "Resûlullah" unvanını silip yok etmek arasında sıkışıp kalmıştı! Hudeybiye'de, insanı çıldırtan bir zaman yaşanıyordu! Zira Hudeybiye, arı kovarı gibi hareketlenmeye başlamıştı; huzur-u risaletteki sesler gittikçe yükselmiş ve ortalığı bir uğultu almış gidiyordu. Gidişata müdahale yine Allah Resûlü'nden geldi; mübarek ellerini kaldırdı ve ashâbını sükûnete davet etti. Hâlinde, "Başlangıçta hoşunuza gitmeyen nice şeyler vardır ki âkıbeti, şeker-şerbet güzelliklerle neticelenecektir!", "Hem, bu adımların sonunda yarın güller dermek varsa, bugün bin bağbana temenna durulur!" mesajları nümâyandı. Sonra da emr-i nebevîyi yerine getirmeye gönlü el vermeyen ve hâlâ bu emri tashih edecek yeni bir emir bekleyen damadı Hazreti Ali'ye döndü; kendine yakışır bir vakar ve nezaketle, "Yarın!" buyurdu. "Senin başına da benzeri bir hadise gelecek ve o gün sen de taviz vermek zorunda kalacaksın!"

"Resûlullah"ı zerrât-ı bedeniyelerine "alem" yapanların bunu yapamayacağını da görmüştü; hem kendisinden başka o unvanı kim silerse silsin, Hudeybiye'de gergin bekleyen ashâbın yüreğinde silinmez bir yara açacağı muhakkaktı. Onun için Hazreti Ali'ye döndü ve "Onu bana göster!" buyurdu. Ardından da gösterilen yerdeki "Resûlullah" ibaresini mübarek elleriyle bizzat kendisi sildi ve yerine de Süheyl'in dediği gibi "Abdullah'ın oğlu Muhammed" manasına "Muhammed İbn-i Abdillâh" yazılmasını istedi.

Bu talep de gerçekleştirilmiş ve sulhun önündeki zor bir badire daha atlatılmıştı. Ancak Süheyl, Hudeybiye'ye gelirken Mekkelilerin verdikleri tavizi hatırlatmadan konuyu kapatmak üzereydi. Bunun farkına varan ve muhtemelen Mekke'deki konuşmalarından haberdar olan Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), bunu hatırlattı ona; "Bizimle Kâbe arasında engel olmaktan vazgeçin ki onu biz de tavaf edelim!" diyordu. Belli ki bunun açık bir taviz olduğunu düşünüyor, Arapların kendilerini dile dolayacağından çekiniyor ve Mekkelilerin temsilcisi Süheyl İbn-i Amr, kulağının üstüne yatmak istiyordu! Onun bu gereksiz inadı ve tek taraflı dayatmalarına şahit olan ashâbın sert duruşu ve Resûlullah'ın da konuya muttali oluşunu görünce yumuşamaya başladı. Muhtemelen bu kadar samimi talep ve isteklere de bütünüyle karşı durmamak gerektiğini anlamıştı. Zaten Mekkelilerin kanaati de bu istikametteydi ve kabul ettiği bu ziyaretin,

gelecek yıl olabileceğini ifade etti.

Diğer taraftan metnin yazıya geçme işi devam ediyordu; Süheyl İbn-i Amr, “Senin dinini kabul etmiş bile olsa, bizden birisi size gelip sığırsa onu bize geri vereceksiniz!” dedi. Ardından da Medine’den geriye gelenleri teslim etmeyeceklerini söylüyordu! Sanki oturmuş, Kureyş adına tek başına bir metin hazırlamıştı ve şimdi de onu, Resûlullah’a dikte ettirir gibi konuşuyordu! Zaten duruşu ve ses tonuyla verdiği rahatsızlık, Hudeybiye’dekileri çileden çıkaracak mahiyetteydi; onun için, “Sübhânallah!” sesleri yükselmeye başladı. “Müslüman olarak gelmişken bir insan, nasıl olur da müşriklere geri verilebilir!”

O gün Sultan-ı Rusûl Hazretleri, Hazreti Ömer başta olmak üzere ashâbının hoşuna gitmemiş olsa bile savaşın son bulması ve sulhun hâkim olmasının hatırına Süheyl’in öne sürdüğü bütün şartları kabul etti. Zâhirde bir geri adım görüntüsü vardı ancak bu geri adım O’nu, yarın itibarıyla belki yüz adım ileriye götürecek bir hamleye dönüşecekti. Zira Mekke ile on yıllığına savaş olmayacak ve kılıçlar kınına girecekti. Mekke’nin yakınına kadar gelindiği hâlde Kâbe’yi tavaf edememe burukluğu ise gelecek yıl yapılacak yeni bir yolculukla telafi edilecek, o gün yapılamayan ibadetler bir yıl ertelenmiş olacaktı. Zaten o gün Hudeybiye’den dönerken gelen Fetih Sûresi, yapılan bu anlaşmanın adını koymuş ve sürece “fetih” adını vermişti. Gerginliğin had safhaya geldiği bir yerde geri adım atmak suretiyle Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), yarın gönülleri fethedecek bir alan açmış, o güne kadar kendisini tanımayan Mekkelilere Medine’nin varlık ve gücünü de tasdik ettirmişti.

Ebû Cendel

Anlaşma metninin yazıya geçirilmesiyle birlikte Hudeybiye’de yeni bir süreç başlamıştı ki demir zincirlerini sürüyerek yürümeye çalışan takati tükenmiş birisinin Mekke cihetinden düşe kalka geldiği görüldü. Bir anda gözler, canını zor kurtarıp da “bir ümit” diyerek kendini Hudeybiye’ye atan bitkin insana çevrilmişti! Dikkat kesilmiş herkes bu şahsın kim olduğunu anlamaya çalışıyordu! Özellikle Kureyş’i temsil eden Süheyl İbn-i Amr, Mekke cihetinden gelen bu kaçkına (!) haddini bildirmek için keskin nazarlarla onu süzüyor, yapılan anlaşmanın kendisine kazandırdığı güçle, onun hakkından nasıl geleceğini hesap ediyordu! Bu mübhemiyet çok uzun sürmedi; gelen delikanlı,

Süheyl'in küçük oğlu Ebû Cendel'den başkası değildi! Babasının yokluğunu fırsat bilerek işkenceden kurtulmuş ve kendini, Hudeybiye'ye kadar gelen müminlerin şefkat kucağına atıyordu!

Bedir'de elinden kaçırdığı Hazreti Abdullah'tan sonra ikinci oğlunun da kaçıp Müslümanlara sığınmak için geldiğini gören Süheyl İbn-i Amr, öfkeden küplere binmişti; kardeşleri Selîl ve Sekrân, oğlu Hazreti Abdullah, kızları Sehle ve Ümmü Gülsüm ile damatları Ebû Huzeyfe ve Ebû Sebre İbn-i Ebî Ruhm ile yıllardır yaşadığı maceralar aklından şimşek hızıyla gelip geçiyordu! Elinde bir Ebû Cendel kalmıştı ancak şimdi o da gelmiş saf değiştirmek için kendini Hudeybiye'nin "silm" atmosferine atmaya çalışıyordu; hem de babasına rağmen!

Küplere binmişti! Hakaretlerle üzerine yürüdü; yakasından tuttu ve bir müddet sürükleyip tartaklamaya başladı. Ardından da Allah Resûlü'ne yöneldi; "İşte, yâ Muhammed!" diyordu. "İlk icraatımız bu olacak ve vereceksin bunu bana. Zira bu gelmeden önce benimle senin arandaki anlaşma tamam olmuş ve iş bitmiştir. Bundan sonra ben, anlaşmayı bozamaz ve Allah'a yemin olsun ki bundan sonra da asla sizinle bir anlaşma içine girmem!"

Hudeybiye'de cereyan eden her gelişme, âdeta hep sulhun aleyhine cereyan eder gibiydi! Bir tarafta bu süreci hazım problemi yaşayan ashâb, diğer yanda ise oraya kadar gelen bir müminin acınacak hâli ortada duruyor, öte yandan Kureyş'in temsilcisi ve Ebû Cendel'in babası Süheyl İbn-i Amr, anlaşmayı iptal etme tehdidinde bulunuyordu!

Gerçekten de yürek yakan bir manzaraydı bu; şefkat-i etemmin sahibi kendini ortaya koyarak Süheyl'e yaklaştı ve "Onu Bana bağışla ve anlaşmanın dışında tut! Benim için ona izin ver!" talebinde bulundu. Ancak o günkü Süheyl'in katı kalbi bunu dinleyecek durumda değildi ve "Onu ne Sana bağışlar ne de anlaşmanın dışında tutarım!" deyip inatla talebini tekrarlıyor, yapılan anlaşmayı iptal edip gelinen noktayı sıfırlama tehdidinde bulunuyordu!

Bir Ebû Cendel'e bir de insafsız baba Süheyl'e şefkatle nazar eden Allah Resûlü, "Evet, bunu yapabilirsin ve yap!" diye bir kez daha tekrarladı. Ancak Süheyl İbn-i Amr, "Bunu asla yapamaz!" diyor başka bir şey söylemiyordu!

Onun bu kadar katı tutumuna ve Resûlullah'ın da aşırı ısrarına şahit olan Kureyş'in diğer elçileri Huveytib ve Mikrez, insafa gelmiş ve Ebû Cendel'in

anlaşma dışında değerlendirilmesi konusunda Resûlullah’a destek çıkmışlardı ama bu da o günkü Süheyl’i iknaya yetmeyecekti.

O âna kadarki gelişmeleri ümit ve endişe arasında titizlikle takip eden Ebû Cendel, iki koluna giren Huveytib ile Mikrez tarafından alınıp bir çadıra doğru götürülmek istenince feryadı basacak ve “Ey Müslümanlar!” diye Hudeybiye’yi inletecekti. “Dinimden dolayı bana yaptıklarını bile bile beni müşriklere mi teslim ediyorsunuz? Hâlbuki ben, aranızda Müslüman olarak geldim. İçinde bulunduğum hâli de görüyorsunuz!”

Tam “Kurtuldum!” derken yeniden babasının şiddetine maruz kalıp işkenceye götürülen Ebû Cendel’in, çığlık çığlığa yükselen feryadı, Hudeybiye’yi inletiyordu! Haklıydı zira bugüne kadar neler yaşadıklarını bir o biliyordu! Bugünden sonra yaşayacaklarını tahayyül ettikçe feryâdı bir kat daha artıyor, iliklere kadar işleyen bir ses tonuyla ve her şeye rağmen şefkat dilenircesine bağıırıyordu. Manzara, herkesin kol ve kanadını kırmaya yetmişti.

Elbette o gün Ebû Cendel, hakkında takdir edilenleri görememiş olmanın çaresizliği içinde feryat ediyor, Cenâb-ı Mevlâ’nın ikram edeceği berd ü selâmı bilemediği için inliyordu! Hâlbuki bu, münferit bir iniltiydi; binlerce insanın yarın Cehennem’de inlememesi için birilerinin buna katlanması gerekiyordu. Zira kavga ve gürültünün olmayacağı on yıla kim bilir nice güzellikler sığıştırılabilir, böyle bir zeminde nice muhtaç gönle girilip onların da Cennet’e gideceği bir yol bulunabilirdi! Ayrıca böyle bir zeminde kim bilir ne zulümlerin önü alınabilir ve akması muhtemel nice kanın da heder olmasına engel olunabilirdi! Zaten Cibrîl-i Emîn’in getirdiği beyanlar, sulhun bir esas olduğunu bildiriyor ve Kur’ân cemaatini böyle bir zemine davet ediyordu. Öyleyse bu şartlar altında Ebû Cendel’e kapı aralamaya imkân yoktu; yürek yakan bir karar olsa da hayr-ı kesir için bu kadarına katlanmaktan başka çare gözükmüyordu!

Şefkatte zirve olan Habîb-i Zîşân Hazretleri Ebû Cendel’in yanına yaklaştı, rahmetle okşayan bir ses tonuyla ona, “Ey Ebâ Cendel!” buyurdu. “Dişini sık ve mükâfatını Allah’tan bekleyerek biraz daha sabret! Gün gelecek ve mutlaka Allah, senin gibi zayıf kalanların da imdadına koşacak, onlar için de bir çıkış yolu gösterecektir. Şu anda biz, bunlarla bir anlaşma yaptık ve buna göre onlar bize, biz de onlara Allah için söz verdik; gadredip sözümüze sadakatten ayrılamayız!”

Arkasından koşarak yanına yaklaşan Hazreti Ömer, kılıcının kabzasını Ebû Cendel'e gösterecek ve "Yâ Ebâ Cendel!" diyecekti. "Dişini sık ve mükâfatını Allah'tan bekleyerek sabret! Şüphesiz yok ki onlar müşrikler ve Allah katında onların kanı da köpeğin kanından daha kıymetli değildir!"

Şüphesiz Hazreti Ömer'in, bunu söylerkenki maksadı, gösterdiği kabzadan tutup babasının işini orada bitirmesiydi. Ancak Ebû Cendel'in, o gün Hazreti Ömer'i dinleyecek hâli yoktu ve Kureyş'in elçilerinin kollarında geldiği yere geri dönecekti.

Bir farkla ki bundan böyle Hicaz'da silahlar değil, düşünce itibarıyla kendisini daha çok ifade edebilen ve kültür itibarıyla kendisinden şüphesi olmayan taraf kazanacaktı.

Ebû Basîr

Ebû Cendel yeniden Mekke'ye dönedursun, böyle bir anlaşma, hicret imkânı bulamayıp da o güne kadar Mekke'de işkence görenler için yeni bir umut olmuştu ve onlardan birisi olan Ebû Basîr de fırsatını bulup Medine'ye kaçtı ve yıllarca hasretiyle yanıp tutuştuğu Resûlullah'ın yanına geldi. Müslüman olunca Ebû Cendel gibi hapisler, işkenceler, envâi çeşit hakaretlere maruz kalmış; fırsatını bulunca da bütün sıkıntılarından kurtulma ümidiyle kendini Medine'ye atmıştı. Ayakları şişmiş ve yara bere içindeydi zira Mekke'den yaya olarak kaçabilmiş ve izini kaybettirmek için de patika yolları tercih ederek buraya kadar gelebilmişti. Her şey ortadaydı; yılların işkencesine yolların meşakkati de ilave edilince dayanılmaz bir görüntü oluşmuş, Resûlullah'ın şefkatle inip kalkan sinisini bir hüznün kaplamıştı. Mekkelilerle yapılan anlaşmaya rağmen Ebû Basîr'in Medine'ye gelişi, Fahr-i Kâinât Efendimiz'i daha da üzmüştü; ona döndü ve "Yâ Ebâ Basîr!" dedi. "Senin de bildiğin gibi biz, bu insanlarla bir anlaşma yapıp onlara söz verdik! Bizim dinimizde gadretmek yoktur; anlaşmayı yok sayıp gadreden taraf biz olamayız! Şu kadar var ki Allah (celle celâluhû), sen ve senin konumundaki müstad'aflar için de bir çıkış yolu lütfedecektir! Haydi, şimdi sen kavminin yanına geri dön!"

Ebû Cendel gibi sürekli canı yanan Ebû Basîr de "Yâ Resûlallah!" dedi. "Onlar bana, dinimden dolayı etmedikleri kalmadığı hâlde sen beni, gerisin geriye onlara mı gönderiyorsun?"

İçi kan ağlasa da Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ona, “Yâ Ebâ Basîr!” diye tekrarlardı. “Sen geri dön! Allah (celle celâluhû), sen ve senin konumundaki müstad’afîn için de bir çıkış yolu lütfedecektir!”

Bu arada Kureyş kendi arasında toplanmış, başkalarına da örnek olmaması için aralarından kaçan Ebû Basîr’i geri getirmek üzere teşebbüse geçmişti. Ahnes İbn-i Şerîk ile Ezher İbn-i Abdimenâf’ın yazdığı mektupla birlikte Huneys İbn-i Câbir’i Medine’ye gönderme kararı aldılar. Huneys gidecek ve Hudeybiye’yi hatırlatıp Ebû Basîr’i teslim alıp geri dönecekti! Bu yolculukta yanına kölesi Kevser’i de almıştı. Ebû Basîr’dan üç gün sonra Medine’ye geldiler; “Seninle birlikte yaptığımız anlaşmanın şartlarını biliyorsun!” diyorlardı. “Arkadaşlarımızdan her kim Sana gelirse onu bize iade etme konusunda aramızda şahitler tutmuştuk; öyleyse şimdi Sen bize arkadaşımızı teslim et!”

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), zor anlarından birisini yaşıyordu; huzuruna kadar gelen çileli bir sahâbîsine sahip çıkarak onu yanında tutmak, yarınki problemleri çözmediği gibi bugünkü sulha da zarar verecekti! Böylesi durumda bazen yarın itibarıyla problemi kökünden çözebilmek için belli tavizler verilebilmeli ve aktif bir sabırla yarınları inşaya yönelmeliydi. Neticede Ebû Cendel gibi Ebû Basîr’i de bizzat kendi elleriyle Mekkelilere teslim etti. Arkasından gidişini süzerken gözünden süzülen yaşlara inat yüreğine bir taş daha basmış, yarınlarda Hicaz’ın yaşayacağı küllî sulhun hatırına yine geri adım atmıştı!

Ebû Basîr, yeniden işkence, baskı, takip ve benzeri sıkıntıların içine dönüyordu! Bu arada yanına yaklaşanlar vardı ve ona, “Ey Ebâ Basîr!” diyorlardı. “Allah’ın, senin için de bir çıkış yolu ve çözüm ihsan edeceğinde şüpheden olmasın; Resûlullah’ın bu müjdesiyle şimdiden sevinmene bak! Bazen bir adam, bin adamdan daha üstün olabilir; sen şöyle şöyle yap!”

Derken Ebû Basîr, kendisini Mekke’ye götürenlerle birlikte Zü’l-Huleyfe’ye geldiklerinde bir yolunu bulmuş ve Huneys’i öldürmüş, Kevser’in de üzerine yürümüş ama yetişememişti. Can havliyle Ebû Basîr’dan kaçan Kevser, Resûlullah’ın şefkatine sığınmak üzere Medine’ye geldi. Bu sırada Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), ikinci namazını kılmış ashâbıyla oturuyordu; onun bu şekilde gelişini görünce, “Bu adam çok korkmuş!” buyurdu. Yanına gelir gelmez

“Sana ne oldu? Bu hâlin de ne?” diye sordu. Soluk soluğa kalan Kevser, kesik cümlelerle, “Öldürdü!” diyordu. “Vallahi sizin arkadaşınız, benim arkadaşımı öldürdü! Az kalsın beni de öldürecekti; yakamı ondan zor kurtardım!”

Bunları söylerken diğer yandan Allah Resûlü’nden yardım isteyip kendisini korumasını talep ediyordu! Kendisinden herhangi bir şey isteyen hiç kimseyi geri çevirmeyen Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ona da eman verdi.

Çok geçmeden Ebû Basîr de gelmişti; Huneys’in devesine binmiş ve kılıcını da kuşanmış hâlde huzura geldi: “Yâ Resûlallah!” dedi. “Sen, üzerine düşeni yaptın, böylelikle Allah da Senden sorumluluğu kaldırmış oldu. Sen, anlaşılmaya sadık kalarak beni düşmanın eline teslim ettin. Ben ise dinim konusunda fitneye düşürülüp şiddete maruz kalmamak için kendimi savundum; kurtuldum ve geldim!”

Efendimiz’in (sallallahu aleyhi ve sellem) ağzından önce, “Vah onun hâline!” cümlesi döküldü. İfadelerinde hem Ebû Basîr’in yaptığı kınama hem de ortaya çıkan sonuçtan duyduğu endişe gizliydi. Arkasından şunu ilave etti:

“Şayet yanında birileri daha olsaydı bu, yeni bir savaş demektir!”

Ebû Basîr, ferasetli bir insandı ve Resûlullah’ın bu cümlelerinden, kendisini yeniden Kureyş’e teslim edeceği sonucunu çıkarmıştı. Anlaşılan, onun için şimdilik Medine’de Resûlullah’la birlikte ömür sürmenin imkânı yoktu; başını alıp gitmeli ve kendi yolunu kendisi belirlemeliydi. O da kavuşmak için can attığı Resûlullah’a veda edip büyük bir hüznün içinde Medine’den ayrıldı.

Beri tarafta, Huneys’in ölüm haberini alan Kureyş, küplere binmiş ve olup bitenlere bir anlam verememişti. Anlaşmanın tarafı olan Süheyl İbn-i Amr ileri geri gidip geliyor, üzüntüden ne yapacağını bilemiyordu. Kendi kendine, “Biz, Muhammed’le böyle anlaşmamıştık!” diyerek başını sallıyor, kafasında çözemediği problemi başkalarıyla paylaşarak çıkış yolu arıyordu. Onu teskin etme işi de yine Kureyş’e kalmıştı; “Bu konuda Muhammed’in bir dahli yok; O, Ebû Basîr’i arkadaşınıza iade etmiş! Ancak ne olmuşsa yolda olmuş! Bu konuda Muhammed’in bir kusuru yok!” deyip Süheyl’e karşı Efendimiz’i müdafaa ediyorlardı. Yine de bu sözler, Süheyl’i teskin etmeye yetmemişti; sırtını Kâbe’nin duvarına vermiş, “Bu adamın diyeti ödenmediği sürece vallahi sırtımı buradan çekmeyeceğim!” diyordu. Onun bu gereksiz ısrarı karşısında Ebû

Süfyân şöyle diyecekti:

“Vallahi bu boşuna bir çaba; onun diyeti asla ödenmez! Onu gönderenler Zühreoğulları olduğu hâlde diyetini neden Kureyş ödesin ki!”

Huneys’in ölümü artık, Mekkeliler arasında yeni bir ihtilaf ortaya çıkarmıştı; onu öldürenin kendi kabilesine mensup olmasından dolayı duruma Ahnes İbn-i Şerîk de müdâhil oldu; “Vallahi bu diyeti biz ödemeyiz” diyordu. “Çünkü onu, ne biz öldürdük ne de öldürülmesini emrettik; aksine onu, bize karşı olan bir adam öldürdü; en iyisi mi siz, Muhammed’e haber salın ve diyetini O ödesin!”

Ebû Süfyân yine söze karıştı ve “Hayır!” dedi. “Bu konuda Muhammed’in bir dahli yok ki diyetini O ödesin! Muhammed, ne diyet ne de tazminat ödeme mecburiyetinde! Zira O, bu işe hiç bulaşmadı ve zaten yapması gerekeni de yapmıştı!”

Görüldüğü üzere Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), öylesine hassas bir strateji ortaya koymuştu ki kendisini, o güne kadar O’na düşmanlık yapanlar müdafaa etmeye başlamıştı. İlkeli davranmak, sulhun peşinde olmak ve yapılan anlaşmalara sadakat göstermek, karşı tarafın da dilini çözmüş, başkaları faturayı O’na kesmek istediklerinde Allah Resûlü’nün en birinci müdâfileri kesilmişlerdi! Bu duruşuyla Fahr-i Kâinât Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), her durum ve ortamda oturup konuşulabilecek bir adres olduğunu herkese göstermiş oluyordu. Zaten çok geçmeden Kureyş, O’nun bu duruşundan cesaret alarak Ebû Süfyân’ı Medine’ye gönderecek ve Hudeybiye anlaşmasındaki söz konusu maddeyi iptal ettiklerini bildireceklerdi. Zira Medine’den ayrılıp giden Ebû Basîr, Mekke’ye de dönmemiş, sahil tarafında Îs denilen bir mevkide karar kılmıştı. Onu duyan her müminin adresi hâline gelmiş ve Mekke’den kaçan her müstad’af onun yanına sığınır olmuştu. Sayıları üç yüze kadar ulaşmış ve Şam istikametinde gidip gelen Mekke kervanlarını tedirgin etmeye başlamışlardı! Ne garip ki şimdi Kureyş, bizzat kendilerinin ısrar edip büyük bir kararlılıkla koydurmak için dayattıkları bu maddeyi, yine kendileri geçersiz kılmak istiyor, Mekke’ye iade etmesi için mektup ve adam gönderdikleri Ebû Basîr’i Medine’ye kabul etmesi için Efendimiz’den ricada bulunuyorlardı! “Ebû Basîr, Ebû Cendel ve onlarla birlikte olanlara haber gönder!” diyordu Ebû Süfyân. Arkasını da getirdi; şöyle diyordu:

“Bizim aramızdan Sana kim gelip de sığınırsa bundan böyle onları da Sen tut; bize geri gönderme! Böyle yapmanda artık Senin için bir sorumluluk yoktur zira aramızdan kaçıp da orada yer edinenler başımıza öyle gaileler açtılar ki artık o şekilde devam etmelerini kabul etmenin imkânı yok!”

Nebevî duruş yine semere vermiş, sabır ve teenniyle mesele kökünden çözülmüştü; hem de problemsiz kesin bir neticeydi bu. Ebû Süfyân’ın bu talebi sonucunda Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), Îs’te bulunan Ebû Basîr’e mektup yazdı. Onu da Medine’ye davet ediyordu! Şu da bir gerçek ki o günlerde hasta olan Ebû Basîr, hasretle kavuşmayı beklediği Efendisi’nin mektubu kendisine ulaştığında sevinmiş, ancak o mektubu okurken kalbine yenilmiş ve orada vefat etmiştir.

Ertesi Yıl (Kaza Umresi)

Sözleşmeye sadık kalan Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), ashâbıyla birlikte tam bir yıl sonra Mekke’ye geldi; bir önceki sene eda edemediği umresini kaza edecek, Kâbe’nin ruhuna uygun ve ilk defa külli manada bir ibadet gerçekleştirecek, bunun yanında bir dizi görüşmeler yapacak ve bu gelişini de Mekkelilerin gönlüne girebilme adına azamî ölçüde değerlendirecekti.

Bu yolculukta her ne kadar esas maksat, Allah’a kulluk vazifesini yerine getirme olsa da Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), tedbiri elden bırakmıyor ve yanına silahlarını da almak istiyordu. Bir derece hüsnüzannı vardı ama yine de Mekkelilerin eski âdetlerine döneceğinden endişe ediyor ve kendilerini kısıp olarak toptan yok etme düşüncelerinin hortlaması ihtimalini göz ardı etmiyordu! Aynı zamanda bunun, “Aklınızı başınıza alın ve sakın ha şiddete başvurmayın!” anlamı da vardı zira Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), herhangi bir gerginliğe meydan vermek istemiyor ve bunu düşünenlere daha işin bidâyetinde mesajını ulaştırmak istiyordu! Bunun için ashâb arasından Muhammed İbn-i Mesleme başkanlığında yüz kişilik bir grubu seçmiş ve bunları, atlı birlikler olarak önceden göndermişti! Kılıç, kalkan, miğfer ve mızrak gibi silahların başına da Beşîr İbn-i Sa’d’ı görevlendirmiş ve onları Muhammed İbn-i Mesleme’nin birliğiyle beraber göndermişti. Gelişmeleri ashâb da dikkatle takip ediyordu; önceki uygulamalarla farklılık arz eden bu duruma bir anlam verememişlerdi ve “Yâ Resûlallah!” diye sordular. “Bizler Mekke’ye girerken onlar, yanımızda

sadece yolcu kılıcı olmasını ve bunun da kınında bulunmasını şart koştukları hâlde Seni bu kadar silah almaya sevk eden nedir?”

Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), “Biz, onlarla Harem’e girecek değiliz!” buyurdu. “Ancak onların, bize yakın bir yerde durmasında fayda var! Şayet onlardan bize karşı bir saldırı söz konusu olursa bunlar elimizin altında olur!”

Kureyş’in kutsalı yoktu; müminlerde olduğu gibi ne Kur’ân’ları vardı ne de kendilerini yönlendiren bir rehberleri! Sadece kuru bir “Ne derler?” takıntıları söz konusuydu ki işlerine geldiğinde bunun da kılıfını uydurur ve kural tanımaksızın istediklerini yaparlardı! Dolayısıyla Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), sözünde durup durmayacaklarından hâlâ emin değildi; belki de ashâbına, işin tedbir boyutunun ehemmiyetini de göstermek istiyordu!

Zü’l-Huleyfe’de ayrılıp önden giden Muhammed İbn-i Mesleme ve arkadaşları Merrüzzehrân denilen yere geldiklerinde Kureyş’ten bir grup insanla karşılaştılar; tabîî olarak bu görüntü, Mekkelileri endişelendirmişti! Onlara, bu hareketliliğin sebebini sordular. Muhammed İbn-i Mesleme ve arkadaşları kendilerine, Resûlullah’ın da arkadan gelmekte olduğunu haberini verdiler. Hele Beşîr İbn-i Sa’d ve beraberindeki silahlara muttali olduklarında yürekleri ağızlarına gelmiş ve yüzlerinde de renk kalmamıştı! Koşarak Mekke’ye geldiler ve ileri gelenleri durumdan haberdar ettiler. Kureyş’i büyük bir telaş almıştı; “Nasıl olur?” diyorlardı. “Bizler, sözleşmeyi ihlâl eden yanlış bir şey yapmadık; anlaşmamıza da sözleşmemize de bağlıyız! Öyleyse Muhammed ve arkadaşları, ellerinde silahlarıyla birlikte bizim üstümüze niye geliyor ki?”

Gördükleriyle bildiklerinin çeliştiğini düşünüyor ve gelişmelere bir anlam veremiyorlardı zira bildikleri Muhammedü’l-Emîn, bugüne kadar ne demişse sözünde durmuş ve attığı her adımda güven vermişti! Şüphesiz bugün de öyle olmalıydı! Ancak ortada, bu bilgileriyle çelişen bir durum vardı ve bu durumu daha yakından takip edip öğrenebilmek için Mikrez İbn-i Hafs başkanlığında bir heyet tertip edip Ye’cec denilen yere gönderdiler. Bu sırada Kâinatın İftiharı da buraya gelmiş bulunuyordu. “Vallahi de yâ Muhammed!” dediler. “Senin ne küçükken ne de daha sonraları kimseye gadrettiğin görülmemiştir; şimdi ise bu silahlarla birlikte kavminin üzerine Harem’e girmek istiyorsun! Hâlbuki Sen, kavminle yaptığın anlaşmada sadece yolcu kılıçları ve onların da kınlarında olması şartını kabul etmiştin!”

Attığı her adımla gönüllerinde kendisine yer açan Habîbullah, “Ben onların üzerine silahlarla birlikte girmeyeceğim ki!” buyurdu. Mikrez ve arkadaşları rahat bir nefes aldılar; rahatlamışlardı! Efendimiz’e dönerek, “Zaten Sana yakışan da budur zira Sen, hep iyilik ve vefa ile tanındın!” dediler ve doğruca Mekke’nin yolunu tuttular. “Endişe etmenize gerek yok!” diyorlardı. “Şüphesiz Muhammed, sizinle yapmış olduğu anlaşmaya sadık ve buraya da silahlı olarak girmeyecek!”

Zahirde Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), ibadet maksadıyla Kâbe’ye yürüyordu ancak bu yürüme, elbette sadece bundan ibaret değildi; aynı zamanda O (sallallahu aleyhi ve sellem), mücessem Kur’ân olmuş, Mekkelilerin kalbine doğru akıyordu! Her şeyden önce bu, güven veren bir yolculuktu; İslâm’a ait güzelliklerin her birisi, bir cana bürünmüş, “temsil” diye Mekke’ye doğru ilerliyordu!

Zilhicce ayının dördüncü günüydü; sabahın ilk ışıklarıyla birlikte Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) Merrü’z-Zehrân denilen mevkiden hareket etmiş, Mekke’ye giriyordu! Yıllar sonra Kâbe, ilk defa İkizi’yle³⁰² (sallallahu aleyhi ve sellem) buluşacaktı! Sürekli problem ürettiği için yedi yıl önce vedalaştığı bu yere şimdi, bütün problemleri çözecek bir keyfiyetle giriyordu! Kurbanlıkları öne geçirmiş, onların arkasından Kâbe’ye doğru ilerliyordu. Zî Tuvâ denilen yere geldiklerinde tekbir seslerini yükseltmiş, telbiye getirmeye devam ediyorlardı. Kâbe’ye saygıyı ilk defa Allah Resûlü’nden (sallallahu aleyhi ve sellem) öğreneceklerdi! Abdullah İbn-i Revâha, Kasvâ’nın yularını tutmuş Allah Resûlü’nün önünde yürüyor ve dünden bu yana gelinen noktayı ifade eden şiirler söylüyordu. Onun bu hâlini garipseyen ve yaptığıнын ne kadar doğru olduğunu kendisine hatırlatan Hazreti Ömer’e yine Allah Resûlü cevap verecekti; “Ben de duyuyorum ey Ömer!” diyordu. “Ses etme; onu kendi hâline bırak! Şüphesiz ki söz, okların işlemesinden daha tesirlidir!”

Bu arada Hazreti Abdullah’a da dönecek ve Mekke’ye girerken, “O (celle celâluhû), öyle bir ilah ki kendisinden başka ilah yoktur; kuluna nusretiyle yardım eder; ordusunu galip kılar ve karşısında yer alan yığınları da tek başına yok eder!” hakikatini söylemesini emredecekti. Bu dakikadan itibaren Abdullah İbn-i Revâha, Allah Resûlü’nden öğrendiği bu sözleri tekrar edecek ve onun bu cümlelerini duyan ashâb da aynı şeyleri seslendirecekti! Yıllardır matem tutan

Mekke, ilk defa bayram neşvesine bürünmüştü! Bilhassa muhâcirlerin sevincine diyecek yoktu zira onlar için Mekke'nin her köşesinde bir hatıra gizliydi. Hassaten Benî Hâşim'in masum çocukları Efendimiz'in etrafında halkalanmış, aralarına gelen Resûlullah'a sevgi gösterisinde bulunuyorlardı!

Derken Kâbe'ye gelinmişti; Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile Kâbe aynı noktada buluşmuş ve mihrabla minber yan yana gelmişti! Resûlullah'a bir kötülük yapılma ihtimaline binaen ashâb-ı kirâm, O'nun etrafında etten duvar örmüş, pervane gibi dönüyorlardı. Anlaşma gereği üç gün burada kalınacak ve dolu dolu Rabbe iltica ile kullukta bulunulacaktı!

Teveccüh tam ve kulluk adına kıvam da zirvedeydi; artık tavaf başlamak üzereydi ve Hacer-i Esved'i istilam etmeden önce Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), ihramının bir ucunu koltuğunun altına alıp sağ omzunu açmış ve diğer ucunu da sol omzunun üzerine atmıştı. Ashâbına da “Bugün kendisini daha güçlü gösterenlere Allah merhamet etsin!” diye dua ediyor ve “Onlara, hoşlanmayacakları şekilde görünün!” diye tembihliyordu. Maksudı, kendilerini zayıf gören ve bunu dillerine dolayan müşriklere, müminin izzet ve azametini göstermekti. Bunun için de bilhassa ilk üç şavtta sert adımlarla ve başlar dik, göğüsler de ileri çıkmış olarak Kâbe'yi tavaf etmelerini isteyecek ve kendisi de bunu tatbik ederek ashâbına örnek olacaktı. Sayıları iki binin üzerinde olan gözü yaşlı, sesi gür ve adımları sert bu insanların oluşturduğu manzara, gerçekten de seyre değerdi ve dağ başlarına çekilen Mekkeliler de zaten onu yapıyordu. Tekbir ve telbiye sesleri, Fârân dağlarına kadar çarpıp geri geliyor, Bekke Vâdisi'nde tarifi imkânsız bir yankı oluşturuyordu! Bütün bunların bir dili vardı ve bu, silinmez bir manzara hâlinde dillere işliyor, dilden dile konuşulacak birer hatıra olarak zihinlerde silinmez izler bırakıyordu!

Derken öğle vakti girmiş, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), Hazreti Bilâl'e seslenerek, ezan okumasını istemişti. Fârân Dağları'nı “Ehad! Ehad!” sesleriyle inleten Bilâl-i Habeşî, içinden geldiği gibi ve hiç kimseden çekinmeden Kâbe'de, ilk defa Allah'ın adını haykıracaktı. Mekkeliler içinse bu, adam yerine koymadıkları Habeşli bir kölenin, nasıl baş tâcı edildiğinin fotoğrafını arz ediyordu! Görüp duydukları her şey, Rahmânî bir elin dizayn ettiği yepyeni ve her yönüyle orijinal bir dönemi işaret ediyordu!

Kuaykî'ân Dağı'nın Hıcr tarafına bakan yanına oturup da Kâbe'yi tavaf

edenleri seyreden Mekkeliler, ilk defa kulaklarına gelen ezan sesiyle irkilmiş, hayretten hayrete düşerek kendi aralarında konuşuyorlardı. Ebû Cehil'in oğlu İkrime, "İyi ki Allah, Ebu'l-Hakem'e ikramda bulundu da şu kölenin söylediklerini duyurmadı!" diyor ve babası Ebû Cehil'in böyle bir manzaraya tahammül edemeyeceğinin altını çiziyordu. Ona Safvân İbn-i Ümeyye katıldı; İkrime gibi o da "Şu ânı görmeden önce babamı alan Allah'a hamd olsun!" diyordu. Onlara Hâlid İbn-i Esîd de eşlik etti; "Bilâl'in, Kâbe'nin üzerine çıkıp da çığırkanlık yaptığı şu günleri görmeden önce babamı öldüren Allah'a şükürler olsun!" diyordu. Süheyl İbn-i Amr ve onunla birlikte olan bir grup ise Hazreti Bilâl'in yükselen sesi karşısında kulaklarını tıkayıp yüzlerini de kapatmış, Allah kelamını duymak bile istemiyorlardı!

Ancak, kin ve nefretten başka bir şey düşünmeyen Mekke'nin gündemi değişmişti; düne kadar yüzlerine bile bakmadıkları insanların melek-nümün hâllerine gıptayla bakıyor, dilleri söylemeye cesaret edemese de meleklerin tavafına denk bu hâli, takdir hisleriyle ve hayranlıkla seyrediyorlardı! Gönülden gelen Rahmânî nağmelerle mest, hâlin diliyle de mahmûr olmuşlardı!

Duyduklarından ziyade gördüklerine itibar etmeye başlamışlardı; düne kadar haklarında ileri geri konuşulan ve halsizlikten adım atacak mecalleri kalmadığı söylenen insanlar bunlar olamazdı! Öyleyse bugüne kadar kendilerine söylenilen her şey yalandı; kendi kendilerine, "Sizin, sıtmadan dolayı hâlsiz düştüklerini iddia ettiğiniz insanlar bunlar mı?" diye soruyor ve "Bunlar, filân ve falanlardan daha güçlüler; baksanıza, tavaf ederken normal yürümekle bile iktifa etmiyor âdeta ceylanların sekmesi gibi koşturuyorlar!" deyip kendilerini sorguluyorlardı.

Bir aralık Fahr-i Kâinat Efendimiz, Kâbe'nin içine girme isteğini onlara ulaştırdı; ibadette derinleşme yanında muhtemelen onlarla temas kurabilmek için fırsat kolluyordu! Ancak onlar, burunlarından soluyarak, "Anlaşmada böyle bir madde yoktu!" dedi ve bu masum talebi geri çevirdiler.

İtiraz edebilecekleri en küçük bir husus yoktu zira her şey, bir yıl önceki anlaşmanın kurallarına göre yerine getiriliyordu!

Efendiler Efendisi (sallallahu aleyhi ve sellem), tavaf namazını da kılmış, Safâ ile Merve'ye yönelmişti; burada da yedi kez gidip gelecek ve nihayet Merve'de durarak kurbanını kesecekti. Artık ihramdan çıkma vaktiydi ve Allah Resûlü

(sallallahu aleyhi ve sellem), ashâbından Hırâş İbn-i Ümeyye'yi yanına çağırarak mübarek saçlarını tıraş ettirdi; böylelikle kaza umresi tamamlanmış oluyordu.

Hiz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) savaş stratejisinin esas hedefi; kendi dinini müdafaa etmek, onun doğruluğuna ikna olanların bu dini özgürce kabul edebilmeleri için engelleri ortadan kaldırmak ve hiçbir korku ve zorlama olmaksızın onun gereklerini yerine getirmektir. Resûlullah'ın (sallallahu aleyhi ve sellem) hedefi, düşmanlarıyla savaşmak ve onları öldürmek değil; onların, kendisine ve inançlarına göre yaşamak isteyen diğer insanlara yaptıkları zorbalıkların önüne geçmektir.

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) insanlar için gerçek bir velînimet idi. Onların ızdırap ve meşakkatlerini azaltmak için gönderildi, savaşmak için gelmedi fakat savaşa zorlandı. Bunu kendine tâbi olanlara öğüt verirken şu kelimelerle kesin bir şekilde ifade etmiştir. *“Ey Müslümanlar! Düşmanla karşılaşmayı arzu etmeyiniz; Allah'tan afiyet dileyiniz fakat düşmanla karşılaşınca da sabrediniz...”*³⁰³ Bu hadis kesinlikte ortaya koymaktadır ki İslâm'da barış esastır; savaş istisnadır (hastalık gibi) ve düşmanların zorlamasıyla gerekli hâle gelir. Onun için savaşmak, hemen hiçbir devrede Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) için gaye olmamıştır. Savaş, O'nun en son başvurduğu çaredir zira karşı cepheye daima alternatifli gidilmiş ve harp de en son olarak zikredilmiştir.

Hiz. Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve sellem) ordu komutanı olarak katıldığı savaşlarda sivil halkın canına ve malına dokunulmamıştır. Esirler en iyi muameleyi görmüşlerdir. Yaralı ve hasta olanlara gereken ilgi gösterilmiş, düşman ölüleri defnedilmiştir. Ölülerin uzuvları kesilmemiş, müsle yapılmamıştır. Savaş öncesi ve sonrası yağma ve talana tenezzül edilmemiştir. O'nun katıldığı savaşlarda şahsî çıkar, ırk asabiyeti, maddî menfaat, öç alma duygusu, sömürü vb. cahilce duygular kesinlikle yoktur.

Savaş zemininde Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) tarafından ortaya konan önemli bir prensip de düşmana merhametli ve insanî muameledir. Zira O (sallallahu aleyhi ve sellem), savaşın kötülük ve dehşetini azaltmak ve onu daha insancıl kılmak için bütün gayretini göstermiştir. Savaş gerçeğine medenî ve insanî kavramları kazandırması Hiz. Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) insanlık

medeniyetine yaptığı en büyük katkılardan biridir. O, eski ulusların kaba, barbar âdet ve alışkanlarını temizlemiş, bunların yerine âdil, iyiliğe yönlendirici ve insancıl, evrensel kuralları yerleştirmiştir. Gerçekten O (sallallahu aleyhi ve sellem) savaşa, modern ve uluslararası yaklaşım için gerekli temelleri ortaya koymuştur.

Esirlere Muamele ve Şiddet

Peygamber Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) şiddet karşısındaki duruşunu aksettiren en önemli hususlardan birisi de hiç şüphesiz kendisinin ve ashâbının muhatap olduğu çatışma ve savaşlarda ele geçen erkek, kadın ve çocuk esirlere karşı gösterdiği muameledir.

Efendimiz'e kadar, her türlü kötülük kendilerine reva görülen, işkence, eza ve eziyetlerle inim inim inletilen, bütün özgürlükleri ve hakları ellerinden alınıp köleleştirilen hatta büyük çoğunluğu hunharca katledilen esirler,³⁰⁴ Efendimiz'in getirdiği ve tatbik ettiği insanî, ahlakî ve hukukî uygulamalarla bütün bunlardan kurtulmuş ve insan onurunu zedeleyen her türlü şiddetten korunmuşlardır.

Efendimiz esirleri her zaman hidayete muhtaç sineler olarak görmüş; affıyla, merhametiyle, şefkatiyle, hilmiyle, silmiyle onlara yaklaşmış; savaşta yıkılan morallerini düzeltmek, onların ve korku içerisinde onlarla alâkalı verilecek kararları gözleyen yakınlarının gönüllerini kazanma adına hep hayır ve iyilikle muamelede bulunmuştur.

Hissî hareket edilerek onlara zarar verilmesini engellemek için hususî ve umumî kararlar almış, askerlerine esirlere iyi muamelede bulunulması için emirler vermiş, onlarla alâkalı şiddet içerikli teklifleri ve çözüm önerilerini asla kabul etmemiştir.

Sürekli kin ve nefret yudumlayanların Müslüman esirlere reva gördükleri zulmü hiçbir zaman Müslümanların esir aldığı insanlara reva görmemiş ve gördürmemiştir.³⁰⁵ Ancak savaş öncesinde cezayı gerektirecek suçlar işleyenler, esir olarak iyi muamele görseler de işledikleri bu suçların karşılığı olarak haklarında verilen hüküm gereği cezalandırılmışlardır. Efendimiz'in esirlere olan muamelesinin çerçevesini “*Savaş sona erince de artık ya karşılıksız veya fidye karşılığında salıverin.*” âyeti teşkil etmiştir.³⁰⁶ Âyetteki karşılıksız salıvermenin fidyeden önce zikredilmesi Efendimiz'in uygulamalarında da kendisini açıkça göstermiştir.

Can Güvenliklerini Teminat Altına Almıştır

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) emanet gördüğü esirlerin can güvenliği hususunda çok hassas hareket etmiş, askerlerine tembih ve ikazlarda bulunmuştur. Mesela yetmiş esirin alındığı Bedir’de Hazreti Umeyr İbn-i Ebî Vakkâs’ın şehit edildiği haberini alınca “Kardeşinin şehit edildiğini Sa’d’a sakın haber vermeyin ki uhdenizdeki esirleri öldürmesin!” tembihinde bulunmuştur.³⁰⁷ Böylece daha baştan askerlerine esirler hakkındaki duruşunu hissettirmiş ve onlara karşı hissî hareket edilerek haklarının çiğnenmesinin doğru olmadığını göstermiştir.

Yine Bedir’de esirlerin can güvenliğini temin etmek için “Sizden birisi, öldürme maksadıyla elindeki esiri kardeşinin esiriyle takas etmesin!” buyurmuş;³⁰⁸ esirleri gereksiz bir yük olarak taşıdıklarını ve bir an önce öldürüp de bu yükten kurtulmak gerektiğini hissettiren Hazreti Sa’d İbn-i Muâz’ı da: “İnsanların esir alınarak buraya getirilmesi, seni rahatsız etmiş gözüküyor!” diyerek uyarmıştır!³⁰⁹

Şiirleriyle Mekke ordusunu savaşa teşvik edip coşturan Kureyş’in kudretli hatibi Süheyl İbn-i Amr’ı esirler arasında görüp, hiddetle “Onu bana bırak yâ Resûlallah! Bırak da onun dişlerini sökeyim, dilini koparayım ki bir daha hiçbir yerde ve ebediyen Senin aleyhinde konuşmasın!” şeklinde talepte bulunan Hazreti Ömer’e izin vermemiştir. Zira Efendimiz onların gönüllerine girmeyi ve hepsini kendi aydınlık iklimine çekmeyi hedeflemektedir. Ki Hazreti Ömer’e söylediği şu söz de bunu aksettirmektedir: “Bırak onu ey Ömer! Bırak ki gün gelir o da senin hoşuna giden işler yapar!”³¹⁰

Her Türlü İhtiyaçlarını Karşılammıştır

Esirlere hep şefkatle yaklaşan Efendimiz, onları savaş meydanlarında, yollarda yüzüstü, yaralı, aç, susuz ve çıplak bırakmamış, her türlü ihtiyaçlarını karşılamıştır. Zira O, Yüce Allah’ın ihsanla muameleyi her şeyin üzerine yazdığını bildirmiş³¹¹ ve bir kediye odaya hapsedip aç bırakmanın bile insanı Cehennem’e sürükleyebileceğini ifade etmiştir.³¹²

Hazreti Abbas gibi elbiseye muhtaç Bedir esirlerine elbise giydirmiş,³¹³ Huneyn’de esir alınan altı bin kadın ve çocuk için Hazreti Büsr İbn-i Süfyan’ı

Mekke'ye göndermiş ve yeni elbiseler satın alıp onlara giydirmesini emretmiştir. O da hiç vakit kaybetmeksizin harekete geçmiş, pamuk ve ketenden imal edilmiş elbiseler satın almış, getirip esirlere dağıtmış ve onları sevindirmiştir.³¹⁴ Yine Taif kuşatması sırasında esirler Ci'râne'de aç ve susuz bırakılmamış günlerce bütün ihtiyaçları karşılanmıştır.

Hep Hayırla Muamele Edilmesini Emretmiştir

“Esirlere hayır ile muamelede bulunun!”³¹⁵ buyuran Efendimiz, esaretin başlangıcından bitimine kadar esirlere hep hoş davranmış ve gönüllerini hoş tutmaya çalışmıştır. Bedir esirlerinin el ve ayaklarındaki bağları fark edince ashâbından birisini yanına çağırmış, “Git ve esirlerin hepsinin bağlarını çöz!” buyurmuş³¹⁶, böylece sıcağı sıcağına onlara hür muamelesi yapmıştır! O'nun tembihlerini işiten, muamelelerine şahit olan sahabîler, bineklerinden inip yol boyunca yürümüş, hem savaşı hem de yakınlarını kaybeden üstüne bir de esir düşüp bütün moralleri bozulan, onurları zedelenen esirleri ise Medine'ye kadar bineklere bindirmişlerdir.³¹⁷ Bir aralık esirler arasında bulunan Süheyl İbn-i Amr kaçmaya yeltenmiş, yakalanınca cezası Medine'ye yürüyerek gitmek olmuştur!³¹⁸

Medine'ye geldikten sonra onları toplumdan tecrit edip bir yere hapsedmemiş aksine kendilerine daha iyi bakılsın düşüncesiyle Müslüman akrabalarına emanet etmiştir. Mesela Benî Mahzûm kabilesine mensup olan Ümmü Seleme Vâlidemiz'e, söz konusu kabilenin lideri ve Bedir'de öldürülen Ebû Cehil'in ana-baba bir kardeşi Hâlid İbn-i Hişâm ile yine aynı kabilenin bir diğer ferdi Ümeyye İbn-i Ebî Huzeyfe'yi emanet etmişti. Her şey yeni ve orijinaldi; belli ki Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), yakınlarının yanında güven duyabilmeleri ve onların da akrabalarını gözeterek gönüllerini hoş tutabilmeleri için böyle bir tercihte bulunmuştu. Zira evine amcaoğullarının geldiğini duyan Annemiz (radiyallahu anhâ), Efendimiz'in yanına giderek, “Yâ Resûlallah!” demiş ve sormuştu: “Amcaoğullarım kendilerini görmemi, belli başlı ihtiyaçlarını gidermemi ve şu sıkıntılı zamanlarında kendilerine cemilede bulunmamı talep ediyorlar! Sana sormadan bir şey yapmak istemedim; ne dersin?” O dakikaya kadar bu nebevî stratejiyi bilemeyen Annemiz'e Resûlullah'ın cevabı netti: “Bunların hiçbirinde mahsur yok, dilediğin iyiliği yapabilirsin!”³¹⁹

Resûlullah'ın "Esirlere iyi muamele edip gönüllerini hoş tutun!" tavsiyesi sahabîdeki etkisini Medine'de de sürdürmüştür. Harfî harfine nebevî arzuyu hayata geçirmeyi en temel hedef hâline getiren ashâb, kendisinden önce esirini düşünmüş ve elindekinin en güzelini ilk önce ona takdim etmiştir. O kadar ki yemek vakti gelince kendileri kuru hurma ile yetinirken esirlerine, ellerindeki en güzel yemekleri ikram etmişlerdir. O gün esirler arasında bulunup daha sonra Müslüman olacak olan Efendimiz'in damadı Ebu'l-Âs İbn-i Rebî' konuyla ilgili bir hatırasını anlatırken bu titizlik ve hassasiyeti şu ifadeleriyle dile getirecektir: "O gün (Bedir) ben de Ensâr'la birlikte Medine'ye getirilenler arasındaydım. Yemek vakti gelip de bir şeyler yemek istediklerinde onlar, Resûlullah'ın tavsiyesini yerine getirmek için ellerindeki ekmeği en önce bana veriyorlar, kendileri ise kuru hurma yiyerek açlıklarını gidermeye çalışıyorlardı. Hatta onlardan birisi o gün, elinde bulunan ekmeği uzatıp da bana verince, onu alıp yemekten hayâ ederek bu ekmeği yanımdaki bir başkasına verdim; bir de ne göreyim, elden ele dolaşan aynı ekmeğin, çok geçmeden yine benim önüme gelmişti!"³²⁰

Benzeri bir durumu, Mus'ab İbn-i Umeyr'in kardeşi Azîz İbn-i Umeyr de "Bedir günü ben de esirler arasındaydım. Resûlullah'ın o gün esirlerin gönüllerini hoş tutun tavsiyesini duyunca, âdeta başımızdan yiyecek yağmaya başladı; kimin elinde bir şey varsa, onu bana uzatıyordu. Kendileri kuru hurma yiyor ancak ellerindekinin en güzelini bana vermeyi tercih ediyorlardı! O kadar ki gördüğüm muamele karşısında utancımın yerin dibine girecek gibi oldum! Zira geri gönderdiğim şey bile dakikasında bana geri dönüyordu!" şeklinde nakletmektedir.³²¹

Onların esirler karşısında sergiledikleri bu incelik "*Kendileri de ihtiyaç duydukları hâlde yiyeceklerini, sırf Allah'ın rızasına ermek için fakire, yetime ve esire ikram ederler.*"³²² âyetiyle serlevha edilmiş, iyi ve has kullara ait bir vasıf olduğu bildirilmiş ve ilahî takdire mazhar olmuştur.

Efendimiz'in bu duruşu sadece Bedir esirleriyle sınırlı kalmamış, hayatı boyunca devam etmiştir. Resûlullah'ın, Benî Kaynukâ ve Benî Nadîr ile yaşanan gerginlik sürecinde yeniden anlaşma yaparak ilişkileri sağlama aldığı Beni Kureyza, Ahzâb ordusuyla ittifak edip Hendek'te içeriden saldırınca, bu ihanetin

karşılığı olarak kuşatılmış ve yaklaşık bin kadarı esir alınmıştı. O gün esirlerin güneş altında bekletildiğine şahit olan Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), hemen müdahale etmiş ve “Onları aynı anda, hem güneşin harareti hem de kılıcın sıcaklığıyla cezalandırmayın!” buyurmuştu. Fahr-i Kâinât Efendimiz’in, “Çocuk bülüğ çağına erişinceye kadar annesiyle arasına girilmez!” buyurarak ashâbına, çocukların, annelerinden ayrılmaması gerektiğini tembihlediğine de şahit olmaktayız. Şöyle diyordu: “Anne ile çocuğunu birbirinden ayıranları Allah (celle celâluhû), Kıyâmet Günü’nde en sevdikleri insanlardan ayırır!” Esirlerle ilgili bir başka nebevî ikazın, esir alınan kadınlara el sürülmemesi istikametinde olduğunu görmekteyiz. Bütün olumsuzluklara rağmen Benî Kurayza cemaatinden Reyhâne Bint-i Şem’ûn Müslüman olunca, Allah Resûlü’nün bütün sıkıntıları gitmiş, âdetâ dünyalar O’nun oluvermişti.

Esirleri Serbest Bırakmak İçin Vesileler Arardı

Efendimiz’in esirleri hürriyetlerine kavuşturma hususunda takip ettiği yol, gösterdiği kolaylık ve takındığı ince tavır O’nun insana bakışı, problemleri çözme usulü, hâl ve hareketlerindeki hikmeti anlama noktasında çok mühim bir süreçtir:

İslâm’a Davet

Cenâb-ı Hak “*Ey Peygamber! Ellerinizdeki esirlere de ki: Eğer Allah sizin kalblerinizde hayır yani iyi niyet, iman ve ihlâs istidadı bulursa, sizden alınan fidyelerden daha hayırlısını size verir ve günahlarınızı bağışlar. Çünkü Allah Gafur’dur, Rahîm’dir (affi, merhamet ve ihsanı boldur).*”³²³ buyurarak isterlerse esirler için tevbe ve iman kapısının açık olduğunu bildirmişti. İlk andan itibaren esirleri hidayete muhtaç sineler olarak gören Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) kendilerine hiçbir baskı ve zorlamada bulunmamış, hâl ve hareketlerindeki incelik ve cemilelerle onları Cenâb-ı Hakk’ın mağfîret ve merhametiyle buluşturmaya gayret etmiştir.

Hicretin ikinci yılının Receb ayında gerçekleşen Nahle seriyyesinde Abdullah İbn-i Cahş kumandasındaki birlik tarafından Batn-ı Nahle’de esir alınan Hakem İbn-i Keysân Medine’ye getirilince Efendimiz, kendisine çok iyi muamelede bulunmuş, İslâm’ı anlatmış ve onu hür bir iradeyle İslâm’ı kabule davet etmiştir. O her seferinde “Hayır!” demiş, ama Efendimiz ısrarla hayırlı muamelesini ve

davetini sürdürmüştür. Efendimiz'i yakından takip eden Hazreti Ömer gibi sahabîler, onun gördüğü onca iyiliğe karşı hâlâ şirkte direttiğini görünce davet çabalarının beyhude olduğunu düşünüp harekete geçmiş ve boynunu vurmak için izin talep etmiştir. Fakat göz göre göre bir insanın Cehennem'e gitmesine asla razı olmayan ve onu böylesi bir âkıbetten İslâm'ın dırâhşan çehresini göstererek kurtarabilmenin derdinde olan Efendimiz, onlara izin vermemiş ve İslâm'ın evrensel güzelliklerini anlatarak davetine devam etmiştir. Çok geçmeden O'nun örnek gayreti semeresini vermiş ve esir Hakem İbn-i Keysân davete "Evet" deyip Müslüman olmuştur. Bunun üzerine Efendimiz, ashâbına dönmüş ve "Şayet az önce sizin fikrinize uyarak onu öldürmenize izin verseydim, Cehennem'e gidecekti!" buyurmuştur.³²⁴

Müslümanların ilk esiri Hakem İbn-i Keysân'la alâkalı duyduğu ızdırabı Efendimiz, daha sonraki hadiselerde esir alınan bütün insanlar için de duymuş, onlarla Allah arasındaki engelleri ortadan kaldırmak için çırpınmış ve kalblerinde oluşan buzdan dağları şefkatinin sıcaklığı ile eritmeye çalışmıştır:

Yakınlarını Bedir'de bırakan yetmiş esirin birçoğu savaşın hemen akabinde, birçoğu da ilerleyen günlerde Efendimiz'den gördüğü şefkat, jest, ihsan ve cemilelerle Müslüman olmuştur.³²⁵

Hicretin üçüncü yılının Cemaziyelevvel ayında Hazreti Zeyd İbn-i Hârise (radiyallahu anh) tarafından Karede'de esir alınan Furât İbn-i Hayyân Medine'ye getirilince kendisini Efendimiz'in şefkat dolu ikliminde bulmuş, O'nun "Müslüman olursan serbest bırakılırsın!" teklifini duyunca hiç tereddüt etmeksizin "Evet!" demiş ve Hak yolunun azad kabul etmez bir sevdalısı hâline gelmiştir.³²⁶

Yine aynı yıl Medine'ye saldırı hazırlığı yapan Gatafânlılar üzerine yapılan gazvede Cebbâr isimli birisi esir alınmış, o da bu vesileyle Efendimiz'i daha yakından tanıma fırsatı bulmuş ve kendisine yapılan daveti sevinç içerisinde kabul etmiştir. Ardından Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) onu Hazreti Bilâl'e zimmetlemiştir.³²⁷

Hicretin beşinci yılının Rebiülevvel ayında Medine'ye gelen-giden kimselere zulmeden ve oraya saldırı hazırlıkları yapan kalabalık bir grubun üzerine gerçekleştirilen Dûmetü'l-Cendel gazvesinde bir kişi esir alınmıştı. Efendimiz

önce kendisine bu saldırgan grup hakkında soru sormuş, ardından da İslâm'ı anlatıp kendisini Müslüman olmaya davet etmişti. Efendimiz'in sorusunu cevaplayan esir, gördüğü muamele karşısında davete müspet cevap verip Müslüman olmuştur.³²⁸

Medine'ye saldırı hazırlığı yapan Huzâa kabilesinin üzerine sefer düzenlenmiş; Müreysi, Müslümanların zaferine şahit olmuş ve iki yüz aile halkı esir alınmıştı. Liderlerinin bir hiç uğruna içine sürüklediği bu zilletten onları kurtarmak ve kalblerini kazanmak isteyen Rahmet Peygamberi, esirler arasında bulunan ve kocası, çıkan çatışmada ölen Huzâa lideri Hâris İbn-i Ebî Dırâr'ın kızı Cüveyriye Bint-i Hâris'e Müslüman olursa kendisiyle evleneceğini ifade etmiştir. O razı olunca bu evlilik gerçekleşmiş, Efendimiz'in bu tutumu anında meyvelerini vermiş ve bütün esirler ashâb-ı kirâm tarafından "Biz Resûlallah'ın akrabalarına esir muamelesi yapamayız!" denilerek karşılıksız bir şekilde serbest bırakılmıştır. Efendimiz ve ashâbından gördükleri bu güzel muameleler, endişe içerisinde bekleyen esirleri mest etmiş ve hepsi gelip Müslüman olmuşlardır.

Bütün ümitlerinin tükendiği, morallerinin yerle bir olduğu bir zamanda Efendimiz, esirleri, gösterdiği inceliklerle sevindirmiş ve onlar İslâm'ın aydınlık dünyasına girince hepsinden daha çok sevinmiştir.

Hicretin altıncı yılının Rebiülâhir ayında Medine'ye saldırı hazırlığında bulunan çeteler üzerine düzenlenen Zü'l-Kassa seferinde Hazreti Ebû Ubeyde İbn-i Cerrah tarafından esir alınan bir kişi³²⁹; Hicretin yedinci yılında Medine'ye saldırı hazırlığı yapan Gatafânlılar üzerine düzenlenen Cinab seferinde Hazreti Beşîr İbn-i Sa'd tarafından esir alınan bir veya iki kişi de Efendimiz'in davetiyle Müslüman olmuş ve hürriyetlerine kavuşmuşlardır.³³⁰

Necid tarafına giden güvenlik timleri, birisini esir alıp Medine'ye getirmiş, kaçmaması için de Mescid'in direklerinden birisine bağlamışlardı. Efendimiz kendisini görünce sahabeye onun kim olduğunu sormuş, bilmediklerini söyleyince de esirin Sümâme İbn-i Üsâl olduğunu bildirmiş ve ona güzel davranmalarını emretmişti. Ardından hane-i saadetlerinden Sümâme'ye yemek göndermiş ve devesini sağıp sabah akşam sütünün verilmesini emretmişti.³³¹ Sonra Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), onun yanına uğrayınca, "Ne haber ey Sümâme?" diye sordu. "Bende hep hayır var yâ Muhammed. Şayet öldürürsen,

kan sahibi birisini öldürmüş olursun! Yok, ihsan ve iyilikle muamele edersen, karşılığını verecek birisine bunu yapmış olursun! Şayet mal istiyorsan, açık söyle; istediğin kadar sana verilir!” diyordu.

Ertesi gün Habîb-i Ekrem yeniden onun yanına uğradı ve “Ne haber ey Sümâme?” diye tekrar sordu. “Sana söyledim!” diyordu. “Şayet ihsan ve cemilede bulunursan, karşılığını verecek birisine bunu yapmış olursun! Ancak öldürecek olursan, bu durumda da kan sahibi birisini öldürmüş olursun! Şayet mal istiyorsan, açık söyle; istediğin kadar sana verilir!”

O gün de Sümâme’yi kendi hâline bırakan Efendiler Efendisi (sallallahu aleyhi ve sellem), üçüncü gün yine yanına geldi ve “Ne haber ey Sümâme?” diye sorduğunda, Sümâme’den aynı cevabı aldı.

O güne kadar teâmül hâline gelmiş uygulamaları düşünerek defalarca aynı şeyleri söyleyen Sümâme, Resûlullah’ın maksadını anlamayacak gözüküyordu ve üçüncü kez Sümâme’den aynı cümleleri duyan Sultân-ı Rusûl Efendimiz, “Sümâme’yi çözün!” buyurdu. Kellesinin gideceğini veya kendisinden yüklü bir servet talep edileceğini düşündüğü bir sırada, hiç karşılık talep edilmeksizin serbest bırakılıyor olması Sümâme’de şok tesiri yapmıştı! Düşünüp taşınıyor ancak böyle bir cemilenin nasıl yapılabileceğine akıl erdiremiyordu! Kendisini burada tutabilecek herhangi bir bağ kalmamıştı; hürdü ve ülkesine dönebilirdi! Ancak yüreğinin Medine’ye bağlandığını hissediyordu! Hareketlerini sınırlayan bir esaretten kurtulmuş, ancak kendisine bu muameleyi yapan Allah Resûlü’nün esiri olmuştu!

Bir aralık gözden kayboldu Sümâme İbn-i Üsâl. Hurma bahçelerinin arasına dalmış ve bir kuyuda gusûl abdesti almıştı. Başından sular damlaya damlaya Mescid’e geldi; edeple huzura yaklaştı ve “Ben şehâdet ederim ki Allah’tan başka ilah yoktur! Yine şehâdet ederim ki Muhammed de O’nun Resûlü’dür!” dedi. İçinin sesini dillendiriyordu ancak bununla iktifa etmedi, mübarek yüzlerine bakarak, “Yâ Muhammed!” dedi, “Şu dakikaya kadar yeryüzünde ben, en fazla senden nefret ediyor, sana buğzediyordum; fakat şu andan itibaren sen, benim için dünyadaki en sevgilisin! Tebliğ ettiğin din için de aynı şey söz konusu; az önceye kadar senin dinin, yeryüzünde en nefret ettiğim dindi; ancak şu dakikadan itibaren benim için o, dinlerin en sevgilisi ve en güzeli! Şu belden de öyle; düne kadar beldeler arasında en nefret ettiğim yer iken şimdi, dünya bir

tarafa burası bir tarafa!”³³²

Bir insan daha hakka uyanmıştı ya, o gün Resûlullah’tan daha mutlu, daha huzurlu kimse yoktu!

Fidye

Nahle gazvesinde Hakem İbn-i Keysân’la birlikte esir alınan bir Mekkeli de Osman İbn-i Abdillâh’tı. Korku içerisinde köleleştirilmeyi ya da öldürülmeyi beklerken O da karşısında engin bir şefkat ve merhamet bulmuştu. Efendimiz ona da Hakem’e davrandığı gibi davranmış, karanlık ve kirli dünyasını İslâm nuruyla aydınlatmak istemişti. Ne var ki her seferinde duymamak için kulaklarını, görmemek için gözlerini ve anlamamak için de kalb ve kafasını O’na kapamıştı. Bu arada Mekkeliler harekete geçmiş ve onun serbest kalması için kırk ukiyye gümüş göndermişlerdi. Efendimiz, seriyye esnasında kaybolan ve kendilerinden haber alınamayan Hazreti Sa’d İbn-i Ebî Vakkâs ve Hazreti Utbe İbn-i Gazvân sağ sağlam geri dönünceye kadar onu bırakmayacağını bildirmiş, onlar dönünce de gönderilen fidyeyi kabul edip Osman’ı Mekkelilere teslim etmişti. İçindeki kin ve nefreti söküp atamayan, atıp da yanındaki rahmetle buluşamayan Osman, Mekke’ye dönmüş ve ilerleyen günlerde emaneti sahibine bir müşrik olarak teslim etmişti.³³³

Bedir esirlerine cemile üstüne cemilelerde bulunan Rahmet Peygamberi, onlarla alâkalı vereceği nihai kararı ashâbıyla istişare etmek, onları da işin içine çekerek ikna etmek istedi. Ardından konuyu onlara açıp “Şu esirler konusunda ne düşünüyorsunuz?” diye sordu ve ekledi “Onların çoğu dünkü kardeşleriniz olsa da Allah (celle celâluhû), bugün onları sizin vereceğiniz karara muhtaç bıraktı!” İlave ettiği beyan kendi niyetini izhar ediyordu. Hazreti Ebû Bekir de aynı kanaatteydi. Ancak Hazreti Ömer ve Abdullah İbn-i Revâha gibi sahâbiler farklı düşünüyordu. 15 yıllık çileli Mekke yılları ile Bedir’e gelirken içinde bulundukları ruh hâli ve savaş esnasında aktif hâle gelen duygularının tesiriyle hareket edip esirlerin öldürülmesi istikametinde görüş serdedenlerin fikri ağır basıyordu!

Belli ki Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), bundan hoşlanmamıştı ve herhangi bir yorum yapmadan Hücre-i Saâdetleri’ne girdi. Dışarıda bekleyen ashâb ise Resûlullah’ın vereceği kararı kendi aralarında konuşuyordu; bir kısmı, Ebû

Bekir'in fikrine göre hareket edip onları fidye karşılığında serbest bırakacak; diğer bir kısmı, Ömer'in kanaatine göre hüküm verip hepsini öldürecek; bir diğer grup da Abdullah İbn-i Revâha'nın düşüncesini hayata geçirip onları yakacak diye yorum yapıyordu. Bir müddet sonra Efendimiz yeniden dışarı çıktı ve "Şüphesiz Allah (celle celâluhû), bazı insanların kalbini öyle yumuşatmış ki sanki onlar en yumuşaktan daha yumuşak! Bazılarının kalbini de öyle katılaştırmış ki taştan daha sert!" dedi ve ilave etti:

"Sen, ey Ebâ Bekir! Melekler arasında, rahmetle yere inen Mîkâîl'e, Peygamberler arasında da 'Onlardan her kim bana tâbi olursa o bendendir; kim de bana isyan edip yüz çevirirse Sen, merhametinle muamele edip affınla onları mağfiret edersin' diyen İbrâhîm ile 'Şayet onlara azap edersen; onlar Senin kulların; şayet onlara affınla muamele edip günahlarını bağışlarsan, bu da Senin şanıdır çünkü Sen, Azîz ve Hakîm'sin' diyen İsâ'ya benziyorsun!"

Arkasından Hazreti Ömer'e döndü; "Sen de ey Ömer!" diyordu: "Melekler arasında, Allah düşmanlarını cezalandırma konusunda duyarlılık ve titizlikle inen Cibrîl'e, peygamberler arasında da 'Allah'ım! Yeryüzünde kâfirlerden bir tane bile bırakma!' diyen Nûh ile 'Allah'ım! Onların mallarını akîm, kalblerini de perişan eyle ki, azâb-ı elîmi gözleriyle görünceye kadar iman edemesinler!' diyen Mûsa'ya benziyorsun!" Ardından ikisine birden seslendi: "Şayet siz, bir konuda ittifak etseniz, Ben size muhalefet etmem!" Daha cümlelerini bitirmemişti ki Abdullah İbn-i Mes'ûd'un sesi duyuldu; "Yâ Resûlallah!" diyordu. "Süheyl İbn-i Beydâ istisna olsun çünkü ben, ondan İslâm'la ilgili güzel şeyler duydum; neredeyse Müslüman olmak üzere!"

Gönüllere inşirah veren bir haberdir bu. Resûl-i Kibriyâ Hazretleri'nin nur yüzü dolunay gibiydi, baştan ayağa sürûr kesilmişti ve "Süheyl İbn-i Beydâ istisna olsun!" buyurdu. Beri tarafta bu cümleleri duyan Abdullah İbn-i Revâha'nın ayak bağları çözülmüş, ödü kopmuştu. O gün yaşadıklarını ifade ederken, 'Süheyl İbn-i Beydâ istisna olsun!' sözünü Resûlullah'tan duyduğumda korktuğum kadar, üzerime semadan taş yağacağından endişe ettiğim bir başka gün hatırlamıyorum!" diyecektir.

Mesele, Allah Resûlü'nün arzu ettiği çizgiye gelmek üzereydi. O dakikaya kadar ana hedefi kavrayamayanlar da bu süreçte meseleyi anlamış, önemli olanın öldürmek değil, insanları insanca yaşatacak zeminleri hazırlamak olduğunu fark

etmeye başlamışlardı. Aynı zamanda Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), en olumsuz hadiselerin içinde bile yoğura yoğura model bir cemaat yetiştiriyordu! Bu arada Cebrâil de (*aleyhisselâm*) gelmiş O'na, “Yâ Muhammed!” demişti. “Yüce Allah, ashâbının esir almalarını hoş görmedi ve onları, şu iki husustan birisini tercih etmede muhayyer bırakmanı sana emretti; ya ellerindeki esirleri getirirler ve sen de onların boyunlarını vurursun ya da bugünkü esirlerin sayısınca ileride kendilerinden şehit olmak üzere onlardan fidye alırlar!”

Bedeli ağır olacak bir teklifti; şüphesiz ki bu, yetmiş esire bedel, yetmiş can demektir! Hazreti Cebrâil'in mesajını alan Habîb-i Kibriyâ Hazretleri, konuyu ashâbına açtı ve onların kanaatlerini almak istedi; “İşte, Cebrâil!” buyurdu. “Geldi ve esirler hakkında, onların boyunlarını vurmanız ya da fidye akçesi alıp serbest bırakmanız ki gelecek yıl aranızdan, onların sayısı kadar kişinin şehit olması hususunda sizi muhayyer bıraktı! İsterseniz onları öldürün, dilerseniz fidyelerini alıp ondan faydalanın! Şunu da bilin ki şayet fidye alırsanız, bu durumda sizden, onların sayısı kadar kişi şehit olacaktır!”³³⁴

Üstelik hem şehit olacakların sayısı hem de bu şehâdetin zamanı söyleniyordu! Şehâdeti, arayıp da bulamadıkları bir fırsat olarak gören ve aynı zamanda gelişmeleri başından beri adım adım takip eden ashâb, Allah'ın marziyyatının hangi istikamette olduğunu görmüş ve onu hayata geçirmede olağanüstü bir duyarlılık kesbetmiş olarak, “Yâ Resûlallah!” dediler. “Neticede onlar, bizim akrabalarımız ve kardeşlerimizdir! Hayır, biz onlardan fidye alalım ve bununla düşmanımıza karşı güçlenelim! Ne yapalım, bizden de esirler sayısınca şehit olacaksa olsun! Zira bu, hiç de hoşlanmayacağımız bir şey değildir!”³³⁵

Müthiş bir tercihte bulunuyorlardı; bunun anlamı, “Biz ölelim ancak onlar kurtulsunlar!” demektir. Sahâbe olma farkıydı bu ve insanlık tarihinin ilk defa şahidi olduğu bir hadise yaşanıyordu! Şüphesiz ki bu tercihte, o güne kadar gelen âyetlerin, insanları affetmeyi tavsiye etmesi, hikmet ve mev'ize-i hasene ile davetin üzerinde durmasının da tesiri büyüktü. Hissiyatla hareket edip öfkeyle mukabelede bulunmalar geride kalıyor, Kur'ân'la bütünleşmiş bir ruh olarak herkesi affetmek, inanan her müminin karakteri hâline geliyordu. Tabî ki bunu zirvede temsil eden Efendiler Efendisi idi ve o gün kendisi fidye

karşılığında esirlerin serbest bırakılmaları istikametinde hüküm verdi.

Bunun üzerine “*Bir Peygamberin, dünyada zafer kazanıp küfrü zelil kılmadıkça, esirler edinip onları fidye karşılığında serbest bırakması uygun düşmez. Siz dünya metânını istiyorsunuz. Allah ise âhireti kazanmanızı istiyor. Allah Azîz’dir, Hakîm’dir (üstün kudret, tam hüküm ve hikmet sahibidir). Eğer (içtihad neticesi verilen hükümlerden ötürü azap etmeyeceğine veya ganimetleri helâl kılacağına dair) Allah’ın Levh-i Mahfuz’da yazdığı daha önceki bir hüküm olmasaydı, aldığınız fidyeden dolayı size büyük bir azap dokunurdu. (Ama bundan böyle fidyeyi ve ganimeti size mubah kıldım) artık aldığınız ganimetleri helâl ve hoş olarak yiyin. Allah’a karşı gelmekten sakının! Gerçekten Allah Gafûr’dur, Rahîm’dir (affi, merhamet ve ihsanı boldur).*”³³⁶ âyet-i kerimesi inmiş ve Efendimiz’in fidye kararı tescillenmişti.

Bedir esirlerinden fidyeyle ilk serbest bırakılan, Ebû Vedâa oldu. Mekkelilerin bütün ikazlarına rağmen oğlu Muttalib, herkesten önce ve gizlice Medine’ye geldi ve dört bin ûkıyye ödeyerek babasını Mekke’ye götürdü.³³⁷ Bir anlamda bu, esaret bedeli olarak ödenecek miktarı belirleyen rakam anlamına geliyordu.³³⁸ Ancak yine de esnek bir uygulama ortaya konuluyor ve bu miktarı bulamayanlara da müsamaha ile bakılarak bu rakam, daha aşağılara da çekilebiliyordu.³³⁹

Resûlullah’ın, Benî Kaynukâ ve Benî Nadîr ile yaşanan gerginlik sürecinde yeniden anlaşma yaparak ilişkileri sağlama aldığı Beni Kureyza, Ahzâb ordusuyla ittifak edip Hendek’te içeriden saldırınca, bu ihanetin karşılığı olarak kuşatılmış ve yaklaşık bin kadarı esir alınmıştı. Efendiler Efendisi (sallallahu aleyhi ve sellem), belli bir vakit tayin edilerek, o zamana kadar bedelini getirenlerin hiçbir şey sorulmaksızın hürriyete kavuşturulacaklarını ilan etti. Böylesi bir civanmertliği kaçırmak istemeyen Ebu’ş-Şahm gibi zengin Yahudiler, bedellerini ödeyerek birçok yakınıni esaretten kurtarmışlardı.

Okuma-Yazma Öğretilmesi

Efendimiz, Bedir esirlerinin fidye karşılığında serbest bırakılmasına karar vermişti fakat onlar arasında fidyeyi ödeyemeyecek kadar fakir olanlar da vardı. Efendimiz’in gönlü, hiçbir şeyleri olmayan bu insanların da hürriyetlerine kavuşturulmasından yanaydı. Çok geçmeden nebevî şefkat buna da bir çare

buldu ve onlardan okuma-yazma bilenlerin Müslümanlardan on gence okuma yazma öğretmesi karşılığında hürriyetini elde edebileceğini haber verdi.³⁴⁰ O, kendi eliyle milletlere rehberlik yapacak bir altın nesil yetiştiriyordu ve onların donanımlı olmalarına büyük ehemmiyet veriyordu. Üstelik bu vesileyle esirler de Müslümanlarla diyalog hâlinde olacak ve İslâm'ı daha yakından tanıma fırsatı elde edebileceklerdi. İlerde kitabetinin ve kıraatinin diliyle büyük hizmetler ortaya koyacak olan Hazreti Zeyd İbn-i Sâbit, Efendimiz'in aldığı bu kararın neticesinde okuma yazma öğrenenlerdendi!³⁴¹

Karşılıksız Serbest Bırakma

Efendimiz'in, esirlerin hürriyetlerine kavuşturulması sürecinde tatbik ettiği uygulamalardan birisi de belirlenen fidyeyi ödeyemeyecek ve okuma yazma öğretemeyecek durumda olanların karşılıksız olarak serbest bırakılmalarıydı. Bu kararda da temel hedef, esirlerin ve hasretle onların gelişini gözleyenlerin gönüllerini kazanmaktı. Bedir'de esir alınan Ebû Azze³⁴², Sâib İbn-i Ubeyd, Ubeyd İbn-i Amr, Sayfiyy İbn-i Ebî Rifâa, Muttalib İbn-i Hantab İbn-i Hâris ve Rebîa İbn-i Derrâc İbn-i Anbes bu şekilde serbest bırakılmışlardı.

İnsanlık tarihinin belki de ilk defa karşılaştığı bir durumdu bu; hayat boyu alınlarından söküp atamayacakları hatta sonraki nesillerinin de kaderi hâline geleceğini kabullenmeye başladıkları kölelik müddetleri birkaç gün içinde sona ermiş, en iyimser ihtimalle ömür boyu karın tokluğuna birilerine hizmet etme veya pazarlarda satılma yerine, her şeye yeniden başlayabilecekleri memleketlerine dönüyorlardı!

Zeyd İbn-i Hârise, Benî Süleym üzerine düzenlenen Cemûm seriyyesinde Müzeyneli Halîme isimli bir kadını ve kocasını esir almıştı. Onları Medine'ye getirince Efendimiz, kadını ve kocasını karşılıksız serbest bıraktı.³⁴³

Mekke'nin fethi Hevazinlileri korkutmuş ve onlar Müslümanlara saldırmak için savaş hazırlıklarına başlamıştı. Efendimiz bunu haber alınca durumu tetkik ettirdikten sonra harekete geçmiş ve iki ordu Huneyn'de karşı karşıya gelmişti. Yüce Allah'ın yardım ve ihsanlarıyla müminler açık ve net bir zafer kazanmıştı. Ayrıca Hevazinlilerin savaş alanına getirdiği altı bin kadın ve çocuk da esir alınmıştı.

Her zaman olduğu gibi esirlere hep hayırla muamelede bulunan ve aynı

hassasiyeti ashabına da emreden Efendimiz, onları ganimet mallarıyla beraber Ci'râne'ye göndermiş ve onlarla alâkalı vereceği kararı Taif kuşatmasının sonrasına bırakmıştı. Bu durumdan rahatsız olanlar olsa da Efendimiz, esirler askerlere dağıtılmadan önce Hevazinlilerin gelip onları geri almasını hedeflemişti.

Hevazin liderlerinin askerleri cesaretlendirmek ve gerisin geri kaçıp gitmelerini engellemek için savaş meydanına getirdikleri ve sonrada orada yüzüstü bırakıp kaçtıkları esirlerin moral ve motivasyonları çökmüş durumdaydı. Ya öldürüleceklerini ya da köle olarak pazarlarda satılacaklarını düşünüyorlardı fakat onlara insanlık tarihinin en talihli esirleri denilebilirdi. Zira onlar âlemlere rahmet olarak gönderilen Hazreti Muhammed'e (sallallahu aleyhi ve sellem) esir olmuşlardı. Bunu anlamaları da çok sürmemişti.

Taif kuşatması kaldırılıp Ci'râne'ye dönülünce, on dört kişilik Hevâzin heyeti Züheyr İbn-i Surad başkanlığında Efendimiz'in yanına gelmişti. Onlar Huneyn sonrası düşünme fırsatı bulmuş ve şiddetle bir yere varamayacaklarını anlayıp Müslüman olmuşlardı. Efendimiz'e hitap eden heyet, "Yâ Resûlallah!" diyerek sözlerine başlamış ve ardından da "Bizler, köklü ve asil bir topluluğuz; ancak başımıza gelen bela ve musibeti Sen de biliyorsun; bize iyilik edip ihsanda bulun ki Allah da Sana lütufta bulunsun!" demişlerdi.

Resûlullah'ın ilk tepkisi: "Mâlik İbn-i Avf ne yapıyor?" diyerek Hevâzin ahâlisini maceraya sokan kumandanlarını sormak oldu. "O, Sakîflilerle birlikte kaçıp Tâif'e sığındı!" dediklerinde: "Gidip ona haber verin şayet Müslüman olarak o da bana gelirse, mallarıyla çoluk çocuğunu ona iade eder ve üzerine de yüz deve veririm!" buyurdu.³⁴⁴ Zaten O (sallallahu aleyhi ve sellem), Mâlik İbn-i Avf'ın ailesini Mekke'ye göndermiş, özel ilgi gösterilmesi için halası Ümmü Abdillah Bint-i Ebî Ümeyye'nin yanında tutuyordu! Efendimiz'in niyetindeki samimiyeti gören Hevâzin heyetinin, "Yâ Resûlallah! Onlar, bizim efendilerimiz ve en çok sevdiğimiz kimselerdir!" demesi üzerine Allah Resûlü de (sallallahu aleyhi ve sellem), "Zaten ben onlar için hayır murat etmekteyim!" buyurdu.

Bu arada, söz alan liderleri şair Züheyr İbn-i Surad Efendimiz'e dönmüş, "Yâ Resûlallah!" diyordu. "Şu anda burada bulunan esirlerin bir kısmı, Senin süt teyzelerin, süt halaların ve Seni emzirip büyüten bakıcılarındır. Şayet biz, Şam

kralı Hars İbn-i Ebî Şimr veya Irak kralı Nu'mân İbn-i Münzir'i emzirmiş olsaydık da şu an seninle olan münasebetimiz onlarla ilgili olarak başımıza gelmiş olsaydı bizler, onlardan şefa'at ve ihsan bekler, içinde bulunduğumuz sıkıntılardan kurtulmayı umardık. Hâlbuki sen, bakılıp büyütülenlerin en hayırlısı; bize ihsanda bulun!"

Efendimiz'in huzurunda bunları söyleyen şair Züheyr, daha sonra şiirindeki güce sarılacak ve maksadını bir de şiirin diliyle ifade edecekti! Zaten bu, Allah Resûlü'nün beklediği bir gelişmeydi ve önce: "Benim ve Abdulmuttaliboğulları'nın payına düşen ne varsa hepsi sizindir!" buyurdu. Ashâbına bir konuda daha öncülük yapacak, kendi iradeleriyle haklarından vazgeçmeleri adına ilk adımı yine kendisi atacak ve yine onlara yol gösterecekti; zira bunu duyup gören Kureyş de "Bizim payımıza düşenler de Allah ve Resûlü'ne aittir!" diyor ve haklarından feragat ettiklerini ilan ediyordu. Bu tabloyu gören Efendiler Efendisi onlara, "Hangisini tercih edersiniz?" diye sordu. "Benim için en sevimli olan şey, sözün en doğru olanıdır. Sizin için kadınlarınızla çocuklarınız mı, yoksa mallarınız mı daha kıymetlidir? İkisinden birini tercih edin! Zaten ben de sizin geleceğinizi bekleyerek onların taksimini geciktirmiştim!"

Hiç beklemedikleri böyle bir civanmertlik karşısında Hevâzin heyeti, "Yâ Resûlallah!" dediler, "Görüyoruz ki sen, ailelerimizle mallarımız arasında bizi muhayyer bırakıyorsun; bizler için çocuklarımızla kadınlarımız elbette daha önceliklidir ve seninle, develer ve koyunlar hakkında konuşup ısrar edecek değiliz!"

Efendiler Efendisi için bunlar sürpriz değildi ancak bunu, herkesin önünde ve ma'sherî vicdana sindirerek yapacaktı. Bunun için onlara, "İnsanlara namaz kıldırıdıktan sonra sizler yanıma gelin ve herkesin huzurunda Müslüman olduğunuzu ilan edin. 'Bizler, sizin din kardeşleriniz; çocuklarımız ve kadınlarımız konusunda Resûlullah'ı şefa'atçi kılarak Müslümanlardan ve Müslümanları da araya koyarak Resûlullah'tan şefa'atçi olmalarını diliyoruz!' deyin! O zaman kendi hissemi size bağışladığım gibi diğer insanların da hisselerini bağışlamalarını talep ederim!" diyerek yol gösterdi. Ayrıca onlara, kelime-i tevhidi nasıl söyleyip de şehadet getirecekleri ve namazdan sonra insanlarla nasıl konuşmaları gerektiği konusunda dersler veriyordu!

Derken öğle namazı kılınmış ve sıra, Efendimiz'in talim buyurduğu stratejinin uygulanmasına gelmişti. Hevâzin heyeti, konuşmak için ayağa kalkmış, izin istiyorlardı! İzin verilir verilmez de hatiplerini ileri sürerek Efendimiz'in kendilerine talim buyurduğu şekilde maksatlarını ifade etmeye başladılar. Etkili bir şekilde ashaba dönmüş, esirlerinin geri verilmesini talep ediyorlardı! Herkesin gözü önünde yeni bir sayfa daha aralanıyordu ve onların bu konuşmalarının üzerine, şefkat nebisi Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) insanlara döndü; önce Allah'a hamd edip O'nu noksan sıfatlardan tenzih edip tebcil ettikten sonra da şunları söyledi:

“Şüphesiz ki onlar, sizin kardeşlerinizdir; tevbe etmiş olarak buraya, yanımıza gelmişlerdir. Kuşkusuz Ben, kendi payıma düşen esirleri kendilerine iade etmenin uygun olduğunu düşünüyorum; sizden her kim gönlünden gelerek böyle yapmayı uygun görürse aynısını yapsın! Her kim de Allah'ın bize ihsan edeceği ilk ganimetlerden kendisine vereceğimiz âna kadar kendi payına düşeni elinde tutmak isterse o da öyle yapsın!”

Ashâb-ı kirâm hazretleri, anlayış itibarıyla da ferasetli insanlardı ve Efendiler Efendisi'nin bu ifadelerindeki inceliği çoktan kavramışlardı; esirleri serbest bırakmak istiyordu! Onun için hep bir ağızdan, “Bu, bizim de hoşumuza gider yâ Resûlallah!” diye seslenmeye başladılar; haklarından kendi iradeleriyle vazgeçiyorlardı! Ancak Sultân-ı Rusûl Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), bu kabulün sadece mescitte bulunanlarla sınırlı kalmasını istemiyor, toplumun bütününe mâl etmeyi arzu ediyordu. Onun için, “Şu anda biz, sizden hanginizin izin verip hanginizin vermediğini tam olarak bilemeyiz; en iyisi mi siz evlerinize dönün ve meseleyi aranızda yeniden görüşün. Sonra sözcüleriniz gelerek durumu bize haber versin!” buyurdu.

Çok geçmeden Ensâr ve Muhâcirlerin temsilcileri Efendimiz'in huzuruna gelerek “Bizim hakkımız, Allah ve Resûlü için helâl olsun!” diyor; herkesin bu teklifi kabul ettiğinin müjdesini bildiriyorlardı. O gün ashab-ı kiram içinde bu teklifi kabul etmeyen Benî Teym'in sözcüsü *Akra' İbn-i Hâbis*, Benî Fezâra'nın lideri *Uyeyne İbn-i Hısn* ve Benî Süleym'in temsilcisi *Abbâs İbn-i Mirdâs*'tan başka kimse kalmamıştı. Bunlar, kendi haklarına düşen esirleri bırakmayacaklarını söylüyor ve kabilelerinin de aynı şekilde hareket edeceklerini ifade ediyorlardı! Bunun üzerine Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem)

onlara, serbest bırakacakları her bir esir için, ilk ganimet malından verilmek üzere altı deve vaadedince Uyeyne İbn-i Hısn dışındakiler buna razı olacaktı; ancak Uyeyne, buna yanaşmıyordu! Bu anlamsız ısrar ve dünya malı elde etme hırsı karşısında Sultanlar Sultanı, Uyeyne'yi kastederek, "Allah'ım! Onun hissesine düşeni azalt!" diye dua edecekti.³⁴⁵

Diğer tarafta ise Hevâzin heyeti, Allah Resûlü'nün haberini liderleri Mâlik İbn-i Avf'a ulaştırmış ve onun da gelerek bu emniyetten istifade etmesi gerektiğini bildirmişlerdi. Mâlik'i bir endişe kaplamıştı. Müslüman olarak geldiği takdirde ailesiyle mal ve mülkünün kendisine geri verileceğini Sakîflilerin de duyacağından ve kaçmaması için kendisini kaleye hapsedeceklerinden endişe ediyordu! Kimseye hissettirmeden bir deve hazırlatarak Dehnâ'ya gönderdi; deveyle gönderdiği köleye, kendisi gelinceye kadar orada beklemesini söylüyordu! Kendisi de gecenin bir vakti kalkıp bir ata bindi ve doğruca Dehnâ'nın yolunu tuttu; Mâlik İbn-i Avf'ın çıkıp gittiğini kimse fark etmemişti! Dehnâ'ya gelip devesine binen Mâlik'in hedefi Ci'râne idi ve doğruca Allah Resûlü'nün yanına geldi; mahçuptu ama gerçek saadete şimdi adım attığının farkındaydı. Onun gelişine sevinen Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), vaat ettiği gibi ailesiyle mal ve mülkünü kendisine iade etmiş ve ilave olarak Mâlik İbn-i Avf'a, yüz deve vermişti! Bu cömertlik ve candan misafirperverlik karşısında şiirle duygularını dile getirmeye çalışan Mâlik İbn-i Avf, yeryüzünde Efendimiz gibi hayırlı ve cömert birisini hiç görmediğinden bahsedecek ve Efendimiz'in yarın olacıklardan tek tek haber verdiğini anlatmaya çalışacaktı.³⁴⁶

Efendimiz hicretin dokuzuncu yılında Hazreti Bişr İbn-i Süfyan'ı Benî Ka'b'ın zekâtlarını almak için göndermişti. Hazreti Bişr zekâtları toplamış fakat Medine'ye getirmesine, yol üzerinde bulunan Benî Temim mani olmuştu. Hadiseyi haber alan Efendimiz, Uyeyne İbn-i Hısn kumandasında elli kişilik bir birliği bölgeye gönderdi. Birlikte, Temimliler arasında çıkan çarpışmada Temim'in Anber koluna mensup on bir erkek, yirmi bir kadın ve otuz çocuk esir olarak ele geçirilmişti. Birlik yol boyunca kendilerine çok iyi davranmış ve onları Medine'ye Efendimiz'in yanına getirmişti. Bunun üzerine yaptıklarına pişman olan Benî Temim yetmiş ile doksan kişilik bir heyeti Efendimiz'le görüşmek üzere gönderdiler. Efendimiz, kendilerini İslâm'a davet etti. Onlar

davete icabet ettiler. Bunun üzerine Efendimiz hem esirlerini hiçbir karşılık istemeden kendilerine iade etti hem de onları memleketlerine uğurlarken hediyeler verdi.³⁴⁷

Efendimiz, hicretin dokuzuncu yılı, Rebiülâhir ayında Hazreti Ali’yi Ensârın ileri gelenlerinden yüz elli kişilik bir kuvvetle Fûls’e göndermişti. Amaçları Tay kabilesinin putunu yıkmaktı. Tay kabilesi karşı koyunca Müslümanların zaferiyle sonuçlanan bir çarpışma meydana gelmiş, çok sayıda esir ve bol miktarda ganimet ele geçmişti. Kendisine verilen vazifeyi yerine getiren Hazreti Ali (radıyallahu anh), esirlerle birlikte Medine’ye geri dönmüştü. Esirler arasında Hatem-i Tâi’nin kızı Seffâne de vardı ve Mescid-i Nebevî’nin kapısında bir odaya konulmuştu.

Efendimiz esirleri ziyaret için gelmişti ki Seffâne ayağa kalktı ve: “Yâ Muhammed!” diye seslendi. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) kendisine dönünce: “Beni affedip bağışla! Allah da Seni affedip bağışlasın! Babam ölüp gitti. Kardeşim ise kaçıp gitti. Kurtulmak için verecek bir şeyim yok. Hürriyete kavuşmam için yüksek affına, merhamet ve şefkatına sığınyorum. Beni hürriyete kavuşturamaz mısın?” dedi.

Bunun üzerine Efendimiz kendisine kim olduğunu sordu. Seffâne: “Ben kavmimin efendisinin kızıyım! Babam aileleri korur, esirlerin esaret bağlarını çözer, açları doyurur, çıplakları giydendir, misafirleri ağırlar, yemekler yedirir, selâmı yayar ve isteyenlerin ihtiyaçlarını giderirdi. Ben Hâtem-i Tâi’nin kızıyım.” diyerek cevap verdi.

Efendiler Efendisi: “Bu saydıkların gerçekten müminlerin sıfatlarıdır. Keşke baban Müslüman olsaydı da onu rahmetle ansaydık. Ben talebini yerine getireceğim fakat sen acele etme. Kavminden seni güvenli bir şekilde memleketine ulaştıracak insanlar buluncaya kadar bekle! Bulunca da haber ver!” buyurdu.

Saffâne’yi, esaret sürecinde gördüğü hayırlı muamale derinden etkilemiş ve kalbini İslâm’a karşı ısındırmıştı. Çok geçmeden Müslüman oldu. En güzel şekilde İslâm’ı yaşamaya gayret ediyordu. Yalnız bir arzusu vardı: Şam’a kaçan kardeşi Adiyy’i ikna edip Medine’ye getirmek ve Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) ile buluşturmak.

Seffâne bu düşünceler içinde günlerini geçirirken Beliyy ve Kudâalılardan bir bölük süvari Medine'ye gelmişti. Onlar kendisi için güvenilir ve emin insanlardı. Efendimiz'in yanına gelip durumu haber verdi. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ashâb-ı kirama “Onu serbest bırakın! Onun babası Allah'ın sevdiği güzel ahlâkı severdi!” buyurup kendisini hürriyetine kavuşturdu. Ardından da Seffâne'ye elbise, binit ve yol azığı gibi ikramlarda bulundu ve onu kardeşi Adiyî'nin yanına gönderdi.³⁴⁸

Bedir'de Müslümanların kazandığı zaferi hazmedemeyen Beni Kaynuka evet dedikleri anlaşmaya muhalif davranmaya ve ihanet edip Müslümanlara zarar vermeye başlamıştı. Bunun üzerine “*Seninle sözleşme yapan bir millette sözleşmeye aykırı bir hainlik alameti tespit edersen, savaş açmadan önce anlaşmanın artık geçersiz olduğunu ilan et ki bunu bilme hususunda iki taraf da eşit olsun. Çünkü Allah hainleri asla sevmez.*”³⁴⁹ âyeti inmişti. Medine'de temin ve tesis ettiği huzur atmosferinin bozulmasını istemeyen Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), onları İslâm'a davet etti. Ne var ki onlar buna yanaşmadıkları gibi bir de hakaret içerikli sözler sarf etmişlerdi. Bunun üzerine kaleleri kuşatılmış ve kan dökülmeden teslim olmaya zorlanmış, bunun için kuşatmanın süresi uzun tutulmuştu. Neticede daha fazla dayanamayıp teslim olmuşlardı. Kendilerine onca ihanet ve isyanlarına rağmen zarar verilmemiş, serbest bırakılmış ve yanlarına aldıkları her şeyle birlikte Medine'den çıkmalarına izin verilmişti. Onlar Medine'den çıkarlarken kendilerine bir zarar verilmemesi için Ubâde İbn-i Sâmit görevlendirilmişti.³⁵⁰

Hicretin dördüncü yılında Kaynukalılar gibi Nadir oğulları da anlaşmaya ihanet etmiş ve üstelik Efendiler Efendisi'ne (sallallahu aleyhi ve sellem) suikast tertip etmişlerdi. Bunun üzerine kendilerine Muhammed İbn-i Mesleme ile on gün içerisinde Medine'yi terk etmeleri için haber gönderilmişti. Fakat onların Abdullah İbn-i Übeyy'in kışkırtmasıyla savaşı tercih etmeleri üzerine kaleleri kuşatılmış ve altı gün sonra hepsi teslim olmuştu. Yaptıkları onca kötülüğe rağmen onlara da hor davranılmamış, silah hariç taşınabilir mallarını da alarak Medine'den ayrılmalarına izin verilmişti.

Bilgi Karşılığında Serbest Bırakma

Hicretin altıncı yılı Rebiülevvel ayında Efendimiz Ukkâşe İbn-i Mihsan'ı kırk

kişilik bir birlikle Medine'ye saldırı hazırlığı yapan bir grubu dağıtmak için Gamr'a gönderdi. Ukkâşe, Gamr'da onların gözcüsünü esir aldı. Sonra da verdiği bilgilere karşılık onu serbest bıraktı.³⁵¹

Eman ile Serbest Bırakma

İs'e düzenlenen seriyyede Hazreti Zeyd İbn-i Hârise, Ebü'l-Âs İbn-i Rebî'yi esir almıştı. Ebü'l-Âs Medine'ye getirilince Efendimiz'in kızı Hazreti Zeyneb kendisine eman verdi. Efendimiz emanı kabul edip onu serbest bıraktı.³⁵²

Rica ile Serbest Bırakma

Hicretin altıncı yılının Cemaziyelâhir ayında Hazreti Zeyd İbn-i Hârise, beş yüz kişilik bir birlikle Kayser'in yanından Medine'ye geri dönerken yolda Dihye İbn-i Hâlife'yi soyan Benî Cüzâm üzerine gönderilmişti. İki taraf Hisma'da karşılaşmış ve Müslümanlar yüz kadın ve çocuğu esir almıştı. Benî Cüzâm'dan Zeyd İbn-i Rifâa başkanlığında bir heyet, hemen harekete geçip Medine'ye gelmiş ve esir alınan kadın ve çocukların kendilerine geri verilmesini Efendimiz'den talep etmişlerdi. Onların taleplerini kabul buyuran Efendimiz henüz Medine'ye dönmemiş Hazreti Zeyd'e, Hazreti Ali ile haber göndermiş ve onlardan alınan her şeyin, mal ve esirlerin karşılıksız bir şekilde kendilerine iade edilmesini emretmiştir. Hazreti Zeyd verilen emri hemen uygulamış ve esirleri kılına bile zarar vermeden Benî Cüzâm'a iade etmiştir.³⁵³

Takas Yoluyla Serbest Bırakma

Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), umre maksadıyla Kâbe'ye geldiği sırada Sa'd İbn-i Nu'mân'ı elinde esir olarak tutup da oğlunu serbest bırakma karşılığında şantaj yapan Ebû Süfyân'ın oğlu Amr'ı da serbest bırakmıştı.

Yine kendisi (sallallahu aleyhi ve sellem), Hazreti Ebû Bekir'in Benî Fezâre seriyyesinde esir alınan bir kadını müşriklerin ellerinde bulunan Müslüman esirlere karşılık Mekkelilere göndermiştir.³⁵⁴

Toplu Af

Uhud'da Kureyş'in aslında emanette ehil insanlar olduğunu ve onların bilmediklerinden dolayı kendisinin getirdiği ilahî mesaja karşı çıktıklarını ve sürekli şiddete başvurdıklarını ifade eden Efendimiz,³⁵⁵ Mekke'nin fethi

sürecinde kan dökülmemesi için olağanüstü önlemler almış, çok değişik stratejiler uygulamıştı.³⁵⁶ Zira yıllarca Mekkelilerin hafızalarına ektiği af, sabır, hilm, yardım, şefkat, merhamet tohumlarını hasat etmeyi hedefliyordu. Onların her türlü şiddetine hep hilm ve silmle karşılık vermiş ve bir gün Kureyş'in kendisine gelmesini engelleyecek olumsuzluklara izin vermemişti. Fetih gününe kadar açıkça ifade etmeseler de Efendimiz onların zihinlerinde hep kerem sahibi bir insan olarak yer etmişti. Nitekim Efendimiz, bu duruşunun semeresini fethin hemen akabinde almıştı.

Mekkeliler korku içerisinde Kâbe'nin etrafına toplanmışlardı. Kendilerine verilecek her türlü cezayı hak ettiklerini düşünüyorlardı. Yirmi bir yıl, bir anda hepsinin hayallerinde canlanmıştı. Neler yapmamışlardı Rahmet Peygamberine ve ashâbına. Neleri reva görmüşlerdi inandığı değerleri yaşamaktan başka bir derdi olmayan Müslümanlara Mekke'de. Üstelik Mekke'yle yetinmemiş ve onları hicret ettikleri yerlerde de rahat bırakmamışlardı. Ordularla üzerlerine yürümüş, imkânını bulunca savaş meydanlarını vahşet alanlarına çevirmiş, esir aldıklarını asıp kesmiş, Arap yarımadasının sakinlerini Müslümanlara karşı kin ve nefretle doldurmuşlardı. Ama Allah, kuluna ve Resûlüne yardım etmiş ve O'nu bütün bu badirelerden muzaffer olarak çıkartmıştı. Şimdi kendi evlerinde, kendi şehirlerinde O'na teslim olmuşlardı. Pazarlarda köle olarak satılabilir, bundan sonraki hayatlarını esaret altında geçirebilir ve hatta öldürülebilirlerdi. Artık her şeyleri O'nun dilinden çıkacak bir kelama bağlıydı. Çaresizlik içinde beklemeye başladılar haklarında verilecek hükmü.

Onlar bu duygu ve düşünceler içerisinde beklerlerken Allah Resûlü geldi. Belli ki yaşanan onca hadisenin üzerine Mekkelilere bir çift sözü olacaktı. Onlara hitap etmek için Kâbe'nin kapısına çıktı. İlk önce “Vaadini yerine getiren Allah'a hamd olsun! O Allah ki Tek'tir ve hiçbir ortağı yoktur; tek başına Ahzâb ordusunu hezimetle baş başa bırakmış ve kuluna yardım sözünü yerine getirmiştir!” buyurdu. Mekkeliler şimdi daha iyi anlamışlardı aslında kime savaş açtıklarını. Ardından “Ey Kureyş!” diye seslendi ve “Bugün benden, hakkınızda nasıl bir hüküm vermemi bekliyorsunuz?” diye sordu.

Derin bir sessizlik hâkimdi ortama. Bu sessizliği en arkalardan, hiç beklemedikleri bir ses bozmuştu. Şöyle diyordu sesin sahibi “Hayır murad ediyor ve Sen'den hayır bekliyoruz. Zira sen, kerîm oğlu kerîm bir kardeş ve

kerîm bir kardeşin oğlu bir kerem sahibisin ve buna da bugün muktedirsin!”

Gözler bir anda sesin geldiği yöne yönelmişti. Sesin sahibi, Kureyş’in kudretli şairi ve hatibi Süheyl İbn-i Amr’dan başkası değildi! Oğlu Abdullah’ın getirdiği haberle gizlendiği yerden çıkmış ve yeni bir hayata adım atmak için huzura gelmişti. Kader onu, çok kritik bir noktada istihdam ediyordu; yine dilindeki gücü kullanmış ve tükendiklerini düşündükleri noktada Kureyş’in affına ferman getirecek bir adım atmıştı!

Söz Sultanı Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Süheyl’in bu cümlesiyle kastettiği manayı elbette anlamıştı. Kendisinden beklenen aftı ve zaten O, yaşatmak için vardı! Bir anda mübarek yüzlerinde kucaklayıcı bir tebessüm beliriverdi ve yüreklerine işleyen bir ses tonuyla, olgun başaklar gibi sararıp solan simalara şunları söyledi: *“Ben bugün size, kardeşim Yûsuf’un, ‘Bugün sizin için kınama yoktur; umulur ki Allah da hatalarınızı affeder çünkü O, merhametlilerin en merhametlisidir!’ dediği gibi derim. Haydi, gidin; hepiniz hürsünüz!”*

Ölüm emri bekleyen Mekkeliler, her şeye rağmen kendilerine sonuna kadar hürriyetin yolunu açan bu ifadeler karşısında ayrı bir şok daha yaşıyorlardı. Olacak gibi değildi; Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), kin de tutmuyordu! Bu kadar civanmertlik ancak bir peygamberde olabilirdi ve karşılaştıkları bu âlicenaplık karşısında küçük dillerini yutacak hâle gelmişlerdi. Muktedirken affetmek, ancak ilahî kaynaklı bir sistemin sonucu olabilirdi ve kalblerine doğru işleyen derin bir pişmanlık hissediyorlardı. Belki de esas fetih şimdi yaşanıyordu; nebevî şefkatin kollarında kalbler olabildiğine yumuşamıştı ve şimdi onlar, kitleler hâlinde İslâm’ı tercih ettiklerini söylüyorlardı!³⁵⁷

Esirlere Verilen Zararı Karşılıyordu

Efendimiz fetihten sonra Mekke’de on beş gün kalmış ve bu süre zarfında civar kabilelere İslâm’a davet için seriyyeler göndermişti. Kureyş’in kalb ve kafalar üzerindeki tasallutu sona ermişti. Artık insanlar daha rahat ve hür karar alabilir, vicdanlarının sesine kulak verebilirdi. Benî Cezîme’ye de üç yüz elli kişilik bir birlikle Hazreti Hâlid İbn-i Velid gönderilmişti. Onlar Hazreti Hâlid’e Müslüman olduklarını ifade etmek istemiş fakat bunu anlaşılır bir şekilde dile getirememişlerdi. Hazreti Hâlid de onlardan silahlarını bırakıp teslim olmalarını

istemişti. Onlar denileni yapınca elleri bağlanmış ve sahabîlere dağıtılmıştı. Ardından onlara nasıl muamele edileceği hususunda bir tartışma yaşanmış, bir kısmı Efendimiz'e götürölmelerini bir kısmı da imtihan edilmelerini talep etmişti. Bunun üzerine Hazreti Hâlid devreye girmiş ve herkesin elinde bulunan esiri öldürmesini istemişti. Birlik içerisinde bulunan Muhacir ve Ensar, Efendimiz'in esirlere olan muamelesini çok iyi bildiklerinden bu emri uygulamaya yanaşmamış ve onları serbest bırakmıştı. Bununla beraber Benî Süleymlî askerler emri tatbik etmiş ve ellerindeki esirleri öldürmüşlerdi. Esirler konusunda çok hassas olan Peygamber Efendimiz hadiseyi haber alınca çok hiddetlenmiş ve ellerini havaya kaldırarak üç defa "Allah'ım! Ben Hâlid'in yaptıklarından uzağım!" buyurmuştu. Çok incinmişti. Hemen Hazreti Ali'yi çağırdı ve onu Benî Cezîmelilere göndererek öldürölen esirlerin kan bedellerini ailelerine ödemesini, bütün zararlarının karşılanması emretti. Hazreti Ali derhâl harekete geçti ve Efendimiz'in buyruklarını yerine getirdi. Artan parayı da onlara dağıtmıştı. Geri döndüğünde Efendimiz onun yaptığından çok memnun ve mesrur oldu.³⁵⁸

Efendimiz'in insanlara karşı hep rahmet, şefkat, rıfk ve hoşgöröyle hareket etmesi, esirlere yaptığı muamelelerde de kendisini açık bir şekilde göstermektedir. Savaş öncesinde cezayı gerekli kılacak bir suçta bulaşmadıkları müddetçe bütün esirlere hep hayırla muamele edilmiş, kendileri birer emanet gibi değerlendirilmiş, asla insanlık dışı uygulamalara tabi tutulmamış, hakları çiğnenip ihlal edilmemiş, savaşın acısı kendilerinden çıkartılmaya çalışılmamış ve muhatap alınıp kendilerine davette bulunulmuştur. Kabul edip İslâm'ı tercih edenler Efendimiz'in yanındaki yerini almış, kabul etmeyenlerden fakir olanlar karşılıksız ya da okuma yazma bilenler okuma yazmayı öğretme karşılığında, mübadele edilerek, Müslömanlar aleyhinde düzenlenen faaliyetlere iştirak etmemek ve imkânı olanlar da fidye karşılığında serbest bırakılmışlardır. Esirlere iyilik yapmak için âdeta bahaneler arayan Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), cömertlikte daha bir derinleştiği, isteyen herkese iyilik ettiğî Ramazan ayını vesile eder ve elindeki bütün esirleri serbest bırakırdı.³⁵⁹ Efendimiz'in bu muamelesi semeresini çok kısa zamanda vermiş ve esirlerin büyük çoğunluğu aileleriyle birlikte Müslöman olup O'nun safındaki yerini almışlardır.

Huneyn Ganimetleri ve Yeni Bir Zümre

Huneyn’de Hevâzinlilerin geride bıraktığı kırk binden fazla koyun, yirmi dört bin deve bulunuyordu! Bunun yanında dört bin ukıyye gümüş ve miktarı bilinmeyen başka emtia da vardı.³⁶⁰ Bu ganimetler, Efendimiz’e ve gelecekte Müslümanlara şiddetle karşı çıkacak yeni bir zümrenin ortaya çıkmasına sebep olacaktı. Bunlar hiçbir şeyin arkasındaki illeti ve hikmeti dikkate almayacak, ortaya konulan adaleti zahiren eşit görünmediği için adaletsizlik sayacak, yapılmak istenenlerle neyin hedeflendiğini anlamayacak ve işler kendi istediği gibi gitmeyince Allah Resûlü’ne bile dil uzatıp karşı geleceklerdi. İslâm’a inanmış olsalar da dar ufuklu, düşünce fakiri insanlar olacaktı bunlar. Hareket her zaman bilgiden, marifetten önce gelecekti onlar için. Bu sebeple bağınazlığa, huşunete ve hoşgörüsüzlüğe saplanacak, sertliğe, şiddete ve kabalığa sürükleneceklerdi. Ruhlarındaki taşkınlık ve atılganlıklarının da tesiriyle bir din hâline getirdikleri slogan ve heyecanların peşinde sürükleneceklerdi. Onları bilgi ve marifet değil, slogan, heyecan ve muhâlif olma düşüncesi yönlendirecekti. Belki Kur’ân’ı çok okuyacaklardı ama onun zâhirî manasına sarılacak, kendi anladıklarının dışında başka bir ihtimal kabul etmeyeceklerdi. Kendileri gibi düşünmeyen bütün insanları kâfir sayacak, onların öldürülmeleri gerektiğine inanacak ve bu hususta son derece acımasız, gaddar ve zalimâne davranacaklardı.

İşte onlardan bazısı, daha yolda Resûlullah’ı zorluyor ve: “Artık hisselerimizi paylaştırsan da üzerimize düşeni alsak!” diyorlardı. O kadar ki devesine binip de giderken, birisi, arkadan ridasını çekmiş ve O’nu bir ağacın altına inmeye mecbur etmişti. Bunun üzerine Efendiler Efendisi (sallallahu aleyhi ve sellem), “Ey insanlar!” diye seslendi. Belli ki celallenmişti: “*Ridamı geri verin!*” diyordu. “*Nefsim, yed-i kudretinde olana yemin olsun ki bugün ben, yanımda Tihâme ağaçları kadar deve sürüsü olsaydı, onların hepsini sizin aranızda dağıtır ve böylelikle sizler de benim cimri ve de sözünde durmayan bir yalancı olmadığımı görmüş olurdunuz!*”³⁶¹

Daha sonra devesinin yanına gelen ve yükünden bir iğne çıkaran Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), onu parmaklarının ucuna alarak kaldıracak ve yeniden, “Ey insanlar!”³⁶² diye seslenecekti. “*Vallahi de benim, “beşte bir”*³⁶³ *dışında*

ganimetlerinizde şu iğne kadar bir hakkım yoktur; neticede beşte bir de yine size geri dönmektedir! Dolayısıyla elinizde, ganimet mallarından, iğneden ipliğe ne varsa, hepsini getiriniz; sakın ola ki onlardan kendi zimmetinize hiçbir şey geğirmeyiniz! Zira o, onu alan kimse için kıyamet gününde büyük bir r ve ayıpların en ęirkini hâline gelecektir!”³⁶⁴

Huneyn ganimetlerini taksim ederken Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), hiç kimsenin beklemediği bir yolu tercih etmiş, kin ve nefret adına o güne kadar başı ęeken Mekkelileri ne ęıkarmıřtı. Zira onların kalblerini İslâm adına kazanmak ve onların şahsında kabilelerin kalbini de yumuşatmak için ganimetlerinden hatırı sayılır paylar veriyordu!

Olayın keyfiyetini anlamayanlardan birisi, Efendimiz’in yaptığı taksimin miktarına takılıp “Bu taksimatta Allah’ın rızası gzetilmedi!” diyerek O’na dil uzattı. Onun bu sözüne şahit olan Hazreti Abdullah İbn-i Mes’ud, bu haddi açan söz karşısında öfkelenerek “Ey Allah düşmanı! Bu söylediklerini Allah Resûlü’ne haber vereceğim!” dedi. Ardından da kalkıp Efendimiz’in yanına geldi ve durumu O’na arz etti. Hazreti Abdullah’ın anlattıkları karşısında celallenen ve yüzünün rengi değişen Efendimiz, öfkesini yuttu ve “*Yüce Allah, Hazreti Mûsâ’ya merhamet etsin. O, bundan daha ağır ve üzücü işham ve saldırılara maruz kaldı ama sabretti.*” buyurdu.³⁶⁵

Bu sırada şahsî menfaatlerini düşünen, nebevî adımlardaki hikmeti anlama zahmetine girmeyen Temm kabilesinden Z’l-Huveysıra denilen bir adam da Allah Resûlü’nn yanına gelerek: “Yâ Muhammed! Bugün ben, senin yaptıklarına tanık oldum!” dedi. Sesin geldiği tarafa yönelen Allah Resûlü ona: “Evet, neye tanık oldun?” diye sordu. O da: “Senin adaletli davranmadığını görüyorum; adaletli ol!” deyiverdi.

Adaletin en hassas temsilcisi Allah Resûlü’n celallendiren cümlelerdi bunlar. Bunun zerine O (sallallahu aleyhi ve sellem): “Eğer ben de adil olmazsam işim bitmiş demektir!” buyurdu. Ardından: “*Yazıklar olsun sana! şayet adalet, benim yanımda değeri olan bir fazilet değilse o zaman kimin yanında adaletten bahsedilebilir!*” diye ęıkıřtı Z’l-Huveysıra’ya.

Orada bulunan Hazreti mer’i de ęileden ęıkaran bir davranıştı bu ve Efendimiz’in yanına yaklaşarak “Y Resûlallah! şu mnafiğı bana bırak da

boynunu vurayım!” diye izin istedi. Hazreti Ömer’in bu çıkışı ayrıca endişelendirmişti Allah Resûlü’nü. Önce: “Böyle bir şey yapmaktan Allah’a sığınırım!” dedi. Kendisini bu kadar üzse, gayretullaha dokunacak laflar etse de en azından zahir itibarıyla ashâbı arasında yerini alan birine karşı kılıç kullanılmasını istemiyordu. Ancak bir uyarısı vardı; gözünü istikbale dikmiş şunları söylüyordu: *“Onu kendi hâline bırakın zira ileride onun gibi başka insanlar da zuhur edecekler! Onlar, din konusunda belki çok derin bilgilere ulaşacaklar; Kur’ân’dan başlarını kaldırmayacaklar ama bu, gırtlaklarından aşağıya inmeyecek ve okun yaydan çıkıp gitmesi gibi dinden uzaklaşacaklar! Bir kere ok çıkıp gittikten sonra ne yaya bakıldığında oktan bir şey görülebilir, ne okun ucunun konulduğu yerde bir iz kalır ve ne de kirişin olduğu yerde oktan bir eser bulunabilir! Zira o, çoktan hedefine ulaşmış ve hayvanın karnını delip kana bulanmıştır! Aynı zamanda sizler, onların namazları yanında kendi namazlarınızı; oruçları yanında da oruçlarınızı küçümsersiniz!”*³⁶⁶

Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), daha o günlerden gelecekteki ümmetini uyararak, din-i mübin-i İslâm’ın daha fazla gönül tarafından benimsenmesi için başkalarının da elinden tutma adına köprüler kurup kapılar aralayarak yeni diyalog zeminleri araştırırken, bazı insanların bunu fazla bulacağını ve böyle davrananlar hakkında ulu orta beyanda bulunacaklarını hatırlatmakta ve bu insanların takıntılarına kulak asmadan, doğru bilinen hedefte ilerlemeye devam edilmesi gerektiğinin mesajını vermektedir.

¹⁹ İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/161

²⁰ Efendimiz’in, altı kuşak önceki atası Kusayy İbn-i Kilâb, Huzâalılardan devraldığı Mekke idaresine bir dizi yenilikler getirmiş ve Mekke’de Kâbe merkezli bir hayatı yeniden başlatmıştır. Mekke’yi âdeta yeniden inşa etmiş, Hazreti İbrâhîm’den bu yana devam etmekte olan hac ve umre ziyaretlerini sıhhatli bir zemine oturtabilmek için Kâbe etrafından başlamak suretiyle güçlerine göre kabileleri yeni bir iskâna tabi tutmuştur. Buna göre erkek nüfusu kalabalık olan kabileler Kâbe’nin etrafına yerleştirilirken, savaşan erkek nüfusu daha az olanlar ise vadilere doğru iskân edilmişlerdir. Bu iskânın en temel sebebi, hac ve umre maksadıyla Mekke’ye dışarıdan gelenlere iyi ve kusursuz hizmet üretebilmektir. Bunun için sikâye, kıyâde, rifâde, hicâbe, sidâne, sifâre, livâ, ukâb, kubbe, eşnâf, eysâr, emvâl-i muhaccere, e’inne, hükûmet, nedve ve meşveret gibi değişik hizmet sektörleri geliştirilmiş ve bu sektörlerden her birisi bir kabilenin uhdesine verilmiştir. Mekke idaresinde ortak karar alabilmek için her kabileden belli başlı isimleri seçerek Dârü’n-Nedve denilen bir meclis akdetmiş ve o günden sonra Mekke idaresini bu meclisten yönetmeye başlamıştır.

²¹ Geniş bilgi için bkz. Reşit Haylamaz, *Şefkat Güneşi*, s. 15-19

²² İbn-i Sa’d, *Tabakât* 1/156

²³ Varaka İbn-i Nevfel, Hazreti Hadîce (radiyallahu anhâ) validemizin amcaoğludur. Cahiliye Mekke’sinde hakkı arama azminde olan ender insanlardan biridir. Bu maksatla çıktığı bir yolculuk esnasında sığındığı

bir koyda Hristiyanlığı kabul etmiş ve daha sonra da Tevrat ve İncil'e vakıf olmuştur. İbrânî dilini rahatlıkla okuyup yazabilmektedir.

[24](#) Bkz. Buhârî, *Bed'u'l-Vahy* 1/3

[25](#) İbn-i Ebî Hâtim, *Tefsîr* 10/3283; Belâzurî, *Ensâbu'l-Eşrâf* 10/119; Suyûtî, *Lübâbu'n-Nukûl* 1/228

[26](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 3/161; Beyhakî, *Delâil* 2/166-167; İbn-i Kesîr, *Bidâye* 3/32 Onlar, bunlara sabretmiş ve dinlerine sadık kalmışlardı. Kabilesi Teym, Hazreti Ebû Bekir'e yapılanları gördükleri hâlde ses çıkarmazlardı. Dışarıdan Mekke'ye gelenler onlara yapılan bu zulmü görünce işledikleri suçu sorar, Mekkeliler ise "Dininden çıkmış, başka bir dine girmiş!" diye cevap verirlerdi. Bkz. İbn-i Sa'd, *Tabakât* 3/161

[27](#) O dışını sıkıp sabreder ve her seferinde şöyle derdi: "Ben hiçbir zaman küfre dönmem!" Bkz. Hâkim, *Müstedrek* 3/406 (5547); İbn-i Hacer, *İsâbe* 1/623

[28](#) Hazreti Osman da dışını sıkıp sabreder ve şöyle derdi: "Vallahi, ben onu hiçbir zaman bırakmam! Ondan hiçbir zaman ayrılmam!" O'nun dinine olan bağlılığını ve direncini gören Hakem İbn-i Ebi'l-Âs öfkeden köpürüp dururdu. Bkz. İbn-i Sa'd, *Tabakât* 3/40

[29](#) İbn-i Arabî, *Muhâdaratü'l-Ebrâr* 2/179; Kalkaşendî, *Subhu'l-A'sâ* 1/286

[30](#) Taberânî, *Evsat* 7/270 (7473); Heysemî, *Mecma'* 1/87 (294)

[31](#) Buhârî, *Menâkıbu'l-Ensâr* 33; Müslim, *Fedâilu's-Sahâbe* 28; İbn-i Kesîr, *Bidâye* 37

[32](#) Amr İbn-i Abese (radiyallahu anh) insanların hayatlarını kendi elleriyle yaptıkları putlara tapınmakla tükettiklerini görüyor, onların dalâlette boğulduklarını düşünüyor ve ömürlerini bir hiç uğruna harcadıklarına şahit oluyordu. Bunlar karşısında iki büklüm oluyor ve insanlığı cahilliğin karanlık duygu ve dürtülerinden kurtaracak bir yol arıyordu. Derken Mekke'de herkesin emin bildiği bir zâtın çıkıp birtakım haberler verdiğini işitti. Çok beklemişti ve artık kaybedecek bir anı bile yoktu. Belki de yıllardır beklediği şafak O'ydu. Hemen devesine atladı ve yola koyuldu. Mekke'ye vardığında şaşırıldı. Zira O'nu sorduğunda anladı ki kavmi O'na karşı çıkıyor ve desteklemiyordu. Bu hâlde şahit olunca kalbi yumuşadı ve içini anlayamadığı bir huzur kapladı. Risaletin ilk günleriydi. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) davetini gizli yapıyor ve kavminin yaptıklarına aktif sabırla karşılık veriyordu. En sonunda Amr, O'nu buldu ve kavuştu. Uzunca bir yoldan gelmiş ve yol boyunca O'nu gördüğünde soracağı soruları düşünmüştü. İlk önce "Senin vazifen ne?" diye sordu. O "Ben Nebî'yim!" buyurdu. "Nebî ne demektir?" dedi Amr. O: "Allah'ın insanlara gönderdiği Elçi'dir!" diye cevapladı. Amr: "Allah Seni elçi olarak mı gönderdi?" dedi. O: "Evet" dedi. Amr: "Seni ne ile gönderdi?" diyerek sorularına devam etti. Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem): "Allah'ın birleşmesi, sadece O'na kulluk edilmesi, putların kırılması ve akrabalık bağlarının canlı tutulması için gönderdi." dedi. Amr, O'nun söylediklerini duydukça kalb ve kafasındaki karanlıkların aydınlandığını ve içini bir rahmetin sardığını hissediyordu. "Allah'ın Seninle birlikte gönderdiği şeyler ne güzel hakikatler!" dedi. Sonra da: "O hâlde Sana itaat edip davana sahip çıkan kim var?" diye sordu. Hazreti Ebû Bekir ve Hazreti Bilâl'i kastederek "Bir hür bir de köle!" diye cevap verdi Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem). Bunun üzerine kalbi iman nuruyla dolan Amr İbn-i Abese, O'nu ve getirdiklerini tasdik edip Müslüman oldu ve ilkler arasındaki yerini aldı. Efendimiz'in tavsiyesi üzerine Hazreti Amr (radiyallahu anh) kavminin yanına döndü. Yıllarca kavmi içinde O'nun sesi soluğu oldu. Ta ki Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) hicret ettiğini haber alıncaya kadar. Bu haberi alınca hemen harekete geçti ve Medine'ye geldi. Bkz. Müslim, *Salâtü'l-Müsâfirîn* 52 (294/832); Beyhakî, *Delâil* 2/168

[33](#) Allah Resûlü'ne gönül veren ilklerin çoğu gençlerdi. Onlardan Ali İbn-i Ebî Tâlib 10; Zeyd İbn-i Hârise 30; Osman İbn-i Affân 26; Zübeyr İbn-i Avvâm 16; Sa'd İbn-i Ebî Vakkâs 17; Abdurrahman İbn-i Avf 30; Abdullah İbn-i Mes'ûd 15; Ebû Ubeyde İbn-i Cerrâh 26; Talha İbn-i Ubeydillah 13/15; Erkam İbn-i Ebi'l-Erkam 15; Habbâb İbn-i Erett 23; Mes'ûd İbn-i Rebî 17; Âmir İbn-i Fühayre 23; Saîd İbn-i Zeyd 15/16 yaşlarında Müslüman olmuşlardı.

[34](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/171; İbn-i Sa'd, *Tabakât* 1/156; Taberî, *Târih* 2/228, 230

[35](#) Bkz. Şuarâ Sûresi 26/214;

[36](#) "Emrolunduğun şeyleri, başları çatlatırcasına bir gayretle tebliğ et ve müşriklerden de yüz çevir." Bkz. Hicr Sûresi 15/94

- [37](#) Taberî, *Târîh* 2/229; Mukâtil İbn-i Süleyman, *Tefsîr* 4/913
- [38](#) Şuarâ Sûresi 26/216
- [39](#) Şuarâ Sûresi 26/217; Taberî, *Târîh* 2/228
- [40](#) Bunun üzerine çok geçmeden “*Kurusun Ebû Leheb’in elleri! Zaten kurudu da! Ona, ne malı ne de yapageldiği işler fayda verdi! Yarın da o, alev alev yükselen Cehennem’e girecek! Eşi de boynunda bükülmüş urgan olarak o Cehennem’e odun taşıyacak!*” âyetleri indirilmiş ve Efendimiz teskin edilmişti. Bkz. Tebbet Sûresi, 111/1-5
- [41](#) İbn-i Sa’d, *Tabakât* 1/156; Taberî, *Târîh* 2/228; *Tefsîr* 24/676; Mukâtil İbn-i Süleyman, *Tefsîr* 4/914
- [42](#) Bkz. Furkân Sûresi 25/41-42
- [43](#) Zuhurf Sûresi 43/31
- [44](#) Burada kastettiği büyükten maksat, Kureyş’in büyüğü ve onların efendisi olarak kendisi ve Sakîf’in efendisi Ebû Mesûd Amr İbn-i Umeyr’di. Bkz. İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/224; Belâzurî, *Ensâb* 1/134
- [45](#) Zuhurf Sûresi, 43/32
- [46](#) Bkz. A’râf Sûresi, 7/198; Fâtır Sûresi, 35/14
- [47](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/175, 176; Belâzurî, *Ensâb* 1/133
- [48](#) Beri tarafta ise Allah Resûlü’nün üzerine yine vahyin ağırlığı çökmüş; Cibril-i Emîn yeni bir mesaj getiriyordu. Gelen âyetlerde Cenâb-ı Mevlâ, bu sinsi plandan haber vermişti. Allah Resûlü’nün aleyhinde komplo kurarken onların içinde bulundukları ruh hâletini teker teker ortaya dökerek, bu işi tezgâhlayanlar ve bilhassa Velîd İbn Muğîre hakkında şunları söylüyordu: “Sen onu bana bırak! Tek olarak yarattığım sonra çok çok mal, servet ve etrafında dolaşan oğullar verdiğim, her türlü imkânı önüne serdiğim o adamın hakkından ben geleceğim! Bkz. Müddessir Sûresi, 74/11-30
- [49](#) Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 25/402-409 (16020-16027); İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/256; İbn-i Sa’d, *Tabakât* 1/168; Taberî, *Târîh* 2/243; Beyhakî, *Delâil* 2/185, 186; Heysemî, *Mecma’* 6/21, 22 (9828-9835)
- [50](#) Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 27/148 (16603); Beyhakî, *Delâil* 2/186
- [51](#) Heysemî, *Mecma’* 6/21 (9828)
- [52](#) Ebû Nuaym El-İsbehânî, *Delâil* 1/292
- [53](#) Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 25/402 (16020); Heysemî, *Mecma’* 6/22 (9832, 9834)
- [54](#) İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-Ğâbe* 7/152
- [55](#) İbn-i Sa’d, *Tabakât* 3/188; İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-Ğâbe* 4/124; 5/433
- [56](#) İbn-i Sa’d, *Tabakât* 3/176; İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-Ğâbe* 7/152
- [57](#) İbn-i Sa’d, *Tabakât* 3/187, 188
- [58](#) Buhârî, *Edeb* 27; Müslim, *Birr* 66; İbn-i Hanbel, *Müsned* 30/323 (18372)
- [59](#) İbn-i Sa’d, *Tabakât* 3/188
- [60](#) İbn-i Sa’d, *Tabakât* 3/188, 189; İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-Ğâbe* 4/124
- [61](#) İbn-i Sa’d, *Tabakât* 3/189; İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-Ğâbe* 4/123
- [62](#) Nahl Sûresi, 16/106
- [63](#) İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-Ğâbe* 2/147, 148; 7/152
- [64](#) Buhârî, *Menâkıb* 25; *Menâkıbu’l-Ensâr* 29; İkrâh 1; İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-Ğâbe* 2/147, 148
- [65](#) İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-Ğâbe* 2/148
- [66](#) Ra’d Sûresi 13/19-24
- [67](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/202, 203
- [68](#) İbn-i Mâce, *Ahkâm* 17; Mâlik, *Muvatta’* 4/1078 (2758)
- [69](#) Nesâî, *Cihâd* 1 (4279); Hâkim, *Müstedrek* 2/382 (2424); Beyhakî, *Kübrâ* 9/19 (17741)
- [70](#) A’râf Sûresi, 7/199
- [71](#) Taberî, *Tefsîr* 9/165; İbn-i Kesîr, *Tefsîr* 3/531
- [72](#) Hacc Sûresi, 22/38
- [73](#) Taberî, *Tefsîr* 17/183
- [74](#) Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 15/390 (9624); Ebû Dâvud, *Edeb* 41
- [75](#) İmam Mâlik, *Muvatta* 5/1426 (807/3590) İsti’zan 38; Bezzâr, *Bahru’z-Zihâr* 13/129, 405 (6519, 7114); Heysemî, *Keşfu’l-Estâr* 2/402 (1960-1964); Taberânî, *Evsat* 3/206 (2934)

[76](#) Zemahşerî, *Keşşâf* 4/640

[77](#) Taberî, *Târîh* 2/209

[78](#) Zulmün haddi aşması ehl-i vicdanın ve insafın rahatsız olmasına sebebiyet veriyordu. Yine bir gün getirdiği pisliği Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) kapısının önüne dökmek isterken henüz Müslüman olmayan Hazreti Hamza (radiyallahu anhu) Ebû Leheb'i görmüş ve bu çirkin tavra dayanamayıp pisliği ondan alıp başına dökmüştü! Bkz. Belâzurî, *Ensâb* 1/131

[79](#) Taberî, *Tefsîr* 30/374-376; Mukâtil İbn-i Süleyman, *Tefsîr* 4/914

[80](#) Taberî, *Tefsîr* 30/375

[81](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 8/29, 30;

[82](#) İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe* 6/182

[83](#) İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe* 6/182

[84](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 1/157; Belâzurî, *Ensâb* 1/131. Ukbe İbn-i Ebî Muayt, bir gün bir zenbile doldurduğu insan pisliğini Efendimiz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) kapısının önüne dökmek isterken Efendimiz'in halası Ervâ Hatun'un oğlu Tuleyb İbn-i Umeyr, onu görmüş ve hemen zenbili elinden alarak pisliği Ukbe'nin başına dökmüştü! Bunun üzerine Tuleyb'e yapışan Ukbe, onu çeke çeke annesi Ervâ Hatun'un yanına götürmüştü. Ardından ona: "Oğlunun, Muhammed yüzünden bana yaptığını görmüyor musun?" diye sormuştu. Ervâ Hatun ise: "Sen, ondan, bundan daha lâıyk bir davranış mı beklerdin? O, Tuleyb'in dayısının oğludur. Mallarımız ve canlarımız Muhammed'in uğruna fedâ olsun!" diye karşılık vermişti. Bkz. Belâzurî, *Ensâb* 1/147

[85](#) Mü'min Sûresi, 40/28

[86](#) Buhârî, *Fezâilu Ashâbi'n-Nebî* 5; *Menâkıbu'l-Ensâr* 29; *Tefsîr* 40; Heysemî, *Mecma'* 6/16 (9812-9815)

[87](#) Nahl Sûresi, 16/127, 128

[88](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/222

[89](#) Buhârî, *Menâkıb* 16; Nesâî, *Talâk* 25; İbn-i Hanbel, *Müsned* 12/284 (7331), 14/183, 420 (8478, 8825); Beyhakî, *Kübrâ* 8/439 (17143); İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/222; Mukâtil İbn-i Süleyman, *Tefsîr* 4/916

[90](#) Mücâhid, *Tefsîr* 1/757; Mukâtil İbn-i Süleymân, *Tefsîr* 4/880; Ebû Bekir Abdurrezzâk, *Tefsîr* 3/467; Taberî, *Tefsîr* 24/656, 657; Zeccâc, *Meâni'l-Kur'ân* 5/370; İbn-i Kesîr, *Tefsîr* 8/477; İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/241; Beyhakî, *Delâil* 2/70; Süheylî, *Ravdü'l-Ünûf* 3/243

[91](#) Bkz. Kevser Sûresi, 108/3

[92](#) İbn-i Hişâm, *Sîre*, 1/203

[93](#) İbn-i Hişâm, *Sîre*, 1/204; Zehebî, *Târîh* 1/111, 112

[94](#) Nahl Sûresi, 16/110

[95](#) Müzzemmil Sûresi, 73/10

[96](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/188, 189

[97](#) Bkz. Tâ Hâ Sûresi, 20/43-44

[98](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/223

[99](#) İsrâ Sûresi, 17/53

[100](#) En'âm Sûresi, 6/108

[101](#) Kasas Sûresi, 28/52-55

[102](#) Utbe İbn-i Rebîa, Şeybe İbn-i Rebîa, Ebû Süfyân İbn-i Harb, Nadr İbn-i Hâris İbn-i Kelede, Ebu'l-Bahterî İbn-i Hişâm, Esved İbn-i Muttalib İbn-i Esed, Zemea İbn-i Esved, Velîd İbn-i Muğîre, Ebû Cehil İbn-i Hişâm, Abdullah İbn-i Ümeyye, Âs İbn-i Vâil, Ümeyye İbn-i Halef, Nübeyh ve Münebbih İbn-i Haccâc ve daha başkaları. Bkz. İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/190

[103](#) Bkz. Kehf Sûresi, 18/6; Şuara Sûresi, 26/3

[104](#) "De ki: "Size bir tek nasihat edeceğim: İkişer ikişer veya teker teker Allah hakkı için durup düşünmenizi, hem sonra bu arkadaşınızda delilikten eser olmadığını iyice anlamanızı istiyorum. O, ancak şiddetli bir azaptan önce sizi sakındırmak için gelen bir peygamberdir." De ki: "Sizden bu hizmetim için hiçbir ücret istemiyorum, (ücret sizin olsun!) Benim ücretim yalnız Allah'a aittir ve O, her şeye şahittir." De ki: "Rabbim hakkı, gerçeği, yerli yerine kor. O bütün gaybları, bütün gizlileri bilir." De ki: "İşte gerçek geldi, bütün açıklığıyla ortaya çıktı. Yalan ve sahte olan ise sönüp gitmeye mahkûmdur." De ki:

“Eğer ben yoldan saparsam, kendi aleyhime olarak saparım. Şayet doğru yolu bulursam, bu da Rabbimin bana vahyetmesi sayesinde. O her şeyi iştir, kullarına pek yakındır.” Sebe’ Sûresi, 34/46-50

[105](#) Mekkelilerin bu talepleri üzerine “Eğer dağları yürütecek, yeri paramparça edecek, ölüleri bile konuşturacak bir kitap olsaydı, işte o, bu Kur’ân olurdu! Doğrusu her türlü emir ve hüküm, Allah’a aittir. Bu müminler hâlâ öğrenmediler mi ki Allah dileseydi bütün insanları hidâyet eder, doğru yola koyardı. O kâfirlerin kendi yaptıkları işler sebebiyle başlarına durmadan bela inecek veya ülkelerinin hemen yanı başına düşecek ve bu hâl Allah’ın vaat ettiği kıyamet gelinceye dek sürecek. Allah asla sözünden caymaz.” (Ra’d Sûresi, 31) âyeti indi.

[106](#) Onların bu isteklerini Kur’ân “Yine: “Ne oluyor bu Peygambere, böyle Peygamber mi olur: Yemek yiyor, çarşı pazarda dolaşıyor! Bari yanında heybetli bir melek olsaydı da etrafındaki insanları korkutup uyarıda bulunsaydı! Yahut kendine bir hazine verilse yahut kendisinin içinden yiyeceği bir bahçesi olsaydı! Hâsılı o zalimler: “Doğrusu siz, sadece büyülenmiş bir adamın peşine düşmüşsünüz.” dediler. İşte bak senin hakkında nasıl tutarsız misaller getiriyorlar. Doğrusu onlar saptılar, artık asla yol bulamazlar! Hayır ve bereketi ne muazzamdır o Zatın ki dilediği takdirde senin için bundan daha iyisini, içinden ırmaklar akan cennetleri verir. Senin için orada saraylar yaptırır.” (Furkân Suresi, 25/7-10) ve “Senden önce gönderdiğimiz peygamberler de yer-içer, çarşılarda ihtiyaçlarını temin ederlerdi. Böylece sizi birbirinizle imtihan ediyoruz. Bakalım buna sabredecek misiniz, sabredemeyecek misiniz? Rabbin zaten her şeyi görmektedir.” (Furkân Sûresi, 25/20) âyetleriyle cevaplandırdı.

[107](#) “İşte senden önce peygamberler gönderdiğimiz gibi, sana vahyettiğimiz kitabı onlara okuman için seni de kendilerinden önce nice milletler geçmiş olan bir millete gönderdik. Onlar ise Rahman’a nankörlük eder, O’nu tanımazlar. De ki: “O benim Rabbimdir. O’ndan başka tanrı yoktur. O’na dayandım, tövbem ve dönüşüm yalnız O’nadır.” (Ra’d Sûresi, 13/30)

[108](#) “Eğer sana kâğıda yazılı olarak bir kitap indirmiş olsaydık, kendileri de elleriyle onu tutmuş bulunsalardı o kâfirliklerinde inad eder, yine de: “Bu besbelli bir büyüden başka bir şey değil!” derlerdi. Bir de: “Ona “bizim de görebileceğimiz bir melek gönderilmeli değil miydi?” dediler. Eğer Biz bir melek gönderseydik elbette iş bitirilmiş olur sonra kendilerine göz bile açtırılmazdı. Şayet o elçiyi melek kılsaydık, onu bir adam şeklinde gösterir de düştükleri şüpheye onları yine düşürmüş olurduk. (En’âm Sûresi, 6/7-9)

[109](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/190-191

[110](#) İsrâ Sûresi, 17/90-95

[111](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/192

[112](#) Bkz. Kehf Sûresi, 18/23, 24

[113](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/192-196

[114](#) Bkz. Kehf Sûresi, 18/9-26; 83-98; İsrâ Sûresi, 17/85

[115](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/192

[116](#) Kurtubî, *Tefsîr* 14/52

[117](#) Bkz. Furkân Sûresi, 25/4-6; Mutaffifîn Sûresi, 83/13; Câsiye Sûresi, 45/7-8; İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/223

[118](#) Yûnus Sûresi, 10/15-16

[119](#) İbn-i Kesîr, *Bidâye* 3/33; İbn-i Asâkir, *Târîh* 30/53

[120](#) Bkz. İbn-i Kesîr, *Bidâye* 3/32; İbn-i Asâkir, *Târîh* 30/46

[121](#) Buhârî, *Hac* 45, Cihâd 180; İbn-i Mâce, *Menâsik* 26

[122](#) Ya’kûbî, *Târîh* 2/21

[123](#) Beyhakî, *Delâil* 2/312

[124](#) Beyhakî, *Delâil* 2/312; Ebû Nuaym, *Delâil* 1/273

[125](#) Zuhurf Sûresi, 43/88, 89

[126](#) İbn-i Sa’d, *Tabakât* 1/162, 163

[127](#) Bkz. İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/230-235; İbn-i Sa’d, *Tabakât* 1/162-164; Beyhakî, *Delâil* 2/311-315; Ebû Nuaym, *Delâil* 1/271-279

[128](#) Halebî, *Sîre* 1/497

[129](#) İbn-i Mâce, *Fiten* 23; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 19/165 (12112); Beyhakî, *Delâil* 2/154

[130](#) Tirmizî, *Zühd* 57; İbn-i Mâce, *Fiten* 23

[131](#) Resûlullah'ın, istisna olarak bunlar için bir-iki yerde yaptığı bedduayı da bu çizgide ele almak gerekmektedir. Zira adamlar, kendileri bizzat uğraştıkları gibi Mekkelilerle Allah Resûlü'nün arasına giriyor ve kurdukları baskı ve araya ördükleri duvarlarla toplumun realiteyi görmesinin önüne geçiyorlardı. Nice makul insan, onların bu akıl almaz tutumlarının neticesi olarak Mekke'de kalmış ve hakikatle buluşmadan ölüp gitmiştir. Yoksa kendi hâllerine kaldıklarında, içlerinde sürekli bir gel-gitin yaşandığı çok insan görülmektedir ki bunların bir şekilde yolu Efendimiz'le kesişebilseydi, diğer kesişenler gibi onlar da gelir ve hem dünya hem de ukbalarını kurtarmış olurlardı.

[132](#) Onun, bazı rivayetlerde Zeyneb Vâlidemiz (Taberânî, *Kebîr* 3/268; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe* 5/124; İbn-i Abdilberr, *İstîâb* 1/170), diğer bazı kaynaklarda ise Fâtıma Vâlidemiz (Buhârî, *Vudû'* 69 (240); Müslim, *Cihâd* 39) olduğu ifade edilmektedir.

[133](#) Taberânî, *Kebîr* 3/268; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe* 5/124; İbn-i Abdilberr, *İstîâb* 1/170

[134](#) Her ne kadar rivayette Velîd İbn-i Ukbe denilse de bu şahsın Velîd İbn-i Utbe olduğu ifade edilmiştir. Buhârî, *Vudû'* 69 (240); Nevevî, *Şerh-u Müslim*, 12/152

[135](#) Buhârî, *Vudû'* 69 (240); Müslim, *Cihâd* 39; Nesâî, *Sünen* 1/188 (292). O gün bu hadiseye şahit olan İbn-i Mes'ûd Hazretleri, Allah Resûlü'nün dua edip Allah'a havale ettiği ve hatırlayamadığı için yedincisini zikredemediği bu şahısların, ilk karşılaşma olan Bedir'de istisnasız hepsinin öldürüldüğünü bizzat gördüğünü ifade etmektedir. Bkz. Buhârî, *Vudû'* 69 (240), *Megâzî* 7 (3960); Müslim, *Cihâd* 39; Nesâî, *Sünen* 1/188 (292)

[136](#) En zor günlerinden birini yaşayan Fahr-i Kâinat Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Kâbe'den ayrılıp da evine giderken yolda Ebu'l-Bahterî ile karşılaştı. Ebu'l-Bahterî, insafli bir adamdı. O'nu mahzûn ve mükedder görünce, "Sana böyle ne oldu?" diye sordu. Resûlullah'ın yüreği o kadar burkulmuştu ki konuşmak bile istemiyordu. Onun için, "Yolumdan çekil de gideyim!" dedi ancak Ebu'l-Bahterî ısrarlıydı. Ne de olsa hâlden anlayan bir adamdı ve Resûlullah'ın duruşu, başına çok kötü bir hadisenin geldiğini gösteriyordu. Onun için, "Allah da biliyor ki asla yolundan çekilmem; belli ki başına bir şeyler gelmiş. Onları bana anlat!" diye ısrar etti. Onun bu ısrarını gören Habîb-i Kibriyâ, çaresiz başından geçenleri anlatmaya başladı. Duydukları karşısında hiddetlenen Ebu'l-Bahterî, Efendimiz'e, "Haydi, Mescid'e gidiyoruz!" dedi ve birlikte yeniden Kâbe'ye geldiler. Bu sırada Ebû Cehil ve arkadaşları, o kadar şen şakrak idiler ki keyiflerinden dört köşe kahkahalarla gülüyorlardı! Hatta denilebilir ki kahkaha atmaktan yorulmuş, düşmemek için birbirlerine yaslanıyorlardı! Manzarayı gören Ebu'l-Bahterî, doğruca baş aktör Ebû Cehil'in yanına geldi. "Ey Eba'l-Hakem!" dedi. "Muhammed'in üzerine pislik atılmasını sen mi emrettin? O'na böyle kötü bir muamele yapılmış!"

"Ne olmuş yani!" dercesine pişkinliğe vuran Ebû Cehil'in, "Evet!" demesiyle birlikte elindeki sopayı onun kafasına indirdiği bir oldu! Belli ki bunca masumiyete karşı yürütülen zâlimâne bu tavır, ehl-i insâfî harekete geçirmişti!

Herkes donakalmış, Mekke'de hayatın durduğu ender dakikalardan birisi yaşanıyor! Şaşkınlıkları geçen yandaş taifesi, liderlerine yapılan bu muamele karşısında harekete geçmiş ve sopanın sahibinin üzerine yürümek istemişlerdi. İş, çığırından çıkmak üzereydi; Ebû Cehil'in ilk sözü onlara oldu: "Yazıklar olsun size!" diyordu. "Görmüyor musunuz; Muhammed, bizi birbirimize düşürüp, arkadaşlarıyla aradan sıyrılmak istiyor!" Sonra kirli ellerini Allah'ın en sevgili kuluna doğru yöneltti; toplumun nabzını elinde tutmak isteyen bir eda ile "Bu adamın üzerine bu kadar gitmeyin!" dedi. Bunu derken elbette maksadı farklıydı; onu da söyleyecekti. Zira hemen ardından parmağını Ebu'l-Bahterî'ye yöneltti ve "Yoksa!" dedi. "Kendi yakın arkadaşlarımızı kaybedeceğiz!" Bkz. Taberânî, *Evsat* 1/232-233 (762); Bezzâr, *Müsned* 5/240 (1853); Sâlihî, *Sübülü'l-Hüdâ* 2/437

[137](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/255; Taberî, *Târîh* 2/241-242

[138](#) Buhârî, *Bedü'l-Halk* 7; Müslim, *Cihad* 39; İbn-i Kesir, *el-Bidâye* 3/166-168

[139](#) "Kâfirlerin keyfi olarak istedikleri mucizeleri göndermeyişimizin tek sebebi, daha önceki kâfirlerin bu gibi mucizeleri yalanlamış olmalarıdır. Nitekim Semûd halkına açık bir mucize olarak o dışı deveyi verdik de onu öldürdüler ve bu yüzden kendilerine zulmettiler. Biz o âyetleri sadece korkutmak için göndeririz."

- (İsrâ Sûresi, 17/59) ve “Kendilerine bambaşka bir mucize geldiği takdirde mutlaka ona inanacaklarına dair var güçleriyle Allah’a yemin ettiler. De ki: “Mucizeler ancak Allah’ın yanındadır.” O istedikleri mucize geldiği zaman onların yine de iman etmeyeceklerinin siz farkında değil misiniz? (En’âm Sûresi, 6/109) âyetleri bu hadise üzerine nazil olmuştur. Bkz. Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 4/60, 173 (2166, 2333); 5/284 (3222); Beyhakî, *Delâil* 2/271-273
- [140](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/235, 236; Halebî, *Sîre* 1/513, 514
- [141](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/259; Taberî, *Târîh* 2/245-246; İbn-i Sa’d, *Tabakât* 1/170
- [142](#) Bkz. İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/297, 298
- [143](#) Nahl Sûresi, 16/125
- [144](#) Toplamda 10.000 kişinin yaşadığı Medine’de yapılan ilk nüfus sayımında bu rakam 4.000 kişi olarak tespit edilmişti.
- [145](#) Hazreti Safiyye (radiyallahu anhâ) vâlidemizin babası.
- [146](#) Hazreti Safiyye (radiyallahu anhâ) vâlidemizin amcası.
- [147](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/309
- [148](#) Bu arada inen bir âyetle Yahudilerin bu tavrı kınandı ve onların Cehennem’e girecekleri bildirildi. Bkz. Mücadele Sûresi, 58/8
- [149](#) Buhârî, İstîtâbetü’l-Mürtedîn 4; İbn-i Hanbel, *Müsned* 20/419 (13193); 21/15 (13284); Tayâlisî, *Müsned* 3/546
- [150](#) Buhârî, İstîtâbetü’l-Mürtedîn 4; Müslim, *Selâm* 4
- [151](#) Mâide Sûresi, 5/12; Hadîd Sûresi, 57/11, 18; Tegâbün Sûresi, 64/17
- [152](#) Câsiye Sûresi, 45/14
- [153](#) Dil belasından dolayı dayak yiyen Finhâs, daha sonra Hazreti Ebû Bekir’i şikâyet için Efendimiz’in yanına geldi. Kendi yaptıklarından hiç bahis açmadan Ebû Bekir’in kendisine saldırıp dövdüğünü söyledi. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), Hazreti Ebû Bekir’i yanına çağırdı ve “Niçin böyle bir şey yaptın?” diye sordu. O, “Yâ Resûlallah! Bu, Allah düşmanı adam, çok büyük bir günah işledi. Zât-ı Bâri hakkında ağza alınmayacak şeyler söyledi; –hâşâ– Allah’ın fakir, kendilerinin ise zengin olduğunu sanıyor. Ben de kızdım ve dediklerinden dolayı Allah için vurdum ona.” diye cevap verdi. Bunun üzerine Finhâs, Ebû Bekir’in anlattıklarını inkâr etti ve “Ben bunları demedim!” diye söylenmeye başladı. Çok geçmeden, Sıddîk-i Ekber’in sadakatini haykıran Kur’ân âyetleri indi: “Şüphesiz ki Allah, “Allah fakir, bizler ise zenginiz.” diyen o kimselerin sözlerini de işitip bilmektedir. Onların söyleyegeledikleri bu sözü de haksız yere öldürdükleri peygamberlerin hesabını da yazıyoruz ve onlara, “Tadın bakalım o yakıcı cezayı.” diyeceğiz.” (Âl-i İmrân Sûresi, 3/181)
- [154](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/32
- [155](#) Vâkıdî, *Megâzî* 242; Sâlihî, *Sübülü’l-Hüdâ* 4/230, 231; Beyhakî, *Delâil* 3/217
- [156](#) Semhûdî 4/1137; Abdürrezzak 6/65; İbn-i Kesîr, *Tefsîr* 4/574; Diyarbekrî 2/40, 41; İbn-i Sa’d, *Tabakât* 2/197
- [157](#) Bkz. Taberânî, *Kebîr* 5/222 (5147); İbn-i Sa’d, *Tabakât* 1/361
- [158](#) Ya’kûbî, *Târîh* 2/27
- [159](#) Buhârî, *Tefsîr* 15 (4566), *Mardâ* 15 (5663), *Edeb* 115 (6207), *İstîzân* 20 (6254); Müslim, *Cihâd* 40/116 (1798); İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/345-346
- [160](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/42, 43; Taberî, *Târîh* 3/64
- [161](#) Vâkıdî, *Megâzî* 242; Sâlihî, *Sübülü’l-Hüdâ* 4/230, 231
- [162](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/344
- [163](#) Tevbe Sûresi, 9/61
- [164](#) Tevbe Sûresi, 9/74
- [165](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/345; İbn-i Hacer, *İsâbe* 1/276; İbn-i Esîr, *Üsdü’l-Ğâbe* 1/549
- [166](#) Tevbe Sûresi, 9/47, 48
- [167](#) Tevbe Sûresi, 9/49
- [168](#) Cedd’in sözleri oğlu Abdullah’ı çok rahatsız etmişti. Babasına geldi ve “Sen ne diye Resûlullah’ın sözüne muhalefet ediyorsun; hâlbuki Benî Selime içinde senden daha zengin olan var mı? Ne diye savaşa

çıkıp da hazırlık yapmıyorsun?” dedi. Oğluna da “Ey oğulcuğum! Bu kıtlık, şu kavurucu sıcak ve yakıcı rüzgâr varken ben kim Benî Asfar’a gitmek kim! Şu anda evimde otururken bile Benî Asfar’dan çekinip korkarken, hangi cesaretle onlarla savaşıma çıkacağım! İyi bil ki ben, ey oğulcuğum, sonucun kimin lehine olacağını şimdiden görüyorum!” diyerek cevap verdi. Oğul Abdullah elbette bunlarla ikna olacak değildi; babasına karşı sözlerini daha da ağırlaştırıp yaptığının nifaktan başka bir şey olmadığını söylemeye başlayınca, babası yüzüne şiddetli bir tokat indirdi ve sesini kesmeye çalıştı.

[169](#) Bkz. Tevbe Sûresi, 9/49

[170](#) İbn-i Hişâm, Sîre 2/344

[171](#) İbn-i Hacer, İsâbe 1/262; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Ğâbe* 1/521; İbn-i Abdilberr, *İstîâb* 1/153

[172](#) Buhârî, *Teheccüd* 36 (1186); Müslim, *Mesâcid* 47 (263)

[173](#) A’rabî denilen bu insanlar çöllerde yaşayan göçebe Araplardı.

[174](#) Müslim, *Fezâil* 64

[175](#) Müslim, *İmân* 21

[176](#) Buhârî, *Menâkıb* 1; Müslim, *İmân* 21

[177](#) Buhârî, *Edeb* 27

[178](#) Tevbe Sûresi, 9/97, 101

[179](#) Tevbe Sûresi, 9/98

[180](#) Buhârî, *Vudû* 57, 58; *Edeb* 35, 80; Müslim, *Taharet* 30; Nesâî, *Tahâret* 45; Ebû Dâvud, *Tahâret* 136; Tirmizî, *Tahâret* 112

[181](#) Bkz. Ebû Dâvud, *Edeb* 1

[182](#) Rida: Örtü, belden yukarı örtülen şey.

[183](#) Buhârî, *Libâs* 18; *Hums* 19; *Edeb* 68; Müslim, *Zekât* 44; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 20/21 (12547); Ebû Dâvud, *Edeb* 1; Nesâî, *Kasâme* 23

[184](#) Onların bu cevabı üzerine Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) su dolu bir tas istedi. Getirilince tasın içinde mübarek ellerini ve yüzünü yıkadı. Sonra tasın içine püskürdü ve onlara “Bundan için, yüzlerinize ve göğüslerinize serpin. Size müjdelers olsun!” buyurdu. Tası alan Ebû Mûsâ ve Bilâl, Rasûlullah’ın emrini yerine getirdiler. Bu sırada hadiseye perde arkasından şahit olan Hazreti Ümmü Seleme (radiyallahu anhâ) “Kabınızdakinden anneniz için de artırın!” diye seslendi. Onlar da kendisine bir miktar su bıraktılar. Buhârî, *Megâzî* 56; Müslim, *Fedâilü’s-Sahâbe* 38

[185](#) Buhârî, *Menâkıb* 25; *Merdâ* 10, 14; *Tevhîd* 31; Ma’mer İbn-i Râşid, *Câmi*’ 11/197 (20309)

[186](#) Bunun üzerine Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: «Seni her şeyden daha yüce olan bu dine hidayet eden Allah’a hamdolsun. Allah bu dini ancak namazla kabul eder. Namazı da ancak Kur’ân’la kabul eder.» Resûlullah daha sonra ona Fatiha ve İhlas sûrelerini öğretti. Bedevi, «Ey Allah’ın Resûlü! Allah’a yemin ederim ki nesir olarak da şiir olarak da bundan daha güzel söz işitmedim.» dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: «Bu, Âlemlerin Rabbinin kelâmıdır, şiir değildir. İhlâs Sûresini bir kez okursan Kur’ân’ın üçte birini okumuş kadar; iki kez okursan üçte ikisini okumuş kadar, üç defa okursan da tamamını okumuş kadar sevap kazanırsın.» Bedevi, «Bizim İlahımız ne güzel İlah! Az şeyi kabul ediyor, bol sevap veriyor.» dedi. Resûlullah, «Buna bir şeyler verin.» buyurdu. Abdurrahman İbn-i Avf da kalkıp şöyle dedi: «Yâ Resûlallah! Benim yanımda Horasan devesinden düşük, başıboş develerden daha yüksek kıymete sahip on aylık gebe bir deve var. Allah’a kurbet niyetiyle bunu vermek istiyorum!» Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) Hazreti Abdurrahman’a (radiyallahu anh), “Sen ona vereceğin devenin vasfını açıkladın. Ben de Allah’ın Cennet’te sana karşılık olarak vereceği devenin evsafını açıklayayım mı?” diye sordu. Abdurrahman İbn-i Avf, “Evet” karşılığını verince:

“Kıyamet gününde sana içi oyulmuş inciden yapılmış bir deve verilecektir. Ayakları yeşil zebercetten, boynu sarı zebercettendir. Üzerinde bir mahfil vardır. Mahfilin üzerinde ipek ve ibrişimler vardır. Bu deve seni sırat üzerinden şimşek gibi geçirecektir.”

[187](#) Müslüman olduktan sonra Efendimiz’in yanına geldiler. Efendimiz onları karşıladı. Onlar, hayvanlarından inerek Resûlullah’ı öpmeye başladılar. Bu sırada bir yandan «Allah’tan başka ilah yoktur ve Muhammed Allah’ın Resûlü’dür» diyorlar, diğer yandan «Ya Resûlallah! Bize ne emredeceksen

- emret!» diyorlardı. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), onlara “Hâlid İbn-i Velid’in sancağı altında olun!” buyurdu. Araplardan bunlar gibi topluca Müslüman olan başka bin kişilik grup görülmedi.
- [188](#) Taberânî, *Sağîr* 2/153 (948); Heysemî, *Mecma’* 8/292-294 (14086); İbn-i Kesîr, *Bidâye* 6/151-153
- [189](#) Buhârî, *Edeb* 38, 48, 82; Müslim, *Birr* 73; Ebû Dâvûd, *Edeb* 5; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 41/307 (24798); İbn-i Hacer, *Fethu’l-Bârî* 10/453, 454
- [190](#) Vâkıdî, *Megâzî* 119, 120; İbn-i Sa’d, *Tabakât* 4/151, 152
- [191](#) Gavres ve Avf olarak da kaynaklarda zikredilmektedir.
- [192](#) Buhârî, *Megâzî* 31, 32; *Cihad* 84, 87; İbn-i Hanbel, *Müsned* 22/238 (14335); 23/191, 193, 369 (14928, 14929, 15190; Nesâî, *Kübrâ* 8/91, 130 (8719, 8801; İbn-i Hibbân, *Sâhîh* 7/136, 138 (2882, 2883); Beyhakî, *Kübrâ* 6/518 (12834); 9/114 (18035). Bazı kaynaklarda Efendimiz, “Peki, seni benim elimden kim kurtaracak?” buyurduğunda onun “Hiç kimse!” diye cevap verdiği, ardından kelime-i şehâdet getirip Müslüman olduğu ve kavminin yanına dönünce onları İslâm’a davet ettiği de ifade edilmektedir. Bkz. Vâkıdî, *Megâzî* 164-165; İbn-i Sa’d, *Tabakât* 2/26-27
- [193](#) İbn-i Sa’d, *Tabakât* 2/72
- [194](#) Bu soru karşısında Efendimiz’i zehirlemeye kalkışan bu kadının “Şimdi mesele tebeyyün etti ki sen, gerçekten de Allah’ın Resûlü’sün!” diye cevap verip kelime-i tevhidi söyleyerek Müslüman olduğu da rivayet edilmektedir. Bkz. Süheylî, *Ravdu’l-Unf*, 4/81
- [195](#) Ebû Dâvud, *Diyât* 6; Beyhakî, *Kübrâ* 8/83 (16008)
- [196](#) Buhârî, *Edebü’l-Müfred* 74; *Hibe* 28; Müslim, *Selâm* 18; Ebû Dâvud, *Diyât* 6; İbn-i Hanbel, *Müsned* 21/15 (13285); Beyhakî, *Kübrâ* 8/82 (16005, 16006) Ancak ashâbdan Bişr İbn-i Berâ da Efendimiz’in kendilerini uyardığı sırada zehirli bir lokma almış ve çiğneyip yutmuştu. Allah Resûlü’nün uyarısı üzerine onu dışarı çıkarmak istese de zehir tesirini göstermiş ve çoktan Hazreti Bişr’in vücudu morarmaya başlamıştı. Zehir o kadar kuvvetliydi ki Hazreti Bişr oracıkta ve herkesin gözü önünde can vermişti. Bişr İbn-i Berâ’nın şehit olması her şeyi değiştirmişti. Çünkü Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), onun kanına bedel, kadını Hazreti Bişr’in yakınlarına vermiş ve onlar da o kadını kısas olarak öldürmüşlerdi. Ebû Dâvud, *Diyât* 6; Beyhakî, *Kübrâ* 8/83 (16009 - 16013); Vâkıdî, *Megâzî* 467
- [197](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/261; İbn-i Hacer, *İsâbe* 3/1584
- [198](#) İbn-i Kesîr, *el-Bidâye* 4/358, 359; İbn-i Asâkir, *Târîh* 23/255-258; İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/278; Taberî, *Târîh* 3/182; İbn-i Esîr, *Kâmil* 2/135
- [199](#) İbn-i Kesîr, *el-Bidâye* 4/393, 394; İbn-i Asâkir, *Târîh* 62/101, 102;
- [200](#) Beyhakî, *Kübrâ* 8/345 (16839), 9/56 (17867); İbn-i Hanbel, *Müsned* 39/210 (23792)
- [201](#) Nesâî, *Cihâd* 1 (4279); Hâkim, *Müstedrek* 2/382 (2424); Beyhakî, *Kübrâ* 9/19 (17741)
- [202](#) İbn-i İshâk, *Sîre*, 1/193; İbn-i Manzur, *Muhtasar* 5/257
- [203](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/235, 236; Buhârî, *Cihâd* 100, *Megâzî* 75, *Da’avât* 59; Müslim, *Fedâilu’s-Sahâbe* 47; İbn-i Hanbel, *Müsned* 12/266 (7315), 15/486 (9783), 16/312 (10526); Taberânî, *Kebîr* 5/325 - 327 (8217- 8225); Ebû Nuaym, *Delâil* 240
- [204](#) Ebû Nuaym, *Delâil* 240
- [205](#) İbn-i Hanbel, *Müsned* 25/94 (15798); İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/269; Ebû Nuaym, *Delâil* 1/309. Yine Hazreti Numan İbn-i Hârise de beyat ederken: “Vallahi yâ Resûlallah! İstersen şu Mina halkını kılıçtan geçiririz!” demiştir fakat Efendimiz ona da: “Ben bununla emrolunmadım!” buyurmuştur. Ebû Nuaym, *Delâil* 1/305
- [206](#) Hazreti Hakem İbn-i Keysân (radıyallahu anh) Medine’de kaldı, İslâm’ı güzelce yaşadı, ilim adına çok önemli mesafeler aldı ve Bi’r-i Mâune hadisesinde şehit olarak ebedî âleme gitti. Müslümanlığı tercih etmek istemeyen Osman İbn-i Abdillâh fidyeye karşılığında serbest bırakıldı. Vâkıdî, *Megâzî* 47; İbn-i Sa’d, *Tabakât* 4/102; İbnü’l-Esîr, *Üsdü’l-Gâbe* 2/54
- [207](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/383; Vâkıdî, *Megâzî* 107;
- [208](#) Vâkıdî, *Megâzî* 107
- [209](#) Müslim, *Birr* 24
- [210](#) Müslim, *Cihâd* 37
- [211](#) O gün Abdullah İbn-i Übeyy şunları söylemişti: “Vallahi, ömrümde böyle bir gün görmedim. Vallahi de bunların bir gün başıma geleceğini biliyordum ancak kavmim bana baskın geldi. Beni başlarına kral

yapsalardı ya! Şimdi baksanıza, kendi ülkemizde bize üstünlük sağlayıp, üstünlüğümüzü de yok sayarak bizi hor ve hakir görüyorlar! Vallahi bizimle şu Kureyş çapulcularının durumu ancak “Besle kargayı oysun gözünü” atasözünde anlatılan gibidir. Vallahi Cehcâh’ın çağrısını duyacağım ana kadar, böyle bir karşı duruşun olacağından ümidimi kesmiş ve bunu duyamadan öleceğimi düşünmeye başlamıştım. Ne yazık ki şimdi ben yaşıyorum ancak bu çağrıya cevap verecek güç bulamıyorum. Şu da bir gerçek ki hele bir Medine’ye dönelim; işte o zaman aziz olan, zelil olanı oradan çıkaracaktır! Aslında bunu siz kendiniz yaptınız; onları siz kendi ülkenize kabul ettiniz ve onlar da gelip ülkenize yerleştiler. Mallarınızdan onlara pay ayırdınız ve artık onlar imkân sahibi oldular! Vallahi onlara kucak açıp da mallarınızla onları desteklemiş olmasaydınız onlar, bugün burada değil başka yerlerde olacaktı. Bakın şimdi, yaptıklarınıza da rıza göstermiyor ve sizleri oklarına hedef hâline getiriyorlar. Hâlbuki sizler, O’nun için savaştınız ve çocuklarınızı O’nun uğrunda yetim bıraktınız! Bu durumda sizler sürekli azalırken onlar hep çoğaldılar!”

[212](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/180-182

[213](#) Buhârî, *Megâzî* 37; Müslim, *Cihâd* 45; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 27/42 (16513); Vâkıdî, *Megâzî* 383-386; İbn-i Sa’d, *Tabakât* 2/62-64

[214](#) Halebî, *Sîre* 3/114; Sâlihî, *Sübülü’l-Hüdâ* 5/215

[215](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/251; Halebî, *Sîre* 3/113; Sâlihî, *Sübülü’l-Hüdâ* 5/216

[216](#) O güne kadar Mekke’de bulunan Hazreti Abbâs, Efendimiz’in fetih için Medîne’den hareket ettiğini duyar duymaz yola çıkmış ve Resûlullah’a yolda mülâki olmuştu. Onu gören Allah Resûlü (s.a.s.), “Nasıl ki ben, peygamberlerin sonuncusuyum; sen de Mekke’den Medîne’ye hicret edenlerin sonuncusun!” buyurmuş ve yükünü Medîne’ye göndertmişti. Dolayısıyla o güne kadar Mekkelilere karşı Müslüman kimliğini gizleyen Hazreti Abbâs için de vazifesinin bittiği bu dakikadan itibaren açıktan ve gürül gürül bir tebliğ süreci başlamış oluyordu.

[217](#) Bazı rivayetlerde Hazreti Abbâs’ın, Efendimiz’in katırına binerek Mekke cihetine doğru yürüdüğü sırada Ebû Süfyân ve arkadaşlarıyla karşılaştığı ve onlarla konuşarak, bineğinin arkasına aldığı Ebû Süfyân’ı Resûlullah’ın huzuruna getirdiği de ifade edilmektedir. Bkz. İbn-i Hişâm, *Sîre* 5/59

[218](#) Hazreti Ömer’in, Ebû Süfyân ve arkadaşlarını öldürmek için izin almaya gittiğini fark eden Hazreti Abbâs’ı o gün biz, 21 yıllık emeğinin bir çırpıda yok olacağından endişe duyan ve yatırım yaptığı bir insanı kazanmak için can atan bir telaş içinde görmekteyiz. Bir çırpıda Efendimiz’in otağına gelmiş, zulümle kararan kalblerle dolu Mekke’de, insaf çizgisine çekip dengeleyebilmek için çok emek verdiği Ebû Süfyân’ı ebediyen kaybedecek olmanın endişesi sarmıştır. İşte bu dakikadan itibaren Hazreti Abbâs’ı, 21 yıldır yapamadığını yapan, ilk defa eline geçirdiği fırsatı sonuna kadar değerlendiren ve hiçbir endişe duymadan gürül gürül İslâm’ı anlatan polat yürekli bir mü’min olarak görmekteyiz.

[219](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/251-252; Taberî, *Târih* 2/157; İbn-i Kesîr, *Bidâye* 4/312; İbn-i Seyyidinnâs, *Uyûnu’l-Eser* 2/218; Halebî, *Sîre* 3/113; Sâlihî, *Sübülü’l-Hüdâ* 5/216

[220](#) Sâlihî, *Sübülü’l-Hüdâ* 5/217

[221](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/252; Sâlihî, *Sübülü’l-Hüdâ* 5/217

[222](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/252; İbn-i Kesîr, *Bidâye* 4/312; İbn-i Seyyidinnâs, *Uyûnu’l-Eser* 2/218; Halebî, *Sîre* 3/114; Sâlihî, *Sübülü’l-Hüdâ* 5/217; İbn-i Kayyım, *Câmi*’ 193

[223](#) Müslim, *Cihâd* 47 (134/1809); İbn-i Hanbel, *Müsned* 19/115 (12058), 20/292 (12977), 21/397 (13975), 21/440 (14049); İbn-i Kesîr, *el-Bidâye* 4/353; İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/279; Taberî, *Târih* 3/183

[224](#) Vâkıdî, *Megâzî* 621

[225](#) Vâkıdî, *Megâzî* 624; İbn-i Sa’d, *Tabakât* 2/121; Sâlihî, *Sübülü’l-Hüdâ* 5/388

[226](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/304; Vâkıdî, *Megâzî* 624; İbn-i Sa’d, *Tabakât* 2/120; Sâlihî, *Sübülü’l-Hüdâ* 5/388

[227](#) Tirmizî, *Menâkıb* 73; İbn-i Hanbel, *Müsned* 23/50 (14702); İbn-i Ebî Şeybe, *Musannef* 6/413 (32496), 7/411 (36954); İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/304; Vâkıdî, *Megâzî* 624; İbn-i Sa’d, *Tabakât* 2/121; İbn-i Kesîr, *Bidâye* 4/378; Sâlihî, *Sübülü’l-Hüdâ* 5/388

[228](#) Vâkıdî, *Megâzî* 493-494; İbn-i Sa’d, *Tabakât* 2/89-90; İbn-i Kesîr, *Bidâye* 4/239

[229](#) İmam Malik, *Cenâiz* 14 (1/236)

[230](#) İbn-i Abdilberr, *İstîâb* 1/394; İbn-i Sa’d, *Tabakât* 3/171, 172 (2/207. âyet iniyor!)

- [231](#) Vâkıdî, *Megâzî* 44; İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/4
- [232](#) Sâlihî, *Sübülü'l-Hüdâ* 4/31
- [233](#) Kur'ân-ı Kerîm'de “*Şu Kur'ân (indirilecekse) iki memleketin birinden, büyük bir adama indirilmeli değil miydi?*” demişlerdi. İki memleketin biri Mekke, diğeri Taif'ti. Kureyş müşriklerinin büyük adamlardan maksatları da Mekke'deki Velîd b. Muğîre ile Taif'teki Urve b. Mes'ud gibi kişilerdi. Urve b. Mes'ud, simaca İsa Aleyhisselam'ı andırırdı.
- [234](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/336, 337. Yâsîn sahibi, kavmi olan Antakya halkının kendilerine gönderilmiş elçileri öldürmeye söz birliği ettiklerini haber aldığı zaman koşup yanlarına varmış, onlara Allah'ı hatırlatmış, kendilerini öğütlemiş, elçilere uymaya davet etmişti. Antakya halkı ise onu taşa tutmuş, ayaklarının altına alıp çiğnemiş ve kendisi: “*Ey Allah'ım! Kavmime doğru yolu göster! Ey Allah'ım! Kavmime doğru yolu göster! Ey Allah'ım! Kavmime doğru yolu göster!*” diyerek dua ede ede can vermişti.
- [235](#) Ebû Dâvûd, *Harâc* 23 (3004); Beyhakî, *Delâil* 3/178, 179
- [236](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/329, 330
- [237](#) Beyhakî, *Delâil* 5/83, 84; Tirmizî, *Diyât* 13; Ezrakî, *Ahbâru Mekke* 2/122-124; Fâkihî, *Ahbâru Mekke* 2/236, 5/201; İbn-i Asâkir, *Târîh* 46/38
- [238](#) Taberî, *Târîh* 3/175; *Tehzîbu'l-Âsâr* 1/32
- [239](#) Bkz. Nahl Sûresi, 16/126
- [240](#) Bkz. Tirmizî, *Tefsir* 17 (3128); Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 3/152 (21267); Nesâî, *Kübrâ* 10/145 (11215)
- [241](#) Buhârî, *Megâzî* 48; Vâkıdî, *Megâzî* 554; İbn-i Seyyidi'n-Nâs; *Uyûnu'l-Eser* 2/221; İbn-i Kayyım, *Câmi'* 194
- [242](#) Vâkıdî, *Megâzî* 554; İbn-i Seyyidi'n-Nâs; *Uyûnu'l-Eser* 2/221; İbn-i Asâkir, *Târîh* 23/454; İbn-i Kayyım, *Câmi'* 194; Sâlihî, *Sübülü'l-Hüdâ*, 5/221-222
- [243](#) Buhârî, *Salât* 4 (357); Müslim, *Salâtu'l- Müsâfirîn* 13 (336); Ebû Dâvûd, *Cihâd* 167 (2763); Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 44/460 (26892); Hâkim, *Müstedrek* 4/45, 53
- [244](#) Nahl Sûresi, 16/125
- [245](#) Buhârî, *Cihâd* 27; Müslim, *Fedâil* 39, (2410); Tirmizi 3756.
- [246](#) Hac Sûresi, 22/39, 40
- [247](#) “*Sizinle savaşınlara karşı, siz de Allah yolunda savaşın fakat haksız yere saldırmayın. Muhakkak ki Allah haddi aşanları sevmez.*”
- [248](#) “*Şayet onlar vazgeçerlerse (siz de savaştan vazgeçin). Zira Allah çok affedicidir, merhamet ve ihsanı boldur.*”
- [249](#) Bakara Sûresi, 2/217
- [250](#) Bakara Sûresi, 2/194
- [251](#) Nisâ Sûresi, 4/75
- [252](#) Bakara Sûresi, 2/192
- [253](#) Enfal Sûresi, 8/61
- [254](#) Nisâ Sûresi, 4/90
- [255](#) Bakara Sûresi, 2/208
- [256](#) Ebû Dâvûd, *Cihad* 98
- [257](#) Hac Sûresi, 22/41
- [258](#) Buhârî, *Cihâd* 15
- [259](#) Bkz. İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/515
- [260](#) Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bu eşitsizliği düzeltceği âna kadar Benî Kurayza, diğer Yahudilere nispetle düşük bir sınıf olarak kabul ediliyor, “yarım adam” muamelesi görüyor ve tabiri caizse “adam” yerine bile konulmuyordu. Nitekim onlardan birisi öldürüldüğünde yakınlarına sadece 50 deve diyet ödenirken, Benî Kurayza'nın öldürdüğü kişilerin yakınlarına ise tam diyet olan 100 deve ödemeleri gerekiyordu.
- [261](#) Ebû Dâvûd, *İmâre* 33

[262](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/139

[263](#) Vâkıdî, *Megâzî* 78; Sâlihî, *Sübülü'l-Hüdâ* 4/33

[264](#) Müslim, *Cihâd* 36; İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/144, 145

[265](#) Düşmanın gözünü korkutup şiddete tevessül etmesine mani olacak bir gücün sahibi olmak, aynı zamanda Kur'ân'ın emridir. Bir beyanında bunu Allah (celle celâluhû) şöyle ifade etmektedir: “Düşmanlara karşı gücünüz yettiği kadar kuvvet hazırlayın; savaş atları yetiştirin ki bu hazırlıkla Allah'ın düşmanlarını, sizin düşmanlarınızı ve onların ötesinde sizin bilmeyip de ancak Allah'ın bildiği diğer düşmanları korkutup yıldırasınız. Allah yolunda her ne harcarsanız, onun karşılığı size eksiksiz ödenir; size asla haksızlık yapılmaz.” Enfâl 8/60. Uygulamaya bakılınca, gücü ifade eden nebevî beyanları da bu istikamette îrâd buyrulmuş ifadeler olarak algılamak gerektiği anlaşılmaktadır.

[266](#) Buhârî, *Cihâd* 97 (2930); Müslim, *Cihâd* 28 (1776); İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/370

[267](#) Buhârî, *Cihâd* 78 (2899)

[268](#) Savaş için yola çıktığında Allah Resûlü'nün, gerçek hedefini gizlediği ve farklı bir istikamette bir hayli yol aldıktan sonra esas hedefe doğru yöneldiği görülmektedir. Tebûk dışındaki bütün seferlerinde neredeyse bu taktik ortaya konulmuştur. Bkz. Buhârî, *Cihâd* 103 (2947); Müslim, *Tevbe* 9 (2769)

[269](#) Bkz. Gülen, *Takdim*, (Mukaddes Emanetler) 2

[270](#) Bkz. Gülen, *Takdim*, (Mukaddes Emanetler) 2

[271](#) Bu beş temel esas, dinin, aklın, malın, canın, namusun/neslin korunmasıdır. Aklın fonksiyonuna engel olduğu için uyuşturucu ve alkol haram olduğu gibi, neslin karışmasına sebebiyet verdiği için de zina haram kılınmıştır. Bkz. Gazalî, *Mustasfâ* 1/174

[272](#) Müslim, *Îmân* 62 (226); Tirmizî, *Diyyât* 22 (1418-1421); Ebû Dâvûd, *Sünnet* 32 (4771- 4772); Nesâî, *Kübrâ* 3/455 (3544); İbn-i Mâce, *Hudud* 21 (2580-2582)

[273](#) Mekke'nin ilk yıllarında, kapı komşularıyla birlikte Allah Resûlü'nü aralarına almış, her birisi bir köşeden saldırırken Übeyy de ağzından salyalar akıttırcasına Resûlullah'ı öldüreceği tehditlerini savuruyordu! O kadar ısrar etmiş ve o kadar ileri gitmişti ki o gün Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) ona dönmüş, “Niye bu kadar emin oluyorsun ki!” anlamında, “Belki ben seni!” buyurmuştu. (Bkz. Vâkıdî, *Megâzî* 200; İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/55) Görüldüğü gibi Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), ölümü bile ağzına almamış, ancak Übeyy'in dünyası ondan ibaret olduğu için öyle anlamıştı! İşte o gün Übeyy, bir kıymık gibi beynine saplanan bu sözü unutamamış ve mızrağı yediği dakikada, kendisi için ölümün başladığını anladığı için ortalığı inletiyordu!

[274](#) Serif, Ten'im'in yakınlarında bulunan ve Mekke'ye yaklaşık on kilometre mesafedeki bir mekânın adıdır. Meymûne Vâlidemiz'in mezarı da yine bu civardadır. Bkz. İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe* 7/263

[275](#) Vâkıdî, *Megâzî* 200-201; İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/55

[276](#) Bir rivâyette mızrağın, Übeyy'in kalçasına geldiği söylenmektedir ki durum yine farklı değildir. Bkz. Sâlihî, *Sübülü'l-Hüdâ* 4/208

[277](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/371. Buna rağmen Ebu'l-Bahterî, Bedir'de ölenler arasındaydı. Bkz. İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/372

[278](#) Bkz. İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/371; İbn-i Kesîr, *Bidâye* 3/284; Beyhakî, *Delâil* 3/140

[279](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/372

[280](#) Burada, Hayber günü Hazreti Ali'yi fethetmek için gönderirken söylediği şu mübarek sözler de hatırlanabilir:

“Onların alanlarına kadar arkana bakmadan yürü! Sonra onları İslâm'a davet et ve bu durumda üzerlerine düşen Allah hakkının ne olduğunu haber ver! Ancak şu bir gerçek ki senin vesilenle Allah'ın bir adama hidayet nasip etmesi, senin için çil çil develerden daha hayırlıdır!” Bkz. Buhârî, *Fedâil* 9 (3701); *Cihâd* 102 (2942); Müslim, *Fedâil* 4

[281](#) Vâkıdî, *Megâzî* 515

[282](#) Konuyla ilgili olarak Hazreti Büreyde (radiyallahu anh) ise şunları anlatıyor:

“Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) bir ordunun veya seriyyenin başına komutan tayin ettiği zaman, - hassaten komutana- Allah'a karşı müttaki olmasını salık verir, beraberindeki Müslümanlara da hayır tavsiye eder ve sonra şunları söylerdi: ‘Allah'ın adıyla ve Allah'ın rızası için savaşın. Allah'ı inkâr eden kâfirlerle çarpışın. Gazâ edin fakat ganimete hıyanet etmeyin, haksızlıkta bulunmayın, ölülerin

vücutlarına sataşp burun ve kulaklarını kesmeyin, çocukları öldürmeyin! Müşrik düşmanlarla karşılaşınca onları önce üç şeyden birine çağır; şayet bunlardan birine cevap verirlerse onlardan bunu kabul et ve artık dokunma! Önce İslâm'a davet et. İcâbet ederlerse hemen kabul et ve elini onlardan çek. Sonra onları yurtlarından muhâcirler diyarına hicrete davet et ve onlara haber ver ki eğer bunu yapacak olurlarsa Muhacirlere vaat edilen bütün mükâfat ve vecibeler aynen onlara da terettüp edecektir. Hicretten imtina edecek olurlarsa bilsinler ki artık onlar, Müslüman bedeviler hükmündedirler ve Allah'ın müminler üzerine câri olan hükmü onlara icra edilecektir; ganimet ve fey'den kendilerine hiçbir pay ayrılmayacaktır. Müslümanlarla birlikte cihâda katılırlarsa o hariçtir; o zaman ganimete iştirak ederler. Bu şartlarda Müslüman olma teklifini kabul etmezlerse, onlardan cizye iste, müspet cevap verirlerse hemen kabul et ve onları serbest bırak. Bundan da imtina ederlerse, onlara karşı Allah'tan yardım dile ve onlarla savaş. Bu durumda bir kale ahâlisini muhâsara ettiğinde onlar senden Allah ve Resûlü'nün ahd ve emânını talep ederlerse kabul etme; onlar için kendine ve ashâbına ait bir emân tanı. Zira sizin kendi ahdinizi veya arkadaşlarınızın ahdini bozmanız, Allah'ın ve Resûlü'nün ahdini bozmaktan ehvendir. Eğer bir kale ahâlisini kuşattığında onlar, senden Allah'ın hükmünü tatbik etmeni isterlerse sakın onlara Allah'ın hükmünü tatbik etme lâkin kendi hükmünü tatbik et. Zira Allah'ın onlar hakkındaki hükmüne isabet edip etmeyeceğini bilemezsin.” Müslim, *Cihâd* 3 (1731); Tirmizî, *Siyer* 48 (1617); *Diyyât* 14 (1408); Ebû Dâvûd, *Cihâd* 90 (2612, 2613); İbn-i Hıbbân, *Hudûd* (4473)

[283](#) Ebû Dâvûd, *Cihâd* 85 3/37 (2614)

[284](#) Beyhakî, *Kübrâ* 9/90

[285](#) Ebû Nadle künyesiyle bilinen Hırâş İbn-i Ümeyye, Müreysi Gazvesi, Hayber'in fethi ve Hudeybiye gibi kritik noktalarda Allah Resûlü ile birlikte idi. Hudeybiye günü Resûlullah onu, Sa'leb adındaki devesine bindirip, umre için gelmekte olduklarını, yanlarında kurbanları bulunduğunu, Kâbe'yi tavaf edip geri döneceklerini bildirmek üzere Mekke'ye elçi olarak göndermişti. Zaman zaman Efendimiz'in mübarek saçlarını keserdi. Nitekim Hudeybiye günü ihramdan çıkması için Allah Resûlü'nü tıraş eden o idi. Fethin ikinci günü, kendisine emân verilmiş olan Cüneydib İbn-i Edla'ı öldürmesine Resûl-ü Ekrem çok üzüldü ve yukarıda ifade edildiği üzere Hırâş'ı tevbih etti ve onun öldürdüğü Cüneydib'in diyetini, Hırâş'ın kabilesi olan Huzâa'ya ödetti. Hırâş, Muâviye'nin hilafet yıllarında vefat etmiştir. Bkz. Vâkîdî, *Megâzî* 422, 567-568; İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/259-260; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe* 2/161; İbn-i Hacer, *İsâbe* 1/480

[286](#) Ve o gün Efendiler Efendisi (sallallahu aleyhi ve sellem), hiç dahli olmadığı hâlde kendisini bu kadar hiddetlendiren söz konusu cinayetin bedelini kendi üstüne alıp yüz deve olarak ödeyecekti. Üstelik bunu da Mekkelilerden borç alarak gerçekleştiriyordu.

[287](#) Bir yerde biriken kalabalığa şahit olmuş ve sebebini sormuşlardı; bir kadının öldürüldüğünü duyunca “Hani bunlar öldürülmeyecekti!” buyurdular. Ardından da Hâlid İbn-i Velîd'e haber gönderip, kadın ve çocukları asla öldürmemesini söylemelerini emir buyurdular. Bkz. Ebû Dâvûd, *Cihâd* 121 (2669); İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/286

[288](#) Buhârî, *Megâzî* 58 (4339). Kaynaklar, Hazreti Hâlid'le ilgili benzeri üç hâdiseden bahsetmektedir; buna göre hâdisenin ilki, fetih sürecinde Ezâhir'de; ikincisi, fetihten hemen sonra Benî Cezîme üzerine gönderilen seriyyede; üçüncüsü de Huneyn'de yaşanmıştır. Hatta Benî Cezîme seriyyesi sırasında Hazreti Hâlid ile kumandası altındaki ashâb arasında ihtilaf çıkmış, esirlerin öldürülmesini emreden Hâlid İbn-i Velîd'e tebaası itaat etmemiştir. Medine'ye dönülüp hadise Allah Resûlü'ne aktarıncı Habîbullah (sallallahu aleyhi ve sellem) çok celâllenmiş ve üç defa Hazreti Hâlid'in yaptığından uzak olduğunu beyan buyurmuştur. Bkz. Vâkîdî, *Megâzî* 585-591; İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/148; İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/270; Taberî, *Târih* 3/67, 68. Onun, Huneyn'de bir kadını öldürdüğünü duyunca arkasından adam göndermiş ve “Resûlullah, kadın, çocuk ve köle öldürmemeni emrediyor!” diye söylemesini tembihlemiştir. Bkz. İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/286

[289](#) Bir âyette Yüce Mevlâ, “Hiçbir kimse başkasının günah yükünü taşımaz. Biz peygamber göndermediğimiz hiçbir halkı cezalandırmayız.” buyurmaktadır. Bkz. İsrâ Sûresi, 17/15. Benzeri âyetler için bkz. En'âm Sûresi, 6/164; Fâtır Sûresi, 35/18; Zümer Sûresi, 39/7

[290](#) Vâkîdî, *Megâzî* 603, 604; Buhârî, *Cenâiz* 92 (1385); 79 (1358, 1359); Müslim, *Kader* 6 (2658); Ebû

- Dâvûd, *Sünne* 17; Tirmizî, *Kader* 5 (2138)
- [291](#) Söz konusu hâdiselerin, Hâlid İbn-i Velîd'in yeni Müslüman olduğu ve henüz nebevî hassasiyeti tam bilemediği dönemde olduğu da açıktır.
- [292](#) Benî Kurayza hadisesinde öldürülen Nübâte, şehit ettiği sahâbeye karşılık kısas edilmiş, Hayber'de sahâbeden birisinin şehâdetini netice veren zehirleme hadisesinden dolayı Zeyneb Bin-i Hâris'e kısas uygulanmış ve Mekke fethinde idam kararı verilen Fertâne de daha önce işlediği suçun karşılığı olarak öldürülmüştür.
- [293](#) Aynı duruşun bir yansımasını biz, Uhud günü de görmekteyiz. Resûlullah'ın nazara verdiği kılıcı alıp meydana dalan Ebû Dücâne Hazretleri, savaşa savaşa safları yarmış ve nihayet önüne çıkan birisinin başına indirmek için bu kılıcı kaldırmıştı. Bir anda bulunduğu yerden, Uhud'u yırtan bir çığlık yükseliverdi. Bu bir kadın sesiydi ve kılıcı indirmek üzere olduğu kişiden geliyordu! Daha dikkatli baktı; karşısında, ordunun kumandanı Ebû Süfyân'ın hanımı Hind duruyordu! "Resûlullah'ın verdiği kılıcı bir kadının kanıyla kirletmek olmaz!" dedi ve yeniden geriye, kendi saflarının olduğu yere döndü. Bkz. Vâkıdî, *Megâzî* 206. Hâlbuki böyle bir zeminde benzeri bir fırsatı yakalayan başka birisi, muhatap cephenin kumandanının hanımını öldürmek için can atar ve hiç beklemeydi!
- [294](#) Vâkıdî, *Megâzî* 370
- [295](#) Konuyla ilgili ikazlar için bkz. Buhârî, *Cihâd* 148 (3015); Müslim, *Cihâd* 8 (1744); Ebû Dâvûd, *Cihâd* 121 (2668); Tirmizî, *Siyer* 19 (1569); Nesâî, *Siyer* 31 (8564)
- [296](#) Vâkıdî, *Megâzî* 370
- [297](#) Sonuç da Hakem'in dediği gibi oldu. Cinayetten arandığında Nübâte, Âişe Validemiz'in hücreğine gelmişti. Dışarıda kendi adı seslendirilerek arandığını duyunca, "Kocam beni öldürdü!" dedi. Annemiz de şaşırılmıştı. Üstelik şen-şakrak tavırlarıyla hiç ölecek bir kadına da benzemiyordu! Nihayet başından beri kocasıyla yaşadıklarını anlatınca mesele anlaşıldı ve o da işlediği suçun cezasını canıyla ödedi. Benî Kurayzalılar arasında o gün öldürülen tek kadın, Nübâte'dir. Bkz. Vâkıdî, *Megâzî* 370
- [298](#) Hâkim, *Müstedrek* 4/202 (4946); Bezzâr, *Müsned* 17/21 (9530); Taberânî, *Kebîr* 3/143 (2937)
- [299](#) Bkz. Nahl Sûresi, 16/126; İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/63; Hâkim, *Müstedrek* 4/202 (4946); Bezzâr, *Müsned* 17/21 (9530); Taberânî, *Kebîr* 3/143 (2937). Söz konusu âyetin, Uhud'daki vahşetten sonra ashâbın, Mekkelilerden intikam duygularını ifade etmelerine mukabil indiği ve bu imkânı yakaladıkları Mekke fethinde Allah Resûlü'nün, buna müsaade etmediği ifade edilmektedir. Bkz. Tirmizî, *Tefsîr* 17 (3128); Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 3/152 (21267); Nesâî, *Kübrâ* 10/145 (11215)
- [300](#) Bkz. Buhârî, *Mezâlim* 30 (2474); Ebû Dâvûd, *Cihâd* 120 (2666); İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/63
- [301](#) Tevbe Sûresi, 9/7
- [302](#) Bazı ehl-i keşfe göre Peygamber Efendimiz ile Kâbe hakikati, âdeta ikiz olarak imkânın döl yatağında beraber yaratılmışlardır. Bir vahidin iki yüzü gibidirler. Kâbe yerde ve gökte bütün canlıların kıblesi; Efendimiz de o kiblede imamdır.
- [303](#) Buhârî, *Cihâd* 112; Müslim, *Cihâd* 20
- [304](#) Bkz. Bezze, *el-Esr ve's-Sicn fî Şi'ri'l-Arab* 37-62
- [305](#) Buhârî, *Megâzî* 28
- [306](#) Muhammed Sûresi, 47/4
- [307](#) Vâkıdî, *Megâzî* 106
- [308](#) İbn-i Hanbel, *Müsned* 33/364 (20201); Vâkıdî, *Megâzî* 106
- [309](#) Vâkıdî, *Megâzî* 106, 107; İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/380
- [310](#) Vâkıdî, *Megâzî* 107; İbn-i Asâkir, *Târih* 73/49
- [311](#) Müslim, *Sayd* 11; Ebû Dâvud, *Dahâyâ* 11; Tirmizî, *Diyyât* 14; Nesâî, *Dahâyâ* 22; İbn-i Mâce, *Zebâih* 3; Beyhakî, *Kübrâ* 9/117 (18044)
- [312](#) Buhârî, *Ezân* 90; *Mesakât* 6; Müslim, *Selâm* 40; İbn-i Hanbel, *Müsned* 11/374 (6763); 12/509 (7547); 13/87, 240 (7648, 7847)
- [313](#) Buhârî, *Cihâd* 142; Begavî, *Tefsîr* 2/377; İbn-i Sa'd, *Tabakât* 4/13
- [314](#) Vâkıdî, *Megâzî* 627; İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/117
- [315](#) Vâkıdî, *Megâzî* 115; İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/380; Taberî, *Târih* 3/40; Halebî, *Sîre* 2/257; İbnü'l-Esîr, *Kâmil*

- 2/25; İbn-i Kesîr, *Bidâye* 3/322; Tâberânî, *Kebîr* 22/393; Sâlihî, *Sübûlü'l-Hüdâ* 4/66
- [316](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 4/9; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe* 3/164; İbn-i Abdilberr, *İstîfâb* 2/240
- [317](#) Vâkîdî, *Megâzî* 115
- [318](#) Vâkîdî, *Megâzî* 114; İbn-i Asâkir, *Târîh* 73/49
- [319](#) Vâkîdî, *Megâzî* 114, 115
- [320](#) Vâkîdî, *Megâzî* 115; Taberî, *Târîh* 3/40
- [321](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/181; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-Gâbe* 6/209; Taberî, *Târîh* 2/460; İbn-i Kesîr, *Bidâye* 3/322; Sâlihî, *Sübûlü'l-Hüdâ* 4/66; Taberânî, *Kebîr* 22/393
- [322](#) İnsan Süresi, 76/8
- [323](#) Enfâl Süresi, 8/70
- [324](#) Vâkîdî, *Megâzî* 47; İbn-i Sa'd, *Tabakât* 4/102
- [325](#) Bedir esirlerinden Müslüman olanların sayısı, isimleri ve Müslüman olma sürecinde Efendimiz'den gördükleri cemileler için bkz: Reşit Haylamaz, *Buzdan Dağları Eriten Şefkat Güneşi*, s. 103-122.
- [326](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/27, 28
- [327](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/26
- [328](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/48
- [329](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/66
- [330](#) Vâkîdî, *Megâzî* 496
- [331](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 400, 401
- [332](#) Ebû Dâvûd, *Cihâd* 114; Beyhakî, *Kübrâ* 9/111, 112 (18030, 18031)
- [333](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 1/357
- [334](#) Beyhakî, *Sünen* 6/522 (12845); 9/116 (18040)
- [335](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/16; Nesâî, *Kübrâ* 8/46 (8608)
- [336](#) Enfâl Süresi, 8/67-69
- [337](#) İbn-i Hanbel, *Müsned* 39/29 (23864)
- [338](#) Beyhakî, *Sünen* 9/116 (18041)
- [339](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/13
- [340](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/16, 19; Beyhakî, *Kübrâ* 6/523 (12847)
- [341](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/16, 19
- [342](#) Asıl adı Amr İbn-i Abdillâh olan Ebû Azze, şair bir kişiydi ve Bedir'e gelene kadar Kureyş ordusunu savaştıkları için cesaretlendirenlerdendi. Buna rağmen Efendimiz elinden tutmuş ve onu Müslümanlığın aleyhinde konuşmamak, aleyhte olanlara da yardım etmemek şartıyla fidye almaksızın serbest bırakmıştı. Ne var ki o verdiği söze sadık kalmayıp Mekkelilerle birlikte Uhud'a katıldı, yetmiş Müslümanı şehit edecek olan müşrik askerleri şiirleriyle coşturdu. Hamraü'l-Esed'de yakalanıp getirildi. Bu sefer Efendimiz onun bu ihanetini affetmedi ve "Mü'min aynı delikten iki defa sokulmaz, ısırılmaz." buyurarak hakkındaki ceza hükmünün uygulanmasını emretti. Bkz. İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/33; Beyhakî, *Kübrâ* 9/111
- [343](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/66
- [344](#) Bkz. İbn-i Sa'd, *Tabakât* 1/237
- [345](#) Teklifleri bir bir reddeden Uyeyne, esirlerin arasına girecek ve zengin bir kabilenin annesi olduğunu sanarak, esir olarak yaşlı bir kadını alacaktı. Maksudı, onu geri almaya gelenlerden büyük miktarda para kazanmaktır! Ancak o, hırsının kurbanı olacak ve ne aldığı bu esirden ne de esiri hürriyete kavuşturmak için yanına gelenlerden beş kuruş bedel alabilecek, eli boş geri dönmek zorunda kalacaktı! Sâlihî, *Sübûlü'l-Hüdâ* 5/393, 394
- [346](#) Bkz. Vâkîdî, *Megâzî* 631-637; İbnü'l-Esîr, *Kâmil* 2/139; Taberî, *Târîh* 3/188-189
- [347](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/122
- [348](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/362, 363; Taberî, *Târîh* 3/203; İbn-i Kesîr, *Bidâye* 5/71, 72; İbn-i Esîr, *Üsdü'l-Gâbe* 7/144
- [349](#) Enfâl Süresi, 8/58
- [350](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/22
- [351](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/65

- [352](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/66, 67
- [353](#) Vâkıdî, *Megâzî* 394-397; İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/67, 68
- [354](#) Ebû Dâvûd, *Cihâd* 124; İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/90
- [355](#) Sâlihî, *Sübûlü'l-Hüdâ* 4/224
- [356](#) Vâkıdî, *Megâzî* 538;
- [357](#) İbn-i Hişâm, *Sîre* 2/258; Taberî, *Târih* 3/174; İbn-i Kesîr, *Bidâye* 4/324; Ya'kûbî, *Târih* 2/39; İbn-i Kayyım, *Câmi* ' 197
- [358](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/112
- [359](#) İbn-i Sa'd, *Tabakât* 1/285; Heysemî, *Keşfü'l-Estâr* 1/460 (968); Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân* 5/236 (3357); Bağdâdî, *Târih* 9/223; İbn-i Ebi'd-Dünyâ, *Mekârimu'l-Ahlâk* 1/118 (387)
- [360](#) Vakıdî, *Megâzî* 627; İbn-i Sa'd, *Tabakât* 2/116; İbn-i Kayyım, *Zâdu'l-Meâd* 3/473
- [361](#) Buhârî, *Cihâd* 24; *Hums* 19; Ahmed İbn-i Hanbel, *Müsned* 27/321 (16756); Taberânî, *Kebîr* 2/130 (1551); Beyhakî, *Kübrâ* 6/547 (12933); Taberî, *Târih* 3/190; İbnü'l-Esîr, *Kâmil* 2/269
- [362](#) Resûlullah'ın bu şekildeki hitâbı, O'nun sadece müminleri kastetmediğini göstermektedir.
- [363](#) "Bir de malumunuz olsun ki savaşta elde ettiğiniz ganimetin beşte biri Allah'ındır. Yani Resûlullah'a, onun akrabalarına, yetimlere, yoksullara ve yolculara (gariplere) aittir." (Enfâl Sûresi, 8/41) meâlindeki âyetle sabit hükmü hatırlatmaktadır.
- [364](#) Vakıdî, *Megâzî* 627; Taberî, *Târih* 3/190; Beyhakî, *Kübrâ* 6/547 (12933); Halebî, *Sîre* 3/153
- [365](#) Buhârî, *Megâzî* 56
- [366](#) İbn-i Kesîr, *Bidâye* 4/391

Netice

Şunu ifade edebiliriz ki yeryüzüne sevgiyi, merhameti, şefkati, adaleti, güzel ahlakı, ilmi, irfanı, imanı ve ibadeti temsil, tesis ve tebliğ etmek için gönderilen Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), bu yolun kendisinden önceki temsilcileri gibi muhataplarının baskısı, zulmü ve şiddeti altında kalmıştır. Kendisiyle ve getirdiği mesajla alay edilmiş; her türlü hakarete muhatap olmuş; türlü türlü itham, isnad, iftira ve yalanlarla, ellerinden tutup kurtuluşa götürmek istediği insanların kaba, sert ve incitici tavırlarıyla karşılaşmış; yürüdüğü yollara dikenler serpilmiş, dövülmüş, yüzü gözü kan revan içerisinde bırakılmış, taşlanmış, yüzüne tükürülmüş, üzerine toprak saçılmış, gözleri önünde kendisine iman edenlere, destek verenlere olmadık işkenceler yapılmıştır. Yok etmek için ordularla üzerine yürünmüş; komplolarla durdurulmaya çalışılmış; canına kastedilmiştir.

Bütün bunlar karşısında Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem);

- hep sabırlı olmuş, şikâyet etmeden tahammül göstermiş,
- nezih üslubunu asla ve kat’a terk etmemiş,
- hadise ve problemlerin üzerine nefret diliyle yürümemiş,
- hâlini arz ederek Allah’ın rahmetine ve duanın gücüne sığınmış,
- yerinde durmuş,
- her gün duygu ve düşüncelerini yenilemiş,
- ileride mahcup olunacak sözler sarf etmemiş,
- kimseye gönül koymamış,
- hep centilmence davranmış,
- alternatif yollar bulup daha çok insana ulaşmaya çalışmış,
- karşılaştıklarını insanları tanımak için değerlendirmiş,
- Allah’ın bir teveccühü ve iltifatı olarak kabul etmiş,
- her hâlde, yürüyebilene yolların açık olduğunu göstermiş,
- hep başka bir muvaffakiyet ve zaferin projeleriyle serinlemiş,

- ye'se kapılmamış, daima ümit soluklamış, hep ümit kaynağı olmuş,
- her daim yüce karakterinin gerektirdiği şekilde hareket etmiş,
- yürüdüğü yolun, yöneldiği gayenin ve dayanıp bel bağladığı kuvvetin farkında olmuş,
- şeffaf davranmış,
- probleme problemle karşılık vermemiş,
- fena muameleleri hüsnühâl, yumuşak beyan ve farklı ihsanlarla rehabilite etmiş,
- müspet hareket etmekten ayrılmamış, hak ve meşru olmayan vasıtalarla el atmamış
- basiretli davranmış,
- teselli etmiş,
- temkinli ve sağduyulu hareket etmiş,
- mantıkî delillerle işin hakikatini anlatmaya çalışmış,
- uzaklaşan taraf olmamış,
- Allah'ın kendisini zayi etmeyeceğine inanmış,
- istikametten ayrılmamış,
- minnet çektirmemiş,
- incinse de incitmemiş,
- herkese şefkatle yaklaşmış,
- meşru müdafaanın dışında herhangi bir şiddete tenezzül etmemiş,
- hoş görmüş,
- gelmeyene gitmiş,
- meselelere külli bir nazarla bakmış,
- karamsar olmamış,
- düşmanca duygularla karşılık vermeyi düşünmemiş,
- kötülükleri hep iyilikle savmış,
- müsamahalı olmuş,
- mülâyemetle hareket etmiş,
- kimseyi karşısına almamış ve tepki edalı olmamış,
- acele etmemiş, teenni ile hareket etmiş,

- ortak akılla alternatifler geliştirmiş,
- paniğe kapılmamış,
- öfkelenmemiş,
- hased ve rekabete girmemiş,
- kötölüğe aynıyla mukabelede bulunmamış,
- hasımları dahi candan dost yapabilecek tavırlar içinde bulunmuş,
- intikam peşinde olmamış,
- sıkıntılara rağmen hiçbir şey yokmuş gibi yola devam etmiş,
- bir tebessümle geçiştirmiş,
- yılmamış,
- imtihan olarak görmüş,
- çaresizliğin mahkûmu olmamış,
- dağınıklığa düşmemiş,
- iddia ve isnatlara takılmamış,
- paranoyakların değişik strateji ve ithamlarına takılmamış,
- herkesin gayretini alkışlamış,
- hasede açık insanlara daha yakın durmuş ve faaliyetlerine yardım etmiş,
- başkalarını günaha sokmamak için tedbirler almış,
- muhatapların hislerini hesaba katarak konuşmuş,
- konumunun hakkını vermeye gayret etmiş,
- yerinde ve kararlı durmuş,
- iman ve ümidine dayanarak dimdik ayakta durmuş,
- herkesin başvuracağı bir güç ve ümit kaynağı olmuş,
- sönmeye yüz tutan bütün meşaleleri yeniden tutuşturmuş,
- teslim olmamış, eğilmemiş,
- tereddüte düşmemiş,
- asıl niyetini her fırsatta anlatmış,
- soğukkanlılıktan uzaklaşmamış,
- hız kesmeden hedefi istikametinde yürümüş,
- hukuksuzluğa yeltenmemiş,
- duaya “âmîn” demeye davet etmiş,

- zalime “merhamet” etmeye çalışmış,
- imar ve ıslah hamlelerini sürdürmüş,
- üzerine düşeni yapıp neticeyi Cenâb-ı Allah’a bırakmış,
- duadan dûr etmemiş,
- kavgalardan uzak durmaya bakmış ve emniyet arayışında olmuş,
- seviyesizliğe seviyesizce mukabelede bulunmamış,
- sövmemiş, sövdürmemiş,
- hüsnüzan mümkün oldukça hüsnüzan etmiş,
- tahkik ve tetkik etmeden harekete geçmemiş,
- şartları hesaba katmış,
- iffetli olmuş,
- fakirliği tercih etmiş,
- istiğna ruhuyla hareket etmiş,
- imanda derinleşmiş,
- problemleri çoğu kere hâl ile halletmiş,
- çözümün Kur’ân’a uygun olmasına bakmış,
- umumun hakkını koruma hususunda çok dikkatli olmuş,
- düşünce ve aidiyetleri kavga sebebi yapmamış,
- sulh ve sükûn sürecini bozmamış,
- sulhu temin etmek için bazı şeylere razı olmuş,
- ahsen-i takvime mazhar olduklarını hatırlatmış,
- diplomasiyi kullanmış,
- problemleri vehim ve hayallerle köpürtmemiş,
- gönüllere girerek anarşinin karşısında olmuş,
- insanca davranmış,
- her ithamı ciddiye almamıştır.

Ashâb-ı kirama da arkadan gelecek Müslümanlara da karşılaştıkları her türlü şiddet karşısında bu şekilde hareket etmeyi yol olarak göstermiştir.

Bütün bunları dikkate almadan nassları ve hadiselerin bir kısmını cımbızlayarak İslam’ın dırâhşan çehresini kirletecek tavırlar sergilemek İslam’la ve hakiki Müslümanlıkla asla bağdaşmayacaktır.

Bibliyografya

Abdurrezzâk, Ebû Bekir ibn-i Hümâm ibn-i Nâfi' el-Himyerî (v. 211 h.), *Tefsîru Abdurrezzâk*, tahk.: Mahmûd Muhammed Abduh, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut H. 1419.

el-Musannef, tahk.: Habîburrahmân el-E'zamî, el-Mektebetü'l-İslâmî, Beyrut 1403.

el-Askalânî, İbn Hacer (773-852 h.), *el-İsâbe fî temyîzi's-sahâbe*, tahk.: Halîl İbn Me'mûn Şihâ, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 2010.

Aydın, Hilmi, *Mukaddes Emanetler*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2004

Bağdâdî, el-Hatîb Ebû Bekir Ahmed ibn-i Ali ibn-i Sâbit ibn-i Ahmed ibn-i Mehdî (v. 463 h.), *Târîhu Bağdad*, tahk.: Beşşâr Avvâd Ma'rûf, Dâru'l-Garbi'l-İslâmî, Beyrut 2002.

el-Beğavî, Ebû Muhammed el-Husayn ibn-i Mes'ûd ibn-i Muhammed (v. 510 h.), *Meâlimu't-tenzîl fî tefsîri'l-Kur'ân*, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut H. 1420.

Belâzurî, Ahmed ibn-i Yahya ibn-i Câbir ibn-i Dâvud (v. 279 h.), *Ensâbu'l-eşrâf*, tahk.: Süheyl Zekkâr, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1996

el-Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed ibn-i Husayn (384-458 h.), *Delâilü'n-nübüvve ve ma'rifetü ehvâli sâhibi's-şerîa*, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 2002.

es-Sünenü'l-kübrâ, tahk.: Muhammed Abdulkâdir Atâ, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrût 2003.

Şuabu'l-îmân, tahk.: Abdulalî Abdulhamîd Hâmid, Mektebetü'r-Rüşd, 2003

Bezre, Ahmed Muhtar, *el-Esr ve's-Sicn fî Şi'ri'l-Arab*, Dimaşk 1405 h.

el-Bezzâr, Ebû Bekir Ahmed ibn-i Amr ibn-i Abdilhâlık ibn-i Hallâd (v. 292 h.), *Müsnedü'l-Bezzâr*, tahk.: Mahfuzurrahmân Zeynullah, Mektebetü'l-Ulûm ve'l-Hikme, el-Medînetü'l-Münevvere 2009.

el-Buhârî, Ebû Abdillâh İsmâîl ibn-i İbrâhîm el-Cu'fî (154-256 h.), *Sahîhu'l-Buhârî*, Müessesetü'r-Risâleti Nâşirûn, Beyrut 2012.

Diyarbekrî, Hüseyin ibn-i Muhammed ibn-i el-Hasan (v. 966 h.), *Târîhu'l-hamîs fî ahvâli enfesi'n-nefis*, Daru sâdır, Beyrut ts.

Ebû Dâvud, Süleyman ibn-i el-Eş'as es-Sicistânî (202-275 h.), *Sünenü Ebî Dâvud*, Dâru's-Selâm, Riyad 2009.

Ebû Nuaym El-İsbehânî (v. 430 h.), *Delâilü'n-nübüvve*, tahk.: Muhammed Revvâs Kal'acî, Abdalberr Abbâs, Dâru'n-Nefâis, Beyrut 1999.

Ezrakî, Ebu'l-Velîd Muhammed ibn-i Abdullah Ibn-i Ahmed ibn-i Muhammed ibn-i el-Velîd ibn-i Ukbe (v. 250 h.) *Ahbâru Mekke*, tahk.: Rüşdî es-Sâlih Melhas, Dâru'l-Endülüs, Beyrut ts.

Fâkihî, Ebû Abdillâh Muhammed ibn-i İshâk ibn-i el-Abbâs el-Mekkî (v. 272 h.), *Ahbâru Mekke*, tahk.: Abdulmelik Abdullah Dehîş, Dâru Hıdr, Beyrut 1414.

Gazalî, Ebû Hâmid Muhammed ibn-i Muhammed (v. 505 h.), *Mustasfâ*, tahk.: Muhammed Abdusselâm Abduşşâfî, Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, yy., 1993.

İbn-i Abdalberr, Ebû Ömer Yûsuf ibn-i Abdillâh el-Kurtûbî en-Nemirî, *el-İstîâb fî ma'rifeti'l-ashâb*, el-Mektebetü'l-Asriyye, Beyrut 2010.

İbn-i Arabî, Muhammed ibn-i Ali Muhyiddîn (v. 638 h.), *Muhâdaratü'l-ibrâr ve müsâmeretü'l-ahyâr*, Dâru's-Sâdır, Beyrut ts.

İbn-i Asâkir, Ebu'l-Kâsım Ali ibn-i Hasan ibn-i Hibetullah ibn-i Abdillâh eş-Şâfî (499-571 h.), *Târîhu medîneti Dimeşk*, tahk.: Muhibbuddîn Ebî Sa'id Ömer, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1995.

İbnü'l-Esîr, İzzüddîn Ebî'l-Hasan Ali ibn-i Muhammed el-Cezerî (v. 630 h.), *Üsdü'l-ğabe fî ma'rifeti's-sahâbe*, tahk.: Ali Muhammed Meûd, Âdil Ahmed Ahdulmevcud, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 2003.

el-Kâmil fî't-târîh, tahk.: Ömer Abdusselâm Tedmurî, Dâru'l-Kitâbî'l-Arabî, Beyrut 1997.

İbn-i Ebî Hâtım, Ebû Muhammed Abdurrahman ibn-i Muhammed ibn-i İdrîs ibn-i el-Münzir et- Temîmî (v. 327 h.), *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, tahk.: Esad Muhammed, Mektebetu Nezzâr Mustafâ el-Bâz, Suûd 1419 h.

İbn-i Ebî'd-Dünyâ, Ebû Bekir Abdullah ibn-i Muhammed ibn-i Ubeyd ibn-i Süfyân ibn-i Kays (v. 281 h.), *Mekârimu'l-ahlâk*, tahk.: Mecdî es-Seyyid İbrâhîm, Mektebetu'l-Kur'ân, Kahire ts.

İbn-i Ebî Şeybe, Ebû Bekir Abdullah ibn-i Muhammed ibn-i İbrâhîm ibn-i

Usmân (v. 235 h.), *el-Kitâbu'l-musannef fi'l-ehâdis ve'l-âsâr*, tahk.: Kemâl Yûsuf el-Hût, Mektebetü'r-Rüşd, Riyâd 1409.

İbn-i Hacer, Ahmed ibn-i Ali ibn-i Hacer Ebu'l-Fadl el-Askalanî (v. 852 h.), *Fethu'l-bârî şerhu sahîhi'l-Buhârî*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut H. 1379.

İbn-i Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed ibn-i Muhammed ibn-i Hanbel ibn-i Hilâl Esedü's-Şeybânî (v. 241 h.), *Müsnedü'l-İmâm Ahmed İbn Hanbel*, tahk.: Şuayb el-Arnaût, Âdil Mürşid, Müessesetü'r-Risâle, yy. 2001.

İbn-i Hibbân, Ebû Hâtîm Muhammed ibn-i Hibbân ibn-i Ahmed et-Temîmî (v. 354 h.), *Sahîhu İbn-i Hibbân*, tahk.: Şuayb el-Arnaût, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1993.

İbn-i Hişâm, Ebû Muhammed Abdulmelik (v. 213/218 h.), *es-Sîretü'n-nebeviyye*, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut 2013.

İbn-i Kayyım, Muhammed ibn-i Ebî Bekir ibn-i Eyyûb ibn-i Sa'd Şemsüddîn el-Cevzî (v. 751 h.), *Zâdu'l-meâd fî hedyî hayri'l-ibâd*, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1994.

İbn-i Kesîr, Ebu'l-Fida' İsmâîl ibn-i Ömer el-Kurâşî, (v. 774 h.), *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, tahk.: Muhammed Husayn Şemsüddîn, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut H. 1419.

el-Bidâye ve'n-nihâye, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 2001.

İbn-i Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed ibn-i Yezîd el-Kazvînî (209-273 h.), *Sünenü İbn Mâce*, Müessesetü'r-Risâleti Nâşirûn, Beyrut 2009.

İbn-i Manzûr, Muhammed ibn-i Mûkerrem ibn-i Alî (v. 711 h.) *Muhtasaru târîhi Dimaşk*, tahk.: Ruhiyye en-Nehhâs, Dâru'l-Fikr, Dimaşk 1984.

İbn-i Sa'd, Muhammed ibn-i Menî', *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, tahk.: Muhammed Abdulkâdir Atâ, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 1997.

İbn-i Seyyidinnâs, Muhammed ibn-i Muhammed ibn-i Muhammed ibn-i Ahmed (v. 734 h.), *Uyûnu'l-eser fî funûni'l-megâzî ve's-şemâil ve's-siyer*, tahk.: İbrâhîm Muhammed Ramazân, Dâru'l-Kalem, Beyrut 1993.

el-Hâkim, Ebû Abdillâh Muhammed ibn-i Abdillâh en-Neysâbûrî (v. 405 h.), *el-Müstedrek ale's-sahîhayn*, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 2006.

el-Halebî, Nureddîn Ali ibn-i İbrâhîm (v. 1044 h.), *es-Sîretu'l-Halebî*, tahk.: Abdullah Muhammed el-Halîlî, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 2008.

Haylamaz, Reşit, *Buzdan Dağları Eriten Şefkat Güneşi*, Işık Yayınları, İzmir 2013

Heysemî, Ebu'l-Hasan Nureddîn Ali ibn-i Ebî Bekir ibn-i Süleyman (v. 807 h.), *Mecmaü'z-zevâid ve menbe'ul-fevâid*, tahk.: Husameddîn el-Kudsî, Mektebetü'l-Kudsî, Kahire 1994.

Keşfü'l-estâr, tahk.: Habîburrahman el-A'zamî, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 1979

el-Kalkaşendî, Ahmed ibn-i Ali (v. 821 h.), *Subhu'l-a'sâ fî sinâati'l-inşa*, Vezâretü's-Sekâfe, Dimaşk 1981.

el-Kurtubî, Ebû Abdullah Muhammed ibn-i Ahmed ibn-i Ebî Bekir (v. 671 h.), *Tefsîru'l-Kurtubî (el-Câmi' liahkâmil-Kur'ân)*, tahk.: Ahmed el-Berdûnî ve İbrâhîm Atfîs, Dâru'l-Kütübü'l-Mısırî, Kahire 1964.

Mâlik ibn-i Enes, İbn Mâlik ibn-i Âmir el-Esbahî el-Medenî (v. 179 h.), *el-Muvatta'*, tahk.: Muhammed Mustafâ el-E'zamî, Müessesetü Zâyed İbn Sultân Âl-i Nihyân li'l-E'mâli'l-Hayriyye ve'l-İnsâniyye, Ebû Zıbye 2004.

Ma'mer İbn-i Râşid, Ebû Urve el-Basrî (v. 153 h.), *Câmi'*, Habîburrahman el-E'zamî, el-Meclisu'l-İlmî, Pakistan 1403 h.

Mücâhid, Ebu'l-Haccâc ibn-i Cebir et-Tâbiî el-Mahzûmî (v. 104 h.), *Tefsîru Mücâhid*, tahk.: Muhammed Abdusselâm Ebu'n-Nîl, Dâru'l-Fikri'l-İslâmî'l-Hadîse, Mısır 1989.

Mukâtil, Ebu'l-Hasan ibn-i Süleymân İbn Beşîr el-Ezdî el-Belhî (v. 150 h.), *Tefsîru Mukâtil ibn-i Süleymân*, tahk.: Abdullah Mahmûd Şehâta, Dâru İhyâi't-Turâs, Beyrut 1423 h.

Müslim, Ebu'l-Husayn ibn-i Haccâc el-Kuşeyrî en-Nîsâbûrî (v. 261 h.), *Sahîhu Müslim*, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 2011.

en-Nesâî, Ebû Abdîrrahman Ahmed ibn-i Şuayb ibn-i Ali el-Hurâsânî (v. 303 h.), *Sünenü'n-Nesâî*, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrût 2013.

es-Sünenü'l-kübrâ, tahk.: Hasan Abdulmun'im Şelebî, Müessesetü'r-Risâle, Beyrut 2001.

en-Nevevî, Ebû Zekerîyyâ Muhyiddîn Yahyâ ibn-i Şeref (v. 676 h.), *el-Minhâcü şerhu sahîhi Müslim ibn-i Haccâc*, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrût 1392.

es-Sâlihi, Muhammed ibn-i Yûsuf (v. 942 h.), *Sübülü'l-Hüdâ ve'r-Reşâd fî sîreti hayri'l-ibâd*, tahk.: Âdil Ahmed Abdulmevcûd, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1993.

Semhûdî, Ali ibn-i Abdillâh (v. 911 h.), *Vefâu'l-vefâ biâhbâri dari'l-Mustafâ*, tahk.: Kasım es-Semerrai, Beyrut 2001.

es-Suyûtî, Celâluddîn Abdurrahman ibn-i Ebî Bekir (v. 911 h.), *Lübâbu'n-nukûl fî esbâbin'n-nuzûl*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut ts.

es-Süheylî, Ebu'l-Kâsım Abdurrahman ibn-i Abdullâh ibn-i Ahmed (v. 581 h.), *er-Ravdü'l-ünûf fî şerhi's-sîreti'n-nebeviyyeti li İbn Hişâm*, tahk.: Ömer Abdusselâm es-Selâmî, Dâru İhyâi't-Turâsi'l-Arabî, Beyrut 2000.

et-Taberânî, Ebu'l-Kâsım Süleymân ibn-i Ahmed ibn-i Eyûb (v. 360 h.), *el-Mu'cemu'l-kebîr*, tahk.: Hamdî ibn-i Abdilmecîd es-Selefî, Mektebetü İbn Teymiyye, Kahire ts..

el-Mu'cemu'l-evsat, tahk.: Târik ibn-i Avdillâh ibn-i Muhammed, Abdulmuhsin ibn-i İbrâhîm el-Husaynî, Dâru'l-Harameyn, Kahire ts..

el-Mu'cemu's-sağîr, tahk.: Muhammed Şekûr Mahmûd el-Hâc, Mektebetü'l-İslâmî, Beyrut 1985

et-Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed ibn-i Cerîr ibn-i Yezîd ibn-i Kesîr (v. 310 h.), *Câmi'u'l-beyân fî te'vîlu'l-Kur'ân*, tahk.: Ahmed Muhammed Şâkir, Müessesetü'r-Risâle, yy. 2000.

Târîhu'r-rusul ve'l-mulûk, Dâru'l-Fikr, Beyrut 2010.

Tehzîbu'l-âsâr, tahk.: Ali Rızâ ibn-i Abdillâh ibn-i Ali Rıza, Dâru'l-Me'mûn li't-turâs, Dımaşk 1995.

et-Tayâlisî, Ebû Dâvud Süleymân ibn-i Dâvud ibn-i el-Cârûd (v. 204 h.), *Müsnedü Ebî Dâvud et-Tayâlisî*, tahk.: Muhammed ibn-i Abdilmuhsin et-Türkî, Dâru Hicr, Mısır 1999.

et-Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed ibn-i İsâ ibn-i Sevra (209-297 h.), *Sünenü't-Tirmizî*, tahk.: eş-Şeyh Halîl Me'mûn Şiyhâ, Dâru'l-Ma'rife, Beyrut 2002.

Vâkıdî, Muhammed ibn-i Ömer (v. 207 h.), *Kitâbu'l-megâzî*, tahk.: Marsden Jones, Âlemu'l-Kütüb, Beyrut 2006.

el-Ya'kûbî, Ahmed ibn-i İshâk ibn-i Ca'fer ibn-i Vehb ibn-i Vâdih el-Bağdâdî (v. 292 h.), *Târîhu'l-Ya'kûbî*, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 2002.

ez-Zeccâc, Ebû İshâk İbrâhîm ibni's-Serâ ibn-i Sehl (v. 311 h.), *Meâni'l-Kur'ân ve i'râbuhu*, tahk.: Abdulcelîl Abduh Şelebî, Âlemu'l-Kütüb, Beyrut 1988.

Zehebî, Şemsüddîn Muhammed ibn-i Ahmed ibn-i Osmân (v. 748 h.), *Târîhu'l-İslâm ve vefeyâtu'l-meşâhîri ve'l-e'lâm*, tahk.: Mecdî Fethî es-Seyyid, Mektebetü't-Tevfîkiyye, Kahire ts.

ez-Zemahşerî, Ebu'l-Kâsım Mahmûd ibn-i Amr ibn-i Ahmed (v. 538 h.), *el-Keşşâf an hakâiki ğavâmidî't-tenzîl*, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut H.1407, 4/807.